

**Percepció d'agents clau dels
canvis deguts a la Llei 14/2010
dels drets i les oportunitats en la
infància i adolescència a Catalunya**

FUNDACIÓ PLATAFORMA EDUCATIVA

Percepció d'agents clau dels canvis
deguts a la Llei 14/2010 dels drets i
les oportunitats en la infància i
adolescència a Catalunya.

FUNDACIÓ PLATAFORMA EDUCATIVA

Autors de la publicació:

- **Josep Vidal i Fàbrega**
Llicenciat en Ciències de l'Educació i Màster en Economia Social i Gestió de l'Administració Pública, ha treballat com a educador social en l'àmbit de la protecció a la infància assumint tasques directives en recursos especialitzats per a persones amb discapacitat i exclusió social.
- **Daniel Fierro Arias**
Doctor en Psicologia Evolutiva i de l'Educació i Màster en Drets de la Infància i l'Adolescència, és expert en recerca aplicada i ha treballat compaginant les tasques de docència a la universitat amb la recerca in situ al sistema de protecció a la infància i recursos per la discapacitat.

La revisió i coordinació dels continguts d'aquesta publicació ha anat a càrrec de Fundació Plataforma Educativa

EDICIÓ

Març de 2014

DISSENY DE LA COL·LECCIÓ

Fundació Plataforma Educativa

IMPRESSIÓ

Impremta Pagès SL

L'obra s'ofereix segons els termes de llicència pública de creative commons (d'ara en-davant "ccpl" o "llicència"). L'obra està protegida per la llei espanyola de propietat intel·lectual o qualsevol altra norma aplicable. queda prohibit qualsevol ús de l'obra diferent del que autoritzi aquesta llicència o disposin les lleis de propietat intel·lectual. L'exercici de qualsevol dret sobre l'obra comporta que accepteu les limitacions i obligacions d'aquesta llicència i hi consentiu. el llicenciador us cedeix els drets continguts en aquesta llicència, sempre que n'accepteu les condicions que hi són presents.

Pròleg

*“L’esperit d’un infant no és un got que haguem d’emplenar,
sinó una llar que hem d’omplir de calidesa”*

(Plutarc)

Investigar no és res més que resoldre problemes o aprofundir en un fenomen o situació específica, d’una forma metòdica i sistemàtica. D’altra banda, val a dir que investigar és una mica més quotidià del que comunament creiem. Ho fan els infants, amb la seva metòdica, innocent insurrecció a allò donat. Ho fem els adults (si més no, vull pensar que així és) cada dia, en la recerca integrada en la nostra quotidianitat, com a actors socials o com a professionals, depenent de l’àmbit on ens trobem.

Investiguem quan detectem un problema o pregunta que ens fem. Investiguem quan busquem i organitzem la informació relacionada amb els problema o situació en qüestió. Però quins són els passos de qualsevol recerca? Més ben dit: quina és la guspira que encén qualsevol recerca? Doncs el qüestionament, el posar en dubte allò que la realitat ens presenta com un tòtem. I això és positiu perquè ens ajuda a avançar en la millora de l’encaix entre els nostres drets i els seus deures correlatius.

Avui us presentem les conclusions d’aquesta investigació que neix també de la guspira d’una pregunta. I la pregunta de la investigació és: Quina és la percepció de professionals experts en l’àmbit del benestar infantil i que treballen amb la infància i adolescència de manera directa i/o en la gestió i direcció d’organitzacions o entitats, dels canvis produïts a causa de la Llei 14/2010, des de la seva entrada en vigor fins al juny del 2014? O la versió abreujada i planera: Com vivim els professionals que treballem per la infància els efectes d’aquesta llei concreta fins a data d’avui?

Des d’una mirada a la normativa internacional, a una revisió a l’evolució legislativa per a la infància i adolescència a Catalunya dels

últims 25 anys el document encara, així mateix, els principis rectors que marquen l'orientació de la Llei 14/2010 i que són l'eix vertebrador d'un sistema que comprèn l'atenció de les necessitats quotidianes dels infants i adolescents i la organització de la seva protecció en situacions de risc. Tots els conceptes clau de la llei es desgranen en aquest document que posa de manifest la necessitat primària d'aquesta llei, que és la d'actualitzar i modificar la regulació fins ara vigent amb relació a les noves demandes i circumstàncies socials.

És missió del servei de publicacions de Plataforma Educativa, liderar aquesta mena de reflexions a través de documents com el que avui teniu entre mans. “Percepció d'agents clau dels canvis deguts a la Llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i adolescència a Catalunya” és un nom molt llarg per a una inquietud concreta que, des de l'entitat que presideixo, volem donar resposta, aproximant-nos a allò que fa sentit amb la nostra tasca com a organització que vetlla, entre altres fronts, per la millora d'igualtat d'oportunitats en la infància i adolescència al nostre país. I és que Garantir els drets de la infància significa prevenir o trencar el cicle de desigualtat i la manca d'oportunitats. Garantir els drets de la infància és evitar la pobresa, la precarietat i les mancances que puguin tenir alguns nens i nenes a casa nostra.

Anna Sunyer Damon

Presidenta de Fundació Plataforma Educativa

PRIMERA PART

A càrrec de:

Sr. Josep Vidal i Fàbrega

Índex

1. Introducció i plantejament del problema	17
2. Objectius de la recerca	21
2.1 Objectiu general	21
2.1.1 Objectius específics	
3. Context jurídic i coneixement de la Llei 14/2010	23
3.1 Marc jurídic	23
3.1.1 Una mirada a la normativa internacional	
3.1.2 Evolució legislativa per a la infància i l'adolescència a Catalunya 1985 - 2010	
3.2 Descripció de la Llei 14/2010	31
3.2.1 Principis rectors	
3.2.2 Els títols de la LDOIA	
3.2.3 Règim competencial	
3.2.4 Els conceptes clau de la Llei: Una classificació dels articles	
3.2.5 Definició dels conceptes	
3.2.6 Classificació dels articles	
3.2.7 Desplegament de la Llei	
4. Disseny i metodologia	55
4.1 Disseny de la recerca	55
4.2 Instrument per a la recollida de dades	56
4.2.1 Validació de l'entrevista	
4.3 Participants en la investigació	58
4.4 Procés de recollida de dades	60
4.5 Establiment i validació de les categories d'anàlisi	61
5. Anàlisi dels resultats i discussió	63
5.1 Coneixement de la Llei 14/2010	65
5.1.1 Aspectes rellevants de la LDOIA	
5.1.2 Què coneixen els altres departaments?	
5.2 Desplegament	67
5.3 Dades i coneixement de la realitat de la infància adolescència	68
5.4 Coordinació entre administracions	70
5.5 Ens locals	74
5.6 Famílies	77
5.6.1 Serveis adreçats a infants 0-3 anys	
5.7 Salut	81
5.7.1 Salut mental	

5.8 Promoció	82
5.8.1 Drets de l'infant	
5.8.2 Diversitat	
5.8.3 Mitjans de comunicació	
5.9 Participació	86
5.9.1 El paper dels adults	
5.9.2 Procediments, espais i taules territorials de participació	
5.9.3 Participació dels infants i adolescents en risc i en desemparament	
5.10 Prevenció	90
5.11 Protecció	92
5.11.1 Transició a la vida adulta i joves extutelats	
6. Conclusos i suggeriments	97
6.1 Canvis en promoció	99
6.2 Canvis en participació	100
6.3 Canvis en prevenció	101
6.4 Canvis en protecció	103
7. Limitacions de la recerca	107
8. Referències	109
9. Annexos	115

Índex de taules

Taula 1. Periodització de les polítiques d'infància a Catalunya (1980-2010)	25
Taula 2. Resum de decrets 1985-2010	30
Taula 3. Resum de les lleis sectorials i de col·lectius que afecten a infants i adolescents	31
Taula 4. Principis rectors	33
Taula 5. Articles de la LDOIA - Promoció	45
Taula 6. Articles de la LDOIA - Participació	46
Taula 7. Articles de la LDOIA - Prevenció	47
Taula 8. Articles de la LDOIA - Protecció	48

1. Introducció i plantejament del problema

La Llei 14/2010, de 27 de maig, dels Drets i les Oportunitats en la Infància i Adolescència (LDOIA) és una llei aprovada pel parlament de Catalunya el 2 de juny del 2010. Tal com aconsella el Comitè sobre els drets de l'infant¹, aquesta preveu en la disposició transitòria primera, que s'estableixin mecanismes de què cal avaluar-ne el seu impacte. Recomana que es dugui a terme aquesta avaluació en preparar o aplicar noves directrius de programes; nova legislació, reglaments o resolucions, o bé, càlculs pressupostaris o d'una altra naturalesa financera a nivell nacional, regional i local.²

La Convenció dels Drets dels Infants (CDI) conté una clàusula de difusió per tal de donar a conèixer àmpliament els seus principis i les seves disposicions (art. 42), i d'altra banda el Comitè preveu un mecanisme de control sobre el grau d'acompliment dels seus preceptes en els diferents països que l'han ratificada (art. 43) (Ravetllat, 2006).

Per tant aquest article 43 obliga tots els estats a fer avaluacions de les polítiques sobre la infància. Per això, en alguns països, més enllà dels estudis d'avaluació de programes, tenen desenvolupats sistemes d'avaluació d'impacte de les lleis que tenen aprovades. A Catalunya la LDOIA preveu que s'hagin de dur a terme *estudis d'avaluació d'impacte per als programes que intervinguin en la infància i adolescència*.

D'aquest tipus d'avaluació, com ja hem dit, en trobem exemples a diferents països d'Europa i amb diferents maneres de dur-ho a terme, com el del govern de Flandes que comença l'any 1997 a fer

¹ Comitè de Drets del Nen, Observació general núm. 5: Mesures generals d'aplicació de la Convenció sobre els Drets de l'Infant, 34 període de sessions 27 de novembre de 2003, paràgraf 45.

² En el seu comentari general número 5 indica que: "... asegurar el interés superior del niño en todas las acciones de gobierno exige un proceso continuo de evaluación del impacto en los niños, lo que equivale a predecir la repercusión de cualquier ley, política o asignación presupuestaria propuesta que afecte a los niños y al disfrute de sus derechos"

avaluacions d'impacte amb l'informe *Child Impact Report*. Actualment fan una avaluació ex ante d'impacte a la infància i adolescència duta a terme per l'administració flamenca, per a totes les propostes legislatives del govern de Flandes.

En canvi, el govern de Gal·les, introdueix una mesura per integrar els principis de la CDI en la seva llei d'infància i aprova el *Children's Rights Scheme 2014*, que és una disposició per tenir degudament en compte la Convenció quan els ministres exerceixen qualsevol de les seves funcions. Aquesta disposició també inclou, el *Children's Rights Impact Assessment (CRIA)* que és un procés estructurat d'avaluació d'impacte sobre els drets dels infants en la normativa i accions dels govern de Gal·les (Gwynedd, 2014).

Un altre exemple diferent el trobem a Noruega, on el defensor del menor és qui té la funció d'avaluació d'impacte de les lleis sobre la infància i ho fa amb un programa que també s'anomena *Child Rights Impact Assessment (CRIA)*. Parteixen de la base que la Convenció és un procés dinàmic entre provisió, protecció i participació, i aquest és el fonament de la seva avaluació d'impacte (Lindboe, 2014).

Com ja hem dit a Catalunya també es preveu en la Llei 14/21010 aquesta avaluació d'impacte, tant perquè la CDI ho preveu com perquè la voluntat de la LDOIA és aconseguir canvis, entesos com a millores importants en l'atenció i visió de la infància i l'adolescència, i per tant necessita identificar els canvis produïts (Unicef, 2012).

Per la seva part, la Comissió Europea defineix una avaluació d'impacte com "*un conjunt de passos lògics que s'han de seguir en preparar propostes polítiques. És un procés que prepara les proves per als responsables polítics sobre els avantatges i desavantatges de les possibles opcions polítiques mitjançant l'avaluació dels seus possibles impactes*" (European Commission, 2009).

Aprofundint en el que entenem com a avaluació d'impacte, veiem que la qüestió fonamental que s'ha de plantejar en una avaluació d'impacte segons Blasco (2009) és "*/.../ mesurar fins a quin punt*

l'aplicació d'una determinada política sobre un conjunt d'individus modifica un determinat outcome [resultat] d'interès, respecte d'allò que aquests mateixos individus haurien experimentat en absència de la política”.

Tenint en compte doncs aquestes idees, sorgeixen dues condicions absolutament necessàries en aquest tipus d'avaluació.

- *La relació de causalitat entre l'aplicació de la llei i els resultats.* S'ha d'assegurar la relació de causalitats i volem saber si un problema o situació millora amb l'aplicació de la llei. Ens trobem que el que hi hagi hagut pot ser una simple associació temporal però que les causes dels canvis observats siguin unes altres. Dos fets poden estar associats –quan n'hi ha un, sovint hi ha l'altre– però el que realment interessa és si un fet és provocat per l'altre fet. Per tant el repte en l'avaluació d'impacte és descartar totes les variables no causals o relacionades tot aïllant la causa principal.
- *La necessitat de mesurar i la fiabilitat.* La necessitat de mesurar requereix un rigorós procés de planificació *ex-ante* i per assegurar fiabilitat ens cal que el programa o actuació pública hagi estat estable, és a dir que s'hagi dut a terme sense gaires variacions durant un temps i que per tant hi hagi hagut la possibilitat real d'incidir en allò que es pretenia.

És a dir, una avaluació d'impacte requereix un enfocament científic racional-tecnològic, amb una metodologia empírica i unes eines, per tant, quantitatives, encara que també serà útil i interessant utilitzar eines qualitatives per a algunes fases de l'avaluació. Tenint en compte, doncs, aquestes qüestions, veiem que el procés d'avaluació d'impacte és molt complex i difícil, i augmenta com més gran i de més abast és el programa o política. Una avaluació d'una llei, que inclou normes, programes, plans i accions, pot ser doncs molt costosa i molt llarga.

Com que la LDOIA es va aprovar el 2 de juny del 2010 i, per tant, aquest any 2014 fa quatre anys de la seva aprovació, caldria planificar l'avaluació del seu impacte sobre la infància i adolescència

amb tots aquests condicionants abans esmentats. Per tal d'iniciar aquest procés serà molt interessant conèixer quina percepció tenen diversos experts que treballen en el món de la infància i adolescència del desplegament de la llei. Es considera un/a “professional expert/a” de l'àmbit a qui té una trajectòria en el món aplicat relatiu al benestar infantil, i amb tasques actuals preferentment relatives a la presa de decisions dins de grups de treball, organitzacions o entitats que vetllen per aquest benestar.

Ateses totes aquestes consideracions es planteja aquesta investigació com una primera anàlisi prospectiva sobre la percepció dels canvis que ha provocat la Llei 14/2010 en el món de la infància i adolescència amb una mostra reduïda, que ha de permetre orientar properes fases de l'avaluació de l'impacte. Aquesta recerca també podrà aportar eines que permetin ajustar o millorar la implementació de la LDOIA.

Es considera una anàlisi prospectiva ja que explorem opcions per tal de proposar o generar diversos escenaris futurs i assolir objectius definits com a prioritaris, per la millor presa de decisions (CEPLAN, 2013; en xarxa).

2. Objectius de la recerca

La pregunta de la investigació és:

Quina és la percepció de professionals experts en l'àmbit del benestar infantil i que treballen amb la infància i adolescència de manera directa i/o en la gestió i direcció d'organitzacions o entitats, dels canvis produïts a causa de la Llei 14/2010, des de la seva entrada en vigor fins al juny del 2014?

2.1 Objectiu general

Conèixer la percepció de professionals experts que treballen amb la infància i adolescència, com s'ha explicat abans, dels canvis produïts per l'aplicació i desplegament de la Llei 14/2010 en la situació dels infants i adolescents de Catalunya.

2.1.1 Objectius específics

- Conèixer la percepció dels professionals dels canvis que ha introduït la Llei 14/2010 en la promoció, participació, prevenció i protecció dels drets dels infants i joves.
- Comparar i contrastar els assoliments en diferents àmbits o àrees d'aplicació de la Llei, per tal de detectar possibles desajustos o bé potencials sinèrgies per a treballar-los conjuntament, d'acord amb i partint dels agents clau detectats per part de les i els entrevistats.

3. Context jurídic i coneixement de la Llei 14/2010

En aquesta investigació ens interessarà conèixer el desenvolupament normatiu que ha seguit l'àmbit de la infància i adolescència a Catalunya, per entendre d'on prové i en quines lleis i normes internacionals es basa la LDOIA.

Però també s'aprofundirà en la descripció de la Llei, els seus diferents elements, les novetats, el marc competencial i el seu desplegament.

3.1 Marc jurídic

Aquest apartat no pretén ser exhaustiu sinó il·lustratiu del procés legislatiu que ha tingut Catalunya fins arribar a la Llei 14/2010, per tant, no hi trobarem tota la normativa que hi ha hagut aquests últims 30 anys, sinó una descripció de les lleis i normatives més importants.

Per tant, se centra la mirada en les normes dedicades exclusivament a la infància i adolescència i específicament a les de protecció a la infància, perquè són les úniques que, amb anterioritat a aquesta Llei, estaven destinades als menors de 18 anys. No s'ha volgut ni pogut estendre's a tota altra normativa que ha afectat a la infància i adolescència de Catalunya aquests últims anys, perquè això hagués portat a estudiar normativa d'educació, salut, serveis socials... i hauria estat inabastable per a l'investigador.

3.1.1 Una mirada a la normativa internacional

La norma internacional en relació als infants i adolescents és la CDI, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989 (United Nations, 1989). Espanya ratifica la CDI-UN el 30 de novembre del 1990.

És el primer tractat internacional on es reconeixen els drets i obligacions dels infants i adolescents i on s'ofereix una nova visió d'aquests, considerant-los com a persones que formen part d'una

família i d'una comunitat amb drets i responsabilitats adients a la seva edat. Verhellen (1992) posa la CDI dins la segona generació de drets humans. Això implica un estat proactiu i compromès en prendre iniciatives que millorin la situació de desavantatge social, inclosa la prevenció (Casas, 1998).

De manera general podem dir que les característiques més destacades de la Convenció són les següents segons la proposta de Villagrasa, Vizcarro i Ballesté (2006):

- Es tracta d'un document amb força jurídica obligatòria.
- Ens ofereix una imatge global de la infància.
- Es produeix un ple reconeixement de l'Infant com a "subjecte de dret". L'Infant deixa, per tant, d'esser considerat tan sols com a un "objecte passiu" de protecció.
- Reconeix als infants, per primer cop al llarg de tota la història, la titularitat de drets civils i polítics (bàsicament als articles 12 a 16).
- Introdueix definitivament la idea de l'interès superior del menor (article 3).
- Conté una clàusula de difusió, per tal de donar a conèixer àmpliament els seus principis i les seves disposicions (article 42) i preveu un mecanisme de control, el Comitè dels Drets de l'Infant, sobre el grau d'acompliment dels seus preceptes en els diferents països que l'han ratificada (article 43).

Del seguiment de l'aplicació de la CDI se n'encarrega el Comitè dels Drets de l'Infant de Nacions Unides compost per representants de països de tot el món. Els governs dels països que han ratificat el tractat estan obligats a informar periòdicament al Comitè i a comparar-se davant d'ell pel que fa a la posada en marxa de la Convenció i als avenços dels drets dels infants en el seu país (també Casas, 1998; Hodgkin & Newell, 2001; Lopatka, 1996).

Segons l'article 45 aquest Comitè pot elaborar suggeriments i recomanacions generals basades en la informació que rep (United Nations, 2014). Així, amb aquesta aplicació de la Convenció es van desenvolupant a nivell europeu tot un conjunt de normativa comunitària, que la LDOIA també té en compte:

- Carta Europea dels Drets del Nen de 1992, aprovada pel Parlament Europeu mitjançant Resolució A 3-0172/92, DOCE número C241, de 21 de setembre.
- Carta Social Europea. Estrasburg, 1996.
- Conveni europeu d'Estrasburg, de 25 de gener de 1996, sobre l'exercici dels drets dels infants.
- Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. Niça, 2001.
- Convenció Europea de Drets de l'Home.
- Observacions Generals del Comitè de Drets de l'Infant de Ginebra.

Aquestes normes internacionals s'han de respectar en l'elaboració i execució de les normatives internes del nostre país.

3.1.2 Evolució legislativa per a la infància i adolescència a Catalunya 1985-2010

Al llarg dels últims 25 anys a l'Estat Espanyol i a Catalunya s'ha anat desenvolupant la normativa que afecta a la infància i adolescència. El marc legal actual deriva d'un històric de lleis que han anat canviant la normativització sobre aquestes etapes.

Primer de tot és interessant veure que hi ha alguns autors que defensen que la introducció de la infància com a eix vertebrador de polítiques públiques a Catalunya és una qüestió recent, tal com mostra la taula 1 de M. Clua-Losada (2012).

Periodització de les polítiques d'infància a Catalunya (1980-2010)	
Període	Tipus de polítiques
1980-1988	Polítiques d'infància clarament punitives, administrades pel Departament de Justícia. Les polítiques socials i l'organització de les seves accions són reactives i hi ha un full de ruta incomplet i amb pocs recursos.
1988-1999	Les polítiques socials comencen a adquirir un caràcter propi, es crea el Departament de Benestar Social i s'incorporen alguns àmbits d'actuació.
1999-2010	Desenvolupament lent d'un Estat del benestar català en relació amb la infància.
A partir del 2010	Retocés en les polítiques dirigides a la infància, dins d'un marc de retocés de l'Estat del benestar.

Taula 1. Periodització de les polítiques d'infància a Catalunya (1980-2010)

En l'àmbit espanyol trobem la Constitució Espanyola (1978) i l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) de l'any 2006 que ens emmarquen els drets fonamentals i els drets civils i socials de la infància, i que són el paraigües de tota la resta de la normativa desenvolupada.

L'any 1981 es du a terme la transferència de la competència en matèria d'infància de l'Estat a la Generalitat de Catalunya. A través d'aquestes dues normes Catalunya té les competències en atenció a la infància i l'adolescència. Un dels articles de l'EAC que afecta més especialment a la infància i adolescència és l'article 40.3; aquest recull com a principi rector que en totes les actuacions portades a terme pels poders públics o per institucions privades, l'interès superior de l'infant ha d'ésser prioritari. També l'article 166 (166.3 i 166.4), que atribueix a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de protecció de menors i de promoció de les famílies i de la infància; i l'article 17 de l'Estatut reconeix el dret de totes les persones menors d'edat a rebre l'atenció necessària per al desenvolupament de la seva personalitat i del seu benestar en el context familiar i social.

Iniciem aquesta evolució normativa l'any 1985 amb la primera llei important d'àmbit català que aprova el Parlament de Catalunya.

■ **Llei catalana 11/1985 de protecció de menors.**

Parteix d'un concepte restringit del terme protecció de menors, que comprèn únicament *la prevenció i el tractament de la delinqüència infantil i juvenil i la tutela de menors*, i defineix una sèrie de principis rectors que orienten l'acció legislativa en les línies d'actuació següents:

Sempre que sigui possible, l'acció educativa sobre el menor s'ha de fer en el seu medi natural; per tant, l'internament és sempre l'últim recurs a què cal recórrer.

S'ha de procurar comptar amb la participació del menor en tot el procés educatiu, de manera que aquest ha de ser sempre informat de la seva situació, havent de respectar-ne les opinions.

Aquesta llei ha estat derogada en la seva totalitat per la Llei 27/2001, de 31 de desembre, de Justícia Juvenil.

■ **Llei espanyola 21/1987 que modifica determinats articles del codi civil i de la llei d'enjudiciament civil en matèria d'adopció.**

Aquesta reforma va introduir no tan sols modificacions importants en la regulació de l'adopció, sinó també va establir noves institucions d'interès públic i social que incidien profundament en l'àmbit de la protecció de menors. "Suposa una reforma profunda i té un gran impacte en les polítiques d'atenció a la infància a Catalunya" (Mayoral, 2011).

El principi fonamental en què es basa la Llei és el d'integració familiar del menor, que significa que s'ha d'afavorir que l'infant visqui en un medi familiar.

■ **Llei catalana 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.**

Respon, primordialment, a la necessitat de proporcionar una protecció al menor, especialment quan es troba en una situació de desemparament.

Des d'un punt de vista general, la Llei 37/1991 va complir un doble objectiu: Va regular la funció tutelar de la protecció de menors com una matèria específicament civil i es va regular la figura de l'adopció (Ravetllat, 2006).

En el seu preàmbul es fa esment de la Convenció dels Drets dels infants.¹

■ **Llei catalana 39/1991, de 30 de desembre, de la tutela i institucions tutelars.**

Aquesta Llei *regula de manera autònoma i íntegra la tutela i les institucions tutelars.*

Els càrrecs tutelars que estableix la llei són: el tutor, el protutor, l'administrador patrimonial, el curador i el defensor judicial. Com a figura complementària es regula la situació de la guarda de fet i es pren en consideració l'exercici de funcions tutelars per l'entitat pública de protecció de menors.

¹ "El menor ha de gaudir dels drets individuals i col·lectius reconeguts per la Constitució, la resta de l'ordenament jurídic i els acords i tractats internacionals, especialment la Convenció dels drets dels infants de les Nacions Unides de 1989". Llei 37/1991 de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.

- **Llei catalana 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparrats i de l'adopció.**

Parteix de la premissa que la família és el nucli bàsic de la societat i, per tant, reconeix amb caràcter principal l'actuació privada dels progenitors i guardadors legals.

Aquesta Llei per primera vegada té en compte els infants i adolescents a nivell global cosa que no s'havia produït ni en l'àmbit normatiu català ni a l'Estat espanyol (Ravetllat, 2006) però, malgrat va estar vigent fins a l'entrada en vigor de la LDOIA, va ser molt poc aplicada (Mayoral, 2011).

- **Llei espanyola orgànica 1/1996 de protecció jurídica de menors, de modificació parcial del Codi Civil i de la Llei d'enjudiciament civil.**

Adequa la normativa espanyola a la CDI. Reconeix les persones menors d'edat com a subjectes actius, participatius i creatius, amb capacitat de modificar el seu propi medi personal i social. "Generalitza i amplia el principi d'interès superior de l'infant. *Marca la distinció entre situacions de risc (que no requereixen separació de l'infant de la seva família) i situacions de desemparament (que si que ho requereixen), que assumeixen tota la resta de comunitats autònomes i que a Catalunya incorpora la LDOIA*" (Mayoral, 2011).

- **Llei catalana 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció.**

Aquesta Llei neix amb la finalitat de contribuir a potenciar una política global d'acolliments simples en família aliena i d'adopcions. L'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA) assumeix la gestió de la tramitació dels acolliments i de les adopcions nacionals que es produeixin a Catalunya.

- **Llei catalana 9/1998 del codi de família.**

Substitueix tota la legalitat anterior en matèria d'institucions

familiars. Regula alguns aspectes que afecten a la infància i adolescència, com ara la guarda de fet. Aquesta llei és derogada per la llei 25/2010 del codi civil de Catalunya.

■ **Llei catalana 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil.**

Aquesta llei regula l'actuació de l'Administració de la Generalitat o d'altres entitats públiques o privades que intervenen amb els menors de divuit anys i dels joves més grans de divuit anys als quals l'autoritat judicial o el ministeri fiscal hagi imposat una actuació dels equips tècnics o una mesura.

La finalitat bàsica d'aquesta llei és promoure i regular les eines per aconseguir la integració i la reinserció social dels menors i joves a qui s'aplica, mitjançant l'articulació de programes i d'actuacions.

■ **Llei catalana 8/2002, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, del 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.**

Amb aquesta llei es pretén, d'una banda, actualitzar les normes de protecció que afecten la població adolescent que es troba en conflicte social i d'altra banda, regular l'increment de serveis i de recursos que s'han d'articular en aquest àmbit. També crear els mecanismes necessaris perquè en els casos de gran mobilitat geogràfica i desarrelament també es gaudeixi dels serveis de salut, educatius, d'atenció social primària, etc.

■ **Llei catalana 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.**

Aquesta llei té per finalitat establir les bases i les mesures per a una política de suport i protecció a la família. Amb aquest objectiu, determina els drets i les prestacions destinats a donar suport a les famílies.

■ **I finalment l'any 2010 s'aprova la Llei dels Drets i Oportunitats en la Infància i Adolescència.**

Tot aquest conjunt de lleis i normatives posa de relleu l'abundant activitat legislativa que ha afectat a la infància i adolescència, però també, i molt especialment, la gran dispersió en la normativa que afecta als infants i joves a Catalunya.

Durant aquest anys i al mateix temps s'aproven múltiples Decrets legislatius (*Taula 2*) que afecten els infants i adolescents, sobretot en l'àmbit de serveis socials, protecció i justícia juvenil.

Decret 338/1986, de 18 de novembre, de regulació de l'atenció a la infància i adolescència en alt risc.

Decret 337/1995, de 28 de desembre, sobre l'acreditació i el funcionament de les institucions col·laboradores d'integració familiar i les adopcions.

Decret 284/1996, de 23 de juliol, de regulació del Sistema Català de Serveis Socials.

Decret 27/2003, de 21 de gener, de l'atenció social primària.

Decret 369/2000, de 21 de novembre, de l'Observatori de la Infància i Adolescència.

Decret 75/2006, d'11 d'abril, de desplegament de la Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i adolescents.

Decret 129/2006, de 9 de maig de l'Observatori dels Drets de la Infància.

Taula 2 - Resum de decrets 1985-2010

Cal afegir també que, previ a l'aprovació de la LDOIA, hi ha una altra gran quantitat de nova normativa, fora dels àmbits de protecció i de serveis socials, que afecta als infants i adolescents, ja sigui perquè legisla sobre col·lectius específics (immigració, discapacitat) com perquè ho fa sobre sectors concrets (educació, salut, urbanisme, etc.), però que no s'han explicat, perquè ja s'ha esmentat que es descriuria més extensament la normativa específica de protecció.

Moltes d'aquestes lleis són importants perquè tenen a veure amb l'aplicació d'alguns dels drets que marca la LDOIA i és oportú tenir-les present (*Taula 3*).

Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del règim local.
Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.
Llei 1/2001, de 15 de març, de mediació familiar de Catalunya.
Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic.
Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials.
Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.
Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.
Llei 18/2009, del 22 d'octubre, de salut pública.
Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya.
Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família.

Taula 3 - Resum de les lleis sectorials i de col·lectius que afecten als infants i adolescents.

3.2 Descripció de la Llei 14/2010

Dins aquesta gran quantitat de normativa que afecta a la infància i adolescència, aprovada entre el 2006 i el 2010, ens trobem la Llei 14/2010 de Drets i Oportunitats en la Infància i Adolescència. Aquesta és una llei que es va redactar amb un procés previ de participació ciutadana. Es va iniciar amb un document de bases redactat per un comitè d'experts i a partir d'aquest document es va obrir el procés de participació² (Departament de Relacions Institucionals i Participació, 2006).

Un dels eixos principals de la LDOIA és donar impuls a l'interès superior de l'infant i adolescent que la mateixa CDI estableix. Segons la mateixa LDOIA, és en aquest mateix compromís en el qual s'inspira. I vol fer-lo explícit amb la transversalització de l'interès de l'infant o l'adolescent, que és un canvi de paradigma en les polítiques d'infància i adolescència a Catalunya.

² GENERALITAT DE CATALUNYA – Departament de Benestar i Família – Legislació - Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència > Procés d'elaboració

Com també ho és una altra de les novetats, que per primer cop s'adreça a tota la població infantil i adolescent i dicta preceptes proactius per aconseguir un major benestar pels infants sense que aquests es trobin en risc o dificultat.

La transversalització necessita una avaluació de les normes des de la perspectiva de la infància i adolescència. Amb aquest nou concepte tota acció de govern ha d'incorporar aquesta visió i ha de promoure la participació d'infants i adolescents en tots els àmbits, perquè aquesta proposta sigui completa.

La LDOIA també es justifica en la necessitat d'actualitzar i modificar la regulació fins llavors vigent per donar resposta a les noves demandes i circumstàncies socials. A més, aquesta llei també desplega l'article 17 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que s'adreça a la promoció del benestar personal i social dels infants i adolescents i de les actuacions per tal de garantir-los l'exercici dels drets i deures.

Finalment, la Llei 14/2010 també aporta a l'ordenament jurídic una major claredat i unitat, perquè regula per als infants i adolescents en general establint els principis rectors i els drets que es van concretant en els diferents àmbits d'actuació, però també regula la protecció dels infants i els adolescents. Així, l'objecte de la LDOIA és "la promoció del benestar personal i social dels infants i els adolescents i de les actuacions de prevenció, atenció, protecció i participació³ dirigides a aquestes persones a fi de garantir l'exercici de llurs drets, l'assumpció de llurs responsabilitats i l'assoliment de llur desenvolupament integral" (Departament d'Acció Social i Ciutadania, 2010a).

3.2.1 Principis rectors

Aquesta transversalitat i la visió global de l'infant i adolescent com a titular de drets que li reconeix la LDOIA es concreten en els principis rectors, que també són els elements on es desenvolupa la CDI.

³ Aquests 5 conceptes surten repetidament en la LDOIA i emanen directament de la CDI aprovada per les Nacions Unides el 20 de novembre del 1989 i de la classificació que se'n fa, com s'explica més endavant.

Aquests principis marquen l'orientació de la Llei 14/2010 i són l'eix vertebrador d'un sistema que comprèn l'atenció de les necessitats quotidianes dels infants i adolescents i la organització de la seva protecció en situacions de risc. Per tant aquests principis rectors han d'emmarcar les polítiques i actuacions en l'àmbit de la infància i afecten a totes les àrees de la Generalitat de Catalunya, però també a totes les altres administracions catalanes. Vilà (2011) sintetitza i explica aquests principis, els quals exposem en la taula 4.

PRINCIPIS RECTORS DE LA LDOIA	
Interès superior de l'infant o adolescent - Article 5	<ul style="list-style-type: none"> • Inspirador i fonamentador de les actuacions públiques, de les decisions i actuacions dels progenitors, titulars de tutela o guarda, institucions públiques o privades de protecció i assistència o autoritat judicial o administrativa. • Avaluació de polítiques públiques: participació i perspectiva dels infants • Determinació: atendre necessitats i els drets, la seva opinió, anhels i aspiracions i la seva individualitat dins el marc familiar i social.
Desenvolupament de les potencialitats personals - Article 6	<ul style="list-style-type: none"> • Garantir el desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social, d'una manera lliure, integral i harmònica. • Potenciar les capacitats educatives i d'aprenentatge. • Procurar el benestar físic, psicològic i social.
Dret d'ésser escoltat - Article 7	<ul style="list-style-type: none"> • Segons les seves capacitats evolutives i les competències assolides i en tot cas a partir dels 12 anys. • En l'àmbit familiar, escolar i social, procediments administratius i judicials. • Poden manifestar l'opinió per ells mateixos o per la persona que designin. • S'ha de fer respectant la discreció, intimitat, seguretat, recepció de suport, llibertat i adequació de la situació.
Protecció contra els maltractaments - Article 8	<ul style="list-style-type: none"> • Protecció de qualsevol forma de maltractament: físic, psicològic, negligència, tracte indigno, explotació laboral i abús sexual, corrupció, manipulació, mal ús de la imatge i qualsevol altre abús. • Poders públics: actuacions per prevenir (individual i social). • Administracions responsables de servei públic d'atenció a infants i adolescents (ambulatori o internat): correcció immediata de les situacions si es perjudiquen les necessitats bàsiques de desenvolupament o l'educació.
No discriminació - Article 9	<p>Poders públics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Garantir principi d'igualtat i eliminar qualsevol discriminació. • Identificar el que requereixen (individualment o en grup) adopció de mesures protectores especials per reduir o eliminar la discriminació.
Perspectiva de gènere i diversitat funcional - Article 10	<p>Poders públics en el desenvolupament i avaluació de mesures que adoptin en relació als infants i adolescents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introduir la perspectiva de gènere. • Introduir la perspectiva de diversitat funcional.

Ciutadania activa - Article 11	<p>Poders públics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promoure els drets dels infants i participar en la construcció d'una societat més justa, solidària i democràtica. • Fomentar la solidaritat i la sensibilitat social per incrementar la seva participació social i que es generin espais socials de participació i que afavoreixin la convivència en l'àmbit veïnal i local.
Respecte i suport a les responsabilitats parentals - Article 12	<ul style="list-style-type: none"> • Els pares i les mares tenen responsabilitats comunes en l'educació i desenvolupament dels fills menors. • Les polítiques han d'incloure actuacions per a l'efectivitat dels seus drets (relació entre el benestar dels infants i el de les seves famílies).
Foment i suport a l'educació - Article 13	<ul style="list-style-type: none"> • Dret a rebre el màxim nivell d'educació possible. • Poders públics: garantir que es rep l'educació obligatòria. • Administracions públiques competents: serveis educatius que afavoreixin la reorganització del temps personal, familiar i laboral. • Sistema educatiu: compensar desigualtat, respecte a la pròpia identitat, medi ambient, diferències funcionals, igualtat entre els sexes, valors culturals d'altres països. • El dret a l'educació ha de prevaler per damunt de les pràctiques culturals, la tradició i la religió i les seves manifestacions.
Foment i suport a les relacions intergeneracionals - Article 14	Administracions públiques en l'àmbit de les seves competències; promoure i afavorir relacions intergeneracionals: evitar aïllament, propiciar voluntariat social, col·laboració de gent gran en activitats d'infants i adolescents.
Prioritat pressupostària - Article 15	<p>Poders públics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Donar prioritat als pressupostos per activitats d'atenció, formació, promoció, reinserció, protecció, integració, lleure i prevenció. • Adoptar mesures urgents per evitar que el contingut essencial dels drets resti afectat per la manca de recursos. • Caràcter garantit de les prestacions de serveis i econòmiques de protecció de situacions de risc o desemparament.
Difusió dels drets dels infants i adolescents - Article 16	<p>Poders públics: donar a conèixer per mitjans eficaços i adequats els drets dels infants i adolescents.</p> <p>La difusió s'ha de fer a prop dels infants i adolescents, dels grups d'adults que en tenen cura i dels professionals que s'hi dediquen.</p>
Exercici dels drets propis pels infants i adolescents - Article 17	<p>Poden exercir i defensar directament, o a través dels representants legals, el seus drets.</p> <p>Les limitacions de la capacitat d'obrar s'han d'interpretar de manera restrictiva. Per demanar informació, assessorament, orientació i assistència:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poden adreçar-se directament a les administracions públiques, fins i tot sense coneixement dels progenitors, en particular si la comunicació pot frustrar la finalitat pretesa. • Poden adreçar-se al Ministeri Fiscal, Síndic de Greuges o al síndic o defensors locals. • Administracions locals: primer nivell d'informació i assessorament.

Deures i Responsabilitats - Article 18	<ul style="list-style-type: none"> • Han d'assumir els deures i responsabilitats que els corresponen. • S'han de respectar a sí mateixos/es, a les persones amb qui es relacionen i l'entorn en què es desenvolupen. • Han d'assistir al centre educatiu durant el període d'ensenyament obligatori.
Coneixement rigorós i divulgació de la realitat social - Article 19	<p>La informació general i estadística sobre la situació social de la infància ha d'estar a disposició de tota la ciutadania. Els poders públics han de:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fomentar la realització i divulgació de treballs d'investigació i informes sobre la situació dels infants i adolescents. • Col·laborar en la realització d'informes preceptius pel Comitè de Drets de l'Infant que elabora l'Estat. • Fomentar la col·laboració de les universitats i la iniciativa privada en la confecció d'estudis i informes
Avaluació - Article 20	<ul style="list-style-type: none"> • Poders públics: han d'avaluar els resultats de les polítiques aplicades. • Els estudis i informes tenen caràcter públic.

Taula 4 - Principis rectors.

3.2.2 El títols de la LDOIA

Per conèixer el contingut de la LDOIA s'explicaran els sis títols en els quals s'estructura. També conté set disposicions addicionals, quatre de transitòries, una de derogatòria i quatre de finals.

■ Títol I. Disposicions directives, principis rectors i actuacions de les administracions públiques.

Aquest títol inclou els principis rectors explicats en l'anterior punt. També, però, s'estableixen algunes de les novetats de la LDOIA com són la creació de Taules territorials d'infància per tot el país, que coordinaran les polítiques d'àmbit territorial i en la creació de Consells de participació d'Infància, a nivell municipal i nacional, que han de ser uns dels mitjans de la participació infantil.

■ Títol II. Dels drets dels infants i adolescents.

Es defineixen els drets i les llibertats dels infants i els adolescents, en diferents àmbits (civil i polític, de la salut, del benestar personal i material, etc.) seguint la CDI. El capítol IX del títol II conté un seguit d'obligacions amb relació a la publicitat i els mitjans de comunicació

social, amb la finalitat de protegir adequadament els drets dels infants i els adolescents. Aquest és un element innovador de la Llei perquè respon a noves demandes i necessitats.

■ **Títol III. Prevenció general.**

Desenvolupa temes relatius a la prevenció general en l'àmbit de la infància i l'adolescència, la qual cosa representa una novetat en la legislació catalana. Com a novetats significatives, es defineix la prevenció del risc social, és a dir, aquelles situacions que afecten a conjunts d'infants i adolescents de forma global, ja sigui per una qüestió territorial, cultural o social; i es diu que el Govern de la Generalitat farà una llista d'indicadors de factors de risc i de protecció, a més de recomanacions per tal que sigui més fàcil identificar-los.

■ **Títol IV. Protecció pública davant el maltractament infantil.**

És íntegrament de nova factura i respon a la voluntat ferma de posar la lluita contra el maltractament infantil al mateix nivell que la lluita contra la violència de gènere o masclista. Es prioritzarà que sigui l'infant maltractat qui es quedi a l'entorn familiar i sigui el maltractador el que hagi de marxar de casa. També es crearà el Centre d'Investigació i Recerca sobre el Maltractament Infantil.

■ **Títol V. La protecció a la infància i l'adolescència en situació de risc social i desemparament.**

S'ocupa dels règims específics de protecció dels infants i els adolescents en situació de risc social i desemparament. S'hi incorpora la Llei 8/1995, del 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents, convenientment actualitzada.

Algunes de les novetats significatives que trobem en aquest títol són (Departament d'Acció Social i Ciutadania, 2010b):

- Considerar l'infant o l'adolescent com a subjecte de dret i facilitar el seu exercici i la seva participació.
- Crear la figura del procurador/a dels drets dels infants i adolescents.

- Acolliment professional, com a nova mesura de protecció.
- Regulació de l'assistència posterior a la majoria d'edat o emancipació.
- Coordinació i regulació de les actuacions de protecció en els supòsits de persones menors que cometin infraccions penals.

■ **Títol VI. Infraccions i sancions.**

Conté el règim sancionador, que inclou les infraccions, les sancions i el procediment aplicable per a garantir l'aplicació del dret substantiu regulat per la norma i evitar la vulneració dels drets de contingut declaratiu que, en cas contrari, perdrien llur eficàcia en la protecció dels interessos dels infants o els adolescents.

Un aspecte rellevant és el deure de comunicació, intervenció i denúncia. *“Tot ciutadà que conegui algun infant o adolescent que estigui en situació de risc o desemparament té el deure de comunicar-ho als serveis socials bàsics especialitzats o a la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (DGAI) el més aviat possible. Art. 100 de la Llei 14/2010”* (Departament d'Acció Social i Ciutadania, 2010a).

3.2.3 Règim competencial

La LDOIA s'inscriu en la categoria de lleis transversals, adreçades a un determinat col·lectiu de ciutadans. La mateixa llei, en el preàmbul, no dubta en considerar-la positiva quan assenyala que *“aporta a l'ordenament jurídic una major claredat i unitat, alhora que facilita una localització més ràpida del dret aplicable i reforça la seguretat jurídica /.../”*.

Ara bé, aquesta tècnica legislativa provoca que es reguli sobre competències d'altres ens públics, especialment els ens locals, i que en aquest cas pugui haver-hi dubtes sobre la capacitat de la Generalitat de Catalunya de legislar sobre tots els àmbits que afecten infants i adolescents, perquè aquesta no té totes les competències

per poder-ho fer. Per exemple, en àmbits tan importants com la responsabilitat del menor, la legislació bàsica i el règim econòmic de la seguretat social que depèn de l'Estat Espanyol (Vilà, 2011).

No obstant tot i voler ser una llei transversal i global és una norma que per quantitat d'articles que afecten als diferents àmbits es pot apreciar que es decanta cap als Serveis Socials, fet que ja és detectat per alguns autors. *“Aquesta norma també presenta, malgrat la pretesa transversalitat, una polarització vers els serveis socials, possiblement a causa que va ser impulsada des del llavors Departament de Benestar Social i Família i, actualment, Departament d'Acció Social i Ciutadania”* (Vilà, 2011)

Una altra de les dificultats és que aquest tipus de legislació necessita complementar-se amb normativa sectorial per poder acabar-se de desenvolupar i ordenar. La pròpia LDOIA ho preveu perquè en l'article 3 estableix que: *“Les administracions públiques han d'exercir les funcions i les competències de promoció, d'atenció i de protecció dels drets dels infants i els adolescents, alhora que en faciliten els canals de participació adequats, d'acord amb el que estableix aquesta llei i la normativa sectorial aplicable, amb relació a cada situació que els afecti”*.

Per fer-nos una idea de la complexitat del règim competencial català en relació a la infància i adolescència, observem algunes de les competències que tenen els municipis. Aquestes estan regulades, per exemple, a la Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local, que assigna al municipi competències per intervenir en els seus interessos⁴.

També l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC) legisla sobre les competències dels ajuntaments i les comarques, i moltes d'elles

⁴ Exercirà competències en per exemple: participar en la programació de l'ensenyament i cooperar amb l'Administració Educativa en la creació, construcció i sosteniment dels centres públics; intervenir en els seus òrgans de gestió i participar en la vigilància del compliment de l'escolaritat obligatòria (25.2, n). La prestació de serveis socials i la promoció i reinserció social (25.2, k), les activitats i instal·lacions culturals i esportives, temps lliure (25.2, m), participació en la gestió de l'atenció primària de salut (25.2., i), la protecció de la salubritat pública (25.2, h), l'ordenació, gestió, execució i disciplina urbanística, parcs i jardins (art. 25.2, d) i protecció del medi ambient (25.23, f), entre d'altres.

poden afectar a la infància adolescència⁵. En el seu article 84.2 relaciona les matèries sobre les que, en tot cas, els governs locals han de tenir competències pròpies, i en relació a educació li assigna la planificació, l'ordenació i la gestió de l'educació infantil i la participació en el procés de matriculació en els centres públics i concertats del terme municipal i el manteniment i l'aprofitament, fora de l'horari escolar, dels centres públics i el calendari escolar (art. 84.2, g).

Com ja s'ha explicat, aquesta divisió de competències té reflex en la LDOIA, en la qual es detalla l'administració encarregada del desenvolupament de cadascun dels articles. A tall d'exemple, mentre que la competència per intervenir davant de les situacions de risc correspon a l'administració local (article 99), la competència per protegir els infants i adolescents desemparats correspon a l'Administració de la Generalitat mitjançant el departament corresponent (article 98).

Tota aquesta situació necessita d'un ordenament organitzatiu i de coordinació complex i és per això que precisament en l'article 22 es preveu per primera vegada en la legislació de Catalunya, un marc de coordinació i cooperació institucional.

3.2.4 Els conceptes clau de la llei: Una classificació dels articles

Com ja s'ha dit una de les raons de l'aprovació de la LDOIA és la necessitat d'actualitzar i modificar la regulació fins ara vigent amb relació a les noves demandes i circumstàncies socials. A partir de l'aprovació de la CDI la sensibilitat social envers la població infantil i adolescent ha anat canviant centrant-se cada cop més en l'interès superior de l'infant o adolescent.

⁵ Alguns exemples són : Espais públics i en locals de concurrència pública (art. 84.2, e), La formulació i gestió de polítiques per a la protecció del medi ambient i desenvolupament sostenible (82.2, j). La regulació i la gestió dels equipaments esportius i de lleure i promoció d'activitats (art. 84.2, k). La regulació i la prestació dels serveis d'atenció a les persones, dels serveis socials públics d'assistència primària i foment de les polítiques d'acolliment dels immigrants (art. 84.2, m).

Les novetats i millores són múltiples; ara bé, a mode de resum i en paraules de la pròpia Generalitat de Catalunya, els aspectes clau de la llei en 7 punts són (Departament de Benestar Social i Família, 2014):

- I. Protecció pública davant els maltractaments infantils.
- II. Nou model de protecció de la infància i l'adolescència.
- III. Temps límit per oposar-se al desemparament i la protecció.
- IV. Noves modalitats d'acolliment: especialitzat i permanent.
- V. Foment de la participació de l'infant i adolescent.
- VI. Transversalització de les polítiques d'infància i adolescència.
- VII. Prevenció.

Aquests 7 punts clau deixen entreveure els 5 conceptes que la mateixa llei⁶ destaca (Promoció, Prevenció, Atenció, Protecció i Participació) que surten repetidament i que es consideren d'especial importància, perquè s'entén que són els conceptes que organitzen la normativa i la intervenció que promou aquesta llei. Emanen directament de la CDI i de les diferents propostes de classificació en grups que se'n fa.

No obstant, els 54 articles de la CDI estan interrelacionats i han de ser considerats en conjunt: són drets *universals*, són drets *indivisibles* i són drets *interdependents*. Aquestes diferents classificacions, per tant, no han evitat la superposició dels articles (Fortin, 2003; Liebel i Martínez, 2009).

Un element en comú de gran part de les diferents propostes de classificació dels Drets dels Infants de la CDI és l'elevació de quatre dels articles a la condició de principis generals, proposta que ha elaborat el Comitè sobre els Drets de l'Infant (Fortin, 2003; UNICEF, 2011 i Save the children, 2009):

Art. 2 - No discriminació.

Art. 3 - L'interès superior de l'infant.

⁶ "Cal esmentar aquí, per la importància que tenen, alguns dels conceptes emprats per aquesta llei, més enllà de l'estricta definició jurídica. Al llarg del text s'utilitzen repetidament els conceptes de promoció, prevenció, atenció, protecció i participació de l'infant i l'adolescent". (Departament d'Acció Social i Ciutadania, 2010a).

Art. 6 - Dret a la vida, la supervivència i al desenvolupament.

Art. 12 - Respectar les opinions dels nens i nenes.

La base de totes les classificacions dels articles es troba en els documents del Comitè de Seguiment de la CDI, on sovint es parla de tres grans grups de drets especials: drets de protecció, drets de provisió i drets de participació, anomenant-los “les tres P”, perquè deriven d’aquests conceptes en anglès: protection, provision i participation. Ara bé, al llarg d’aquests anys diferents autors han elaborat variants a aquesta proposta.

Hammarberg (1990) suggereix una classificació que implica les 4P: la participació dels infants en les decisions que involucren el seu propi destí; la protecció dels infants contra la discriminació i tota forma d’abandonament; la prevenció dels danys als nens; i la provisió d’assistència per a les seves necessitats bàsiques.

Casas (1998) ens parla de protecció, provisió i promoció. Aquest últim concepte entès com a promoció de la qualitat de vida i dels drets i llibertats i de l’evolució dels infants i joves cap a ser ciutadans responsables i participatius. Hi afegeix també els drets a la prevenció; “apareix junt amb la tradicional visió dels drets de protecció, uns nous plantejaments que inclouen drets a la prevenció i a la promoció. Aquesta ampliació de la noció de drets infantils, inclou també drets més psicosocials, com el de participació infantil, que constitueix una excel·lent prevenció davant qualsevol forma de maltractament”. Sembla doncs, que inclouria la participació dels infants i joves com un element transversal en tots els drets⁷ i deixaria la classificació dels drets en 5p’s: protecció, provisió, promoció, prevenció i participació, que tindrien molta consonància amb els que proposa la LDOIA.

També Hayes (2002) ens parla de participació, prevenció i protecció.

Diversos autors fan referència a drets de protecció, de provisió i de participació, la classificació clàssica d’ordenació dels drets de la Convenció (Cussiánovich, 2009; Pilotti, 2000; Qvortrup, 1992).

⁷ “Una lectura atenta de la convenció ens suggereix que fa falta desenvolupar noves formes de presència dels infants a la nostra societat” (Casas, 1998; p. 221).

I finalment LeBlanc (1995) fa una proposta diferent i, mitjançant la inclusió dels drets de pertinença, posa l'accent en les necessitats dels nens de la comunitat. Segons la seva disposició, els drets es classifiquen en els drets de supervivència, els drets de protecció, els drets dels membres i els drets d'apoderament.

Per altra banda, entitats com UNICEF expliquen en els seus documents que els articles de la Convenció poden agrupar-se en tres categories de drets i en quatre principis rectors: *“el dret a la supervivència i al màxim desenvolupament, a la protecció contra les influències nocives, abusos i explotació; i a participar plenament a la vida familiar, cultural i social”* (Unicef Comitè Catalunya, 2011).

En la LDOIA aquests conceptes, que permeten les classificacions dels drets dels infants, s'hi veuen reproduïts, perquè la CDI és constructe imprescindible per entendre-la i recull tant en l'exposició de motius com en l'articulat de la llei l'esperit de la Convenció (Síndic de Greuges, 2011).

Vilà (2011) esbossa una classificació dels articles de la LDOIA quan exposa les competències i actuacions dels ens locals en polítiques d'infància. Les distribueix en quatre matèries: prevenció, promoció, protecció, participació. Després situa diferents articles de la llei dins a cada un d'aquests grups.

3.2.5 Definició dels conceptes

És important en primer terme, per classificar els articles, definir què volem dir amb cada un d'aquests conceptes. Podem trobar en la literatura científica diferents definicions però pel que es proposa en aquesta investigació les definicions incloses en la pròpia LDOIA en són vàlides.

La **promoció** és el conjunt d'actuacions socials que es desenvolupen “encara que res vagi malament”, perquè obeeixen a objectius de millora social i responen a anhels o aspiracions col·lectius, particularment als d'un benestar personal i social més gran.

El concepte de **participació** de l'infant o l'adolescent és el que configurarà l'estatus de ciutadà o ciutadana. Neix de de l'article 5 - l'interès superior de l'infant o adolescent - en el seu punt 4, on diu que per a determinar l'interès superior de l'infant o adolescent se n'han d'atendre les necessitats i els drets, i s'ha de tenir en compte la seva opinió, els seus anhels i aspiracions, i també la seva individualitat dins el marc familiar i social.

La prevenció és el conjunt d'actuacions socials destinades a preservar l'infant o l'adolescent de les situacions que són perjudicials per al seu desenvolupament integral o per al seu benestar.

La protecció és el conjunt d'actuacions per a quan el desenvolupament integral de l'infant o l'adolescent pot resultar afectat (atenció – declaració de risc) o resulta afectat (declaració de desemparament).

3.2.6 Classificació dels articles

La classificació dels articles de la LDOIA que es proposa des d'aquesta investigació descriu que els grups de classificació són el mateixos quatre conceptes (promoció, participació, prevenció i protecció) que esbossa Vilà (2011) perquè són comuns entre la Llei i la CDI. No s'utilitza atenció perquè s'entén inclòs en gran part en el concepte de protecció, ja que tots dos conceptes incideixen en l'àmbit de la intervenció a la infància en risc. Però també s'inclou en prevenció, a causa de què la mateixa llei ja esmenta que aquest concepte resulta transversal i té molt a veure amb atenció.

Per tant el concepte *atenció*, que és molt específic de la llei, i tot i la possibilitat de relacionar-lo amb provisió, no s'ajusta amb la classificació dels drets dels infants que marquen els diferents autors, i per tant queda repartit en prevenció i protecció.

Per altra banda l'interès superior de l'infant o l'adolescent constitueix el principi bàsic de tot el dret relatiu a aquestes persones, i en les últimes dècades s'ha confirmat com un dels principis essencials del dret modern de la persona i la família.

L'any 2013 el Comitè dels Drets de l'Infant ha formulat una observació referida al paràgraf 1 de l'article 3, que estableix que *“entotes les mesures relatives als infants que prenguin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legíslatius, la consideració primordial a què s’han d’atenir és l’interès superior de l’infant”* (United Nations, 2014) i també l'article 40.3 de l'EAC recull com a principi rector que l'interès superior de l'infant ha d'ésser prioritari en totes les actuacions portades a terme per l'administració pública i les institucions privades. És per això que en primer terme l'article 5 “Interès superior de l'infant o adolescent” el situarem com a eix transversal a tota a la llei perquè és un element que ha d'impregnar qualsevol article o disposició d'aquesta.

La classificació que es proposa no recull el Títol VI d'infraccions i sancions, perquè és un tema molt específic. La proposta és la que es desenvolupa en les següents quatre taules.

PROMOCIÓ
Art. 6 - Desenvolupament de les potencialitats personals
Art. 9 - No discriminació
Art. 10 - Perspectiva de gènere i de diversitat
Art. 12 - Respecte i suport a les responsabilitats parentals
Art. 13 - Foment i suport a l'educació
Art. 14 - Foment i suport a les relacions intergeneracionals
Art. 15 - Prioritat pressupostària
Art. 16 - Difusió dels drets dels infants i els adolescents
Art. 19 - Coneixement rigorós i divulgació de la realitat social
Art. 29 - El defensor o defensora dels drets dels infants i els adolescents
Art. 20 - Avaluació
Art. 30 - Dret a la identitat, al nom, a la nacionalitat i a conèixer els orígens
Art. 31 - Llibertat d'expressió
Art. 32 - Accés a la informació
Art. 33 - Llibertat de pensament, consciència i religió
Art. 36 - Dret a la protecció de l'honor, la dignitat, la intimitat i la pròpia imatge
Art. 37 - Responsabilitat en la cria i la formació
Art. 38 - Drets de relació i convivència
Art. 40 - Trasllats i retencions il·lícits

Art. 42 - Infants i adolescents que troben limitacions o barreres per al desenvolupament o la participació
Art. 43 - Suport a la integració social dels infants i adolescents immigrants
Art. 44 - Drets a la prevenció, la protecció i la promoció de la salut
Art. 47 - Dret a decidir sobre la maternitat.
Art. 48 - Dret a l'educació
Art. 50 - Infants i adolescents que troben limitacions o barreres per al desenvolupament o la participació en diverses activitats
Art. 53 - Els infants i adolescents com a ciutadans
Art. 54 - Medi ambient
Art. 55 - Drets i Deures de l'espai urbà
Art. 56 - Zones i equipament recreatiu
Art. 57 - Educació en el lleure
Art. 58 - El joc i la pràctica de l'esport
Art. 59 - Publicitat adreçada als infants i adolescents
Art. 60 - Publicitat protagonitzada per infants i adolescents
Art. 61 - Imatges, missatges i objectes
Art. 62 - Publicacions
Art. 63 - Material audiovisual
Art. 64 - Mitjans de comunicació social
Art. 65 - Protecció dels infants i adolescents com a consumidors
Art. 66 - Productes comercialitzats per a l'ús o el consum dels infants i adolescents
Art. 67 - Begudes alcohòliques i tabac
Art. 68 - Altres productes o serveis que poden perjudicar la salut
Art. 69 - Medicaments
Art. 70 - Jocs de sort, envit o atzar i màquines recreatives
Art. 71 - Béns i mitjans culturals
Art. 73 - Allotjament d'infants o adolescents sense el consentiment dels progenitors o dels titulars de la tutela
Art. 118 - El procurador o procuradora dels infants i adolescents
Disposició Addicional primera - Recursos financers i econòmics
Disposició addicional Cinquena - Informes periòdics de valoració i anàlisi des de la perspectiva de la infància i l'adolescència
Disposició addicional sisena - Recerca sobre maltractaments infantils i creació d'un centre de recerca especialitzat
Disposició transitòria primera - Avaluació de resultats i impacte

Taula 5 - Articles de la LDOIA - Promoció.

PARTICIPACIÓ

Art. 7 - Dret d'ésser escoltat

Art. 11 - Ciutadania activa

Art. 17 - Exercici dels drets propis dels nens i adolescents

Art. 18 - Deures i Responsabilitats

Art. 27 - Consells de participació territorial i nacional dels nens i adolescents

Art. 28 - Drets civils i polítics

Art. 34 - Dret de participació

Art. 35 - Llibertat d'associació i reunió

Art. 53 - Els nens i adolescents com a ciutadans

Art. 72 - Espais col·lectius diürns

Art. 134 - Drets dels nens i els adolescents acollits en centre

Taula 6 - Articles de la LDOIA - Participació

PREVENCIÓ

Art. 21 - Planificació

Art. 22 - Coordinació

Art. 23 - Recursos i serveis

Art. 25 - Sistema d'informació i gestió en infància i adolescència (SINIA)

Art. 26 - Taules territorials d'infància

Art. 39 - Mediació

Art. 41 - Dret a un nivell bàsic de benestar

Art. 45 - Atenció en situacions de risc per a la salut mental

Art. 46 - Hospitalització

Art. 49 - Atenció educativa d'infants i adolescents malalts

Art. 52 - No-escolarització, absentisme i abandó escolar

Art. 74 - Prevenció General

Art. 75 - Promoció i sensibilització ciutadana

Art. 76 - Prevenció de l'ablació o la mutilació genital de les nenes i les adolescents

Art. 77 - Prevenció del risc social

Art. 78 - Prevenció de la desprotecció

Art. 79 – Elaboració de llistes d'indicadors i de recomanacions
Art. 80 – Competències intervencions socials preventives
Art. 83 – Plans de col·laboració i protocols de protecció davant els maltractaments a infants i adolescents
Art. 85 - Tractament de la informació sobre maltractaments a infants i adolescents
Art. 89 – Protecció en l'àmbit de la salut
Art. 90 – Protecció en l'àmbit de l'educació
Art. 94 – Foment de programes per a la detecció i l'atenció del maltractament a infants i adolescents
Disposició addicional tercera - Sistema d'informació i gestió en infància i adolescència
Disposició transitòria segona - Mapa de recursos i serveis per a la prevenció i protecció dels menors
Disposició transitòria tercera - Integració de la comissió de coordinació de les actuacions de la Generalitat adreçades als infants i adolescents amb discapacitat a les taules territorials d'infància

Taula 7 - Articles de la LDOIA - Prevenció

PROTECCIÓ
Art. 8 – Protecció contra els maltractaments
Art. 24 - Actuació de les administracions públiques
Art. 51 - Atenció educativa a l'infant o l'adolescent en situació de desemparament
Art. 81 – Protecció efectiva davant els maltractaments a infants i adolescents
Art. 82 – Atenció a infants i adolescents maltractats.
Art. 84 – Priorització de la permanència de l'infant o l'adolescent en un entorn familiar lliure de violència
Art. 86 – Registre unificat de maltractaments infantils
Art. 87 – Protecció davant la victimització secundària
Art. 88 – Policia de la Generalitat – mossos d'esquadra
Art. 91 - Acció popular
Art. 92 – Servei d'atenció immediata mitjançant recursos telefònics i telemàtics
Art. 93 – Servei d'atenció especialitzada als infants i adolescents víctimes d'abús sexual
Art. 95 – Atenció als infants i adolescents que conviuen amb situacions de violència masclista
Art. 96 - Determinació de les situacions de maltractament a infants i adolescents per a l'accés prioritari als serveis i programes

Art. 97 - Atenció prioritària dels infants i els adolescents víctimes de maltractaments
Art. 98 - Competència en matèria de desemparament
Art. 99 - Competència en matèria de risc
Art. 100 – Deure de comunicació intervenció i denúncia
Art. 101 – Expedient de l'infant i adolescent
Art. 102 - Definició i concepte (Les situacions de risc)
Art. 103 – Intervenció serveis socials
Art. 104 - Mesures d'atenció social i educativa davant les situacions de risc
Art. 105 - El concepte de desemparament
Art. 106 – Procediment de desemparament
Art. 107 – Procediment simplificat
Art. 108 – Notificació
Art. 109 - Efectes de la declaració de desemparament
Art. 110 - Mesures cautelars
Art. 111 – Atenció immediata i transitòria en famílies acollidores d'urgència o en centres d'acolliment
Art. 112 - Auxili judicial i policial
Art. 113 - Règim de recursos
Art. 114 – Acumulació processal
Art. 115 - Canvi de circumstancies
Art. 116 - Règim de relació i visites
Art. 117 – Informació a l'infant o adolescent desemparat
Art. 119 – Guarda protectora
Capítol III - Secció tercera - Mesures de protecció dels infants i adolescents Articles 120 al 124
Art. 125 - Mesura d'acolliment familiar
Art. 126 – Classes
Art. 127 – Acolliment en família extensa i acolliment en família aliena
Articles 128 al 130 - Resolució, Formalització i finiment de l'acolliment
Art. 131 – Acolliment convivencial d'acció educativa
Capítol III - Secció tercera - Subsecció tercera - Acolliment en centres Articles 132 al 134 i del 136 al 145
Art. 146 – Transició a la vida adulta i a l'autonomia personal

Capítol III - Secció tercera - Subsecció cinquena - L'acolliment preadoptiu Articles del 147 al 150
Art. 151 - Mesures assistencials (Suport posterior a l'emancipació o a la majoria d'edat)
Art. 152 – Programes de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal dels joves ex tutelats i en situació de risc per a promoure la igualtat d'oportunitats
Capítol V - Actuacions de protecció en els supòsits d'aplicació de la legislació reguladora de responsabilitat penal dels menors Articles 153 al 155
Disposició addicional segona - Institucions col·laboradores d'integració familiar
Disposició addicional quarta - Nivell d'objectius de les prestacions garantides en la Cartera de serveis socials
Disposició addicional Setena - Afectació de les prestacions o pensions
Disposició final segona - Prestacions per a infants en risc

Taula 8 - Articles de la LDOIA - Protecció

Malgrat s'ha elaborat aquesta proposta considerant que cada un dels articles només podia formar part d'un dels grups, és segur que, tal com passa amb els articles de la CDI, alguns estan interrelacionats i fins i tot contenen aspectes que afecten a alguns dels diferents conceptes. També en els principis rectors probablement poden ser considerats en conjunt perquè tenen relació directe amb els drets de la CDI que són drets universals, són drets indivisibles i són drets interdependents.

3.2.7 Desplegament de la llei

Quan es va aprovar la LDOIA es preveia que tindria un calendari d'implementació progressiu. Les mesures més urgents i necessàries es plantejaven en un termini màxim de 2 mesos, mentre que les menys urgents s'havien de dur a terme en un màxim de 6 mesos a partir de l'entrada en vigor de la Llei. La previsió final per al total desplegament de la Llei era que podia durar fins a 3 anys (Mayoral, 2011).

Aquest autor però, ja preveu que la implementació a curt termini no serà fàcil pel fet de ser una llei ambiciosa. Avançava també que... *“aconseguir que els drets reconeguts siguin efectius i que allò que estableix la llei sigui realitat serà costós”* (Vilà, 2011), i recomana

que les polítiques públiques en planifiquin la implementació i la donin a conèixer en profunditat a les organitzacions i professionals.

És necessari explicar que la Llei 14/2010 és una norma aprovada en una època de canvis polítics. S'aprova a finals de la legislatura 2006-2010 i el novembre del 2010 hi ha un canvi al Govern de la Generalitat que ha de ser el responsable del desplegament. La legislatura només va durar dos anys, del 2010 al 2012, en els quals també es va treballar per l'elaboració d'un Pacte per la Infància. El 2012 torna a haver-hi un nou govern i una nova consellera de Benestar Social i Família.

El desplegament ha estat més lent del que es preveia, almenys en alguns aspectes, i al llarg dels quatre anys que han passat des de la seva aprovació, diferents actors importants de la infància a Catalunya ho comenten. En concret, val la pena destacar el Síndic de Greuges, que en el seu informe de l'any 2011 explica que la llei conté nombroses remissions a un futur desplegament reglamentari que s'ha de dur a terme.⁸ Unicef Comitè Catalunya (2012), en el seu informe *"Infància a Catalunya 2012/2013"* fa igualment esment a la necessitat d'aprovació d'una sèrie de decrets i reglaments per a desenvolupar la llei. Per la seva part, el Consell Assessor de Polítiques Socials i Familiars de la Generalitat de Catalunya diu l'any 2013 que la llei no està desplegada al complet (CAPSIF, 2013).

El novembre del 2013 en la Sessió 3 sobre polítiques de la Infància del Laboratori de Serveis Socials de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) s'explica que no s'ha entès el canvi de paradigma que suposa la llei i que un dels problemes d'això és la lentitud amb què es desenvolupa (Laboratori Serveis Socials/IGOP-UAB, 2013). I, finalment, aquest any 2014, la PINCAT de la Taula del Tercer Sector proposa *"que es desplegui la llei 14/2010, que inclou el desplegament dels drets dels nens hospitalitzats"* (PINCAT, 2014).

Fent una lectura del Síndic dels últims tres anys (Síndic de Greuges, 2011 a 2013), a informes d'entitats independents i repassant les

⁸ L'articulat de la Llei conté nombroses remissions a un futur desplegament reglamentari, entre d'altres referit especialment a l'acolliment en centres (art.133.4), l'acolliment familiar (art.126) o el règim de guarda protectora (art.119), que s'entén que han de cobrir aquests dèficits normatius (Síndic de Greuges, 2011).

informacions dels departament de Benestar Social i Família, l'any 2013 restaven encara pendent de desenvolupament alguns aspectes clau de la LDOIA.

El desplegament de la LDOIA es fa lentament, i com ja s'ha comentat ens trobem una situació diferent a la que es preveia, quan es proposava una avaluació d'impacte al cap de quatre anys. Tot i aquesta situació, ja a finals de l'any 2012 i sobretot a partir del 2013 hi ha un impuls per generar la reglamentació necessària per a la implementació de la Llei 14/2010. Això es fa evident en l'aprovació d'un seguit de decrets que desenvolupen aspectes importants:

- Pla Integral de la Infància i Adolescència - Actualment està vigent el Pla de Transició 2013-24 (Generalitat de Catalunya, 2013) i s'està elaborant el Pla Integral de la Infància i Adolescència 2014-2017.
- Protocols amb el Departament d'Interior (Mossos), amb el Departament de Salut i el Departament d'Educació (article 22).
- Mapa de recursos i serveis per prevenir les situacions de risc social (article 23).
- Sistema d'informació i gestió en infància i adolescència (SINIA) (article 25).
- Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i els adolescents de Catalunya (article 27).
- Decret 250/2013, de 12 de novembre, de la Taula Nacional i les taules territorials i locals d'infància. El febrer del 2014 es constitueix formalment la Taula Nacional de la Infància a Catalunya (article 26).
- Decret 230/2013, d'1 d'octubre, de règim sancionador en matèria d'infància i adolescència, en l'àmbit competencial de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.
- Ordre BSF/331/2013, de 18 de desembre, per la qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents (article 79).
- L'abril del 2014 el Departament de Benestar Social i Família impulsa un manual d'estil per als mitjans de comunicació sobre com informar dels maltractaments infantils. És un manual

elaborat amb la col·laboració del Col·legi de Periodistes i el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (article 85).

- Registre unificat de maltractaments infantils (RUMI). Pendent integrar al SINIA (article 86).
- Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra. S'ha creat una unitat especialitzada (article 88).
- Servei d'atenció immediata mitjançant recursos telefònics i telemàtics –Telèfon de la infància (article 92).
- Servei d'atenció especialitzada adreçat a infants i adolescents víctimes d'haver patit abús sexual (no és universal) (article 93).

Així i tot, alguns aspectes encara pendents a destacar són:

- Dret a un nivell bàsic de benestar, en el que cal establir els criteris per a determinar el nivell bàsic de benestar material dels infants i els adolescents, i ha d'incloure un règim d'ajuts i prestacions públiques (article 41).
- El procurador o procuradora dels infants i adolescents (article 118).
- Informes periòdics de valoració i anàlisi des de la perspectiva de la infància i l'adolescència. S'ha de realitzar un informe del conjunt de la producció normativa aprovada pel Govern i pels diversos departaments (Disposició addicional Cinquena).
- Recerca sobre maltractaments infantils i creació d'un centre de recerca especialitzat. El Govern havia d'impulsar la recerca sobre el maltractament infantil i la formació i capacitatció dels professionals en contacte amb aquest tipus de maltractament (Disposició addicional Sisena).
- Atenció educativa a l'infant o l'adolescent en situació de desemparament. Estableix que "l'infant o l'adolescent en situació de desemparament o d'acolliment familiar té un dret preferent a l'escolarització en el centre escolar més adequat a les seves circumstàncies personals" (Síndic de Greuges, 2013).

Cal tenir present que a partir del 2011 es comença a parlar de la redacció del Pacte per a la Infància de Catalunya que vol ser un instrument per vehicular i impulsar polítiques d'infància a Catalunya. Aquest Pacte, manifesta que *".../ Catalunya té un repte pen-*

dent quant a la promoció de la participació social dels infants i els adolescents /.../” i, en conseqüència, cal desenvolupar tots els drets que s’hi vinculen amb relació a tots els àmbits de la vida dels nois i de les noies (Departament de Benestar Social i Família, 2013). Es treballa durant tot l’any 2012, moment en què es produeix la menor activitat de desplegament de la Llei i, finalment, se signa el mes de juliol de 2013.

4. Disseny i metodologia

4.1 Disseny de la recerca

Aquesta recerca s'inicia amb l'objectiu de conèixer quina percepció dels canvis provocats per la LDOIA els darrers quatre anys tenen experts referents en l'àrea d'intervenció en infància, com s'ha explicat abans. Per això la investigació s'ha situat sota el paradigma interpretatiu amb un plantejament d'investigació fenomenològica, perquè es vol dur a terme una investigació a través dels punts de vista individuals i l'experiència de diferents participants (Vallés, 2007; Martínez, 2002).

Tenint en compte la manca d'estudis previs i que, tal com ja s'ha explicat en la justificació, d'una manera realista resulta ara per ara impossible obtenir la informació necessària per dur a terme una avaluació d'impacte de caràcter experimental, s'ha considerat que la recerca ha de tenir un caràcter exploratori, i amb un enfocament qualitatiu pel que fa a la recollida d'informació sobre el possible impacte de la llei. Així, aquest estudi exploratori vol identificar quin ha estat el canvi a causa de la LDOIA, a partir de la varietat de percepcions i perspectives dels diferents participants.

S'ha tingut en compte que l'investigador pot influir en el procés de recerca, pel fet que forma part del context (cosa que, en certa manera, sempre fa; Martínez, 2002): ha treballat en l'àmbit de la protecció a la infància, amb infants i adolescents amb discapacitat, ha utilitzat la Llei 14/2010 i té certs coneixements i percepcions prèvies del procés de redacció i del procés d'implementació d'aquesta.

S'han intentat disminuir els efectes tant en la recollida de dades com en l'anàlisi de dades, no utilitzant aquesta informació i no fent valoracions preconcebudes.

4.2 Instrument per a la recollida de dades

La tècnica de recollida de dades principal que s'ha utilitzat en aquest estudi és l'entrevista semi-estructurada. També s'ha dut a terme una reunió informal amb la DGAIA per tal de obtenir informació sobre el desplegament de la LDOIA. Aquesta ha estat centrada exclusivament a aprofundir el màxim possible en quin estat de desenvolupament es troba la LDOIA actualment. Es creu que és oportuna perquè ha aportat dades complementaries *reals* de desenvolupament d'accions concretes i fins i tot en algun cas, dates d'aprovació. Amb aquesta informació s'ha pogut destriar quins elements de la llei ja estaven en aplicació i quins encara estan per desenvolupar, i han servit per ajustar les preguntes de l'entrevista. Posteriorment s'han dut a terme nou entrevistes a actors socials rellevants de diferents àmbits de la Infància a Catalunya.

L'entrevista també ha permès recollir informació sobre els mateixos conceptes des del punt de vista dels diferents actors entrevistats. Així, és possible comparar i analitzar les mateixes qüestions des de diferents perspectives i comprendre les percepcions individuals per abordar la justificació i les conseqüències de determinades accions d'implementació de la llei. També ha reduït els problemes que podien tenir els entrevistadors i ha permès que la subsegüent organització i anàlisi sigui més immediata, perquè s'ha establert prèviament una primera classificació de les preguntes en funció dels quatre conceptes en què hem classificat els articles de la LDOIA (promoció, prevenció, participació i protecció). Per tant hem obtingut *una primera relació entre les preguntes i diferents articles de la llei relacionats amb els conceptes*.

L'entrevista s'ha confeccionat amb la intenció de que fos de suficient durada per recollir informació interessant però que no arribés a fer-se excessivament llarga, amb una previsió d'una durada al voltant de 90 minuts. Finalment s'han utilitzat tres tipus de preguntes:

- *Socio-demogràfiques*: informació sobre característiques de l'entrevistat/da (formació, situació i antiguitat a la feina, tasques i responsabilitats principals, etc.)

- *Coneixement*: informació sobre el grau de coneixement de l'entrevistat/da sobre la Llei 14/2010.
- *Opinió i percepció*: informació sobre els canvis produïts per la LDOIA

4.2.1 Validació de l'entrevista

Per tal de contribuir a la seva validesa, un cop fet l'esborrany, es va comptar amb la col·laboració de 3 professors universitaris amb expertesa en recerca i en el món de la infància i adolescència que van actuar de jutges externs. Les seves aportacions van ajudar a la millora de les preguntes de l'entrevista, sobretot en tres termes:

- Enfocament cap a la percepció de l'entrevistat, cosa que va reduir considerablement les preguntes dicotòmiques.
- Reducció del nombre de preguntes.
- Adequació del llenguatge, sobretot per intentar evitar un llenguatge excessivament legislatiu.

És interessant remarcar que els tres validadors van esmentar el fet que l'entrevista semblava decantada cap a l'àmbit de protecció i proposaven equilibrar-ho. S'ha optat finalment per no tenir-ho en compte, perquè la LDOIA té més articles sobre protecció que sobre cap altra temàtica específica i ens ha semblat oportú mantenir-ho.

Un altre element que es plantejava és fer a cada entrevistat les preguntes que afectaven al seu àmbit d'expertesa, però s'ha descartat perquè hem valorat que interessava veure tots els àmbits des de diferents perspectives: S'ha cregut interessant per a la recerca veure quina percepció tenien dels canvis també en àmbits sobre la infància que no coneixien tant intensament.

Finalment, per acabar d'ajustar el format definitiu s'ha fet una entrevista pilot amb una gerent d'una entitat de serveis residencials i educatius adreçats a infants i adolescents de diversos perfils. Es va seleccionar aquesta persona pensant en què les que s'entrevistarien eren de caire semblant.

El procediment ha servit per obtenir informació rellevant sobre la comprensibilitat de les preguntes i per ajustar el nombre de preguntes al temps pretès, d'una hora i mitja de durada.

Un dels elements que realment preocupava era aconseguir que el que expliquessin els entrevistats/des fossin canvis percebuts *en funció o a conseqüència* de la Llei 14/2010, i no canvis que relacionessin amb altres fets, com ara la crisi econòmica, altres noves lleis o els canvis de govern. Per tal d'intentar minimitzar que això passés, es va establir que a l'inici de l'entrevista es plantejaria clarament, a l'entrevistat, que havia de pensar en els canvis provocats per la llei i que durant el temps que durés l'entrevista, l'entrevistador ho aniria esmentant i recordant.

4.3 Participants en la investigació

Com ja s'ha explicat el nombre de participants en la recerca ha estat de nou persones. Ha estat un element clau d'investigació determinar els participants tenint en compte que és una aproximació qualitativa i centrada en la percepció d'aquests, atès que es volia que la informació que se'n pogués extreure permetés aprofundir en la vivència dels canvis en els àmbits de la infància i adolescència degut a la LDOIA.

Atenent a la centralitat que necessàriament tindran els participants, es decideix fer una selecció de la població per criteri; constituint-se així una mostra intencional d'experts (Delgado, en xarxa). Així, s'ha seleccionat informants privilegiats a partir de criteris que es relacionen directament amb els objectius de l'estudi. Els elements utilitzats per decidir els participants han estat:

- Persones que tinguin coneixement general i ampli de l'àmbit de la infància i adolescència a Catalunya, valorada a través de la seva experiència i també de la seva tasca professional actual. Per assegurar a més aquesta visió general hem cercat referents en diversos àmbits de la infància i adolescència.

Concretament:

- * Serveis d'atenció al desemparament de la infància adolescència (Centre Residencials d'Acció Educativa) i de l'atenció als joves ex tutelats.
 - * Àmbit públic: treballadors/es de la Generalitat de Catalunya Ens locals.
 - * Lleure i formació.
 - * Educació, de tots els nivells (incloent l'universitari).
 - * Defensa dels drets dels infants i adolescents.
- Tots les persones participants compten amb un recorregut professional en l'àmbit de la infància i adolescència d'un mínim de 10 anys. Així han pogut oferir una visió temporal àmplia i en diversos contextos temporals.
 - Circumscrits a l'àmbit català, i s'ha buscat una certa diversificació territorial, prèvia a la recollida; tot i que finalment només es va fer amb representants de dues províncies (Barcelona i Lleida), donades les dificultats per aconseguir-los. La informació recollida amb una desena d'informants participants la consideràvem suficient per arribar a tenir un estudi amb prou informació, considerant un estudi d'aquestes característiques: qualitatiu i exploratori. Inicialment es tenia previst entrevistar dues persones més. Una persona de l'àmbit de la defensa dels drets dels infants i adolescents i una persona de l'àmbit de l'associacionisme juvenil. En el primer cas no ha estat possible per manca de disponibilitat en el temps que s'havia de fer l'entrevista. En el segon cas, finalment es va descartar perquè es va considerar que aquesta persona tindria un perfil específic de "jove expert", que no encaixava amb el de caire professional, que es preveia en la investigació. L'estudi de la percepció que tinguin joves sobre els efectes de la llei suposa de fet un altre estudi exploratori, que després pogués servir de contrast amb aquesta investigació, duta a terme amb experts de l'àmbit d'aplicació de la llei però en el terreny professional. La filiació i característiques dels entrevistats i entrevistades s'especifica al final, en la Taula 1 annexa.

4.4 Procés de recollida de dades

L'entrevistador ha proposat un lloc neutre per realitzar la trobada. S'ha buscat que fos sempre la mateixa persona qui realitzés les entrevistes. Així, l'aplicació del format d'entrevista va córrer a càrrec d'un col·laborador doctorat i amb expertesa en recerca qualitativa. El mètode de convocatòria ha estat el correu electrònic i el telèfon.

Les nou entrevistes individuals s'han enregistrat en àudio per tal de poder-ne fer una transcripció més fidel, bona i demanant-ne autorització a la persona entrevistada. Formalment s'ha comptat amb la conformitat de la Direcció General d'Atenció a la Infància, donat que l'estudi es desenvolupa sobre una llei que li competeix. S'han tingut en compte els aspectes ètics com la confidencialitat i l'anonimat; i en tots els casos es van passar els consentiments informats.

Es van acordar amb el col·laborador un seguit d'indicacions, per etapes, per a dur a terme aquestes entrevistes:

- *Inici:* Agraïment, identificació de l'investigador, especificació del propòsit de l'entrevista i demanar autorització per enregistrament sonor.
- *Desenvolupament:* Seguiment del guió de l'entrevista, com a guia però oberta a aclariments, demanant explicacions i aclariments d'aquells aspectes que no hagin quedat clars.
- *Tancament:* Agrair la col·laboració i concedir l'oportunitat a l'entrevistat que matisi o modifiqui algun aspecte de la seva narració.

En el moment de l'entrevista s'ha explicat a les persones participants que les seves respostes serien enregistrades per després reabuidar-les i analitzar-les. Se'ls va animar a sentir-se confiats i lliures de donar la seva opinió i expressar les seves idees, manifestant-los que no hi havia respostes correctes o incorrectes.

Durant l'entrevista de vegades es va preguntar sobre determinats aspectes en sentit contrari a la pregunta inicial, per tal de veure si havien entès el que se'ls demanava i si eren coherents amb el que

deien, i així considerar la resposta com a més vàlida. També se'ls va anar recordant que les respostes havien d'estar centrades en el canvis des del 2010 a causa de la LDOIA, que és l'aspecte clau de la recerca.

4.5 Establiment i validació de les categories d'anàlisi

La informació s'ha tractat fent una anàlisi categorial per jutges; és a dir, un mètode qualitatiu amb anàlisi de contingut, i de tipus deductiu-inductiu; i per establir les categories i els seus codis, es va convenir amb un lector expert, qui és doctor i té formació en drets de la infància. La seva funció va ser fer una proposta de classificació, arribant a acords amb l'investigador per comparacions i contrastos de les propostes d'estructura per establir els grans temes (Delval, 2001).

La lectura i l'anàlisi del contingut de les entrevistes ha seguit l'ordre preestablert, tot i que de vegades alguna resposta o informació sobre una determinada qüestió complementava alguna de les altres preguntes. Les categories establertes han servit per poder, a més d'organitzar la informació, realitzar comparacions i establir diferències. S'han utilitzat com a categories inicials els quatre conceptes de classificació dels articles de la LDOIA: promoció, participació, prevenció i protecció, perquè com ja s'ha comentat, les preguntes estaven basades en aquesta classificació preestablerta.

Per l'establiment de categories s'han utilitzat els termes i conceptes més rellevants utilitzat pels entrevistats. S'han cercat tendències, tipologies i regularitats que han permès construir deu categories, algunes amb subcategories. En la selecció d'aquests elements principals que més han destacat o que han estat reiteratius s'han fixat els nuclis centrals del discurs i sistematitzat les categories (Delval, 2001). Aquestes inclouen les quatre previstes inicialment i les altres han sortit inductivament a mesura d'elaborar l'anàlisi, com s'ha dit. En algunes han aparegut subcategories que s'han analitzat també per la seva rellevància o reiteració. L'apartat següent, on analitzem i discutim els resultats, s'ha estructurat en funció d'aquests grans temes o categories d'anàlisi sorgits.

L'anàlisi ha estat un procés sistemàtic, rigorós i creatiu i s'ha dut a terme en tres fases:

- La primera fase ha estat de descobriment, s'han identificat temes i s'han desenvolupat els conceptes i idees principals, fent una primera llista d'aquestes per a facilitar després la categorització (Delval, 2001).
- La segona fase ha inclòs la classificació i sistematització de les dades, concreció de categories i subcategories que han permès el refinament de la comprensió del fenomen estudiat.
- En la tercera fase, s'ha comparat l'estructura proposada per l'investigador amb l'establerta pel jutge participant, arribant a convenir quina era l'estructura final més adequada.
- En la fase final, s'ha procurat relativitzar les conclusions, buscant comprendre les dades en el context en què foren recollides i a ulls dels mateixos informants, triangulant la informació amb la informació de diferents recerques i amb la informació de desplegament de la llei.

Tot i fer una distribució dels articles de la LDOIA en quatre grups i haver relacionat aquests articles amb les preguntes, tal com s'ha esmentat en el punt 5.2.1, en el procés d'anàlisi algunes de les preguntes de l'entrevista semi-estructurada han donat informació complementària a altres categories, i fins i tot s'ha donat el cas que s'ha canviat de categoria alguns dels articles correlacionats amb la pregunta perquè, tal com s'ha esmentat en el punt 4.2.6, era possible que algun dels articles pogués formar part dels diferents grups en els que hem classificat. Així, s'ha anat ajustant la classificació dels articles amb l'obtenció de més coneixement de la pròpia LDOIA.

5. Anàlisi dels resultats i discussió

Les categories d'anàlisi generades i que, per tant, donen estructura a aquest capítol del treball són les següents:

- *Coneixement de la Llei 14/2010.* Informació general sobre el text i el seu articulat. Resposta dicotòmica i argumentacions associades, a més de les espontànies que poguessin sorgir.
 - * *Aspectes rellevants de la LDOIA.* Les aportacions de més significat de la llei 14/2010; es correspon directament amb la pregunta 6 de l'entrevista (veure l'Annex 2).
 - * *Coneixement altres departaments.* Coneixement del text de la llei que es percep tenen els diversos departaments fent puntuació en els d'Educació i Salut.
- *Desplegament.* El conjunt d'actuacions o dispositius posats en marxa per al compliment de la llei; es considera un aspecte transversal a totes les àrees.
- *Dades i coneixement.* L'amplitud temàtica i profusió de dades o investigacions relatives a aspectes particulars dels infants i adolescents, i la promoció dels estudis.
- *Coordinació.* Donada la varietat d'instàncies o ens que es dediquen intencionadament o "de facto" a què la llei sigui una realitat, els lligams entre uns i altres resulta una categoria fonamental.
- *Ens Locals.* Participen a- o són responsables de diverses actuacions; centralment els ajuntaments.
- *Famílies.* Pràcticament només es pot entendre l'infant dins del seu context de relacions immediates; entre les que la família n'és en general el més important. La llei preveu, considera i contempla diverses actuacions en l'àmbit de la família donada la seva importància en el benestar i desenvolupament de l'infant.
 - * *Serveis 0-3 anys.* Els serveis adreçats a infants petits, contemplats en l'articulat de la llei i d'especial rellevància tant per ells com per les seves famílies.
 - * *Salut.* Un concepte transversal en la promoció, prevenció i

protecció dels infants i adolescents, i que es manifesta en pràctiques diverses i importants, contemplades per la llei.

- * *Salut mental*. Un àmbit específic sobre el que la llei fa referència i en puntualitza la importància d'intervenir.
- *Promoció*. Referent al conjunt d'actuacions socials desenvolupades en condicions normals que obeeixen a objectius de millora social i responen a anhels o aspiracions col·lectius; particular als d'un benestar personal i social més gran (corresponent als articles del Títol II de la Llei).
 - * *Drets de l'infant*. El coneixement i difusió d'aquests drets.
 - * *Diversitat*. Consideració de la diferència i la condició especial, particularment dels infants i adolescents amb discapacitats, immigrants, i/o en situació de risc social.
 - * *Mitjans de comunicació*. Àmbit d'anàlisi rellevant donada la profusió, abast i influència que tenen en la vida dels infants.
- *Participació*. L'establiment de canals i instruments per a fer sentir la veu dels infants i adolescents, per a fer expressa llur participació en la presa de decisions en la comunitat i facilitar-ne el futur encaix com a persones responsables, en la societat adulta.
 - * *Adults*. Tenen un paper clau en fer possible que la participació es vehiculi, es doni i tingui efecte en la vida dels infants.
 - * *Procediments*. Tot el seguit d'instruments i tasques que faciliten la participació.
 - * *Participació en centres*. La llei preveu la participació en condicions de desemparament i a l'àmbit residencial.
- *Prevenició*. D'acord amb el Títol III de la Llei, el conjunt d'actuacions socials destinades a preservar l'infant o l'adolescent de les situacions que són perjudicials per al seu desenvolupament integral o el seu benestar.
- *Protecció*. D'acord amb els Títols IV i V de la Llei, les actuacions reservades per quan està en perill la integritat física o el

desenvolupament integral de l'infant o l'adolescent; una conseqüència del qual és la declaració de desemparament.

* *Transició a la vida adulta i joves ex tutelats.* Serveis específics quan ja s'ha sortit de l'àmbit residencial i de la minoria d'edat.

5.1 Coneixement de la Llei 14/2010

Per poder valorar la percepció dels canvis que havia provocat la LDOIA, és volia saber quin coneixement en tenien els participants en la investigació. Tots en tenien un coneixement elevat; fins i tot set dels entrevistats/des havien participat en el procés de redacció de la Llei o bé havien fet aportacions i esmenes durant el procés d'aprovació.

Cal assenyalar també que tots els participants, excepte un, parteixen d'una visió molt positiva d'aquesta Llei.

5.1.1 Aspectes rellevants de la LDOIA

Per analitzar sota quina perspectiva es miren i pensen la Llei 14/2010 els participants es vol saber quins són els elements que consideren més rellevants i/o innovadors. Hi ha una gran coincidència a ressaltar dos conceptes importants: l'ordenació del marc jurídic i el fet que engloba a tota la infància. La prevenció i la participació són dos aspectes importants que es tenen en compte en cinc dels casos. Dos participants esmenten com el més important i gairebé únic la ordenació jurídica. Un participant comenta que la Llei responsabilitza els ens locals.

Això no suposa una contradicció amb les novetats que planteja la Llei en el seu preàmbul. Però sí que és rellevant que l'interès superior de l'infant i adolescent, que prové de la CDI i que és clau en la LDOIA, no l'esmenti ningú. La Llei diu que aquest interès superior el concreta amb el principi de transversalització que *“representa un avenç /.../ perquè fomenta una revisió global del dret des del prisma de la preeminència de l'interès de l'infant o l'adolescent /.../ per la qual cosa cal que el principi de transversalització de l'interès superior de l'infant o l'adolescent impregni totes les polítiques”*.

Només un participant esmenta aquest concepte de transversalització, encara que podem dir que alguns altres esmenten que la llei incorpora els drets de la Convenció; *“I aquesta llei és la que va incorporar de veritat tots aquests aspectes que venen derivats dels principis de la Convenció”*, com diu una participant. Un altre diu que *“i pivota també sobre la Convenció i altres /.../ Per tant és la primera a l'Estat espanyol que té una visió integral i transversal en infància i adolescència”*.

Així, malgrat el coneixement que tenen tots els participants de la LDOIA, els aspectes rellevants que suposen un canvi amb l'anterior normativa estan relacionats molt més amb una ordenació jurídica de l'àmbit de la infància i al fet que per primer cop engloba a tota la infància. La participació i la prevenció són dos elements que també es veuen com canvis, però en menor mesura.

5.1.2 Què coneixen els altres departaments?

A partir del coneixement dels participants es vol conèixer si d'altres departaments de la Generalitat de Catalunya, especialment Educació i Salut tenen coneixement de la LDOIA i la tenen com a norma jurídica important.

La percepció dels participants és que els diferents departaments i serveis coneixen o han sentit a parlar dels drets dels infants, majoritàriament perquè ja coneixien la Convenció. Respecte la Llei, majoritàriament es percep com a bastant desconeguda per part dels serveis dels departaments d'Educació i Salut. A més cinc dels participants perceben que aquests departaments veuen la llei com una norma que afecta al Departament de Benestar Social i Família i que per tant no forma part del seu àmbit de treball; *“el món escolar coneix molt bé la legislació en el seu àmbit, però aquesta és com si fos d'un altre, no? –Com de Justícia, o així...? –Sí, i l'àmbit sanitari igual.”*

Algunes persones participants que tenen experiència en infància en risc i que actualment treballen en altres àmbits d'atenció a la infància i adolescència, expressen que no tenen clara la llei perquè

no forma part del seu camp de treball i ja no la utilitzen. Alguns, fins i tot, entenen que altres departaments no la coneguin.

El coneixement no ha canviat massa abans i després. Clar, tampoc els afecta tant /.../ la primera part no deixa de ser per mi un marc de referència respecte a la infància, però no hi ha un desplegament concret /.../ en aquesta primera part... parla del dret a la salut, a l'educació, etc. que ja està regulat.

Malgrat que el coneixement de la LDOIA per part de la població en general no era una pregunta de l'entrevista, dos participants van expressar clarament que percebien que no és prou coneguda i que no s'han fet suficients actuacions perquè això canviï; *“si vam demanar que hi hagués un Pacte per la infància és perquè vam tenir la sensació que la llei havia passat una mica desapercebuda, sense prou difusió.”*

En definitiva, es percep que el Departament d'Educació i el de Salut tenen un coneixement del que és la LDOIA, però no com una norma central del seu cos jurídic. Una de les raons que podrien explicar aquesta situació és el fet *que es visualitzi com una norma de Benestar Social i Família* i per tant molt sectorial; i alguns dels mateixos participants pensen que és així. I té consonància amb el que Casas (2012) detectava quan proposava *“/.../ incrementar i millorar la visió política integral de la infància i adolescència a Catalunya”*.

5.2 Desplegament

El desplegament de la LDOIA és un tema que surt transversalment al llarg de les entrevistes quan es parla de diferents actuacions o dispositius que s'han posat en marxa. La percepció generalitzada és que el desplegament no ha acabat i que moltes de les actuacions o bé fa poc que s'estan duent a terme o bé encara no s'han començat i per tant se'ls fa complicat parlar-ne; *“tot el que està previst a la llei amb la crisi, el desplegament ha estat molt complicat. No hi ha hagut canvis substancials en /.../. Tot i així s'ha de dir també que hi ha moltes coses que estan encara per fer...”*

Aquesta impressió concorda amb el fet que la majoria de dispositius s'han començat a crear a finals del 2013 o principis del 2014. I n'hi ha alguns que encara no s'han desplegat tal com s'ha explicat en el punt 4.2.7.

Totes les persones participants, en un moment o altre de l'entrevista, esmenten la disminució de recursos com un dels factors que ha provocat aquest retard en el desplegament de la LDOIA. També hi ha la percepció que aquesta reducció ha estat inferior en infància que en altres àrees de l'administració *“amb la llei crec que s'intentava treballar la prevenció, però si no hi ha els recursos, està molt bé escrit però no hi ha la possibilitat de posar-lo en pràctica”*. Podem dir doncs que hi ha una percepció d'una lenta implementació de la llei amb un factor de causa preeminent que és la manca de recursos.

5.3 Dades i coneixement de la realitat de la infància i l'adolescència

Els i les participants a la recerca no han vist cap canvi en relació a les dades estadístiques de la infància i adolescència i en general troben que hi ha mancança d'aquestes. Referent a la recerca i investigació sobre infància i adolescència tots expressen que no perceben que hi hagi una major voluntat de fer-ne ni de promoure estudis; tot i que un participant expressa que la DGAIA està molt oberta a facilitar les investigacions i interessada a rebre informació.

Quan es pregunta quina és la última investigació promocionada per la Generalitat de la que tenen constància, tots excepte un en contesten alguna i majoritàriament en tenen coneixement perquè hi han participat. En tots els casos aquests estudis són de fa un any.

Sabem que per a dur a terme accions tant a nivell de promoció, participació, prevenció o de protecció, un dels elements importants és tenir coneixement de la realitat social dels infants i joves en tots els seus àmbits; i així poder plantejar objectius realistes i indicador de mesura d'avaluació d'impacte.

També hem de dir que actualment a Catalunya no hi ha cap document de dades específiques d'infància i adolescència.

Tot i això, l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) dóna algunes dades, i s'està treballant en la implementació del SINIA (se'n parlarà més endavant com a un element important de coordinació) perquè és un instrument que possibilitarà tenir dades més fiables.

La DGAIA disposa també d'una memòria de protecció on es disgrega per territoris. Tampoc no s'ha creat el Centre de Recerca Especialitzat sobre maltractaments infantils que estava projectat, ni s'elaboren els informes periòdics de valoració i anàlisi des de la perspectiva de la infància i adolescència de les actuacions dels diferents departaments de la Generalitat. Tot i això, en el marc del Pacte per al Infància s'ha escrit i creat el model d'informe perquè sempre hi hagi un informe previ sobre l'impacte sobre la infància i adolescència de qualsevol llei que es vulgui aprovar pel Parlament de Catalunya.

Casas (2012), entre d'altres autors, també explica, en relació a les dades del sistema de protecció, que:

“les dades estadístiques sistemàtiques relatives al sistema de protecció social a la infància i l'adolescència a Catalunya són minses i merament descriptives, i la seva desagregació és molt limitada. /.../ El Departament de Benestar (amb les seves diverses denominacions) ha desenvolupat o finançat algunes recerques puntuals, per exemple, en el camp dels acolliments familiars, i també algunes publicacions de recerca /.../”

El Comitè Català d'Unicef (2012) també explica que *“en referència a recollida i anàlisi de dades, no es disposa d'un sistema català que permeti conèixer de forma homogènia la situació de la infància i dels seus drets ni tampoc de macro enquestes longitudinals que permetin analitzar l'impacte de les mesures en cicle de vida de les persones”*.

Prenent tot això en compte, i considerant les respostes dels entrevistats/des, podem dir que a nivell de dades, coneixement i recerca sobre infància i adolescència no es percep cap canvi des de l'aplicació de la llei.

Una de les mancances que surt en diverses ocasions i participants és *la necessitat d'avaluacions d'impacte de les polítiques i accions sobre la infància i adolescència*. En relació a això sabem

que s'està treballant el nou Pla d'Atenció Integral als infants i adolescents de Catalunya (PIIAC) 2014-2017, que conté indicadors que permetran dur a terme aquest tipus d'avaluació (Generalitat de Catalunya, 2014). Sis dels participants coneixen l'existència dels diferents Plans Integrals (n'hi hagut dos previs) i en fan una valoració positiva. De manera general, entre ells es percep que la planificació per a una avaluació d'impacte global que preveu la LDOIA s'està treballant amb un instrument conegut i ben valorat, creat per la mateixa llei, com és el PIIAC; *"Ara estem col·laborant en l'elaboració del Pla integral. /.../ S'ha fet una feina important de participació; s'han generat set grups de treball /.../ La idea és desenvolupar objectius, grans línies i indicadors que mesurin de forma participada amb la societat civil i administracions públiques"*.

Un element important en el coneixement de la realitat i els drets dels infants que planteja la LDOIA és l'informe anual del Síndic de Greuges (que es du a terme des del 2011) sobre la situació de la infància i adolescència de Catalunya (article 29). Tots els participants el coneixen i en fan una valoració positiva perquè consideren que les informacions i dades que conté són interessants i ben fetes. Cinc dels participants, però, expressen alguna inquietud: que tingui "un biaix polític", que *"li manca tenir en compte el context"*, o que *"és molt crític"* són algunes de les frases que els participants esmenten.

5.4 Coordinació entre administracions

La coordinació és un element que s'entén clau en els desenvolupament de la llei i així es desprèn de les respostes que donen els participants. Això concorda amb el fet que moltes de les reglamentacions que fa la llei recauen sobre altres ens, tal com ja hem comentat en el punt 4.2.7. Clua-Losada (2012) també fa referència a aquesta importància de la coordinació; *"hi ha dos aspectes principals que representen reptes per a les polítiques públiques d'infància: la prevenció i la coordinació"*.

Un dels dispositius més importants i innovadors que preveu la llei en el seu article 26 són les taules territorials d'infància. L'aprovació de la creació d'aquestes taules és del novembre del 2013, i la primera taula que ha entrat en funcionament ha estat la Taula Nacional el febrer del 2014. És interessant veure que tots els participants excepte un la coneixen, però gairebé cap en pot fer una valoració perquè acaba d'entrar en funcionament. Només en un cas un participant, qui és membre de la Taula, expressa que no li convenç perquè es més informativa que de coordinació;

Que hi ha molta gent, i que moltes coses ja venen donades i potser allí no es tracten, o no s'aprofundeix molt, perquè les idees que ja tenen des de l'Administració són unes, i són com molt tancades, i per tant no es dóna la oportunitat d'oferir-ne més, sinó de donar suport a les que ja venen de part de l'Administració. /.../ Sí que està bé que ara s'han creat diversos grups de treball; penso que pot ser positiu i ens pot enriquir, però...

Un altre dispositiu rellevant que es preveu a la Llei (articles 22 i 83) són els plans de col·laboració, coordinació de serveis especialitzats i protocols entre diferents administracions. Aquests protocols inclouen molt especialment la protecció davant els maltractaments a infants i adolescents. Així actualment s'han desenvolupat tant protocols interns per assegurar un funcionament homogeni en els serveis –projecte marc i el document base EAIA- com entre departaments – el 2010 amb els Mossos i el 2012 amb Educació i Salut- tot i que *no s'han aprovat per acord de govern, tal com marca la llei*. S'ha articulat, a més, un conveni amb el Departament de Justícia per donar resposta als menors de 14 anys infractors (article 153) perquè anteriorment a la llei no hi havia res en aquest sentit. I s'han signat protocols amb la Federació de Municipis de Catalunya com el document de bases pactat amb ajuntaments sobre maltractaments i riscos.

Totes aquests plans d'actuació i protocols es perceben, per part dels participants en la recerca, com a elements de millora general des de l'aplicació de la llei, encara que majoritàriament senyalen també

la necessitat d'una avaluació. Concretament, els protocols d'infància i adolescència en risc que asseguruen una actuació integral en els diferents serveis d'atenció, també es valoren positivament en general i es creu que des de la llei s'ha avançat. Tot i que no tenen coneixement de com estan funcionant.

Els participants perceben un canvi positiu en la cooperació interdepartamental en la protecció davant els maltractaments, arran de la concreció de protocols entre departaments; “sobretot aquest tema dels protocols; el tema del canvi de cultura en els professionals, la seva responsabilitat /.../, i el tema de l'activació de protocols obligatoris entre Ensenyament, Salut i Infància –Quina evolució creus que ha seguit des de la llei? –Segurament molt positiva, en el sentit de responsabilitat de tots els actors”. Altre participant pensa que “per tant hi ha cada vegada més coordinació interdepartamental: s'han elaborat protocols d'actuació amb Interior, amb Ensenyament, diferents amb Salut /.../” Quatre participants expressen que caldrà avaluar com funcionen aquests protocols, i un percep nul·la cooperació.

Un element a destacar és la percepció que tenen alguns participants del Sistema d'Informació i gestió en Infància i Adolescència (SINIA –article 25 i disposició addicional tercera) com a element important dins la coordinació entre diferents ens. Aquest Sistema ha d'incorporar el Registre Unificat de Maltractaments Infantils (RUMI) (article 86) i l'expedient únic de l'infant.

Totes les persones participants saben que s'està treballant per l'expedient únic de l'infant i el valoren com un procés favorable o encertat de l'aplicació de la llei. Tres persones esmenten el SINIA com un sistema molt útil desenvolupat a partir de la llei, i que afecta la coordinació i la utilització de l'expedient únic.

Tres entrevistats més remarquen la importància del RUMI, i també el valoren positivament; “és el que es pretén amb el SINIA, el programa informàtic on bolques tota la informació de l'infant; jo no hi he accedit, però pots i tots anem a buscar... és això, no? La idea és molt bona - El funcionament, com el valores? És bona, el que passa és que encara és una mica farragós d'alimentar, posar al dia...”

Un altre participant comenta que:

/.../ hi ha tot el programa RUMI, un suport que és per donar compte de tots els maltractaments que es produeixen, i de fet hi ha tota una acció plantejada, tant interdepartamental amb la participació de tots els agents, especialment els hospitals i les escoles; o sigui que en principi sí que s'estan fent coses. –I Quina evolució creus que ha seguit? –Penso que ha anat avançant i funciona força /.../

Aquesta percepció dels entrevistats contrasta amb el fet que el SINIA encara s'està desplegant. El 2013 l'han començat a utilitzar els Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE) i els Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència (EAIA) i hi tenen consulta el cos dels Mossos d'esquadra i el departament de Justícia. La resta de serveis (com ara els d'atenció primària i els de salut) no hi tenen accés. En canvi el RUMI, per centralitzar les notificacions de maltractaments detectats, només el tenen al departament de Salut i està pendent d'integrar-se al SINIA.

Per tant la percepció positiva d'aquests dispositius, previstos per la Llei, no és directament de l'ús sinó que recull la impressió que aquestes eines seran útils i/o que ompliran un buit que es troba a faltar i es mostra una necessitat d'avaluar-los. Aquesta visió en positiu d'aquests elements també és observada per Casas (2012); *“millorar la coordinació institucional i els circuits d'intercanvi de dades entre les diferents instàncies implicades en la detecció de situacions greus de maltractament als infants. En aquest sentit, cal aprofitar el procés endegat amb la creació del sistema RUMI/Infància-Respon i completar-lo”*.

Finalment, respecte a la col·laboració amb els ens locals i amb les entitats d'iniciativa social en general es valora positivament, tot i que no perceben canvis deguts a la LDOIA. En tres casos es creu que cal millorar la coordinació i la confiança.

Tots saben de convenis signats entre Generalitat i ens locals i entitats d'iniciativa social i en fan una valoració positiva; *“crec que encara falta un marc de confiança entre els diferents agents. No n'hi ha suficient sobre la creació del model més adient d'atenció a*

la infància protegida. Hauríem de tenir-lo i creat entre tots". Un altre participant destaca que l'administració ha ajudat a preservar el model d'entitats socials d'atenció a la infància, i que no hagin entrat grans operadors com en d'altres sectors.

Així doncs, respecte a la coordinació entre administracions podem dir en síntesi que a partir de l'aprovació de la LDOIA hi ha una percepció de millora en la coordinació entre les diferents administracions i entitats, sobretot centralitzada en l'àmbit de protecció, *mancada encara, però, d'una avaluació*.

5.5 Ens locals

El paper dels ens locals, sobretot ajuntaments, surt en diferents moments de les entrevistes amb els i les participants, perquè la llei responsabilitza de moltes de les actuacions l'administració més propera, i en algunes altres actuacions, encara que no en siguin responsables, hi participen; *"aquest és un dels canvis, dintre de la voluntat de la llei, tenir més en compte als municipis, perquè la Generalitat sempre havia sigut d'un partit i els municipis d'un altre, anaven sempre... -...sense coordinació, o què? -Clar; això penso que també s'ha començat a millorar"*.

En els temes de promoció dels drets dels infants, majoritàriament pensen que els ajuntaments han dut a terme algunes actuacions; *"tinc la impressió que s'ha treballat més; fet algunes actuacions de sensibilització a través dels ajuntaments i algunes entitats; que està una mica més a l'agenda el tema de la llei i dels drets dels infants"*.

L'Article 55 de la LDOIA diu que els poders públics han de fer possible el desenvolupament i l'autonomia dels infants i adolescents en un entorn segur a les ciutats i pobles. Aquesta és una funció que recau directament sobre els ajuntaments, encara que no exclusivament. Majoritàriament no es percep canvi en aquest aspecte i tampoc es creu que els pobles i ciutats tinguin en compte la perspectiva dels infants, al contrari: quatre d'ells pensen que només estan pensats pels adults i les seves necessitats.

Hi ha tres participants però, que expressen que hi ha unes petites millores i algun posa d'exemple una actuació com els camins escolars implementats a alguns municipis.

També els ajuntaments tenen gran part de treball en relació al lleure, l'esport, medi natural i d'altres aspectes que poden incidir en la qualitat de vida de les persones. En aquest sentit vuit participants perceben una voluntat de millora i un procés en positiu. Alguns destaquen accions positives - les biblioteques s'estan adaptant molt a les necessitats de lleure de la infància i s'obren poliesportius municipals. Això contrasta amb el que diu l'informe de PINCAT (2014): *“Per a molts ajuntaments, els programes de lleure educatiu han estat els primers de la llista d'accions no prioritàries i han vist reduïda de manera significativa la seva dotació pressupostària o directament han desaparegut”*.

Dos participants recalquen que la Llei no ha tingut res a veure en els canvis en les actuacions que hem esmentat anteriorment i un dels participants explica que ha estat la Generalitat qui ha impulsat accions específiques perquè el lleure pugui arribar a més infants. No concreta si és a causa de la LDOIA.

Cinc dels participants pensen que els ajuntaments i els consells de participació, que alguns municipis han creat, són els agents principals que treballen per la ciutadania activa. Dos participants fan una valoració molt positiva de la proposta del Departament d'Educació, del projecte Aprenentatge i Servei, com un element que pot promoure i ensenyar aquest concepte entre els infants i joves. Però cap fa referència que la LDOIA hi tingui alguna cosa a veure.

Pel que fa a les iniciatives a nivell participatiu els ajuntaments també són percebuts com a agents clau, cosa que sembla lògica al ser l'administració més propera i per tant la que pot accedir als infants i joves més fàcilment. Aquest fet és detectat per Fernández i Barrera(2012): *“Les administracions locals, principalment, han pres a Catalunya diverses iniciatives per promoure la participació dels infants i adolescents”*. En definitiva, es percep que els ajuntaments han estat un operador significatiu en la promoció dels drets dels

infants i que tenen un paper rellevant en els nous processos de participació infantil i juvenil, apareguts degut a la LDOIA.

Un altre punt fonamental dins de les actuacions dels ajuntaments és la prevenció, atès que hi tenen responsabilitats directes (articles 23, 74 i 77). En la LDOIA es preveu, entre d'altres accions, la creació de Plans d'intervenció preventius i comunitaris i Programes integrals d'atenció a la infància i adolescència territorials, però encara no s'han implementat de manera generalitzada a tot el territori. Actualment s'estan determinant els indicadors de zona per poder-los dur a terme. En les subvencions de la DGAIA sí que es tenen en compte els entorns socials de risc i es prioritzen.

Malgrat aquest procés d'implementació no acabat, vuit dels participants perceben els ens locals (sobretot ajuntaments), com a elements importants i imprescindibles en la prevenció del risc social, d'acord amb el que ja preveu la llei. És interessant destacar, també, que cinc participants destaquen la manca de recursos i un destaca el paper dels ajuntaments perquè la societat s'hagi sostingut en la situació de crisi actual; "la Llei marca que una situació de risc és competència de l'ens local, però aquí ens hem quedat; ni la Generalitat els ha dotat més perquè puguin fer prevenció ni tenir les eines de participació... Penso que falta això, suport institucional i difusió del que realment implica tot això".

En relació amb la responsabilitat dels ajuntaments en les situacions de risc, ja s'han signat acords previstos en la LDOIA que situen i emmarquen part de l'actuació dels serveis socials d'atenció primària en l'àmbit de protecció, per atendre el risc social. És el cas del Compromís socioeducatiu (CoSe), del qual parlarem més endavant, i dels protocols signats entre DGAIA i ajuntaments (principalment el document de bases sobre maltractaments i riscs) i amb les associacions de municipis de Catalunya.

Finalment, i pel que fa a la tasca preventiva dels ens locals, mitjançant l'anàlisi de les entrevistes es detecta que els ajuntaments són vistos com les administracions clau en aquest treball, i s'identifica el paper de la LDOIA com a potenciador.

Malgrat això no es percep cap canvi substancial des de l'aprovació de la Llei. Això ja és senyalat pel Comitè Català d'Unicef (2012); *“cal desenvolupar programes locals que reforcin la prevenció i l'atenció de situacions de risc mitjançant recursos /.../ tal com recomana el Síndic de Greuges”*.

5.6 Famílies

L'interès superior de l'infant o l'adolescent constitueix el principi bàsic de tot el dret relatiu als infants i adolescents, també en la LDOIA. En l'infant com a subjecte amb drets i deures, la família és un element important i gairebé imprescindible en el seu bon desenvolupament.

Pel que fa a les responsabilitats sobre l'infant o adolescent, la LDOIA estableix que l'obligació de vetllar per l'efectivitat dels drets és de la família a més de tota la ciutadania i dels poders públics. Per això la llei preveu diferents actuacions en l'àmbit familiar, entre les quals cal destacar els programes de suport familiar i de millora de les capacitats parentals (article 78) com per exemple les actuacions que ha dut a terme la Generalitat dins el programa de formació de pares i mares “Créixer en família” amb 155 cicles de tallers formatius durant l'any 2013.

A més, la Llei incorpora com a element nou (article 103) l'elaboració d'un compromís socioeducatiu (CoSe) adreçat als progenitors (o als titulars de la tutela) i orientat a la superació del risc que envolta l'infant o adolescent. Segons la DGAIA ja se n'han signat més de 5.000 i juntament amb la prestació per a infants en situació de risc, inclosa en la Disposició Final Zona, ha permès atendre els infants i joves directament en l'entorn familiar i per tant vetllar per aquest interès superior. Simultàniament s'adverteix una certa reducció de l'atenció dels menors en CRAE.

En les entrevistes totes les persones participants saben d'algun dels nous programes de capacitat parental que s'han desenvolupat a partir de l'aplicació de la Llei, i el valoren positivament.

Vuit participants coneixen el COSE i el perceben com una eina interessant que ha facilitat l'atenció en la pròpia família. Malgrat això, a quatre participants els genera dubtes i un altre, suggereix que *es pot estar desviant del seu objectiu inicial d'intervenció familiar temporalitzada*. És un element que destaca, tot i que està en implementació, i no hi ha avaluació perquè es percep que està engegant alguns canvis: implica els ens locals a través dels serveis socials d'atenció primària i els EAIA, major treball en la pròpia família, etc.; *“és una eina molt interessant; l'únic dubte que em genera és si realment som capaços de desenvolupar una intervenció realment familiar perquè no sé si tenim més recursos per garantir que se'n fa...”*.

Un altre dels elements interessants que a priori es podria considerar que la família hi hauria de tenir influència és la participació dels infants. No obstant això, en la nostra recerca cap dels participants fa esment a la família quan parlem dels àmbits que afecten la participació dels infants i adolescents. En canvi, quan la pregunta focalitza en la capacitat d'opinar que tenen els infants que viuen en famílies en risc, quatre participants expressen que els infants en risc tenen menys espais d'opinar i ser escoltats que els de les altres tipus de famílies. Així, podem concloure que, pel que fa a la participació, l'àmbit familiar és un element que no es té en compte, però sí que es percep que *els infants i adolescents en risc tenen més dificultats en aquest aspecte*.

Pel que fa a l'àmbit de protecció i les famílies, amb el desplegament de la LDOIA s'ha prioritzat l'acolliment en família extensa, i s'ha creat un programa per equiparar l'acolliment d'aliena i extensa (article 127). Set participants mantenen que els menors desemparrats continuen majoritàriament atesos en Centre Residencial d'Acció Educativa (CRAE). Això abans de la LDOIA ja era així, en molts països, d'Europa i a Catalunya també. *“/.../ L'atenció residencial continua sent la principal mesura utilitzada per cuidar els nens desprotegits en molts països /.../ A Catalunya el recurs més utilitzat en l'atenció als infants i adolescents desemparrats també és l'acolliment residencial”*. Coincideix amb ho dit per Sala-Roca, Jarriot, Villalba i Rodríguez (2009).

Tres participants diuen que perceben una voluntat de l'administració de la Generalitat de reduir l'atenció residencial i que augmenti l'acolliment familiar. I en relació a quin és l'acolliment familiar majoritari, tots diuen que en extensa, i quatre participants expressen que hi ha la voluntat d'augmentar l'acolliment en família aliena. Les dades encaixen amb el que explica Casas (2012); *“Catalunya és el que té el percentatge d'acolliments familiars més baix, per tant, és el sistema menys normalitzat. En la ràtio entre acolliments en família aliena i en família extensa, a Catalunya la segona té un pes molt més gran que a la majoria d'altres països”*.

Així es pot concloure que es percep que *la LDOIA ha estat l'inici d'un canvi de tendència, cap a la promoció de l'acolliment familiar*. A més, com ja s'ha vist, això es complementa amb *iniciatives per incrementar les actuacions dins la pròpia família amb els infants i joves en risc social*. En aquest sentit són especialment rellevants el CoSe i els programes de capacitatció parental, que reforcen la línia del treball familiar.

5.6.1 Serveis adreçats a infants 0-3 anys

Un dels elements significatius per l'atenció als infants i les seves famílies són els serveis adreçats a infants petits.

Segons l'article 48 de LDOIA les administracions públiques han de crear serveis educatius adreçats als infants de 0-3 anys. *Aquesta és un àrea on no s'han desplegat nous serveis*.

Val a dir, en relació a les escoles bressol, que l'any 2010 es provenia d'un increment d'aquest tipus d'oferta educativa, tal com explica Bonal (2012): *“Catalunya va ser una de les primeres comunitats autònomes que va universalitzar l'accés a l'educació a partir dels tres anys d'edat. /.../ Les dades evolutives ens mostren com l'accés a aquest tram d'escolaritat augmenta del 27% al 33% al llarg de la dècada del 2000 (una xifra superior a l'oferta per a la resta de l'Estat espanyol, 26%). Aquest increment moderat amaga un augment significatiu de l'oferta de places de 0 a 3 anys en termes absoluts”*.

Aquesta situació és reconeguda quan es parla amb els i les participants, però sis d'ells pensen que les escoles bressol han disminuït la seva oferta a partir del 2010 i en detecten la necessitat actual. Dos participants pensen que no hi hagut cap canvi significatiu en aquests quatre anys.

Tot i aquesta reducció en les escoles bressol s'exposen dues opinions diferents però no contradictòries. Tres participants pensen que els serveis específics per a nens en risc de 0 a 3 anys han tingut una millora, i tres més esmenten el fet que no s'han presentat alternatives a les escoles bressol. No obstant Brullet (2012) explica; *“a Catalunya encara són molt escassos els programes i espais socioeducatius i comunitaris en els serveis socials bàsics o d'iniciativa social (espais materno infantils, espais familiars, «Benvingut nadó» o «Ja tenim un fill», entre d'altres) /.../”*. Es pot explicar aquesta diferència perquè molt probablement aquestes accions, com algunes altres que s'han esmentat, s'han iniciat durant l'any 2013; *“és tot contradictori (reflexiona)... els serveis de protecció /.../ han millorat. S'ha introduït la cultura, s'ha creat la cartera de Serveis Socials 0-3, però per l'altra costat l'aportació de la Generalitat a les guarderies públiques de 0-3 ha reduït. Llavors és un contrast absolut...”*

Caldria analitzar en profunditat aquestes dues tendències en els serveis 0-3 anys: per una banda l'empitjorament per als serveis generalistes i per l'altra la millora dels serveis especialitzats. Segons Marí-Klose i Marí-Klose (2012), *“hi ha consens acadèmic en què els beneficis són més grans quan s'orienten a famílies amb fills més petits, inclosa l'educació infantil 0-3, i són aprofitats pels col·lectius més vulnerables”*. Però Clua-Losada (2012) ens diu que l'oferta pública d'escoles bressol té un accés esbiaixat cap a les famílies de classes mitjanes treballadores amb dos salaris.

Així, si s'accepta com a possible la millora percebuda en l'atenció a famílies en situació de risc, *caldria contrastar si compensa la pèrdua de servei d'escola bressol per a famílies en una situació de dificultat econòmica*, com s'ha suggerit en les entrevistes.

5.7 Salut

Un altre element que és transversal als quatre conceptes en què hem classificat els articles de la llei i les preguntes que hi fan referència és la Salut. La LDOIA parla de drets de prevenció, protecció i promoció de la salut (article 44) i l'abolició de pràctiques tradicionals que siguin perjudicials per als infants (article 76).

Més enllà de l'ablació, que mereixerà comentari a part, els i les participants han esmentat algunes pràctiques amb incidència a la salut i que estan vinculades al consum: tipus de dieta, addiccions als videojocs o ús de drogues. Cap dels quatre participants no percep millora des de l'aplicació de la llei; *“ens explicaven des de l'àmbit mèdic que està tenint un efecte molt negatiu aquesta idea ara que la marihuana té efectes molt beneficiosos, que per contra això està fent que els joves la mirin com poc perillosa. /.../ Poca cosa, eh? es fa... en els últims anys s'ha reduït moltíssim el pressupost en sanitat, per tant... es veu en la incidència després”*.

La LDOIA, en l'article 76, també parla específicament del treball en la prevenció de l'ablació o la mutilació genital de les nenes i les adolescents, tasca que ha estat reconeguda com a bona pràctica pel Consell Europeu. A tots nou participants els sembla que hi ha hagut millora des de l'aplicació de la llei, que s'han reduït els casos i s'està treballant bé. Però no es percep un canvi en la prevenció i abolició d'altres males pràctiques tradicionals/culturals que perjudiquen els infants i adolescents. De fet en algun cas, com per exemple *en el consum de drogues, fins i tot es pot considerar que hi ha una sensació de cert empitjorament*.

5.7.1 Salut mental

S'ha analitzat la salut mental com un àmbit específic perquè la mateixa LDOIA el considera un element molt important (articles 22 i 45) i també perquè hi ha hagut unanimitat entre els i les participants en puntualitzar i/o ressaltar que *no hi ha cap canvi en positiu, al contrari: han observat un empitjorament, potser lligat a un augment de necessitats i la poca capacitat de l'administració per donar-hi resposta*.

Això suposa una problemàtica greu i es percep per part d'alguns participants el patiment, en alguns casos, d'infants i adolescents; *“encara no està resolt, diguéssim; és complexa però és el que angouixa i preocupa més, costa més d'abordar, els recursos... costen molt els diagnòstics i els tractaments /.../”*.

5.8 Promoció

5.8.1 Drets de l'infant

Com a primer element important de promoció es pensa en la difusió i coneixement dels Drets dels infants. Des de la Generalitat s'han dut a terme algunes accions: la web del joc dels drets dels infants; difusió en paper dels drets; s'ha fet alguna campanya de difusió i, orientat al maltractament, hi ha el telèfon 116 *Infància respon* (articles 16 i 53).

Sis participants consideren que s'ha fet poca o gens difusió dels drets dels infants. Un participant ressalta que se'n fa més a partir de l'aprovació del Pacte per la Infància. Altres tres pensen que els infants i joves no han rebut aquesta informació i no tenen coneixement dels seus drets; fet que ja explicava el Comitè Català d'Unicef (2012): *“Només 4 de cada 10 infants catalans han sentit a parlar de la convenció. Malgrat això a Catalunya no hi ha mesures concretes adoptades pel govern per difondre i formar àmpliament sobre els drets, ni s'han incorporat els continguts de la convenció en el currículum escolar dels centres educatius”*. Un participant diu que s'estan fent coses, però... *“el que passa és que de vegades encara trobes i dius: Home! aquests nens haurien d'haver tingut clar què són els seus drets, i també professionals, adults, que haurien de saber-ho més /.../”* Fernández i Barrera (2012) fan esment d'aquesta mancança de coneixement quan aconsellen... *“afavorir la posada en marxa d'iniciatives de divulgació dels drets dels infants i d'experiències de participació d'aquests perquè siguin conegudes per la població en general i contribueixin a tenir en compte que els infants existeixen com a subjectes actius”*.

D'altra banda, és molt remarcable que en un tema com el consum *no hi ha cap participant que pensi que es vetllin els drets dels infants i adolescents com a consumidors.*

Així es pot dir que no es percep cap canvi en la promoció dels drets dels infants des de l'aplicació de la llei, i que es pensa que hi ha un desconeixement entre els infants, *però també entre els adults i en els professionals*, encara que entre aquests últims potser menys. El coneixement que se'n pot tenir a més a més probablement és *degut a la difusió de la CDI.*

5.8.2 Diversitat

L'article 42 de la LDOIA ens diu que els infants i els adolescents amb discapacitats tenen dret a una escolaritat inclusiva. Aymerich, Lloró i Roca (2011) expliquen que en un model educatiu *inclusiu*, *“tots els alumnes /.../, fins i tot els que tenen alguna discapacitat important o greu, tenen el dret d'anar a l'aula ordinària (l'aula comuna) i aprendre /.../ dels seus companys (a més dels mestres que els atenen, generals i especialistes), i juntament amb els seus companys no discapacitats de la seva mateixa edat cronològica”.*

També, com que la Llei pretén que tots els infants i adolescents tinguin els mateixos drets i deures, fa que en diferents articles de la LDOIA es reguli la diversitat, entesa en aquesta investigació com la discapacitat, la immigració i el risc social.

Set participants creuen que *la inclusió de les persones amb discapacitat ha patit un retrocés*. La majoria ho atribueixen a les retalles econòmiques. D'altra banda, tres d'ells valoren com a positius els vetlladors; i dos dels participants remarquen la manca de preparació del professorat en atendre la diversitat, que és un fet que ja remarquen Giné i Font (2012):

La formació del professorat, tant inicial com continuada, s'ha d'incloure com una de les altres prioritats. Cal precisar millor quines són les competències que el professorat ha de dominar per tal de respondre a les exigències de la diversitat existent a les nostres

escoles i, també, aquelles que són més específiques per a l'atenció dels alumnes amb discapacitat intel·lectual.

Aquesta necessitat de formació específica als professors també és reconeguda pel Síndic de Greuges (2013), però en aquest cas fent referència als infants tutelats per l'administració i de joves en risc social, aspecte al que un participant també en fa referència; *“hi ha uns reptes importants encara aquí amb l'escola, en el sentit que l'alumne una mica difícil costa integrar-lo. Vull dir que, sobre tot els joves que tens en el sistema de protecció – que és el que més conec - de centres, són nens que de l'escola acostumen a ser expulsats, que costa que es puguin integrar bé, etc.”*

Aquest fet també ha estat descrit en una investigació recent, que explica que la situació escolar de la població tutelada d'entre 15 i 16 anys... *“a la qual per edat li pertocaria fer el 4t d'ESO, és clarament pitjor en tots els aspectes en comparació de la població general d'estudiants de secundària obligatòria”* (Montserrat, Casas, Malo i Bertran, 2012). El Síndic de Greuges (2013) advertia d'aquest retrocés en l'escola inclusiva i apuntava que tenia a veure amb una manca de recursos materials i una regulació garant de l'escolarització en la plena igualtat.

Es percep doncs que la LDOIA no ha suposat cap canvi en relació al treball d'inclusió de les persones amb discapacitat i el treball amb la diversitat en general. Més aviat la situació actual fa pensar en un empitjorament.

En relació a l'atenció a la immigració, hi ha una percepció generalitzada de certa millora però expressen que és *degut sobretot a la reducció de la pressió migratòria* que rep Catalunya. Cinc participants esmenten aquest fet com a l'element clau per a la millora, i no degut a l'aplicació de la LDOIA.

5.8.3 Mitjans de comunicació

Un aspecte clau en la promoció dels drets dels infants i adolescents són els mitjans de comunicació i les noves tecnologies, perquè són elements que són de fàcil accés per als menors d'edat i tenen mol-

ta incidència sobre aquests, per exemple en la garantia dels seus drets i en el seu desenvolupament, entre d'altres. És per això que la LDOIA ho regula en diferents articles.

Pel que fa a la implementació sobre publicitat i mitjans de comunicació, des de la Generalitat de Catalunya (articles 59, 64 i 85) s'han elaborat diferents instruccions i protocols. L'abril d'aquest any 2014 s'ha presentat el *manual d'estil per al mitjans de comunicació*, que fa referència al tractament de la informació sobre maltractaments a infants i adolescents, i la DGAIA ha signat un conveni per a la protecció de la infància davant les noves tecnologies amb el CSICAT (article 32).

Cinc persones entrevistades pensen que la infància i adolescència continua enfocant-se des de paràmetres negatius per part dels mitjans de comunicació i, per tant, que no hi ha cap canvi a causa de la Llei. Altres tres persones, en canvi, sí que perceben certs elements de millora des de l'aplicació de la Llei, però no són suficients.

Les valoracions del Consell Audiovisual de Catalunya (CAC) són positives tot i que sis entrevistats no el relacionen amb l'aplicació de la llei. La majoria en coneixen el manual d'estil i consideren que és una bona iniciativa;

Crec que anem millorant, però no et sé dir... Les grans animalades ja no es fan; aquelles coses més típiques que passaven abans, de publicitat molt sexista de cara a nens i nenes, es va tenint una mica més de cura /.../ Però encara hi ha molt per fer. /.../ Crec que el CAC fa una bona feina. Hauria de ser més intensiva i pro activa, però molts cops actuen [només fins] quan hi ha una de grossa en aquest sentit.

Que encara queda per fer també ho reflecteixen Pérez Tornero i Pulido (2012), quan proposen... *“una regulació adequada que exigeixi el compliment dels drets dels infants en els mitjans privats. Aquesta regulació ha de promoure l'autoregulació i la co-regulació, en què participin mitjans, organitzacions cíviques i nens i nenes”.*

5.9 Participació

La CDI reconeix el dret dels infants a participar i a ser escoltats en tots els àmbits que els afectin, i és una obligació dels poders públics garantir aquest dret dels infants a ser escoltats. Atenent aquesta obligació en la LDOIA, la participació dels infants i adolescents és un concepte fonamental, perquè és *una de les eines per aconseguir la transversalitat de l'interès superior de l'infant*, que com ja hem dit, n'és un dels principis rectors.

Encara que a l'entrevista s'ha volgut reflectir tres aspectes diferents de la Llei (els procediments de recollida d'opinió, els espais de participació i l'opinió directa), entre els participants es detecta confusió. Com comentarem més endavant aquests tres conceptes estan posats en tres preguntes diferents, però a les respostes es comenten majoritàriament les mateixes accions.

Quatre participants pensen que des de l'aplicació de la Llei es fa un esforç per tenir més en compte la opinió dels infants i adolescents (a un nivell general). No obstant això, uns altres quatre participants puntualitzen que tot i que hi ha la voluntat per fer aquest esforç no vol dir que s'hagi traduït en canvis rellevants a nivell pràctic. Així es percep *un canvi en relació als instruments per recollir l'opinió dels infants i adolescents*, però es posa en dubte que realment aquesta opinió ja es tingui més en compte.

5.9.1 El paper dels adults

Cinc dels entrevistats esmenten com a punt clau en participació dels infants i adolescents la predisposició (positiva o negativa) dels adults en general i tres més ressalten explícitament el paper dels i les professionals dels diferents àmbits relacionats. Així doncs, el canvi d'actituds dels adults es perceben com un element important en la millora de la participació, tant en relació amb l'escolta com amb el fet de tenir en compte l'opinió dels i les menors. *Només en el cas dels i les professionals de l'atenció a la infància en risc hi ha la percepció d'una petita millora a causa de la llei 14/2010. Un participant diu però que... "ara, si això ens ho creiem i finalment ubiquem al nen com una persona que*

té opinió i els adults ens ho creiem, és el que hem de veure... Sempre els adults ens creiem que sabem més que els infants per decidir algunes coses sobre ells, i això té un pes suficient com per tenir en compte segons quines coses o sobre què preguntem /.../”.

En aquest mateix sentit Brullet i Roca (2004) argumenten que sovint les actituds dels adults no permeten la participació dels infants i adolescents. Fernández i Barrera (2012) posen com a exemple les dificultats en l'àmbit de la salut, on els i les professionals exhibeixen molta resistència a tenir-ne en compte l'opinió i a considerar-los *“com a persones que han de ser consultades”*. És possible, doncs, que les actuacions de la Llei en aquest aspecte *s’hagin de vehicular cap a sectors professionals específics, especialment reticents a acceptar la participació dels i les menors i/o la població en general*.

5.9.2 Procediments, espais i taules territorials de participació

Per a promoure la participació, la LDOIA regula tot un seguit d'instruments que han de facilitar-la. Uns dels més significatius són els Consells d'Infants i Joves, dels quals es parla a l'article 27, i que són òrgans de participació directa dels infants i adolescents. A finals del 2013 es va aprovar el Consell Nacional dels Infants i Adolescents (CNIAC) i que hauria d'haver entrat en funcionament a l'estiu del 2014. Tanmateix ja hi ha uns 40 Consells Municipals d'Infants i Joves en funcionament.

Quan els/les participants hi fan referència, en general els confonen amb els procediments de les administracions destinats a recollir opinions dels infants i adolescents, com ara la web del pacte per a la infància, la web dels Síndic de Greuges i els consells dels ajuntaments. D'aquests no en coneixen gairebé cap i com ja hem dit, sovint quan se'ls pregunta sobre els procediments ho confonen amb els consells de participació o espais de participació. Tal com diu el Síndic de Greuges (2013) *“és evident que la creació del CNIAC i dels corresponents consells territorials d'àmbit local és un pas important per fer visibles les problemàtiques relatives a infants i adolescents, i també per considerar-los com a membres de ple dret de la societat”*.

En tot cas, la valoració dels instruments que coneixen les i els participants és positiva tot i que creuen que, com que fa relativament poc que s'han iniciat, encara no poden fer-la prou ajustada. Tots coneixen el CNIAC i algun Consell Municipal d'infants i joves. Tres en fan una valoració positiva, i dos comenten que creuen que és important que es faci cas del que es diu en els consells i que hi hagi un retorn del que s'ha acordat. Quatre participants no poden fer una valoració perquè no ho coneixen prou.

S'ha de tenir en compte, per valorar si els consells són fomentats a partir de la LDOIA, que les primeres accions de participació municipal comencen l'any 1995 a Barcelona, quan el consistori acorda implementar les Audiències Públiques per a nois i noies de manera estable. D'altra banda, el 1998 l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat i l'Ajuntament de Lleida inicien els plenaries infantils (Fernández i Barrera, 2012).

Quan es pregunta a les persones entrevistades per altres eines de participació i ser escoltades, sis expressen clarament que pensen *que no n'hi ha suficients* i tres expressen que un exemple podrien ser els consells escolars però *en destaquen les mancances*.

En un estudi de la Fundació Pere Tarrés sobre participació als centres de secundària l'any 2006/2007 els joves *“ja mostraven un gran desconeixement sobre el Consell Escolar i el seu funcionament”* (Fernández i Barrera, 2012). Això és corroborat pel Síndic de Greuges (2013) quan recomana: *“Que promoguin una participació més activa dels infants i els adolescents en entorns com ara l'escola, de manera que s'asseguri que poden incidir en la definició d'aspectes organitzatius i formatius; que creïn, si escau, nous canals de representació de l'alumnat per fer efectiva aquesta participació”*.

En definitiva, es percep que des de l'aprovació de la LDOIA s'ha ampliat una mica el camí iniciat pels ens locals de Catalunya, però que aquests incipients nous instruments encara no han suposat cap canvi en la participació dels infants i joves.

5.9.3 Participació dels infants i adolescents en risc i en desempament

Pel que fa als infants i adolescents en risc i en situació de protecció, diferents articles preveuen la seva participació i la necessitat de recollir la seva opinió sobre les mesures que se'ls aplica. Així, l'article 103 preveu que l'opinió dels menors que viuen en famílies en risc s'hagi de tenir en compte a l'hora de prendre decisions que els afectin, com per exemple en prendre una mesura de desempament. Malgrat estar en un moment d'implementació, aquest és un procediment que es *percep que s'utilitza i que és ben valorat*: quatre participants expressen que ja saben aquesta normativa i la valoren positivament. Tot i això, un participant comenta que a vegades només s'informa el menor un dia abans que les mesures es facin efectives.

D'altra banda, l'article 134 se centra en els drets dels infants i els adolescents acollits en centre, i el 2010 mateix ja es va publicar la seva Carta de drets i deures (Tamayo, 2010). Aquesta carta, que desplega els continguts de l'article, recull el dret dels infants i adolescents a queixar-se, a presentar reclamacions, suggeriments i peticions, i els mecanismes per fer-ho. Pel Síndic de Greuges (2013) la publicació i difusió d'aquesta carta ha suposat un important avenç, malgrat que apunta algunes mancances i que hi ha un percentatge elevat de centres que *encara no tenen aplicat alguns procediments de participació que s'hi inclouen*, com ara les assemblees i tutories. Tot i que la Carta de drets i deures es redacta amb l'aprovació de la Llei, cal tenir en compte però que és abans de la publicació de la LDOIA (amb la Llei 12/2007, de serveis socials, i amb el Decret 202/2009, de 22 de desembre, d'òrgans de participació i coordinació del sistema català de serveis socials) que *“els centres d'atenció diürna i els centres d'atenció residencial han de disposar de consells de participació per fomentar la participació dels nois i les noies”* (Fernández i Barrera, 2012).

Així, quan parlem dels infants desempamentats atesos en centres residencials, set participants expressen que hi ha espais de participa-

ció suficients, i que amb l'aplicació de la llei s'hi ha insistit i millorat; i perceben majoritàriament que es té la predisposició, encara que dos destaquen *la necessitat de formació dels professionals en el tema de la participació*. Un participant considera que la implantació d'aquests espais de participació és molt desigual entre centres diferents. Curiosament és en els espais de protecció on es percep que els procediments i instruments de participació són més clars i on hi hagut un treball més específic, però no es pot afirmar que sigui directament a causa de la LDOIA.

5.10 Prevenció

Tal com s'ha definit en el punt 4.2.5, la prevenció és el conjunt d'actuacions socials destinades a preservar l'infant o l'adolescent de les situacions que són perjudicials per al seu desenvolupament integral o per al seu benestar. El primer i més important és determinar quines són aquestes situacions que són perjudicials, i Casas (1998) argumenta la necessitat de comptar amb indicadors estandaritzats que facilitin la detecció d'aquestes situacions de risc per a poder prevenir-les. I això, precisament, és el que la Llei preveu, en el seu article 77, que planteja uns plans d'intervenció preventius i comunitaris on hi hagi indicadors de risc i programes integrals d'atenció a la infància i adolescència territorials. A més, també es requereix l'elaboració de criteris per a determinar el nivell bàsic de benestar material dels infants i adolescents, indicadors i recomanacions (articles 41, 74 i 79).

Malgrat tot això, els indicadors de risc dels programes preventius i comunitaris no s'estan utilitzant, perquè actualment tot just s'estan determinant. Tampoc no s'estan elaborant els programes integrals ni definint els criteris de nivell bàsic de benestar. L'única tasca duta a terme en aquest sentit és la publicació per part de la DGAIA, el gener del 2014, de llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents, necessaris per a què les valoracions dels professionals a l'hora de determinar el desemparament siguin les més homogènies possible.

Totes les persones participants coneixen aquests indicadors de protecció i fan una valoració positiva de com estan fets. Quatre expressen que caldrà veure com funciona la seva aplicació.

Per poder aplicar la prevenció a la pràctica cal incidir en dues peces clau: els ajuntaments (que ja hem analitzat en els punts 6.4 i 6.5) i la coordinació administrativa. Com ja hem comentat, es percep una millora en la coordinació entre els diferents operadors, les entitats, els ajuntaments, consells comarcals i Generalitat, arran de la LDOIA. Aquesta millora, però, si es deriva de l'aplicació de les eines contemplades en la Llei, només pot haver-se produït a l'àmbit de la protecció perquè els serveis socials d'atenció primària, un element rellevant per treballar la prevenció, encara no tenen accés als instruments creats.

Pel que fa a actuacions d'informació i sensibilització enfocades a prevenir les situacions de risc i/o de maltractament d'infants, vuit participants hi perceben millora, tot i que sis encara les troben insuficients. Dos enquestats relacionen aquestes actuacions amb el greu problema de la pobresa infantil.

És interessant aquesta percepció d'actuacions d'informació i sensibilització en torn la pobresa infantil, perquè des de DGAIA només s'han dut a terme petites accions d'informació i sensibilització, i per tant *pot ser que aquesta greu problemàtica que estem vivint i que està a l'ordre del dia als mitjans de comunicació hi hagi influït.*

Per altra part, un aspecte molt concret de la prevenció fa referència a la violència masclista, que estava explicitada en l'entrevista. Cinc participants hi perceben algun canvi en positiu, encara que altres dos expressen una gran preocupació per la gravetat del problema: malgrat que s'ha aconseguit que aquesta pràctica estigui molt mal vista per la societat en general, *no hi ha canvis en les relacions entre els joves; "sí, el que passa és que quan fas els tallers a escoles o instituts, i encara veus que molts joves tenen la manera de pensar i manera d'actuar, ens ha de preocupar; potser que aquests tallers no són el suficient per treballar aquests aspectes".*

Resumint, malgrat que la prevenció és un dels elements de la LDOIA

que mereix el reconeixement explícit dels i les participants, i la importància que pot tenir en les polítiques públiques per infants i adolescents, tot just s'ha començat el desplegament de l'àmbit de la Llei que hi fa referència. Manca encara crear i desenvolupar-ho més perquè es pugui percebre algun canvi, tal com esmenta un participant: *“Buena, s'ha començat a desplegar aquest any; el model de prevenció es va elaborar l'any passat, i aquest ja es comencen a desplegar a aquests serveis en els territoris.”*

5.11 Protecció

En la mateixa LDOIA es fa explícit que algunes de les novetats més importants es troben dins els règims de protecció. S'opta per un model de protecció nou en què la declaració de desemparament ja no és l'únic títol que habilita els poders públics per a la intervenció protectora (apareix la declaració de risc i la guarda protectora), sinó que aquesta declaració es reserva per a quan calgui separar els infants o l'adolescent del seu nucli familiar. Això suposa una descentralització de la protecció, perquè distingeix el risc, responsabilitat dels ens locals i ajuntaments, del desemparament, responsabilitat de la DGAIA.

Els efectes d'aquestes novetats en la LDOIA que específicament es refereixen a protecció es concentren, segons els enquestats, en el maltractament infantil. L'atenció al maltractament és *un dels punts que genera més consens a l'hora de pensar què ha millorat des de l'aplicació de la LDOIA*, i probablement hi cal incloure l'establiment de protocols de treball entre departaments.

En relació a la responsabilitat dels ens locals, aquest aspecte s'ha analitzat en el punt 6.5, però es interessant, per aquests aspectes de protecció, aprofundir en el COSE. Com ja hem comentat, actualment ja s'està implementant i, amb certes reserves, se'n fa una valoració positiva. L'aspecte a destacar en aquest apartat és la prestació per a infants en situació de risc, una retribució econòmica que es dóna a alguns infants en aquesta situació perquè puguin mantenir-se dins el nucli familiar. Amb la Llei s'han ordenat les prestacions

que existien. Quatre dels participants pensen que aquest canvi ha suposat una reducció econòmica i que hi ha hagut un certa reacció crítica.

Un altre aspecte sobre protecció que contempla la llei (article 119) és la figura de guarda protectora, que permet a l'administració assumir part de la responsabilitat en l'atenció als menors sense un desamparament de la família. Això suposa que els SSAP i/o l'EAlA continuen tenint responsabilitat en la intervenció amb l'infant i la família. La DGAIA ha promogut aquesta fórmula i l'any 2010 es van crear les Cases d'Infants, que són serveis que treballen amb aquesta mesura.

Vuit participants coneixen aquesta guarda protectora, dels quals quatre consideren que des de l'aprovació de la llei s'ha utilitzat convenientment i és una bona eina de treball. Dos participants, en canvi, creuen que aquest element no suposa cap canvi perquè aquesta fórmula ja existia prèviament, tot i que no s'utilitzava gaire. La LDOIA n'hauria potenciat l'ús; *"sí; és una eina que està be potenciar-la de nou; em sembla que s'havia perdut, tot eren tuteles, no hi havia guardes; està bé moure això i posar recursos, intentar trobar-los"*.

En relació al procediment de desamparament (article 106) a l'enquesta s'ha abordat concretament el temps que es tarda a dur-lo a terme. Cinc participants opinen que ha millorat i és un procés més ràpid. Dos participants comenten que durant la redacció de la LDOIA es demanava un termini garantit inferior a un any pel procediment i per tant consideraven que no hi havia cap millora. Un participant expressa el convenciment del compliment en el procediment inicial però destaca *la lentitud de les renovacions d'aquestes mesures* de desamparament, element que la llei no regula.

Un aspecte interessant en els processos de desamparament que es contempla en la LDOIA és *l'acumulació processal*, que permet resoldre casos que afecten tots els germans al mateix temps. Malgrat la DGAIA diu que s'hi ha aprofundit des del 2010, set dels participants no saben que vol dir aquest concepte, tot i que trobarien interessant i bo que es pogués utilitzar.

Els serveis que atenen els infants i adolescents desemparats també s'han vist afectats per la LDOIA, com hem comentant al punt 6.6. Els participants consideren que majoritàriament l'atenció al desemparament es fa en CRAE, però amb un creixement i promoció de l'acolliment familiar en les seves diferents modalitats, bàsicament en família extensa. Això es percep com un canvi de tendència degut a la Llei, tot i que hi ha tres participants que pensen que l'acolliment en família aliena està aturat. Igual que la modalitat d'Acolliment convivencial d'acció educativa (article 131) que es percep per sis participants com una modalitat que podria ésser molt bona.

Tot i la percepció de creixement de l'atenció en família, el Síndic de Greuges (2013) diu que hi ha una *“/.../ insuficiència de famílies acollidores, en bona part, per la manca d'implantació de l'acolliment professional i la manca d'un desplegament normatiu de l'acolliment familiar”*.

Es pot dir, doncs, que en l'àmbit de protecció hi ha un desplegament de diferents instruments que han generat canvis de millora, com a exemple d'un canvi de tendència en l'acolliment dels menors desemparats amb menor preponderància dels Centres Residencials.

No obstant es continua trobant dèficits, alguns dels quals ja hem comentat en apartats anteriors (atenció a la salut mental - punt 6.7.1, o acolliment en família aliena). Aquests dèficits ja són detectats per Casas (2012); que reclama... *“redirigir els programes d'acolliment en família aliena, un dels grans dèficits del sistema, amb l'establiment de **nous procediments senzills** que permetin la captació de famílies que vulguin acollir infants de totes les edats durant períodes molt curts”*.

5.11.1 Transició a la vida adulta i joves extutelats

Un dels elements més significatius del sistema de protecció a Catalunya és l'atenció als joves extutelats. L'Àrea de Suport a Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET) va començar a funcionar el 1995, i el 2009 donava algun tipus de suport a 1.511 tutelats o extutelats. Casas (2012) comenta que Catalunya és una de les poques comunitats

autònomes que disposa d'un servei d'atenció als joves extutelats *“/.../ en què s'ofereixen avantatges per a l'accés a un habitatge, a la formació, la inserció laboral o ajudes econòmiques.”*

Per analitzar el tractament que fa la Llei d'aquest aspecte, s'ha distingit entre la transició a la vida adulta i a l'autonomia personal (article 146) i els programes de suport a l'emancipació dels joves extutelats (article 152).

Pel que fa als programes de transició cap a la vida adulta no s'ha creat cap programa nou, més enllà del que ja hi havia (pisos per a joves de 16 a 18 anys) tot i que la LDOIA ho preveu i hi ha consens que *calen estratègies d'intervenció per augmentar l'èxit de la inserció sociolaboral* en aquesta etapa de transició, com podrien ser *“la preparació per sortir de la residència /.../ i la promoció de programes en l'àmbit residencial per a la inserció laboral /.../”* (Sala-Roca i cols., 2009).

En canvi per a l'atenció als joves ex tutelats des de la DGAIA s'han augmentat les prestacions i les places des del 2010. Sis participants consideren que amb la Llei ha millorat l'atenció als joves ex tutelats, i hi ha una bona predisposició de l'administració. Dos entrevistats creuen que aquesta atenció ja es duia a terme i que la norma *ha ordenat i aclarit les actuacions* que s'estaven realitzant; *“crec que la llei el que va fer és blindar això, protegir-lo; segurament gràcies a la llei no s'ha retallat, que hauria sigut el més fàcil, perquè no és una competència anterior, i ha tingut aquest mèrit.”*

6. Conclusions i suggeriments

Els objectius de la recerca eren conèixer la percepció dels professionals dels canvis que ha introduït la Llei 14/2010 en la promoció, participació, prevenció i protecció dels drets dels infants i joves. El disseny de l'entrevista, a més, ha permès incloure preguntes sobre aspectes més generals de la Llei, que permeten contextualitzar els resultats respecte aquests quatre eixos. Aquests altres punts generals val la pena discutir-los abans, atès que ajudaran a comprendre els resultats finals de la investigació.

En general, es té una visió positiva de la LDOIA i es pensa que dóna possibilitats a la millora de l'atenció dels infants i adolescents a Catalunya.

Els aspectes importants que defineixen la Llei són, sobretot, **l'ordenació del marc jurídic** (fins ara parcial i fragmentat en moltes lleis i normatives diferents) i **que té la pretensió d'englobar tota la infància i adolescència**. Vilà (2011) diu que *"l'objectiu d'abordar de forma integral tots els aspectes que incideixen en la vida dels infants i adolescents /.../ no és possible. Entre d'altres qüestions, perquè no es disposa de la totalitat de competències per fer-ho i, per tant, resten fora totes les matèries i funcions que no són competència de la Generalitat /.../"*.

La realitat és que per al desplegament i l'aplicació de la LDOIA és una dificultat que la Generalitat no tingui totes les competències. Per fer possible que aquesta Llei afecti realment tots els àmbits de la infància i adolescència de Catalunya s'han de desenvolupar alguns elements clau, especialment *la difusió i el coneixement de la LDOIA*, perquè la informació arribi als departaments i administracions corresponents del desplegament.

A partir dels nostres resultats és clar que es percep que la difusió i el coneixement de la Llei no ha estat suficient i que aquest és *un problema que afecta al desplegament i a la comprensió del que significa la LDOIA*. Actualment es percep que la Llei és utilitzada gairebé exclusivament pel Departament de Benestar Social i Família.

Probablement, en altres administracions, no mencionades explícitament en aquest punt de l'enquesta però implicades en alguns aspectes de la Llei, també en tinguin un coneixement baix. Cal que les administracions implicades sàpiguen quines accions els pertoquen i puguin entendre realment com es conceptualitza aquesta norma.

Una de les grans innovacions de la LDOIA és que potencia l'interès superior de l'infant o l'adolescent (principi rector de la Llei, article 5), que constitueix el principi bàsic de tot el dret relatiu a aquestes persones, i que en les últimes dècades s'ha confirmat com un dels principis essencials del dret modern de la persona i la família. No obstant això, el novembre del 2013 en la Sessió 3 sobre polítiques de la Infància del Laboratori de Serveis Socials de l'IGOP es *confirma que aquest gran canvi que suposa la LDOIA no s'ha entès i un dels problemes d'això és la lentitud amb què es desenvolupa* (Laboratori Serveis Socials/IGOP-UAB, 2013).

Per enfortir-ne l'aplicació caldria millorar el coneixement que es té d'aquest aspecte, i seria necessari que la Llei es visualitzés com una norma que no només ordena i engloba tota la infància sinó que potencia l'interès superior de l'infant i per tant *la transversalització d'aquest interès en totes les actuacions públiques*, tal com marca la CDI. Això facilitaria la comprensió per part de totes les administracions implicades del canvi de paradigma que suposa la Llei 14/2010 i la seva responsabilitat en desenvolupar-la.

També queda reflectit a les entrevistes que el context de crisi econòmica ha suposat un fre a aquesta implementació. A més la majoria d'articles desplegats ho han estat a partir del 2013, i per tant hi ha hagut molt poc temps de treball, cosa que fa complicat poder dir si han generat canvis o no.

Un últim aspecte a tenir en compte en la discussió dels quatre eixos principals que s'han abordat en aquest treball és que la Llei 14/2010 ha incorporat **elements que provenen de normatives anteriors** i en els que no forçosament es volia incidir per canviar-los, sinó que es pretenia o bé regular-los o bé mantenir-los. Així, les conclusions exposades a continuació se centraran en els aspectes que

ja s'han desplegat i en els que hi ha percepció de canvi, ja sigui de millora o d'empitjorament.

6.1 Canvis en promoció

Primerament, s'han detectat mancances en la difusió dels Drets dels infants i adolescents i en la difusió de la mateixa LDOIA. Malgrat això, amb l'aprovació de la Llei es detecta que s'ha dut a terme alguna acció per a millorar en el coneixement dels Drets. No obstant no s'expressa que hi hagi canvis en el coneixement que en tenen els propis infants i adolescents ni els adults. Seria necessari doncs aprofundir en la difusió d'aquests drets, incidint sobretot en els infants i joves.

Pel que fa a la implementació es detecta un empitjorament en els serveis educatius generals adreçats als infants 0-3 anys perquè les famílies amb menor renda no hi tenen accés i no es creen serveis que supleixin les mancances. En canvi es percep una millora dels serveis d'atenció 0-3 per a infants en risc. No obstant que és probable que les famílies vulnerables (per manca de recursos econòmics sobretot), però que no són considerades de risc social, hagin deixat de percebre aquests tipus de serveis i s'hagin quedat sense un recurs bàsic que descriu la Llei. Caldria doncs facilitar l'entrada a les escoles bressol o bé donar suport a nous tipus de serveis d'atenció a la infància 0-3 anys que permetés a aquestes famílies accedir-hi.

El dret a l'educació inclusiva es percep com un dret en retrocés, possiblement perquè hi ha manca de recursos i de formació al professorat, tant en discapacitat com en menors en risc social. És cert que la reducció de la pressió migratòria fa que es percebi una millora en l'atenció a aquest col·lectiu.

Per altra banda es destaca, en relació als drets dels infants, la percepció de què no es garanteixen els drets dels infants i adolescents com a consumidors i la sensació d'empitjorament de les accions per preveure i millorar la salut entre els joves, com pot ser el cas del consum de drogues.

El coneixement rigorós de la realitat social a través de dades, investigacions i publicacions no ha sofert cap canvi, però s'expressa que és una necessitat per a les actuacions amb infants i adolescents. Es detecta una bona predisposició de la DGAIA en relació a investigacions. A més, l'informe anual sobre la situació de la infància a Catalunya que elabora el Síndic com contempla la LDOIA és molt ben valorat per tots els i les participants

Una de les demandes reiterades en les entrevistes és la manca d'avaluacions i en concret d'avaluacions d'impacte de les polítiques públiques, sobretot perquè a la Llei es regula com a necessari i obligatori. Dins el procés d'elaboració del nou Pla Integral d'Atenció a la Infància i Adolescència 2014-2017 es preveuen indicadors d'impacte, amb el que es prepara l'avaluació d'impacte d'aquest pla.

Així, caldria donar a conèixer els drets i deures dels infants i adolescents perquè aquest és un element clau per posteriorment treballar en altres àmbits, com per exemple la participació d'aquests i també emprendre accions per a què alguns dels serveis i actuacions per al desenvolupament d'alguns dels drets no empitjorin, o com a mínim garantir-ne un manteniment.

6.2 Canvis en participació

Un dels aspectes rellevants percebuts en la participació infantil i juvenil és el paper de l'adult i l'àmbit familiar, perquè és l'espai més proper on l'infant o adolescent s'expressa i on pot aprendre a participar i a opinar. En aquest aspecte es valora que no hi ha hagut cap canvi ni cap actuació. Així caldria *emprendre accions de conscienciació de canvis d'actitud i potenciar l'escolta de l'opinió dels infants i adolescents per part dels adults i dins les famílies*. Sense aquest canvi serà difícil aconseguir una participació real dels infants i joves com la que es planteja en la Recomanació n. R (98)8 del Consell d'Europa, que vol fomentar la participació infantil, i que anomena específicament la família com a principal espai de participació (Fernández i Barrera, 2012).

Des de l'aprovació de la Llei es percep una voluntat de l'administració d'escoltar l'opinió de l'infant i adolescent, però manca acabar de desplegar els instruments necessaris per tenir-la en compte. S'ha creat el CNIAC i hi ha uns 40 Consells de Participació dels ajuntaments, que en molts casos van ser creats abans de l'aprovació de la Llei. Cal dinamitzar la creació de més d'aquests consells de participació territorial per part dels ajuntaments, que tenen un paper clau al ser l'administració més pròxima al ciutadà.

És remarcable que en l'àmbit escolar, on els infants i adolescents hi passen tantes hores, es percebin moltes mancances i molt poca participació als consells escolars. Caldria, doncs, *potenciar els consells escolars com a espais de participació real o bé crear noves formes de participació.*

És interessant observar que, en part gràcies a la LDOIA, la percepció de la participació dels infants i adolescents en desemparament, atesos en centres residencials, és més positiva que en el col·lectiu en general, gràcies a la concreció d'espais i mesures de participació, com les assemblees.

6.3 Canvis en prevenció

Aquest, com ja s'ha explicat, és un àmbit que la Llei 14/2010 considera important i innovador en relació a la normativa anterior. En les entrevistes s'expressa clarament que la prevenció és un àmbit on el desplegament de la LDOIA és més incipient. Encara no existeixen els programes territorials ni els plans d'intervenció preventius i comunitaris, tot i que durant l'any 2013 s'ha estat treballant en el model i durant aquest 2014 s'iniciaran algunes accions. Dins la definició del model són clau els indicadors de risc de zona per a treballar amb els programes integrals de prevenció, però encara s'estan determinant. En canvi sí que s'han fet i aprovat els indicadors de risc i de protecció.

En les actuacions d'informació i sensibilització es perceben millores i que s'han dut a terme petites campanyes, tot i que es consideren insuficients.

Caldria potenciar aquest àmbit per informar i fer més sensible la ciutadania en la prevenció de les problemàtiques socials que calguin, i, probablement, amb campanyes de major difusió de les que s'han fet fins ara.

Com havíem esmentat, actualment s'estan establint els objectius i indicadors del nou Pla integral de la Infància i Adolescència de Catalunya 2014-2017 (Generalitat de Catalunya, 2014) dins el procés de planificació previst a la de la Llei 14/2010; entre els quals també els objectius i indicadors relatius a l'eix de la prevenció.

És en els instruments de coordinació on es perceben canvis en positiu, més interessants, encara que la seva implementació sigui de fa relativament poc temps. S'ha creat la Taula Nacional però manca la creació de les taules territorials, i això es percep com una oportunitat i un repte per a la millora. Per altra banda el SINIA és valorat com un instrument que ha facilitat la coordinació i l'accés a dades reals, tot i que encara està en desplegament. El RUMI també és percebut com a generador de millores. Seria important continuar amb el procés d'implementació d'aquests dos instruments, concretament donar accés al SINIA als SSAP i els serveis de salut, i integrar el RUMI al SINIA, tal com marca la LDOIA.

Una qüestió que ha generat unanimitat per la valoració de gravetat i de situació crítica que s'ha fet, és l'augment tant important de necessitats en relació a la salut mental dels infants i adolescents. Malgrat que s'atribueix a la reducció de recursos hi ha un empitjorament de la situació, i caldria urgentment *adequar els serveis* per aconseguir que es puguin atendre totes les demandes i necessitats. Per altra banda, s'ha considerat com a molt positiu els programes de suport familiar i de millora de capacitats parentals. Seria oportú continuar i potenciar aquests programes, atenent sobretot a la percepció que hi ha d'incrementar l'atenció en la pròpia família dels infants i adolescents en risc, tal com analitzem més a fons en el següent punt, relatiu a la protecció.

Finalment és interessant remarcar un element que ja era considerat positiu abans de l'aprovació de la LDOIA però que ha continuat

i millorat a partir d'aquesta, que és la prevenció de l'ablació genital femenina.

6.4 Canvis en protecció

En aquest àmbit, tal com ja hem explicat hi ha una valoració positiva de la implementació del SINIA. Sobretot a causa del treball inicial amb els CRAE i EAIA que són serveis especialitzats en el risc i que tenien ja molta relació amb DGAIA.

També es percep que s'ha millorat en els protocols de coordinació amb altres administració i sectors, que encara que tingui efectes sobre algun dels altres aspectes valorats, es nota sobretot en l'àmbit de la protecció dels infants i adolescents. Gràcies a això es valora que hi ha una millora en les actuacions contra el maltractament als infants i adolescents, i aquest és un fet molt rellevant de l'aplicació de la Llei en protecció infantil, conjuntament amb el CoSe.

Es percep que el CoSe ha generat canvis tant en relació a la coordinació entre DGAIA i ens locals, com en el treball que s'ha de fer en les famílies i la intervenció per treballar el risc social. Com s'ha esmentat abans, un dels efectes de la LDOIA és que els ens locals entren en la responsabilitat de l'acció protectora.

La Llei 14/2010 descriu també la necessitat d'atendre els infants i adolescents preferentment en un àmbit familiar. En aquesta línia es percep una potenciació de l'acolliment familiar, tot i que concretat en família extensa, que ja era el majoritari abans de la LDOIA. No obstant els participants consideren que els infants en desemparament encara estan majoritàriament atesos en CRAE. Per tant es valora que hi ha una voluntat de canvi cap l'atenció dels infants i adolescents desemparats en acolliment familiar però per a què això sigui realitat caldria potenciar i ampliar els acolliments en família aliena i promoure i activar l'acolliment en Unitat convivencial d'acció educativa (UCAE).

La guarda protectora també segueix la línia, abans esmentada, d'atendre els infants i adolescents en l'àmbit de la família.

Aquesta mesura existia abans de la LDOIA però amb la Llei es creu que s'ha potenciat. S'han creat les Cases d'Infants, que és un servei específic per a aquesta mesura i que és positiu continuar promocionant. No obstant per assegurar que hi ha hagut un canvi, caldria saber també si ha incrementat el nombre d'infants i adolescents sota aquesta mesura.

Així doncs es percep que s'està promocionant, en l'àmbit de protecció, l'atenció en un àmbit familiar dels infants i adolescents en desemparament, tal com marca la LDOIA i altres normatives internacionals. Però encara ha produït pocs canvis perquè es percep que aquests encara estan atesos majoritàriament en CRAE i caldria aprofundir en els diferents instruments que la Llei posa a disposició.

Com ja s'ha comentat, el mes de gener del 2014 es van publicar per part de la DGAIA llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents. D'aquests se'n fa una valoració inicial positiva però s'està pendent de veure com funcionen.

I finalment en referència als joves ex tutelats es percep que la LDOIA ha produït millores en l'ordenament i l'atenció d'aquests. Caldria, però, aprofundir en el treball en els processos de transició cap a la vida adulta dels joves atesos en centres, perquè no es pensa que hi hagi hagut cap canvi. Ja a l'any 2008 es detectava que... *“encara que la totalitat dels CRAE preparen el desinternament dels joves, s'observa que no existeix un protocol general per a preparar-lo. D'aquesta manera l'èxit del desinternament depèn del centre, dels recursos que aquest utilitzi i del professional o professionals que el portin a terme”* (Jarriot, Rodríguez, Sala-Roca, i Villalba, 2008).

Així doncs, la resposta que es dona a la pregunta plantejada en la recerca: - *Quina és la percepció per part de professionals experts en l'àmbit del benestar infantil i que treballen amb la infància i adolescència, dels canvis produïts a causa de la Llei 14/2010, des de la seva entrada en vigor fins al juny del 2014?*, es pot dir que hi ha la percepció que la LDOIA encara està en procés de desplegament i per tant, són pocs els canvis produïts, sobretot si mirem la infància i adolescència de manera global.

Una de les necessitats més remarcables que es planteja transversalment en tota la investigació és la necessitat d'avaluació de les polítiques públiques, tal com marca la Llei. Aquesta recerca, conjuntament amb els indicadors i objectius del Pla Integral d'Atenció a la Infància i Adolescència de Catalunya 2014-2017, ha de ser l'inici d'una planificació que inclogui l'avaluació, i específicament l'avaluació d'impacte en totes les polítiques i actuacions públiques del Govern de la Generalitat.

No obstant, cal dir que *el desplegament de la LDOIA és superior en l'àmbit de protecció que en la resta d'àmbits*, perquè és aquí on s'han produït més canvis des de l'aplicació de la Llei. És interessant perquè la responsabilitat sobre protecció, la té la DGAIA, que depèn del Departament de Benestar Social i Família, redactor i promotor de la LDOIA. Així, es pot dir que actualment hi ha un biaix de desenvolupament i que *reforça la idea que plantejava Vilà (2011) sobre el decantament de la Llei cap a l'àmbit de serveis socials, però que podria ser lògic per estar en estadis inicials d'implementació*.

7. Limitacions de la recerca

Tal com ja s'ha dit, aquesta investigació s'ha plantejat com un estudi exploratori amb una mostra reduïda que vol permetre orientar properes fases de l'avaluació del possible impacte de la Llei 14/2010. Un cop duta a terme es pot dir que hauria estat interessant combinar les entrevistes a aquests experts amb algunes entrevistes a joves, com se suggeria abans, preferentment amb responsabilitats de lideratge d'entitats juvenils, per poder contrastar i triangular algunes de les informacions obtingudes i obtenir-ne de noves.

També hagués estat positiu dur a terme un focus grup amb totes les persones participants on s'haguessin pogut discutir les conclusions i, per tant, aprofundir molt més en la fiabilitat i solidesa de la investigació.

En aquest sentit, les limitacions de l'estudi empíric s'han intentat suplir amb el suport d'informació obtinguda d'altres investigacions centrades en diferents drets de la infància i adolescència. Això és el que ha permès triangular, complementar o fer comparacions i contrastos amb la informació generada en aquesta investigació i la disponible del desplegament de la Llei.

La concreció del desplegament de la LDOIA ha estat treballat però no ha estat possible arribar al que s'hauria volgut (discutir-ho específicament amb els entrevistats/des) perquè sembla que no existeix un document públic amb la descripció exacta de l'estat de desenvolupament de la Llei. Aquest és un factor clau per a la recerca. S'ha intentat paliar aquesta situació amb la lectura de literatura relacionada, sobre tot informes del Síndic de Greuges i un repàs a les informacions del Departament de Benestar i Família a través del web i de les informacions publicades al Document oficial de la Generalitat. Aconseguint així dades valuoses i útils per a la fiabilitat de la recerca i per tenir més elements per plantejar les preguntes als i les participants.

La possibilitat de dur a terme una segona fase de la recerca amb grups de discussió, amb diversos professionals experts o significa-

tius en el desenvolupament i aplicació de la LDOIA, permetrà al seu torn generar sòlides recomanacions per a la millora. Així doncs, es proposa la realització d'aquesta recerca posterior com a complement d'aquest estudi, que permeti tot plegat fer les recomanacions des d'una òptica més àmplia i argumentada.

8. Referències

- Aymerich, R., Lloró, J. M. i Roca, E. (2011). Junts a l'aula? Present i futur del model d'educació comprensiva a Catalunya. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Blasco, J. (2009). Guia pràctica 1 - Com iniciar una avaluació: oportunitat, viabilitat i preguntes d'avaluació. Col·lecció Ivàlua de Guies Pràctiques Sobre Avaluació de Polítiques Públiques. Barcelona: Ivàlua.
- Bonal, X. (2012). El dret a l'educació a Catalunya. Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Brullet, C. (2012). Les polítiques de suport a les famílies amb fills i filles a Catalunya. Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Brullet, C. i Roca, C. (2004). Relacions familiars i autoritat. A Infància, famílies i Canvi social a Catalunya (pp. 61–120). Barcelona: Consorci per a la Infància i el Món Urbà.
- CAPSIF. (2013). Anàlisi Valorativa del Pacte per la Infància (pp. 1–8).
- Casas, F. (1998). Infancia: perspectivas psicosociales. Barcelona: Paidós Ibérica.
- Casas, F. (2012). La protecció dels infants i adolescents en situació de risc social i desempament a Catalunya. Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Centro Nacional de Planeamiento Estratégico (CEPLAN). (2013). Fase de anàlisis prospectivo. <http://www.ceplan.gob.pe/directiva-planeamiento/fase-analisis-prospectivo> Consultat el 6 de març de 2015.
- Clua-Losada, M. (2012). Trenta anys de polítiques socials a Catalunya (1980-2010): inversió pública, Estat del benestar, canvis de model i reptes polítics. Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Cussiánovich, A. (2009). Ensayos sobre Infancia II - Sujeto de Derechos y protagonista. Ifejant.

- Delgadillo, M. (2013). Muestreo en la investigación cualitativa. Recuperat de: <https://prezi.com/ptqy4sld224n/muestreo-en-la-investigacion-cualitativa/> Consultat l'11 de març de 2015.
- Delval, J. (2001). Descubrir el pensamiento de los niños. Introducción a la práctica del método clínico. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica.
- Departament d'Acció Social i Ciutadania (2010a). Llei 14/2010 dels Drets i Oportunitats de la Infància i Adolescència. (D. d'Acció S. i Ciutadania, Ed.), Quaderns de Legislació 90 (2010).
- Departament d'Acció Social i Ciutadania (2010b). Presentació de la Llei dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència. Barcelona: Generalitat de Catalunya - Departament d'Acció Social i Ciutadania.
- Departament de Benestar Social i Família. (2013). Pacte per a la infància a Catalunya.
- Departament de Benestar Social i Família. (2014). Temes Clau de la Llei. Retrieved from <http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.318327c7107bbec91285ea75b0c0e1a0/?vgnnextoid=5c5707ce9e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=5c5707ce9e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>
- Departament de Relacions Institucionals i Participació. (2006). Procés participatiu per a l'elaboració de la Llei d'Infància de Catalunya. Informe de resultats. Generalitat de Catalunya - Direcció General de Participació Ciutadana.
- European Commission. (2009). Impact Assessment Guidelines. European Commission.
- Fernández i Barrera, J. (2012). La participació dels infants i adolescents a Catalunya: una realitat o una ficció? Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Fortin, J. (2003). Children's Rights and the Developing Law (2a Ed.). Cambridge: Cambridge University Press. Recuperat el 10 de març de 2015 de books.google.com

- Generalitat Catalunya (2013) Pla Transició 2013-2014. Barcelona.
- Generalitat de Catalunya. (2014). Indicadors d'impacte - PAIIA 2014-2017. Barcelona.
- Giné, C. i Font, J. (2012). Infants i adolescents amb discapacitat a Catalunya: situació actual i factors de discriminació. Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Gwynedd, E. (2014). Rights of Children and Young Persons (Wales). Measure 2011 United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC). A 25 anys de la Convenció dels Drets dels Infants. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Hammarberg, T. (1990). The UN Convention on the Rights of the Child and how to make it work. *Human Rights Quarterly*, 12(1).
- Hayes, N. (2002). Children's Rights - Whose right? A review of child policy development in Ireland. Dublin: Dublin Institute of Technology.
- Hodgkin, R. i Newell, P. (2001). Manual de aplicación de los derechos del niño. Ginebra: Unicef.
- Jariot, M., Rodríguez, M., Sala-Roca, J. i Villalba, A. (2008). El Proceso de desinternamiento de Jóvenes ex tutelados para favorecer una inserción sociolaboral positiva. Análisis de la situación actual en los centros residenciales de acción educativa de Catalunya. *Bordón*, 3(7), 49-65.
- Laboratori Serveis Socials/IGOP-UAB. (2013). Sessió Polítiques d'Infància.
- LeBlanc, L. J. (1995). The convention on the rights of the child: United Nations law making on human rights. Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Liebel, M. i Martínez, M. (eds.) (2009). La convención de 1989. A Infància y Derechos Humanos. Hacia una Ciudadanía participante y protagonista (pp. 41-55). Lima: Instituto de Formación para Educadores de Jóvenes, Adolescentes y Niños Trabajadores de América Latina y el Caribe.

- Lindboe, A. (2014). The Ombudsman for Children in Norway. A 25 anys de la Convenció dels Drets dels Infants. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Lopatka, A. (1996). La Convención internacional de los Derechos del Niño. A Simposi Internacional “La Convención de los Derechos del Niño hacia el siglo XXI” (p. 33). Salamanca, Espanya: Ediciones Universidad de Salamanca.
- Marí-Klose, P. i Marí-Klose, M. (2012). Crisi i pobresa infantil a Catalunya. Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Martínez, M. (2002). Comportamiento HUMANO. Nuevos métodos de investigación. México: Trillas.
- Mayoral, J. (2011). El Sistema de Protecció a la Infància i Adolescència en la Llei 14/2010, de 27 de maig, de Drets i Oportunitats en la Infancia i Adolescència (LDOIA).
- Montserrat, C., Casas, F., Malo, S. i Bertran, I. (2012). Els itineraris educatius dels joves extutelats. Barcelona: Generalitat de Catalunya - Departament de Benestar Social i Família.
- Pérez Tornero, J. M. i Pulido, C. (2012). Infància i tecnologies de la informació i de la comunicació a Catalunya: la bombolla mediàtica d'infants i adolescents. Docs - Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya.
- Pilotti, F. (2000). Globalización y convención sobre los derechos del niño: el contexto del texto. Organización de los Estados Americanos, Washington.
- PINCAT. (2014). Reptes per a la Infància a la Catalunya Actual. Barcelona: Plataforma de Infància de Catalunya.
- Qvortrup, J. (1992). El niño como sujeto y objeto: ideas sobre el programa de infancia en el Centro Europeo de Viena. Infancia Y Sociedad, 15. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Ravetllat, I. (2006). Les nostres lleis sobre infància. Breu recull normatiu sobre infància, adolescència i família. A Infància i Adolescència a Catalunya. Jornades de Reflexió. Associació Diomira.

- Sala-Roca, J., Jariot, M., Villalba, A. i Rodríguez, M. (2009). Analysis of factors involved in the social inclusion process of young people fostered in residential care institutions. *Children and Youth Services Review*, 31(12+*9*), 1251–1257.
- Save the Children (2009). *Convenció sobre els Drets dels Infants*. Save The Children.
- Síndic de Greuges. (2011). *Informe sobre els drets de l'infant 2011*. Barcelona.
- Síndic de Greuges. (2012). *Informe sobre els drets de l'infant 2012*. Barcelona.
- Síndic de Greuges. (2013). *Informe sobre els drets de l'infant 2013*. Barcelona.
- Tamayo, N. (2010). *Carta de Drets i Deures dels nens, nenes i adolescents que viuen en Centres*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadania.
- Unicef (2011). *Guiding principles : general requirements for all rights*. Convention on the Rights of the Child.
- Unicef (2012). *Evaluación de la Repercusión en los niños. A Manual de los derechos del niño*.
- Unicef Comitè Catalunya. (2011). *La convenció sobre els drets de l'infant: una revolució silenciosa*. Barcelona.
- Unicef Comitè Catalunya. (2012). *Infància a Catalunya 2012/2013*. Barcelona.
- United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. Recuperat de: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>
- United Nations, H. R. (2014). *Observacions Generals del Comitè pel Drets dels Infants*. Recuperat de: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=11
- Verhellen, E. (1992). *Self-organisation of children. Some elements for*

a frame of reference. In European conference for foster care: fostering in europe, a state of affairs. Gant, Bèlgica.

- Vilà, A. (2011). Impacte de la Llei dels Drets i Oportunitats en la Infància i Adolescència en les polítiques educatives locals. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Villagrasa, C., Vizcarro, C. i Ballesté, I. (2006). La infància en situació de risc. Cap a una nova Llei d'Infància. Temps d'Educació, 31 (Monografia: Infància en situació de risc social), 11–28.

9. Annexos

Annex 1. Taula de filiació de les persones entrevistades per la recerca.

	Entitat o institució	Càrrec o funció
Participant 1	Plataforma d'Infància de Catalunya (PINCAT)	Coordinació
Participant 2	Federació d'Entitats d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA)	
Participant 3	Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA)	Presidència
Participant 4	Fundació Pere Tarrés	Coordinació de programes
Participant 5	Universitat de Lleida	Professora agregada
Participant 6	Fundació Jaume Bofill	Direcció general
Participant 7	Associació Catalana de Municipis i Províncies (ACMP)	
Participant 8	Unicef Comitè Catalunya i Universitat de Barcelona	Consell d'experts i Professora titular
Participant 9	Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)	Responsable de planificació i avaluació de polítiques i serveis en infància

Annex 2. Format bàsic de l'entrevista aplicada.

PREGUNTES GENERALS	
1.	En quin àmbit de la infància i adolescència treballa la vostra entitat?
2.	Quants anys fa que treballem en l'àmbit de la infància i adolescència?
3.	Quin càrrec ostenteu actualment a la vostra entitat?
4.	Amb quin departament de la Generalitat us soleu relacionar?
CONEIXEMENT DE LA LLEI	
5.	Tens coneixement de la Llei 14/2010 de drets i oportunitats dels infants i adolescents?
6.	Quins canvis/aportacions penses que són més significatius/rellevants d'aquesta llei?
7.	Coneixes el mapa de recursos i serveis per a la prevenció i protecció dels menors?
PROMOCIÓ <i>(es dóna definició a la persona entrevistada)</i>	
8.	Quina difusió creus que s'ha fet dels drets dels infants i adolescents de les administracions des de l'aprovació de la llei? T'han semblat eficaços? Perquè?

9.	Coneixes la Taula Nacional de la Infància de Catalunya?
10.	Coneixes si en les estadístiques que publica la Generalitat i altres ens, han afegit l'estudi de la situació general de la infància i adolescència a Catalunya? Quina valoració en fas?
11.	Com valores la recerca/investigació en l'àmbit de la infància i adolescència impulsada per la Generalitat aquests últims quatre anys?
12.	Quin és l'últim treball d'investigació en relació a la infància i adolescència, promociat pel Govern de la Generalitat, del que tens constància?
13.	Quins documents coneixes de Planificació General d'atenció a la infància de la Generalitat? Quina valoració en fas?
14.	Coneixes l'informe del síndic de greuges sobre la situació de la infància? Com valores les seves informacions?
15.	Com valores els procés cap a la inclusió dels infants i adolescents amb discapacitat a les escoles catalanes, aquests últims quatre anys?
16.	Quin coneixement creus que tenen els departaments de salut i educació i els hospitals i escoles d'aquesta llei?
17.	Coneixes els serveis/d'acollida i integració dels infants i adolescents immigrants? Quina valoració fas de la seva evolució aquests últims quatre anys?
18.	Creus que continuen existint pràctiques culturals que incideixen negativament en la salut dels infants i joves? Com valores les actuacions de les administracions en relació a aquestes pràctiques?
19.	Com valores l'evolució dels serveis de suport i atenció als infants de 0-3 anys els últims quatre anys?
20.	Creus que els espais públics de les ciutats i pobles de Catalunya tenen en compte la perspectiva dels infants i adolescents?
21.	Com han canviat les polítiques públiques per a infants i joves pel que fa a esport, medi natural, lleure... aquests últims quatre anys?
22.	Com valores l'atenció que donen la premsa i la publicitat als infants i adolescents, a partir de l'aprovació de la llei?
23.	Quina creus que és l'actuació de la Generalitat i el CAC en aquest aspecte?
24.	Els infants i joves són tinguts en compte com a consumidors? Com creus que es vetllen els seus interessos en aquest aspecte?
PARTICIPACIÓ (es dóna definició a la persona entrevistada)	
25.	Creus que des de l'aprovació de la llei es té més en compte l'opinió de l'infant i adolescent? Perquè?
26.	Com valores la promoció de la ciutadania activa entre els infants i adolescents des de les administracions catalanes aquests últims quatre anys?
27.	Coneixes algun procediment d'alguna Administració Pública destinat a recollir les opinions dels infants i adolescents? Si és que sí, com ho valores?
28.	Coneixes algun consell de participació territorial dels infants i adolescents? Si és que sí, quina valoració en fas?
29.	Com valores les eines per participar i ser escoltats que tenen els infants i joves en els àmbits que els afecten?
30.	Com valores els espais d'opinar i ser escoltats que tenen els infants i joves en famílies en situació de risc?

31.	Quina valoració fas de la capacitat de participar i decidir que tenen els infants i joves en règim d'acolliment residencial sobre les activitats que els interessa i/o volen fer?
PREVENCIÓ (es dóna definició a la persona entrevistada)	
32.	Com valores les actuacions d'informació i sensibilització per a prevenir les situacions de risc i maltractament dels infants, que s'han desenvolupat des de les administracions públiques, aquests últims quatre anys?
33.	Com et sembla que ha evolucionat l'ablació o mutilació genital a Catalunya?
34.	Coneixes si s'han creat programes de suport familiar i de millora de les capacitats parentals, aquests últims quatre anys? Si és que si, com els valores?
35.	Coneixes la llista d'indicadors de situacions de risc publicats per la DGAIA? Si és que si quina valoració en fas?
36.	Quin paper juguen, actualment, els ajuntaments en les intervencions socials preventives? Quina evolució han tingut?
37.	Com valores l'atenció als joves extutelats des de l'aplicació de la llei?
38.	Com valores la intervenció en relació a la prevenció de la violència masclista entre joves, des de l'aprovació de la llei?
PROTECCIÓ (es dóna definició a la persona entrevistada)	
39.	Quin paper creus que té la cooperació interdepartamental en la protecció davant els maltractaments? Quina evolució creus que ha seguit?
40.	Com valores l'atenció integral en salut mental per a infants i adolescents des de l'aplicació de la llei?
41.	Com valores els protocols d'atenció a la infància i adolescència en risc que han d'assegurar una actuació integral dels diferents serveis?
42.	En quins serveis penses que estan atesos majoritàriament els infants i Joves d'entorns d'alt risc social (violència, maltractes, abusos...) Quina evolució ha fet aquests últims quatre anys?
43.	Com valores la col·laboració entre la Generalitat de Catalunya, els ens locals i les entitats d'iniciativa social per a la lluita contra el maltractament i l'atenció als infants i adolescents en situació de risc social?
44.	Coneixes si hi ha un expedient únic de l'infant i adolescent? Si és que si, com valores el funcionament des de l'aplicació de la llei? 6-10,45
45.	Coneixes el Compromís Socioeducatiu que estableix la llei en la intervenció amb les famílies de menors en alt risc? Si és que si, quina valoració en fas?
46.	Quina valoració fas del temps que es tarda a dictar resolució de desemparament?
47.	Coneixes l'acumulació processal –que en un mateix procediment es resolgui tot el que afecta a germans? Si és que si, quina valoració en fas des de l'aplicació de la llei?
48.	Coneixes la guarda protectora establerta a la llei? Si és que si, quina valoració en fas?

49.	Quina valoració fas dels acolliments, com a mesura de protecció, des de l'aplicació de la llei?
50.	Coneixes l'Acolliment en unitat convivencial d'acció educativa? Quina valoració en fas?
51.	Quin és el tipus d'acolliment que perceps com a majoritari des de l'aplicació de la llei? I abans de l'aplicació?
52.	Com ha canviat l'atenció als joves tutelats en els procés de transició a la vida adulta, aquests últims quatre anys?
ALTRES	
53.	Creus que es preveuen els recursos necessaris per garantir el que diu la llei?
54.	Saps si la Generalitat ha impulsat convenis de col·laboració amb els ens locals i les entitats d'iniciativa social, en relació a l'atenció a la infància i adolescència? Si és que si, quina valoració en fas?
55.	Quina valoració fas de l'evolució de les prestacions que poden rebre els infants i joves en situació de risc, des de l'aprovació de la llei?

SEGONA PART

A càrrec de:

Dr. Daniel Ferro Arias

Índex

0. Resum.....	125
1. Introducció.....	129
2. Objectius.....	131
3. Disseny i metodologia.....	133
3.1. Constitució de la mostra	133
3.2. Instrument i informació base per a les discussions grupals	133
3.3. Context de recerca i procediment	134
4. Anàlisi de resultats.....	139
4.1. Establiment de categories i validació.....	139
4.2. Consideracions generals sobre la llei.....	142
4.3. Aspectes relatius a la participació social de la infància	176
4.4. Aspectes relatius a la inclusió social, qualitat de vida i igualtat d'oportunitats	188
4.5. Aspectes relatius a l'educació i valors	201
4.6. Aspectes relatius a la família	220
4.7. Aspectes relatius a mitjans de comunicació	235
5. Discussions i conclusions.....	243
5.1. Categories i resultats consideracions generals sobre la llei; totes les comissions	243
5.2. Categories i resultats de semblança i diferència entre comissions..	248
5.3. Altres relacions amb la Fase I	263
6. Recomanacions	267
7. Limitacions	267
8. Referències.....	271
9. Annexos.....	273
10. Apèndix	281
11. Referències de l'elaboració de taules	293
12. Llistat de recomanacions basades en les conclusions de l'estudi	295
12.1. Consideracions sobre la Llei 14/2010 (LDOIA)	295
12.2. Participació social de la infància	297
12.3. Inclusió social, qualitat de vida i igualtat d'oportunitats	299
12.4. Educació i valors	300
12.5. Família	302
12.6. Mitjans de comunicació	303

Resum

Es va dur a terme una revisió dels resultats d'una primera fase de recerca sobre la percepció d'agents clau en l'aplicació de la Llei catalana 14/2010 de Drets i Oportunitats de la Infància i Adolescència, a partir de la qual es va plantejar la discussió dels mateixos a cinc grups focals de cinc a deu individus cadascun (focus groups). Es parteix de la idea que de la interacció discursiva entre els participants es generen nombroses i riques reflexions (Morgan, 1996) per l'anàlisi de dita percepció.

Mitjançant l'anàlisi categorial per interjutges es va establir i consensuar l'estructura de categories obtinguda. Una anàlisi comparada entre els grups mostra uns grans eixos al voltant dels quals s'organitzen les qüestions principals que caracteritzen les aplicacions d'aquests primers anys, com ara: la manca de credibilitat i assumptió de la llei, de mitjans per complir els seus objectius, de formació i difusió pel seu coneixement; la necessitat d'actuacions més holístiques o a nivell públic, així com alguns assoliments i millores en camps o entorns específics.

Es conclou amb la necessitat de: aplicar integralment i adequadament els elements de la llei, dotar-los de major pressupost, reforçar accions que permetin la seva transversalització i, sobretot, revisar procediments ineficients o inadequats en la seva difusió i aplicació. Aquest llistat constitueix una sèrie de recomanacions que resumeixen les troballes principals d'ambdues fases de la recerca. Al final s'afegeix una actualització de dades per al Pla d'Atenció Integral a la Infància i Adolescència de Catalunya 2010-2013.

Resumen

Se llevó a cabo una revisión de los resultados de una primera fase de investigación sobre la percepción de agentes clave en la aplicación de la Ley catalana 14/2010 de Derechos y Oportunidades de la Infancia y Adolescencia, a partir de la cual se planteó la discusión de los mismos a cinco grupos focales de cinco a diez individuos cada uno (focus groups). Se parte de la idea que de la interacción discursiva entre los participantes se generan numerosas y ricas reflexiones (Morgan, 1996) para el análisis de dicha percepción.

Mediante el análisis categorial por interjueces se estableció y consensuó la estructura de categorías obtenida. Un análisis comparado entre los grupos muestra unos grandes ejes en torno a los cuales se organizan las cuestiones principales que caracterizan las aplicaciones de estos primeros años, tales como: la falta de credibilidad y asunción de la ley, medios para cumplir sus objetivos, formación y difusión para su conocimiento; la necesidad de actuaciones más holísticas o a nivel público, así como algunos logros y mejoras en campos o entornos específicos.

Se concluye con la necesidad de: aplicar integral y adecuadamente los elementos de la ley, dotarlos de mayor presupuesto, reforzar acciones que permitan su transversalización y, sobre todo, revisar procedimientos ineficientes o inadecuados en su difusión y aplicación. Este listado constituye una serie de recomendaciones que resumen los hallazgos principales de ambas fases de la investigación. Al final se añade una actualización de datos para el Plan de Atención Integral a la Infancia y Adolescencia de Catalunya 2010-2013.

Abstract

A revision of results of a first phase research was carried out, about the perception of key players in the application of the Catalan law 14/2010 for the Rights and Opportunities of Children and Adolescents, from which a discussion was posed to five focus groups comprising from five to ten individuals each. It starts from the idea that from the discursive interaction between participants, numerous and rich reflections generate (Morgan, 1996) for the analysis of this perception.

By interrater categorical analysis the resultant category structure was established and agreed. A compared inter-group analysis shows some big themes around which come organized the principal issues that characterize the applications of these first years, such as: the lack of credibility and acceptance of the law, means to meet its objectives, training and dissemination for its knowledge; the necessity of more holistic or public actions, as well as several achievements and improvements in specific fields or environments.

It concludes with the need to: implement fully and adequately the elements of the law, giving greater budget, strengthening actions to permit its cross mainstreaming and, overall, revise inefficient or inadequate procedures in its dissemination and application. This list constitutes a series of recommendations that summarizes the principal findings of both phases of the research. At the end is added a data update for the Plan of Comprehensive Care for Children and Adolescents of Catalonia 2010-2013.

1. Introducció

Aquesta recerca constitueix la segona fase d'un projecte ampli per a estudiar els efectes de l'aplicació de la Llei 14/2010 de Drets i Oportunitats en la Infància i l'Adolescència (LDOIA) quatre anys després de la seva publicació.

Neix de la voluntat de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) de conèixer les fortaleses i els punts de millora o prioritaris per aplicar amb diversos col·lectius socials, i sota la perspectiva que vertebrava i estructura la mateixa llei en allò relatiu a la provisió, promoció, participació, prevenció i protecció, així com fent referència a la Convenció dels Drets de l'infant i d'altres lleis o decrets que promouen el benestar dels menors d'edat.

Es fonamenta en el treball fet en una fase primera i es realitza sota la demanda de la DGAIA d'ampliar l'espectre de persones expertes en l'àrea del benestar infantil i les organitzacions d'infants i/o adolescents, per tal de tenir un fons d'informació més abundant per fer anàlisis més àmplies sobre les opinions i consideracions dels efectes de la LDOIA, i amb una diversitat de metodologies; en aquest cas, grups de discussió posteriors a les entrevistes individuals.

Tot el projecte s'emmarca en les albrors de la redacció del Pla d'Infància i Adolescència de Catalunya 2014-2017, i atenent a la indicació de la pròpia Llei d'avaluar els seus efectes després de quatre anys d'aplicació (Departament d'Acció Social i Ciutadania, 2010; disposició transitòria primera). S'espera així que els resultats d'aquest projecte puguin orientar accions futures, en detectar les fortaleses, debilitats i possibles desequilibris en diverses accions empreses i en els nombrosos nivells i àrees d'aplicació que implica l'intent de desplegar-la en benefici de la infància del país.

Com que ja s'ha realitzat una anàlisi exhaustiva de la Llei 14/2010 i del context legislatiu que l'emmarca i la seva evolució, en aquesta fase del treball comencem per explicar els objectius específics d'aquesta fase i en relació a la totalitat del projecte.

Expliquem després el disseny i la metodologia seguits de manera específica per aquesta fase; tot i que, evidentment, hi ha bastants

aspectes que són comuns amb la Fase I, sobretot pel que fa al tractament dels arguments per la generació del cos de categories i la validació de les mateixes. En aquesta part especificuem com s'ha constituït la mostra, l'instrument i informació base per a les discussions grupals, el context de la recerca i els procediments seguits per arribar als resultats.

A la part següent (Anàlisi de resultats) expliquem com hem establert i validat les categories d'anàlisi en aquesta fase, amb els codis per l'establiment. Després fem minucioses anàlisis en dues branques principals: les consideracions generals sobre la llei per part de totes les comissions (anàlisi integrador de les discussions sobre temes comuns amb totes elles), i anàlisis per cadascuna de les comissions participants, i que es corresponen amb algunes de les àrees de treball de la Taula Nacional d'Infància (Participació social de la infància; Inclusió social, qualitat de vida i igualtat d'oportunitats; Educació i Valors; Família, i Mitjans de comunicació).

Les discussions i conclusions s'enfoquen en les categories i resultats sobre les consideracions generals treballades amb totes les comissions d'una banda; les categories i reflexions sobre les semblances i diferències entre les categories i les argumentacions per comissions, d'altra banda; i finalment, un apartat on esmentem breument altres relacions observades a la Fase I de la recerca i que no havien sigut abordades en la part d'Anàlisi de resultats per no tenir-hi cabuda o per no haver-se fet prou explícita la relació.

Les Recomanacions derivades de tot el projecte no es desenvolupen en aquest document, sinó que s'han fet apart a demanda de la DGAIA. Finalitzem el treball reconeixent les limitacions d'aquesta segona fase; i després de les Referències consultades incloem diversos annexos d'importància (el Full de consentiment informat per a la participació; una Taula de filiació dels/les participants als grups de discussió; taules resumint les categories i punts d'anàlisi derivats generals i per comissions, i una taula conceptual i categorial relativa a aquestes amb les interrelacions observades entre els elements).

2. Objectius

L'objectiu general de l'estudi (fases I i II) és conèixer la percepció d'agents clau de la Llei 14/2010 de Drets i Oportunitats en la Infància i Adolescència de Catalunya (en endavant, LDOIA), que hagin resultat efectius, ineficaços i/o insuficients en la seva aplicació, per tal de potenciar-ne els beneficis, la seva major aplicació, o bé corregir-ne els errors o mancances. Per assolir aquest objectiu, ens basem en el coneixement i opinions que tenen sobre el desplegament de la Llei persones de l'entorn institucional català, implicades en diverses organitzacions, associacions o federacions relacionades amb infància i/o adolescència. Pel que fa a la Fase II de l'estudi, es té com a objectiu analitzar i, alhora, debatre els resultats de la Fase I, mitjançant la discussió grupal en focus amb membres de la Taula Nacional d'Infància de Catalunya.

Els objectius específics són analitzar els canvis, concrets i específics, introduïts i produïts, o no, per la llei en la promoció, participació, prevenció, protecció de la infància i adolescència, i d'altres agents clau, a partir del desplegament de la llei. Específicament de la segona fase, analitzar les discussions grupals en torn a diferents àmbits de treball que pertocuen a la infància (participació social; igualtat i inclusió; educació i valors; família, i mitjans de comunicació), per tal de comparar i contrastar la seva anàlisi amb els resultats obtinguts a la primera fase, i entre els grups mateixos, per tal d'identificar àmbits potents d'actuació i poder fer recomanacions a partir de les convergències trobades en analitzar les diverses perspectives de les diferents comissions.

3. Disseny i metodologia

La Fase II d'aquest estudi és una de **comparativa** (Vallés, 2007), en la qual es faran anàlisis i comparacions entre grups que s'integraran amb la informació recollida en una fase anterior, per tal d'arribar a conclusions tot plegat, considerant ambdues fases. L'estudi també és un de **prospectiu**, donat que pretén assolir finalitats més a llarg termini, trobant aplicacions que permetin realment transformar l'estat de la infància a Catalunya.

3.1 Constitució de la mostra

El tipus de mostreig portat a terme és de tipus no aleatori **intencional o de conveniència** (Vallés, 2007), ja que es preveia quin tipus de participants es buscaven i les variables que els/les caracteritzen, previ al seu reclutament. Es van constituir **cinc grups focals de participants**, relatius a diferents comissions que formen part de la Taula Nacional d'Infància, referents a àmbits de treball per desenvolupar el Pacte per la Infància i els membres dels quals pertanyen a d'altres instàncies, institucions i/o organitzacions relacionades amb la infància i/o adolescència.

Cal dir, però, que no totes les persones participants a cada grup de discussió formen part de la comissió de la Taula a la que es van apuntar, sinó que cadascun es va apuntar a la sessió que podia participar, tot i que sí es va demanar inicialment per part de la DGAIA que intentessin apuntar-se a la discussió de la comissió que formaven part o més s'identifiquessin. La filiació dels membres constituents dels grups focals de discussió es pot veure a l'Annex 2. La discussió relativa a la comissió de Salut no es va dur a terme, degut a la impossibilitat d'aconseguir prou quòrum per la data fixada.

3.2 Instrument i informació base per a les discussions grupals

A partir dels resultats reportats a la primera fase de la recerca es va fer **un resum de vint punts principals**.

Aquest es va enviar a cadascuna de les persones convidades a

participar en la segona fase, per tal que es fessin una idea general del que es discutiria a la trobada.

En base a aquests punts principals, es van constituir les **presentacions** per a la fase segona, incloent-hi **els temes i les conclusions més rellevants** a què s'havia arribat, tant a nivell general, com en relació al tema o camp de treball de la comissió que es reuniria.

Pel que fa als resultats generals de la Fase I els punts principals es van organitzar al voltant de **quatre eixos** –i posteriors àrees d'organització dels resultats de la Fase II:

- Aspectes rellevants de la LDOIA.
- Coneixement.
- Desplegament.
- Dades i estudi de la realitat de la infància i l'adolescència.

En el cas dels punts a presentar per a cada comissió, un resultat o conclusió de la primera fase en les qüestions de promoció, participació, prevenció o protecció podia ser **rellevant, i al seu torn d'adequada inclusió en la presentació per a més d'una comissió alhora**, quan aquest resultat o conclusió es referia a un tema que interessava analitzar amb ambdues – per exemple, els espais i procediments de participació a l'àmbit escolar, resulta un tema important i pertinent com per presentar-ho tant a la comissió de Participació com a la d'educació i valors, en tant que és un tema transversal, que pertoca a l'àmbit de treball de totes dues.

Es van així a constituir entre dues i quatre diapositives específiques per a cada comissió, amb els punts organitzats en una **seqüència temàtica** que tingués sentit i continuïtat entre els temes i els seus punts. El contingut d'aquestes diapositives el mostrem al capítol d'anàlisi de resultats i per la comissió corresponent, la qual cosa facilita la comprensió de l'estructura i descripció categorial que es va explicant allí.

3.3 Context de la recerca i procediment

Les discussions grupals es van dur a terme a les instal·lacions de la Conselleria de Benestar Social i Família, a la ciutat de Barcelona.

En sessions d'aproximadament noranta minuts es van seguir els següents passos, posteriors a la benvinguda i presentació dels i les participants a la sessió:

- Breu introducció i explicació dels objectius de l'estudi portat a terme en la primera fase, així com dels de la segona, per la qual s'estava participant en la discussió grupal d'aquell dia.
- Presentació del rerefons, evolució i context jurídic de la Llei 14/2010. Com que les persones assistents a les sessions majoritàriament la coneixen, al menys, en les seves generalitats, aquesta presentació va ser curta i centrada en el seu desplegament, d'acord amb ho estudiat i presentat en la Fase I.
- Explicació del disseny la metodologia emprada en la primera fase, pel que fa a tipus de disseny, l'instrument de recollida d'informació, el procés de validació de l'entrevista, i els participants en aquella investigació.
- Finalment, ens vam centrar en l'anàlisi i discussió dels resultats de la Fase I, començant per l'explicació de les categories establertes per analitzar aquells resultats (ho que va donar estructura a l'apartat de resultats i discussions en la 1ª fase), i mostrant en quins aspectes relatius a l'estudi primerenc ens centràriem en la discussió que s'estava portant a terme amb ells i elles en la Fase II.
- Després, es va procedir a fer la discussió dels resultats anomenats Generals, abans explicats (aspectes rellevants de la LDOIA; coneixement; desplegament; dades i estudi sobre la infància), proposant als i les participants discutir-los segons s'anaven presentant els punts de cadascuna d'aquestes temàtiques. Posteriorment, la discussió es va centrar en els aspectes o temes que s'havien seleccionat com a importants i pertinents al caràcter de la comissió que constituïa el grup focal que estava fent la discussió.

El moderador començava fomentant la participació de qualsevol membre per iniciar la discussió, deixant que a continuació qualsevol altre/a participant lliurement donés rèplica a l'anterior o continués ho dit pel primer; del contrari engrescant (el moderador) a algun/a membre a dir la seva opinió, tant d'allò dit abans com del contingut que s'estava presentant. D'aquesta manera, es va començar amb la labor i funció de la discussió grupal, que és la **comparació i contrast dels punts de vista sobre una qüestió, amb la negociació de significats, la interpretació del discurs mutu, i l'establiment de consensos** d'alguna mena (Morgan, 1996; Vallés, 2007).

El moderador també anava regulant el ritme i duració de les intervencions, fent labors de reconducció, limitació (temàtica o de temps) o terminació de torns de paraula.

Es va establir el canvi de tema en funció del temps programat disponible, per tal que, en principi, donés temps de discutir tot ho previst de manera equilibrada entre participants i temàtiques –tot i que, al final, en diverses de les sessions no hi va haver temps d'analitzar tot el material i punts preparats (s'especifica més endavant quins i en què casos). No obstant, dins de les limitacions temporals es va deixar que els participants discutissin 'lliurement' el que consideressin pertinent dels punts o tema (només se'ls tallava la intervenció quan era molt llarga o s'allunyava de allò essencial).

Com que l'estructura i continguts d'allò presentat i discutit pels grups va ser **una estructura nova, 'inventada' pel presentador - moderador**, s'ha intentat especialment fer, mantenir i explicar l'engranatge entre els temes i punts presentats per congruència i continuïtat temàtica; tal i com es pot apreciar als quadres presentats en aquest treball, relatius als continguts d'aquests temes i punts. I també es va explicar clarament als participants això abans de començar a discutir-los.

Alguns dels i les participants en algunes de les sessions van haver de marxar abans d'hora, principalment perquè van començar amb retard ja que una part significativa del grup van fer tard; cosa que va fer necessària l'espera per començar (això específicament va passar amb les sessions d'Inclusió i igualtat, Família i Mitjans de comunicació).

Posterior a la cloenda del debat i/o abans que marxessin, se'ls va demanar que signessin un consentiment informat relatiu a la seva participació; el format del qual es pot consultar a l'Annex 1.

4. Anàlisi de resultats

4.1 Establiment de categories i validació

Per l'establiment de l'estructura categorial se segueixen diverses fonts de referència que expliquen com es du a terme en els seus diferents passos (i. e., Delval, 2001; Powell i Single, 1996); principalment, els temes en torn dels quals s'organitzen els arguments dels participants, i d'acord amb el sentit que els hi donen; una atribució que es fa des del significat subjacent a les paraules emprades per argumentar. A més, en estar treballant amb focus grups, els temes i categories resulten rellevants en tant es negocia el seu significat, sentit i límits (Powell i Single; op. cit.) S'han utilitzat, al igual que per la primera fase, **termes i conceptes rellevants** sobre el tema que es treballa, fixant-se en tendències, tipologies i regularitats. Al seu torn, es van anar establint nivells jeràrquics, en el sentit temàtic, segons l'amplitud dels conceptes, per tal de determinar també "sub-categories" i categories "macro".

Com s'ha explicat a la Fase I, es realitza un procés sistemàtic, rigorós i creatiu, que va d'un primer descobriment on s'identifiquen els temes, idees i conceptes principals, a la classificació i sistematització de les dades, integrant-les en les pre-categories determinades anteriorment, i concretant les categories i subcategories. En aquesta segona fase de la recerca, es va tenir sempre un anar-ivenir entre l'estructura categorial establerta en la fase anterior; així com una consideració entre els àmbits d'anàlisi dit "General" i els específics per a cadascuna de les comissions de treball.

Normalment, com que la discussió es va dividir en aquests dos àmbits ben diferenciats, el procés d'establiment i anàlisi categorial es va basar en cadascun d'ells (aspectes generals i aspectes per comissions) per separat; tot i que, de vegades, alguns arguments donats al llarg de la discussió dels aspectes generals van ser d'utilitat pel tema específic de la comissió, i viceversa. Això va passar perquè 'automàticament' els membres de cada comissió començaven a fer referència als 'seus' temes (participació, igualtat, mitjans, etc.) encara que s'estigués discutint sobre els aspectes més generals; i d'altra banda,

en estar analitzant els punts relatius a la seva comissió, algunes vegades aquests feien referència als punts generals que se'ls havien presentat abans, o bé que es referien a altra part de la llei.

Per l'anàlisi dels punts generals (*Consideracions generals sobre la llei*) es van utilitzar les cinc discussions de manera simultània, distingint el que es va dir sobre cadascun dels temes preestablerts, i posant-lo en comú (ajuntant-lo) amb ho dit per al mateix tema en la resta de discussions. Així doncs, **constitueix una sola anàlisi, com si hi haguessin participat tots els i les assistents en una sola**. Per aquesta raó, en el desplegament descriptiu que expliquem a continuació, gairebé mai distingim respostes per comissió: les considerem comunes, no relatives a una comissió en particular.

- **Codis per l'establiment de les categories.**

Com que l'organització de la informació presentada com a resultats de la primera fase es va ordenar en relació als quatre eixos esmentats, organitzem també l'anàlisi de les consideracions generals sobre la llei en aquestes grans categories. És evident, però també s'ha de fer explícit, que les argumentacions donades en aquesta segona fase van estar basades en els punts presentats, que **són una selecció i elaboració dels resultats anteriors**; feta amb la intenció de presentar el més important que havia resultat de les respostes de les persones participants de la primera fase, però per la mateixa raó, resulten ser una postulació que ja dóna un 'cos de pre-categories' que **determinen la que s'estableixi per aquesta fase**. Pel que fa a la informació específica per a cada comissió, l'anàlisi de resultats i categorial que elaborem sí que es refereix a cadascuna de les discussions; però no en relació a l'organització temàtica com es va estructurar la informació presentada (a diferència de la part de Consideracions generals), perquè els temes i punts estaven molt interrelacionats com per destriar o organitzar i fer-les categories pressuposades o 'fixes'.

Tot i això, era probable i freqüent que algun tema presentat al final es correlacionés amb les categories d'anàlisi generades.

És clar així mateix que al final les categories establertes a partir de l'anàlisi de les diferents comissions estan interrelacionades

entre sí (i bastant, com es pot veure a un dels annexos finals), i amb ho que analitzem per la part de Consideracions generals. De fet les discussions i conclusions d'aquest treball es guien pels punts de convergència entre els elements de les diferents anàlisis, que constitueixen grans categories i temes de rellevància, en els quals poder basar recomanacions.

L'estructura categorial es troba resumida al quadre esquematitzat a l'Annex 3a i b; i es desplega en els apartats de l'anàlisi de resultats, a continuació. A l'Annex 4, dibuixem una taula on es marquen les interaccions de les categories derivades de les discussions per comissions.

- **Validació de les categories establertes.**

Per aquesta part del procés, es va comptar amb la col·laboració de l'investigador de la primera fase, que estava familiaritzat amb el tema, però no obstant prou 'allunyat' de la Fase II per poder fer observació i categorització sense biaix, en no haver participat en el procés de recollida ni transcripció de les sessions de discussió grupal. El mètode d'interjutges (Delval, 2001) permet i recomana que un validador estigui alhora connectat amb el tema d'alguna manera, però que sigui extern a l'establiment primerenc proposat per l'investigador. Així, les seves observacions i opinions relatives a aquesta successió de categories va ser un criteri validador i corrector per a la primera estructura pensada.

En cadascuna de les següents seccions es van presentant quadres on es mostren els punts que es van presentar als participants i sobre els quals es va discutir i, a continuació, les categories, anàlisis i reflexions generades amb el grup. En totes aquestes seccions puntualitzem també **els acords i desacords explícits** amb ho afirmat pels entrevistats/des a la fase primerenca, així com **altres àmbits de discussió que en aquella no es van abordar o produir**; és a dir, nous 'brots' o temes de debat que es van generar i reflexionar més enllà del contingut que es presentava.

4.2 Consideracions generals sobre la Llei

Per aquest primer gran apartat vam organitzar els principals temes i resultats de les entrevistes de la Fase I, com vam dir, i discutits per igual amb totes les comissions. Presentem aquí el que es va exposar a cada diapositiva i a continuació l'anàlisi dels arguments dels participants de totes les comissions en relació a cada tema o categoria.

4.2.1 Aspectes rellevants de la LDOIA

Com es veu al quadre, es va discutir en relació als principals canvis que la Llei 14/2010 representa jurídicament, així com la manca de transversalització generalitzada de l'interès superior de l'infant en les decisions i actuacions públiques.

ANÀLISIS I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS DE LA PRIMERA FASE

I. GENERALS

1. Aspectes rellevants

- Els principals canvis: representa una ordenació jurídica integral de l'àmbit d'infància, i que per primer cop engloba tota aquesta població. Per alguns, la inclusió dels aspectes de participació i prevenció.
- No hi ha una transversalització generalitzada de l'interès superior de l'infant en les decisions i actuacions públiques; tot i ser el principi legal rector.

▪ **Canvis i novetats.**

Primerament tenim que s'està d'acord amb què la LDOIA és una llei que reconeix la **centralitat dels infants**, en el sentit que se'ls reconeix més com a subjectes de drets que com a objectes de protecció, posant l'acció més directament en la persona.

També que fa més insistència en l'interès superior de l'infant, i com portar-lo a terme de manera pràctica en general, amb una "ordenació jurídica integral", com es va dir a la primera fase, i donant una nova mirada, amb amplitud major dels drets i per a tota la infància. Un dels participants diu que, a nivell normatiu, a Catalunya hi ha una situació... "*força privilegiada, comparativa-ment amb la resta de l'estat i a nivell europeu, en el sentit que*

per escrit es reconeix, amb la llei, l'estatut, els drets i el Pacte... tot està molt cobert."

Una altra participant esmenta que per part dels ens locals s'ha vist com a oportunitat en intentar un canvi de paradigma; no obstant això, sembla que hi ha **falta de referents**, potser en part per la mateixa novetat; i que, com anem desenvolupant endavant, l'exercici d'aquests drets va per un altre costat.

A més, a totes les discussions es diu que la llei dóna més rellevància i **desenvolupa molt més el tema de la participació**, abordant-lo de manera més clara i contundent. Tot i que sovint seguidament es diu, en contrapart, que no afavoreix tant la capacitat de decisió com sí sentir l'opinió dels infants; és a dir, es queda coixa, perquè desplegar extensament el tema de la recollida d'opinió, després no es tradueix en accions que reflecteixin que de veritat els nens participen decidint (ho reprenem en l'anàlisi de la comissió corresponent). I, apart, la participació, al igual que la promoció i la prevenció, encara no es veuen tan centrals, donat que té **un caire encara molt centrat en la protecció**; *"seguim tenint una visió proteccionista fins i tot en el tema de Participació, pensant que als infants se'ls ha de consultar o demanar opinió en aquelles coses que ens preocupen més als adults, no tant als propis infants, i merament consultiu; no és tant un **procés** sinó a espais concrets on els demanem opinió."* Diuen que això de tenir un caire proteccionista podria deure's, en part, a què la majoria de la gent que va participar en els grups que van proposar què havia d'incloure la llei quan es va elaborar, era del Departament de Benestar Social i Família, i de serveis que treballen amb serveis social o d'infància protegida. Aquest tema de la protecció, al seu torn, diuen que està més profundament desenvolupat en relació a lleis anteriors.

Altres temes que al igual es veuen més explicats i desplegats en la LDOIA són el de la infància en risc, així com la part que preveu fer avaluació de sí mateixa. En el primer cas, un participant diu que no obstant la llei ho fa, **no n'és una per infants en risc o desempament**, sinó que alhora de fer-ne major distinció, parla també més de la infància no desprotegida, i això és un avenç.

I en relació al fet que preveu la seva avaluació al cos del mateix text, es pensa que està molt bé que n'hagi introduït criteris, així com l'obligatorietat de **valorar l'impacte de les actuacions**. El gran problema és, però, que no s'hagin de moment desplegat gaire i, sobre tot, que **no indica tant com s'ha de dur a terme l'exercici dels drets, no aportant gaire cosa més del que ja deia la Convenció dels Drets de la Infància a aquest nivell**.

Amb aquest punt de l'exercici o praxis van ser molt crítics, dient que persegueix molts ideals però que estem lluny de poder realitzar-los, perquè no s'ocupa de complir el fonamental, en no clarificar el que s'ha de fer mitjançant una guia d'implementació; per la qual cosa hi ha una desconexió important entre el que pretén i el que realment es pot assolir. També sembla que li ha faltat “/.../ a banda d'un redonament que procedimenti i distribueixi les tasques, funcions i competències, una **memòria econòmica**, que faci possible un **pla d'acció** amb un programa descentralitzat a nivell local.” Aquests són elements que sembla s'havien advertit per diverses entitats que van contribuir per la seva redacció, que valoraven molt positivament la llei a nivell terminològic i de contingut;

I en lloc de passar a aquest [pla d'acció], ens hem passat al Pacte, que està bé; però és que aquest venia abans de la llei. Hem fet al revés, i val menys diners, però el que era el Pla, que és el que hagués fet que la gent no s'hagués preguntat “i això per a què ve?”, i hagués donat ocasió per aquest diàleg constructiu d'explicar a la població la nova llei, no s'ha donat. I aquí vaig amb un tema vinculat: en concret, na de les grans fites, que és la prevenció i la promoció, es veuen retallades, en lloc d'augmentades.

Aquests temes del Pacte i Pla aniran sortint més endavant. En resum, es té bona opinió i reconeixen les aportacions de la Llei 14/2010 com a valuoses, tot i que es veu limitada per a desplegar-se amb immediatesa o facilitat; percepció general que va ser molt semblant a la dels participants a la primera fase, i tot i contenir importants... **“disposicions addicionals; n'hi ha moltes que interessin per tenir en compte; i les transitòries, ja no diguem...”**

▪ **Transversalització de l'interès superior.**

De manera generalitzada es va opinar també que el que destaca és la no transversalització de l'interès superior en el fer i les accions dels diferents agents i instàncies que s'ocupen del benestar infantil.

En general, sembla tenir-se més en compte per part d'aquells que treballen més directament amb la població més vulnerable; no havent per això *“/.../ una sensació de què tenim una llei que marca i està posant sobre la taula uns drets per tots; i que és una realitat que afecta no només al Departament de Benestar Social i la Generalitat, sinó a totes les administracions i els ciutadans.”* De fet, el que se sola veure o identifiqui per part de la majoria com la llei del Departament és la principal limitació per a què es pugui transversalitzar. Tampoc no es veu 'l'ànim' de fer la transversalitat en el desplegament que se n'ha fet en decrets, la Taula o els consells locals.

Una participant diu a més que el concepte de la transversalització **serà eteri fins que s'assumeixi i s'incorpori** en els procediments administratius i de presa de decisions polítiques. I això no passa perquè no hi ha una *estratègia*, amb un mètode integral per fer-ho; tot i haver diversos instruments per transversalitzar que s'utilitzen puntualment. Tampoc no pot existir aquesta transversalitat si només pensen en la infància aquells que treballen amb ella; i si els pressupostos, accions i lleis en *qualsevol* àmbit es fan sense pensar en l'impacte que tindran en la infància. Coses que reflecteixen en última instància dita manca d'assumpció i incorporació.

La falta de transversalitat es pot veure als nivells estructurals més grans però bàsics; particularment, el d'Ensenyament i la DGAIA, *“/.../ que són els que s'ocupen dels nens sobre tot, no estan ni transversalitzats ni travats; no treballen res conjuntament, diria jo...”*; i encara que, afegeix aquesta persona, teòricament els departaments de Sanitat, Ensenyament i Benestar Social i Família (en endavant, DBSF) tenen una comissió interdepartamental.

Aquesta falta d'articulació i treball conjunt resulta en una **dispersió i descoordinació de les accions**; *“i el que resulta rellevant és el que acaba passant en la realitat: no es té cura del benestar i oportunitats per la infància; per exemple com passa amb els horaris escolars intensius...”*; diu una altra participant. Tot i que es donin processos o accions que potser facin la llei una realitat i en constatin la seva aplicació (conscient o no), de vegades aquests es queden als espais concrets, sense transversalització, tret que s'actui per 'teixir la xarxa' de mode explícit i intencionat.

Per altra part, l'interès superior sembla haver-se impulsat a nivell administratiu i poc a poc, però a nivell de *població* no se n'és conscient, cosa que influeix o dificulta aquest procés. Així mateix, caldria desplegar més polítiques específiques per assolir l'objectiu de transversalitzar-lo, i si les que es fan no es coneixen, *“/.../ l'interès es queda a casa... amb un nivell molt baix.”* Faltaria fer comunicacions, difondre l'existència del Pacte i la llei, mostrant que hi ha un marc i una voluntat de treballar-ho, en sentit transversal (ho reprenem en una categoria posterior).

Aquestes serien, doncs, algunes **accions a emprendre** per tal que es pugui donar la transversalització. Un altre expert opina que s'ha de conèixer la llei, però segons sap no hi ha hagut cap mandat de què la gent se l'hagués de llegir, per tant és fins a cert punt lògic que no es conegui i dinamitzi; i per això *“/.../ la transversalitat, crec que a la majoria de llocs o departaments com a mínim se'ls ha de **facilitar**. /.../ Que aquest missatge hagi pogut arribar perquè hi ha hagut una tirada transversal; no com a ordre. La llei va baixant [en l'organigrama], i qui realment la utilitza és el món pràctic.”* Un assistent provinent de la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària (en endavant, DGACC) diu, però, que en el seu cas sí que la llei s'està aprofitant de manera interdepartamental i ha resultat útil per a diverses qüestions del seu fer –entre les quals hi és, precisament, “dirigir i coordinar les actuacions i els programes de caràcter transversal que el DBSF pugui realitzar amb col·laboració amb altres Departaments de la Generalitat de

Catalunya i altres administracions públiques” (GENCAT, en xarxa).

Per últim, es diu que alguns aspectes recollits a la LDOIA se'ls hi pot fer front 'transversalment' mitjançant **altres lleis**, que no se'ls té present però que tenen impacte directe en l'atenció a la infància i adolescència. Es fa al·lusió per exemple a l'Estatut del 2006, o a la Llei del 1996 sobre els certificats d'idoneïtat pel que fa a les famílies d'acolliments.

En darrer terme, és evident que *la manca de transversalització generalitzada va molt vinculada a la falta de difusió i al desco-neixement de la Llei*, tema que analitzem a continuació. En fer-hi referència, hi ha qui opina que el resultat és que... *“no s'està aconseguint algo molt important, la visió transversal del nen, en el sentit que l'interès superior és quelcom que afecta el [seu] benestar; però que té a veure amb salut i educació, com si el nen fora diferent quan està en aquests àmbits o al seu procés de socialització; una persona diferent...”*

4.2.2 Coneixement de la Llei

Aquest grup de resultats presentats de la Fase I condensen el més important en relació al coneixement o no tant a nivell dels agents involucrats en la vida de l'infant directament, com de la població en general.

I. GENERALS

2. Coneixement

La majoria de les persones participants consideren tenir un alt **coneixement de la LDOIA**. 8 de 9 visió molt positiva.

- Per part d'**infants i adults** es manté gairebé nul: no hi ha canvis des de l'aprovació.
- Els **departaments i serveis** coneixien o han sentit a parlar dels drets en general; sobre tot la Convenció.
- La LDOIA, però, és bastant desconeguda pels departaments d'Educació i Salut. Se sol pensar que és d'interès i d'ús exclusiu del DBSF.

- **Coneixement i desconeixement per part de les institucions, departaments i serveis.**

La majoria dels i les assistents als focus grups mostren un caire semblant als dels entrevistats en la fase anterior: consideren tenir un alt o bastant coneixement de la llei, i en tenen una visió positiva. Nombrosos d'ells/es coneixen amb més detall la part de Protecció, en ser l'àrea en la qual treballen.

S'ha de dir que d'inici ens va cridar l'atenció que un membre assistent a la comissió d'Educació i Valors, i que forma part del Departament d'Ensenyament, accepta no tenir gaire coneixement de la llei; i ens l'ha cridat pel fet que 'directament' en constatava la falta, percebuda per la majoria de la gent que va assistir a les discussions i dels entrevistats de la Fase I: manca generalitzada de coneixement per part del Departament d'Ensenyament;

*Ja confesso la meva ignorància d'entrada; m'ha fet molta gràcia arribar i veure 'LDOIA'; i veure el que diu del Departament d'Educació, el desconeixement. Per tant confirmo que la llei es desconeix; jo al menys; i això que he estat en l'elaboració del currículum de Valors i el seu desenvolupament... Que sí que s'han tingut en compte els drets humans, la Convenció, la participació, etc., però la llei en sí, **no ha arribat**; no sé si a altres sectors del mateix Departament, però als que estem a la base fent-ho, no. Espero que l'assistència en aquest grup serveixi per compensar una mica!*

És a dir, tenia la idea en arribar a la sessió que hi anava a assabentar-se'n allí mateix...

En síntesi, pel que fa a aquest tema les argumentacions versen sobre que la LDOIA es coneix sobre tot per estudiants i professionals que es dediquen als serveis socials, la infància en risc i la protecció; i qui la coneix, coneix sobre tot (i de vegades només) el que es refereix al seu camp d'acció -tema aquest últim molt relacionat amb el desplegament; per la qual cosa hi aprofundim en una categoria posterior. Seria una llei, doncs, **molt 'sectorialitzada'**, cosa que no ajuda gens a que pugui tirar endavant amb el seu objectiu;

Com està pensada per les criatures i famílies pobres, les accions que es fan són encaminades per aquesta canalla, però no pensant que la socialització o la fem conjuntament o anem perpetuant aquests estrats i uns serveis i mirada cap a uns [i altres, per altres]; no hi ha protecció per a tota la població. Però a més es fa sectorialment, amb el qual les relacions i la socialització entren en contradicció, perquè es fa molt malament en aquest sentit.

Això no és una impressió sinó “una constatació diària”, en paraules d’un altre; cosa que, tot plegat, es tradueix en què **no hi hagi una visió global**, ni del que és la infància ni dels drets que pot tenir o arribar a gaudir; “nosaltres [a Save the Children] l’enfocament que treballem més és sempre des de la Convenció, que me la conec més que la Llei 14/2010; [tot i que] sí que en el dia a dia puc fer una anàlisi de com impacta la llei en el tema de la Participació...”; referint-se a què sí que podia ser ‘capaç’ de debatre sobre el tema que venia a tractar a la trobada, justificant-se.

Una altra assistent, membre del Col·legi de Logopedes de Catalunya, diu que la seva entitat està molt emmarcada en el àrea i departament de Salut, i que aquest tema “ni l’hem tocat, de la LDOIA; per tant suposo que aquesta difusió i transversalitat no ha arribat encara a [el Departament de] Salut.” I una altra, vinguda del Departament de Presidència però dedicada a l’àmbit de l’esport, deia que per part dels estudiants i professionals d’aquesta àrea el desconeixement és total, tot i tenir molta incidència amb infants i adolescents; i que a la formació dels tècnics d’esport, que se n’ocupen molt de temps, o consells esportius que organitzen les activitats per a ells, la llei no es toca ni per casualitat.

Així doncs, aquestes constatacions en primera persona mostren **l’abast del desconeixement**; tot i que, en opinió d’un altre, “el tema més sagnant és el d’Educació; m’enfada. Un departament que abasta tota la infància, que no se li escapa ni un, que es troba en aquesta situació del reconeixement dels drets dels

infants, jo crec que és de jutjat de guàrdia... – amb la complicitat de tothom, no només del Departament.”

Per opinions com aquesta, molt repetida entre els assistents, sembla que el fet que Ensenyament no la conegui o incorpori, o bé la ignori a consciència en conjunt amb algunes autoritats polítiques, com abans suggeríem, és el punt més greu no només del coneixement de la LDOIA, sinó de les seves possibilitats d'abast:

/.../ hi ha aspectes q no hi depenen [de la manca de recursos]; per exemple la matriculació a l'escola quan els nens estan en situació de risc i vulnerabilitat –article 51, crec. Quan anem a les escoles a explicar això, Educació no sap què és aquest article; els mestres evidentment no n'han sentit a parlar, ni de la llei, i per tant aquella matrícula costa esforços immensos..., i això la llei diu que s'ha de desplegar, el que ha de fer Ensenyament, etc. /.../ Necessita que algú comuniqui al Departament que arran de la llei li toca això, i veure com articular que aquests nens hi puguin entrar. Coses que són de feina política! /.../ de mandra, de no creure's el que la mateixa llei diu...

Aquest desconeixement, però, es podria constatar fins i tot en el propi personal del Departament de Benestar Social i Família, i la gent que treballa amb infància; potser no és total, però sí molt generalitzat, tal i com diu una professional de la mateixa Secretaria de Família: “*quan parlem de protecció, ho tenim tot molt clar /.../ però quan parlem de prevenció... és molt complicat d'entendre; i quan parlem de promoció ja... ens perdem en què no sabem què és. Ens passa aquí a BSF.*”

Això també ho afirma un assistent que va exposar a la sessió un estudi realitzat per la seva consultora (Alonso, s/d), mitjançant el qual comprova que el personal d'atenció directa no només és que percebi la llei com una del DBSF, sinó que la considera com una de la DGAIA;

Però és més [encara] /.../ vaig fer un petit qüestionari agafant de les cinc “P’s”, i /.../ les respostes no coincideixen amb la llei; o sigui que no només n'hi ha un desconeixement,

sinó quan es parla a nivell pràctic de qui hi ha d'intervenir en aquestes situacions de risc, la majoria de les persones entrevistades no saben quin és el servei responsable de l'atenció d'aquestes necessitats.

Veient-se afectat així el correcte desplegament, o no donant-se'n l'aplicació; *“quan parles amb educadors de bressol no saben el que és una tutela, i això influeix diàriament quan estem parlant de situacions familiars en les que ens trobem coses que...”*

Es menciona en forma recurrent **la necessitat de fer formació i difusió interna a les organitzacions** per tal que es conegui (aprofundim en el tema en una categoria posterior); per tal que comenci a constituir part d'un llenguatge tècnic que sembla no estar pas integrat; *“a Salut preguntem a qualsevol professional d'infermeria o medecina, [i el] coneixen; si preguntem al sector social, Article 102 o 105, no en saben res. Estem anys llum.”* De vegades, fins i tot amb sessions d'explicació de la llei, els professionals no la saben lligar amb situacions reals del seu quefer (Alonso, s/d.)

En contrapart, un altre participant reflexiona sobre afirmacions d'aquesta mena. En primer lloc, diu que no es pot dir “literalment” que departaments sencers “desconeixen” la LDOIA, ni del tot, ja que la van veure i donar-hi el seu vist i plau abans que anés al Parlament per la seva aprovació; és a dir, que al menys se'n té coneixement oficial i formal. I, segon, això és diferent a què “molta gent” no la conegui; *“—però és que no HAN de, per la seva àrea. Per mi, el preocupant és que la gent directament involucrada no la coneix. I que Salut no la conegui, no sé si és bo o dolent /.../ si els pediatres no saben que hi ha una llei d'infància, comença a preocupar-me; igual els mestres.”* És a dir, que s'ha de matisar quan és **necessari o no conèixer-la**, i a quin nivell com adequat.

Les nombroses cites que referim aquí són per il·lustrar la varietat i alhora coincidència argumental entre idees; moltes de les quals, eren convergents entre membres de diferents comissions.

- **Coneixement i desconeixement per part de la població, infants i adults.**

En parlar de la transversalització de l'interès superior dèiem que per a què això sigui possible, no només cal que la llei arribi i pugui sensibilitzar tots els departaments i agents involucrats en la vida de l'infant o adolescent, sinó que cal que sigui tota la societat.

Principalment, qui n'ha sentit a parlar pensa, com hem dit, que és la llei *del* DBSF; del seu camp d'acció i per tant només de la seva incumbència. Si això es pensa fins i tot entre persones dels departaments i serveis d'infància, és lògic que la població pensi igual; considerant que... *“en quant a lleis i marcs generals, a la gent se'ls hi fan ‘engorrosos’; i la nostra capacitat de traducció... Potser hauria faltat en aquests cinc anys una guia d'implementació; de repartir tasques [per tal d'explicar-la] /.../ i que tota la ciutadania puguem parlar d'aquest decret.”*

En la mateixa sessió, hi ha qui reconeix que a les cooperatives d'atenció a les persones tenen grups d'adolescents que pregunten sobre els drets que tenen i no, però que és molt difícil poder explicar-los-els, i *“/.../ diran “vaya rollo”; ha de ser [per això] una eina molt més propera a la gent.”* I també altra persona diu que a un grup de discussió del Pacte es va parlar de què no hi ha encara **un mecanisme o sistema posat en llenguatge infantil**, per tal que els nens i adolescents entenguin i creguin que es fa o hi ha alguna cosa a nivell general, de país, per i amb ells, incloent el coneixement de la llei; com sí que n'hi ha hagut per fer conèixer la Convenció dels Drets dels Infants.

Un professor universitari explica que hi ha dades de mostres representatives que avalen que un alt percentatge de nens i adolescents no coneixen ni la Convenció, sobre tot a nivell de Secundària (Casas, 2014; Casas i Bello, 2012). Igualment, una assistent a un altre grup, que treballa a Save the Children, diu que en els seus estudis sempre han comprovat la manca de coneixement de la llei, al igual que de la Convenció, encara que la gent “sí sap de l'existència” dels drets dels infants en

general, com han comprovat diversos estudis (i. e., Jerome, Emerson, Lundy i Orr, 2014). Resulta evident que la principal raó d'aquest desconeixement és la **falta de difusió**; qüestió de la que parlem en una categoria tot seguit.

4.2.3 Desplegament

Com es va dir a la Fase I de l'estudi, dins de la promoció dels drets es considera un element principal la difusió (articles 16 i 53 de la LDOIA), potenciada a partir del Pacte Nacional i la incidència dels ajuntaments. En aquella primera fase es va concloure amb les implicacions de la manca de difusió, i per tant de desconeixement, en les possibilitats d'abast, sobre tot en un context de limitacions econòmiques. Al quadre a continuació exposem els principals punts relatius a això, presentats als participants de la segona fase.

I. GENERALS

3. Desplegament

- La manca de difusió i coneixement de la LDOIA per part dels agents involucrats afecta al seu desplegament i comprensió. Causa del Pacte per la Infància.
- Es fa més difusió dels drets en general a partir del Pacte; els ajuntaments han estat un operador significatiu en la seva promoció.
- És complicat parlar del desplegament perquè les actuacions es duen a terme fa poc o no han començat, en part per falta de recursos.
- Alguns no tenen clara la llei perquè no forma part del seu camp de treball i no la utilitzen. Algun fins i tot entén que els altres departaments no la coneixen.

▪ **Manca de difusió. Incidència del Pacte i els ajuntaments.**

La falta de desplegament de la llei és evident per a tots els grups focals; i també tots discuteixen que l'evolució del desplegament és correlatiu a la insuficient difusió que s'ha fet i coneixement que es té de la LDOIA.

Coincideixen alhora en què la forma en la qual s'han donat les coses té molt a veure: consideren que haver fet **el Pacte per**

la Infància abans d'elaborar la llei no hauria retardat tant les seves possibilitats o aplicació; és a dir, que és com que el Pacte hagués fet la labor de començar a prendre's i aplicar la LDOIA de manera més seriosa i efectiva, i en lloc d'haver passat directament al Pla d'acció;

Una de les conclusions a les que vam arribar [en una jornada interna de la FEDAIA] /.../ és que primer hagués hagut d'aparèixer el Pacte, que té aquest caràcter de transversal, toca tot els departaments; que és un pacte de país o govern que el que vol és posar en èmfasi les prioritats en les polítiques d'infància; i després ve el desplegament, i a això s'ha donat una mica de difusió.

És el Pacte, doncs, el que sembla tenir un caire de transversalitat; *"recull el full de ruta, de com ha de ser el desplegament normatiu per a què el caràcter transversal aterri adequadament en cadascun dels departament on toca i amb els recursos."* Aquesta altra persona pensa igualment que les coses s'han fet a l'inrevés, i que de segur no ens trobaríem amb aquestes disfuncions si el Pacte hagués sigut un de govern en lloc de 'impostat' en un moment posterior.

Una altra diu que ara per ara s'és en el procés que el Pacte està ajudant a l'administració de la Generalitat, però que **és necessari que els ajuntaments estiguin més implicats** en tot allò que els afecta de manera directa (taules territorials, consells de participació) per tal que es generalitzi el desplegament. Sí que es nota que hi ha major implicació, però sembla no acabar de sortir de l'àmbit de les administracions per tal que tota la societat tingui clar que hi ha una llei per tots els infants. El que hi hagi aquesta sensació de no transversalitat, i que a més és una realitat que afecta a totes les administracions i els ciutadans, és producte de no haver encara donat a conèixer la LDOIA.

En realitat, membres de totes les comissions consideren que fa falta arribar a tots els 'indrets' on cal per part de l'**organisme encarregat** de donar-hi promoció; mitjançant accions concretes...

/.../ amb professionals i a escoles. També treballem [des del

Departament de Presidència] amb Ensenyament, i m'adono que al final els hi estem demanant molt, però se'ls ha d'ajudar [més]; facilitar-los les eines i els recursos, perquè també hi ha persones de suport, atenció psicopedagògica, infermeres, etc., i allí també cal suport. Si això a Ensenyament no ha arribat, imagineu-vos al meu àmbit, l'esport...

A les discussions de manera general s'esmenta que la llei no arriba a concretar-se en accions ni en totes les seves possibilitats perquè manca “reglamentar les intencions”, cosa en la qual en realitat es queda el seu articulat, intencions; i també perquè **els protocols d'actuacions existents** no s'han fet arribar a nivell formatiu, de coneixement ni d'aplicació real als territoris.

Una experta explica que a la seva feina a cooperatives d'atenció a les persones constataren que, sobre tot a nivell municipal, és clara la necessitat d'implicar a tots els departaments (regidories), per la qual cosa s'hauria **d'enfocar la difusió** sí de dalt a baix, però també a la inversa, de manera **integrada i no parcel·lada**; primera tasca que s'hauria de tenir clara sempre a l'hora de difondre. Però en tots aquests raonaments, no es diu explícitament qui hauria d'estar enfocat tan al detall per fer la tasca difusora; si bé a la discussió amb la comissió de Mitjans de comunicació, la participant vinguda del Consell Audiovisual de Catalunya afirma que a nivell de mitjans s'ha millorat molt la difusió i s'ha avançat moltíssim, gràcies a la voluntat coordinada de moltes persones i agents; encara que es pugui fer molt més, i que s'ha debilitat amb la crisi.

De vegades sembla que la labor de difusió de la llei es va donant a nivell 'corporatiu petit', **a l'interior de les organitzacions o grups de treball**. En tant que les seves accions es van aplicant al medi, la gent coneix les coses fetes i que són guiades per la nova mirada que la llei en pretén donar; tot i que hi ha qui té dubtes que això es doni de manera generalitzada, sent la causa el fet que majorment no es despleguen polítiques públiques; *“i les que es fan no es coneixen, es queda a casa... amb un nivell molt baix [de generalització i coneixement]. Un punt que recordo deies [l'entrevistador, sobre la Fase I] era com a acció concreta “s'ha pensat en fer una*

comunicació de què existeix un pacte, una llei, un marc o voluntat de treballar” en aquest sentit, transversal, i crec que no s’ha fet.” El que és necessari, doncs, és posar **mesures per a què es coneguin les implicacions pràctiques**; treballant les conseqüències de sí aplicar-les.

Reprement el tema de la implicació dels ajuntaments i la **feina dels municipis**, nombrosos assistents a les discussions coincideixen en dir que el seu paper ha estat i és clau com a *operadors* pel desplegament i la promoció dels drets, tant a nivell de coneixement com d’aplicació, i que poden fer molt de favor a la difusió i tenint les taules locals. Pensen que són els ajuntaments els que han anat treballant amb les escoles per exemple els temes de risc, així com en fer arribar als infants informació de com exercir els seus drets. Els ajuntaments *“/.../ responen molt millor, són més propers, estan en contacte amb el ciutadà directe; els nens i les famílies són com més seus; pots tractar aquests temes; però ja a nivell comarcal... I quan arribes a departaments com Salut /.../ no sortim de muntar la Taula. Per no parlar [del Departament] d’Educació...”*

En contrast, hi ha qui pensa que la difusió de la LDOIA a nivell d’ajuntaments o administració local encara no està del tot conduïda, sinó i perquè segueix molt “ancorada” al Departament de BSF. En opinió d’una assistent a un grup, a nivell d’aquesta administració falta molt per fer i no es té en compte la llei ni el Pacte, i quan es parla d’infància **els interlocutors reals** són les entitats i associacions; *“en el tema del Pacte, per mi era clamorós que davant la presentació havia una absència evident [d’autoritats municipals] –ni tan sols havien sigut convocats els municipis /.../ estava ple d’entitats que són la majoria proveïdores de serveis; que hi ha molt poques [entitats de municipis] que es dediquin a això.”*

Així doncs, en suma sembla que apart de promulgar la llei, els seus responsables no han fet la labor sistemàtica ni generalitzada, però tampoc detallada ni específica, de difondre-la als indrets on cal, que són molt variats i alguns dels quals van fent certa manera de difusió en tant la despleguen.

- **Abast del desplegament.**

En paraules i opinió de diverses de les persones assistents, la Llei 14/2010 fins ara s'ha caracteritzat a nivell considerable per la seva no aplicació. Fins a tres diferents grups focals coincideixen que hi ha **un decalatge entre l'escrit i la realitat**, entre ho anomenat i l'exercici real, perquè la Llei no va acompanyada dels instruments que permetin la seva aplicació, en diversos aspectes.

S'ha mantingut molt a nivell d'implementació d'estructura administrativa, i de planificació però no mai es desplega realment; i segons opina un participant, *“busquem justificacions d'accions que no hem acabat de desenvolupar. Ideal seria estar avaluant l'impacte, si realment haguéssim desplegat totalment tota [la llei], i tinguéssim resultats de tot el que ha desplegat, crec.”* De fet, li sembla lògic que la gent no hagi tingut interès especial en conèixer-la, donat que no hi ha tingut cap afectació directa i, pel contrari, si s'apliqués, seria coneguda pels seus efectes, fins i tot encara que no s'intentés difondre-la. De la mateixa manera, una altra participant pensa que ni a nivell associatiu ni a nivell de la població arriba tota la informació sobre la Llei, tot i els esforços i dificultats per fer-ho, per la senzilla raó que no es desplega, *“i [a més,] qualsevol cosa d'infància tothom es pensa que és 'de' la DGAIA, no que ha sigut un gran desplegament de treball de grup.”*

Un altre participant és molt crític en dir que amb els precedents que es tenen d'altres lleis no aplicades plenament en el seu moment –una de les raons per les quals es va fer la LDOIA– hi ha “molt risc” que alguns aspectes clau d'aquesta quedin en ‘paper mullat’, fins al punt que potser calgui fer-ne una altra que integri totes les anteriors per resoldre el que no s'aplica de la 14/2010. I en un dels grups de discussió veuen clar que, de la part que s'ha aplicat, com que l'enfocament és molt el de la DGAIA el més desenvolupat és precisament ho que es relaciona amb el sistema de protecció; tot i haver col·lectius que es troben encara totalment desprotegits, i per tant és com si per ells ni tan sols existís una llei que vetlla pel seu benestar.

Altres elements prioritaris que falten, als quals ja fèiem referència en estar descrivint els canvis i novetats, són:

- Una *adequada planificació* perquè no es poden modificar qüestions no funcionals, els seus buits, si no es té un pla de referència a partir del qual fer-ho.
- També es troba a faltar, precisament, un pla de desplegament; *“jo no sé si altres lleis [el] tenen, però aquí sembla una mica pals de cec; fem aquí i allà. Si existeix un document de pla d’actuació, nosaltres no ho hem vist.”*
- Així mateix, no hi ha un *model de treball*, amb línies clares en un programa per a desplegar-ho; *“es van fent projectes per treballar de manera diferent al territori, però després no tenen cabuda en un programa.”*
- S’han fet pocs *decrets que la despleguin*, a part del de consells d’infants, per a les taules territorials i alguns indicadors. Alguns dels professionals diuen que de vegades s’han de seure a discutir el significat de termes o una paraula per saber com orientar-se, perquè no tenen un marc normatiu que ho faci.
- A més, no té un *caràcter de globalitat*, com abans explicàvem; tot i que en principi la LDOIA intenta oferir una aproximació global, però no la troben a l’hora d’implementar-la o assumir-la en els plans educatius. I això és principalment perquè sembla no haver calat encara en els diferents agents d’alguna manera; i la conseqüència és no estar en el dia a dia de les persones ni d’institucions tals com els departaments d’Ensenyament i Salut; *“potser li falta un tarannà de veure que les assemblees que es fan als centres [residencials, per exemple] es fan efectives.”*

En última instància el fons sembla ser, segons reflexionen els crítics, que els encarregats de desplegar-la *no estan preparats per assumir totes les possibles innovacions* que planteja en relació a la promoció, participació i prevenció; *“[cal] sortir d’aquesta casella i desplegar i publicitar molt més a la*

ciutadania en general el que són les tres P's; i potser fa una mica de por /.../” Aquest tema anirà sortint en les anàlisis categorials per comissions, més endavant.

Un altre eix que ha limitat sense dubte l'abast del desplegament és la **manca de recursos**. Amb freqüència s'al·ludeix a què allò no es pas una causa inevitable, sinó que depèn directament i **va mà amb mà de la prioritat política que es doni a l'aplicació**, conjuntament amb la presa d'altres decisions; *“entre d'altres coses podríem parlar de què la infància encara no és una prioritat pressupostària en aquest país, ni la família.*

Llavors mentre ens quedem en estudis i investigacions i allò no vagi a com aterrar-les [no es veuran augmentades la prevenció ni la promoció]...” Com en aquest cas, més d'una vegada es va manifestar que fins i tot el dur a terme recerques com la present és com una paradoxa o sembla un pretext per a dir que s'ha fet alguna cosa, però sense haver-la feta mai;

Perquè si no [veiem quines accions cal fer i les fem] és com... desitjables, utopies, brindis al sol. Imaginem però després pleguem i llavors 'intentem desplegar' [diem] i bueno... Com que no arribem a treure-l'hi tot el sentit /.../ muntem històries per justificar accions, però ho ideal seria [dir] 'hi ha una llei, apliquem-la', i a partir d'aquí... –Busquem justificacions d'accions que no hem acabat de desenvolupar.

Un altre afegeix a allò que “sap greu” s'estigui fent un estudi d'impacte sabent conscientment que no s'ha desplegat tot el que hauria de; i tot i explicant-li que això podria ser interminable, perquè sempre es pot aplicar més i més, i que l'estudi dels efectes és una qüestió prevista en la mateixa llei, pensa *“/.../ és que això és com la campanya 'Al 2014 ningú dormint al carrer'...”, i mira com estem; molt pitjor que... –és a dir: si la llei està justament pensada per poder fer un desplegament i solventar moltes de les coses que avui dia són súper emergents, [llavors s'ha de] dedicar menys temps a 'estudiar l'impacte', i més a fer!”*

▪ **Camp de treball: límits de l'aplicació.**

Hi ha diverses i variades raons que limiten l'aplicació de la llei en els diferents àmbits de treball. Molt lligat a la categoria sobre el coneixement per part dels departaments i serveis, ens trobem, a nivell de desplegament o aplicació, la relació entre aquesta falta de coneixement i **la falta d'ús de la llei** –dient-lo en el sentit més pragmàtic del terme: com una conseqüència de no fer-la realment servir; falta a la qual ja ens referíem a dalt. Al seu torn, sembla que mentre **que ningú faci res per introduir el seu coneixement de manera activa** per canviar la praxis per alguna raó, el personal de les diverses instàncies no canviarà la seva manera de treballar; perquè no és conscient de la LDOIA, no sap com integrar-la, o bé no ha 'sentit la necessitat' de fer-ho; cosa que pot ser precisament perquè ningú li ho ha dit. Com hem esmentat abans, sembla que la gent més sensibilitzada és la que maneja la llei en el dia a dia, els treballadors/es de l'àmbit dels serveis socials.

El fet d'estar en un **ambient cultural i professional en què hi ha poca visibilització dels infants** sembla ser altre motiu pel qual no es coneix ni posa en pràctica la LDOIA; la qual cosa entranya certa contradicció; *“els professionals d'atenció directa amb qui treballa diuen que no tenen temps per parlar amb els infants, no en parlem; i associen el treball amb les famílies, els adults. Llavors si analitzem el coneixement de la LDOIA hem de veure que està en un marc social i professional en què hi ha poca visibilització, per tant fa entrar en **dissonància al professional.**”* La manca d'aplicació en el propi quefer o lloc de treball certament té a veure amb la manca de formació i les actituds per sobre tot. La qual cosa però per una participant de l'Associació de Municipis no és pretext per no donar-los visibilitat, perquè els professionals de base, segons diu, estan treballant sobre un model que sempre considera tant a la família com als infants. I, per tant, la visibilitat que se'ls doni té a veure més amb la **responsabilitat professional**, i hi ha molts treballadors/es i ens locals que s'han compromès i fet un treball en aquest sentit els darrers anys.

A nivell formatiu, el problema no només és el desconeixement derivat de què a la formació inicial dels professionals de l'educació (sobretot el professorat) no es faci ni referència a la LDOIA o als drets de manera més específica, sinó el que implica després, les seves *conseqüències*, en l'exercici de la professió:

Vaig parlar amb quatre estudiants de magisteri; no tenien ni la més lleugera idea de què havia la Convenció; això fa que quan surtin i estiguin a les aules, la visió que es té de la infància sigui /.../ que no és subjecte de drets; és una cosa que anem i anem arrossegant /.../ No es pensa per exemple que un infant de deu anys pugui tenir capacitat [real] de participar a les coses que es fan a les escoles.

Així, i com opina una altra, si els professionals de base no tenen la formació per ajudar als infants i adolescents a ser escoltats, els quals no tenen per sí mateixos com defensar els seus drets, no ho seran i es quedaran sense ser *subjectes* d'uns drets que suposadament els corresponen.

En relació a aquest exercici dels drets de la infància, s'opina que *“/.../ ens trobem els professionals igual de desvalguts, amb inseguretat o desorientats en la praxis diària”*; i que la formació no només ha de ser amb la llei, sinó en un marc que promogui més el **coneixement i la consciència sobre la infància en general**, al que ja fèiem al·lusió en una cita anterior; *“[perquè] si dono poca visibilitat [al nen], potser no me la miraré molt, la llei...”*

Tal com diu una altra experta, succeeix que els agents educatius no interpreten que l'actuació davant situacions tals com la detecció de situacions de risc, sigui una feina particularment seva; que tenen un paper en aquesta detecció, ni en d'altres problemes, tot i que puguin ser molt greus. I **determinades actituds i l'assumpció dels drets infantils** en general només vindrà amb la formació, perquè altrament sempre tot es posarà en altres 'sacs' menys en la pràctica educativa:

/.../ un dels factors [de què no s'apliqui la LDOIA] que “em fa mal”, són les actituds: no es genera una [durant la formació del professorat], no des del paternalisme, sinó des del compromís q es fa amb la infància. Crec que això provoca la

profusió que hi ha actualment –especialment de cara a la adolescència, però que està avançant més– d’epítets que s’associen a situacions infantils... ‘desafiant’; ‘conductual’... Ens fan molt bé paraules pseudo-clínicas –perquè a més no hi ha una anàlisi real; però llavors ho traspassem tot a escala familiar /.../ no hi ha implicació de “escolta, tinc un infant, un adolescent davant; té dret a l’educació, a la meva implicació”, encara que no tenim recursos; però això em justifica... Però el fet és que no tenim clar el lloc de la infància.

En aquesta línia de discussió es considera que a l’àmbit de salut es té més posat el ‘xip’, que hi ha més consciència d’aquest “lloc”, potser per la prevenció que s’hi fa tot i que a altres grups s’opina que el personal d’aquest medi és totalment aliè al coneixement i integració dels drets infantils en el seu quefer en general. Ho tinguin o no integrat, l’important és que es coincideix a dir que l’actitud és el problema o factor principal que fa la diferència; més que els tan esmentats recursos econòmics, que moltes vegades són el pretext per no voler assumir una altra postura, de fons, de front a implicar-se;

/.../ “com que no hi ha recursos no ho faig; i quan me’ls donin, ja ho faré”, pensen [els que no l’assumeixen]. La feina de base, que és mirar els ulls de la infància i implicar-s’hi –i parlo molt més des del món escolar, no social– per mi és gravíssim. I en els consells socials, i en tot el que vulgueu, hi ha unes certes figures, però mai no hi ha la infància, ni tan sols l’adolescència, sinó que es mira causa de culpa a les famílies; “quan la família ho resolgui, ja en parlarem, de moment que marxin”, i expedients, expulsions [és l’actitud i comportament per part de l’escola].

Aquesta manca d’actitud “transversal educativa”, com diu una altra participant, és en sí un recurs que no es troba incorporat en molts casos: els professionals d’educació no es veuen a sí mateixos/es com a un recurs ni posen una ‘empenta educativa’ el 100% del temps que estan amb l’infant. I d’altra banda, els altres recursos no s’han sabut utilitzar de manera realment coordinada, per la qual cosa amb la crisi es culpa a la “falta de

personal” del propi no-fer; “/.../ i ens atrapem aquí, i com no hi ha, no faig.” Però és encara més greu quan directors de centre i inclús inspectors d’educació no prenen en compte (coneixen—consideren—integren) la llei; “m’he trobat fins i tot amb la sorpresa, per part d’inspectors, que això existia o que tenien un cert paper en tota aquesta història; ja ho trobo bastant més greu...” I ho és per la transcendència que té aquesta desconexió personal, en les decisions que prenguin, i la (no) intervenció i manera de funcionar derivades; dificultant així la transversalització que en principi la llei pretén.

Justament, l’actitud cap a la utilitat tècnica de les lleis i les normes és una bastant negativa, perquè la majoria no les percep com eines d’intervenció, “/.../ i en el cas concret de la LDOIA pateix d’aquesta actitud /.../ no és un tema només d’aquesta llei, sinó que a nivell de sector social i educatiu [és així amb les lleis].” Un altre diu que la seva experiència és que ja hi ha una predisposició a no creure’s les possibles utilitats de les lleis, quan se’n posa algun punt davant dels responsables d’algun servei o instància; “/.../ passen absolutament; giren la cara i no volen saber res.” En el cas de la petita infància, hi ha igual un **escepticisme** com a actitud per part dels professionals, de què serveixi per res; tot i que es percep entre els professionals d’aquest camp que la llei sigui interessant i aportí coses que es trobaven a faltar.

A diferència d’això, a un altre grup de discussió hi ha qui diu que en l’àmbit del lleure passa el mateix que al de l’esport pel que fa al desconeixement, però que hi ha certa sensibilitat i major predisposició a conèixer-la, on tot el tema de la Convenció del Drets del’infant sembla estar més treballat.

I pel que fa al tema de *l’atenció precoç*, s’opina que de la llei no es parla ni a Sanitat ni a Educació, cosa que és la constatació del desconeixement, tot i que “/.../ no puc dir que NO s’ha desplegat, ni que no hi ha transversalitat.” Així doncs, es podria dir que sembla cert que la sensibilització sempre ve amb l’ús, encara que altres la utilitzen tot i no estar conscients o sensibilitzats del tot.

En relació a això últim, una persona pensa que en la pràctica passa amb la LDOIA el mateix que amb d'altres lleis: el seu contingut són recomanacions i no compromisos; i això és perquè no hi ha **conseqüències de la no aplicació**. No sembla haver-ne instruccions d'infraccions; *“de les del '91, '95 i aquesta, quants desplegaments del títol “infraccions lleus, greus i molt greus” hi ha...? Faig hipòtesi que no hi ha hagut cap /.../ Si hi ha una llei crec que n'hi ha d'haver, tant de premis com de targeta groga i vermella...”*

A banda que no aplicar la llei tingués conseqüències, a les discussions es planteja també com a exemple de **millora i solucions** a les limitacions d'aplicabilitat, l'**experiència** d'haver vinculat la llei amb altra normativa existent, com es va fer per desplegar el que es disposava d'una xarxa de ludoteques; *“i vam trobar que era extraordinari tenir aquesta llei per poder referenciar el que hauria de ser el **seguiment d'iniciatives semblants d'aquesta tipologia que puguin haver arreu del territori.**”* Així mateix, el membre vingut de la Diputació de Barcelona, la qual dona suport en muntar xarxes, pensa que és clau el concepte de *corresponsabilitat* dels agents socials que hi intervenen i treballen en la comunitat, però fent-ho des de la proximitat, per tal que hi hagi un canvi i cristal·litzi més les possibilitats d'aplicabilitat. A tots els grups de discussió, però, es coincideix a dir que és sobretot el *canvi d'actitud de tots els agents implicats* el que augmentarà aquestes possibilitats.

Per últim, cal només dir que a les discussions se sosté que el “desplegament” no és complet fins que no es pugui avaluar: *l'avaluació es considera com a part del desplegament*; la qual al seu torn ha de ser integral, és a dir, que es realitzi per a tot l'articulat, però alhora analitzant un per un els articles per poder valorar “si s'ha desplegat o no”, a partir d'allò específic; *“coses concretes que sí s'han desplegat, abans i després de la llei [és el que hauríem d'avaluar]; coses concretes que existeixen.”* En les paraules d'aquesta persona, no es pot parlar de desplegament si els drets no es fan efectius, cosa per la qual la LDOIA tractava de ser un instrument.

4.2.4 Dades i estudi de la realitat de la infància i l'adolescència

Al quadre es veuen els punts presentats pel que fa a la resta de temes o assumptes dits generals més importants de la Fase I.

I. GENERALS

4. Dades / coneixement de la realitat de la infància i l'adolescència

- Poc canvi i manca de dades estadístiques. No veuen augment en la recerca i investigació o la voluntat de fer-les. Tots en coneixen al menys 1; diuen que DGAIA està oberta a facilitar-ne i interessada a rebre informació.
- Majoritàriament, bona opinió de l'informe del Síndic de Greuges sobre la situació de la infància i adolescència. És conegut i es valora positivament; les seves informacions i dades són interessants i ben fetes. Alguna inquietud... (biaixos, etc.)
- Es valora positivament la col·laboració amb les entitats locals i les d'iniciativa social; tot i que no es perceben canvis deguts a la LDOIA.
- S'esmenta repetidament la manca i necessitat d'avaluacions d'impacte de les polítiques i accions sobre la infància i adolescència.

▪ **Manca de recerca i dades**

Primerament, s'ha de dir que els arguments es mouen entre considerar de manera clara que “sí” i “no” hi ha dades. En el primer cas, tot i haver el ‘tòpic’ repetit que “manquen dades”, potser sí faltin **dades recollides de manera sistemàtica, de gran abast o oficials**, però en molts aspectes se'n tenen i constitueixen una autèntica diagnosi, a partir de la qual es podria començar a actuar per millorar o canviar. Hi ha qui considera que “moltes” administracions i entitats de diversos tipus tenen informes força il·lustradors de diverses situacions en què es troben grups d'infants; i que, en tot cas, de vegades els problemes estan en què **les accions que es posen en marxa no es basen en les dades**, o són empreses sense criteri que les avaluï. En aquest sentit, i sigui per manca o no de dades, no es pot per tant tampoc saber si hi ha canvis deguts a la llei 14/2010, ni tampoc haver col·laboracions, ja que no s'utilitzen les dades o la recerca com a possible guia objectiva o estable per saber-ho o fer-ho.

En contrapart, com dèiem, diversos participants consideren que clarament **hi ha una manca de recerca vinculada amb la infància**, o que no hi ha dades sobre nens i adolescents però sí sobre adults (per exemple, de la pràctica esportiva o l'activitat física), i tot i que sigui sobre temes transcendents (i. e., alimentació dolenta) o relatives a activitats en les quals es passa molt de temps. De vegades és complicat dibuixar una representació completa en presentar informes o emprendre accions perquè *“/.../ sempre trobem a faltar [unes] dades concretes, desglossades, amb indicadors concrets, de quins infants o col·lectiu estem parlant; ciutat, districte, nivell econòmic... el perfil per poder tenir unes accions més concretes i encertades.”* Un participant argumenta que falten avaluacions perquè hi ha diversos articles de la llei on s'especifica que serà el departament competent l'encarregat de fer-les i mesurar, però que allò ha quedat ja difós, sobre tot si encara ni tan sols coneixen ni assumeixen la LDOIA.

De vegades el problema real és la **dificultat per accedir a les dades**, sigui perquè hi ha opacitat i es posen dificultats intencionadament per accedir-hi; sigui perquè l'Observatori d'infància mai té pressupost per fer recerca i hi ha una dependència del que fan altres, o bé perquè és difícil o no se sap com agafar-les, qui o com retornar-les, ni com s'han d'encaminar. És a dir, que *no hi ha una sistematització ni procediments estandarditzats a nivells diferents*, com comentàvem al principi del punt. Com a part de la via per resoldre això, i fugir d'avaluacions basades en simples percepcions subjectives (dependents dels subjectes), es proposa o visualitza com a solució donar-se a la labor de... *“identificar quines són les dades necessàries, i en tot cas quan diem ‘tenim dades’, aquestes quines són i com es fonamenten.”* Aquesta identificació seria alhora important per la implementació de les pràctiques. Per una altra participant, el fonamental seria comptar amb **un pla d'execució que guiés i donés una direccionalitat a les accions**, i congruència amb el que es vol saber sobre la infància.

De l'anàlisi d'aquest tema, podem deduir que la delimitació de la recerca a emprendre, així com l'especificitat o concreció de les dades i estadístiques a analitzar, en realitat poden ser una mancança o una solució; tot depenent de **les finalitats** per les que serveixin i com es vulgui articular una possible millor resposta. En aquest sentit, la *priorització política* seria el fonamental per implementar-la o donar-la (ho reprenem a la part de Discussions i Conclusions).

▪ **Informe del síndic**

En relació a aquest punt de la presentació, només es va comentar a una de les sessions que el paper d'aquest és de defensoria dels drets, d'anàlisi de les vulneracions i les actuacions de les administracions en fer-los efectius; i no pas un simple baròmetre que reporti com va la situació dels infants i els seus drets, sinó que és més potent. Això va ser perquè a la presentació s'especificava (*veure el quadre*) que a la Fase I de la recerca hi havia hagut entrevistats que consideraven que les informacions i conclusions del Síndic podien tenir cert **biaix polític**, davant del qual una persona de la comissió d'Igualtat i inclusió va manifestar el desacord;

i em sembla que el Síndic és molt més que dades i coneixement de la realitat de la infància. Em sembla que l'estem empetitint... –Aquesta formulació em sembla molt pobra /.../ Si ho entenem així [com diu a la diapositiva] és que no entenem el seu rol i l'empobrim. /.../ I que sigui massa crític, descontextualitzat i biaix polític..., la perspectiva del Síndic és la dels drets dels infants; que molesti vol dir que està fent bé la seva feina! Sinó, què és un Ombudsman?!

Amb molta probabilitat, és la formulació del punt presentat el que va generar aquesta opinió; tot i que sí que a la primera fase més d'un/a entrevistat/da va manifestar que la postura del Síndic de Greuges *no és una mai del tot neutra*, políticament parlant; convençuts que tenen i fan palesa la seva orientació i/o preferència política en la seva feina.

Per altra part, el fet que la llei obligui el Síndic a fer el seu informe anual sobre la situació dels drets, es considera com un **avenç significatiu** i com exemple del desplegament efectiu des de l'aprovació de la LDOIA. Es posa de relleu el que hagi fet informes que parlen, per exemple, de les dificultats dels col·lectius immigrants per a accedir a les pràctiques esportives i d'educació en el lleure, com a denúncia de les mancances en la seva educació integral; “o la seva igualtat d'oportunitats per accedir-hi /.../ però quan el Síndic en va parlar, algú de Casa Gran [autoritat política] es va posar molt nerviós...” Així doncs, la tasca del Síndic no està o hauria d'estar en funció de complaure ningú, sinó parlar de la realitat dels drets amb objectivitat; i a les discussions en general s'opina que compleix amb la seva funció d'aquesta manera.

168

- **Col·laboracions amb entitats locals, d'iniciativa social i entre administracions**

Cal dir que en presentar els punts sobre dades i coneixement de la realitat infantil, dins dels quals s'esmenta aquest sobre les col·laboracions, els i les participants no van donar gaires opinions 'directes' sobre el tema. Així que ens va resultar especialment costós desentranyar, per dir-ho així, de les seves idees el que parla sobre això, i com per comparar-ho amb el que es va dir a la Fase I. El que fem aquí és exposar idees relacionades.

Moltes de les categories que hem anat analitzant parlen del tema, importància i existència o manca de la col·laboració. La idea general que en tenen els grups és que ha crescut en els darrers anys, però normalment de *manera independent* a l'aparició de la llei 14/2010; o sigui que s'està d'acord amb el que pensaven els participants de la primera fase.

Abans esmentàvem la importància de **la corresponsabilitat** per a què augmentin les possibilitats d'aplicació de la llei; i això implica col·laborar amb agents diferents per a assolir objectius comuns, d'estructures i institucions que a tots incumbeixen; “el centre d'intervenció no és que sigui d'un o de l'altre; és de tots /.../ i és aquest concepte [el de la corresponsabilitat] la clau.”

La col·laboració resulta possible i viable quan s'és capaç d'anar en la mateixa direcció de forma coordinada i confiada, 'tots a una'. Els resultats de la Fase I de la recerca mostraven també que més d'un dels entrevistats pensa que s'ha de millorar la coordinació i la confiança entre els ens locals i les entitats d'iniciativa social (tot i que es valora positivament la col·laboració). En aquesta fase segona, una participant del grup de Mitjans esmenta que és clar el resultat positiu quan hi ha la col·laboració entre diversos agents per assolir un objectiu comú, sobre un aspecte rellevant pel benestar de la infància; en concret, parla del fet d'haver sigut capaços de treure endavant un manual contra els maltractaments; *"/.../ es van aunar diferents entitats que dius, som capaços d'anar tots sota un mateix paraigües per parlar d'un tema molt important."*

També es pensa que en els anys que porta la llei, si s'haguessin desenvolupat una guia d'actuacions, de repartiment de tasques, i reglamentacions i indicadors clars (i. e., referents al risc), es podria **parlar un llenguatge comú**, reflex i font de la col·laboració entre els agents; *"/.../ la gran oportunitat per a què tots els dels sectors que parlàvem [serveis socials, ens locals i diputacions], puguem parlar el mateix llenguatge, que és bàsic; que tota la ciutadania puguem parlar d'aquest decret."*

Dos assistents vinguts de la Diputació de Barcelona, però a grups de discussió diferents, qui tenen experiència en l'elaboració i suport de les xarxes d'infància, coincideixen a dir que s'ha avançat molt en els darrers anys. Tot i que les col·laboracions evidentment van pas a pas i funcionen **quan s'atenen les qüestions a detall**; al igual que la feina de conscienciació sobre els avantatges de la LDOIA i la necessitat d'implicar-s'hi i canviar de paradigma, que de vegades s'ha d'anar fent persona a persona.

S'està d'acord amb què la LDOIA ha ajudat a coordinar més el treball de protecció; tot i que encara hi ha ens locals que, en intervenir, s'han de comprometre **a treballar sota un model determinat**, que s'ha acordat i és el que funciona: un d'integral, i que intervé amb tota la família de l'infant o adolescent.

Finalment, una participant troba certa **descoordinació entre nivells d'atenció**, en posar de relleu que, tot i estar molt bé l'elaboració de xarxes i col·laboracions els darrers anys, falta la presència de la DGAIA als centres de menors; on s'encarregui de supervisar centre per centre que la llei s'està portant a terme. D'altra banda, puntualitza que es pot estar molt entretingut establint estructures col·laboratives, però en detriment de la cura del més bàsic: l'adequada atenció directa als menors. Interessa aquesta reflexió donat que es troba a faltar **un traspàs correcte dels principis a aplicar**, i garantir que cadascú faci el que li toca.

- **Avaluacions d'impacte**

Primerament, s'ha de dir que els arguments es mouen en la lògica de què una possible avaluació de l'impacte de la llei comença per la recollida de dades que, en molts casos, no hi ha. A més, hauria de ser un procediment que es fes de **manera sistemàtica, amb indicadors clars d'aplicació** i desplegament, quantitatiu, basats en la pràctica; i que es mantingués amb criteris estables al llarg d'un temps suficient, que permetés tenir prou informació per fer els contrastos. Es critica tant que no s'hagi fet això, com que no s'hagi inclòs l'avaluació com a procediment sistemàtic i prioritari des de la planificació; *en funció* d'allò planificat: “*Si prioritizes un pla d'acció, o l'avalues o no serveix, és paper mullat; és com la llei.*” Per tant, si no hi ha planificació, menys hi haurà avaluació, o no es farà correctament sinó a base d'improvisacions. Es diu que tampoc no es pot estar canviant els criteris en funció del posicionament de qui estigui al càrrec, perquè no s'arriba enlloc (ho reprenem a baix en les crítiques a l'estudi).

Així doncs, l'avaluació d'una cosa tan transcendent com és l'impacte, requereix **que es creïn instruments**. Una participant opina que per això, i en el cas de desplegaments recents (cita el que es va concloure i enviar de la primera fase, sobre la recent entrada en funcionament de les taules nacional i territorials els darrers anys), tothom que faci servir la llei pot participar u opinar sobre com crear aquests instruments; i està... *“invitat o [pot] sentir-se participant d'aquesta Taula, no...?”*

Part del desordre que caracteritza el poc aplicat de la llei 14/2010 és justament el fet que no hi hagi instruments d'avaluació amb les propietats que caracteritzen una eina forta (estabilitat, fiabilitat, etc.), i que resisteixin els entrebancs o contingències polítiques per les quals, entre d'altres, *la llei sempre es veu subjecta a la voluntarietat del moment*, i així per igual la valoració que se'n pugui fer.

Parlant del que consisteix avaluar l'impacte de les polítiques i accions, una altra participant diu que de vegades el que passa és que es fan moltes coses de manera molt dispersa, i d'altra banda no hi ha visibilització de què es fa. Pensa que potser davant d'aquesta **dispersió i desconeixement**, *“caldría ajuntar el que s'està fent dispersament, per millorar, potenciar, corregir o donar el gran pas”*; parlant de què en el tema dels mitjans de comunicació s'està intentant posar indicadors per dir quines accions s'han dut a terme, i poder d'aquesta manera avaluar l'impacte de la LDOIA en la seva àrea; *“potser estem trepitjant-nos fent coses semblants que aunades podrien anar en una mateixa línia, i enfortir i dir ‘mira, aconseguim la fita!’, no? En qualsevol àmbit.”*

Per últim, hi va haver qui va ser molt insistent en què és molt important distingir entre **els tipus possibles d'avaluació “d'impacte”** –intentant preferentment evitar aquest terme, quan fem referència a la de tipus ex—ante (abans i després de les accions) per transversalitzar la perspectiva dels infants en les polítiques públiques i presa de decisions. I després hi és l'altra accepció, que es refereix a tenir una cultura d'avaluació, i per veure si el que es fa serveix pel que es vol; *“ho dic perquè si no estem parlant de coses diferents, del mateix títol; i la llei parla de les dues; potser amb no prou claredat.”* Aquesta important puntualització la integrem a les Recomanacions, al final del text.

- **Crítiques generals a l'estudi**

Els i les assistents dels grups de discussions van ser molt crítics amb diverses qüestions d'ambdues fases de l'estudi portat a terme.

Des de l'inici de les sessions anaven indicant que trobaven moltes faltes, segons el que s'havien llegit de la primera fase –el resum sobre la metodologia i resultats; els quals se'ls van presentar a les sessions de la segona en diversos punts encara més resumits.

Desglossem ara les crítiques principals en relació a diferents moments de tot l'estudi:

1. En primer terme, *de la Fase I* es diu que no es pot fer cap reflexió seriosa basada en el que opinen nou persones, de les quals a més no se n'especifica la filiació. Donar-la **els sembla una qüestió important, perquè donaria idea de la posició o postura des de la qual s'opina** tal o qual cosa; per exemple, si eren d'un departament o una entitat o un/a altre/a, no interpretarien igual sobre el desplegament o gestions relatives a la llei. I, al seu torn, els convidats a la Fase II s'ho prendrien de forma distinta segons 'de qui vingui'. Però potser el més rellevant d'aquest assenyalament de la mesura de la mostra és que la LDOIA *“/.../ en el seu esperit diu que implica tots els professionals amb contacte amb infància. Agafat per aquest costat, sí que hi ha una cosa que no hauria de ser una simple opinió, de quatre de nosaltres o de vuit entrevistes; és cosa que s'hauria de comprovar, i posar mesures per a què es conegui.”* És a dir, altra manera d'abordar l'estudi de les conseqüències de la LDOIA, i que tingués al seu torn efectes

També s'ha criticat que en estar-los presentant la metodologia de la primera part de la recerca, no s'expliqui amb tot detall **els processos de rigor seguits** per arribar a on s'ha arribat, si és que s'han seguit. Evidentment, conforme anaven sortint aquests 'reclams' el presentador resolvia els dubtes o detallava el que calia per resoldre aquests buits o dubtes.

2. Pel que fa als objectius de la recerca es va criticar que **no semblaven clars ni definits**; tot i que al començament de cada sessió s'explicaven clarament tant els generals com els específics, i diferenciats per les dues fases. També, semblava com que es barrejessin *“/.../ tres nivells: coneixement,*

aplicació [de la llei] i el que ha passat amb això”; davant ho qual es tornaven a explicar els objectius, dient que el que s'està estudiant és tot alhora.

3. En relació a la metodologia, el fet que s'insisteixi en valorar l'aplicació de la llei i els canvis arrel de la seva aprovació sense pensar en si hi ha coses que són conseqüència de la crisi, va sobtar més d'un. Pels de la comissió d'Igualtat d'Oportunitats i qualitat de vida, sobretot, **no es pot parlar d'aquests temes apartant-se d'una realitat econòmica que ho envolta tot**; i que potser per això han sortit de la Fase I resultats com els presentats: esbiaixats, segons la seva opinió (es refereixen als punts presentats, i que van incomodar-los per la forma de dir les coses; s'especifica més endavant per aquella comissió).

A d'altres els va estranyar la manera en la qual s'estava intentant “avaluar l'impacte”, mitjançant el coneixement o desconeixement de la llei. Tot i que es va explicar que no era precisament l'impacte el que s'estava avaluant, i que l'ús d'aquest títol que havien llegit en algun lloc havia sigut un error de redacció per part dels investigadors, van expressar que com que el problema era igualment no haver lligada a la llei **una adequada planificació**, la seva corresponent no planificada avaluació es nota en qualsevol cas. I que tampoc s'ha anat donant prioritat a les accions a partir de la seva publicació, i per tant no són en realitat subjectes d'avaluació; *“és més important si aquella llei serveix per allò que representa que està feta!, i que no podem ni avaluar... És que és una mica espermèntic... /.../ com modifiques qüestions que no funcionen si no saps si funcionen o no [perquè no les has dut a terme]?”*

4. La forma de redactar els punts presentats és altra cosa que, des de la literalitat de la seva lectura, es va assenyalar sovint com no ben feta. La qüestió essencial és que es donava per fet que els assistents a les discussions grupals es presentarien havent llegit el resum de resultats de la Fase I de l'estudi; pel que es donava per fet que sabrien de què anava el punt en llegir-lo

‘en clau’ a la sessió. Però tot i haver llegit el resum la majoria –com van assegurar– en estar llegint els punts presentats es van aturar força en **com es deien les coses**, manifestant-hi el desacord. Això va passar sobre tot amb el grup d’Igualtat d’oportunitats i inclusió social (i per això reprenem la qüestió en l’anàlisi relativa a aquesta comissió). En concret, es va criticar que s’empobria conceptualment el significat i funció del Síndic pel que hem dit abans; semblava que es prenia no com un Ombudsman o defensor de drets, sinó com una simple font d’informació i dades sobre la infància. També, crítica a que no podia dir-se, com deia la presentació de resultats de la primera fase, que determinats departaments “no coneixen” la llei, així només, perquè allò no està matisat i no és possible (s’ha explicat abans també).

5. Per últim, hi va haver moltes crítiques relacionades amb *les finalitats de l’estudi* o **el que es faci o no** a partir de o amb els resultats tot plegat. Hi va haver qui ironitzava sovint, entre d’altres coses, sobre ho bo que era estar fent un estudi del no-fet, com s’ha citat abans en *l’abast del desplegament*. I que seria més interessant trobar que s’estan fent més coses, amb o sense recerques com aquesta.

El que es critica més en general és la **manca d’ordre** en dur o pretendre dur a terme una execució adequada de la llei, inclòs el procés d’avaluació; “*si volem avaluar /.../ el primer que necessitem és saber les accions que s’han fet a partir de la llei, de noves i de velles /.../ i aquí falta el vincle entre dir ‘encàrrecs’, ‘aspiracions’ de coses que cal fer per canviar la realitat, i coses que realment s’han fet...*”

Per tant, faltaria fer ordenadament una anàlisi de coses que s’haurien d’haver desplegat, si s’han desplegat, quines conseqüències han tingut i quin canvi es pot observar; “*i si no ho ordenem una mica així, podem parlar de la situació de la infància a Catalunya, i segur que la meitat de les frases [presentades, com aquestes] acabem dient que no tenen a veure amb la llei...*”

Sobretot, **si no hi ha voluntat** no es pot pas arribar enlloc, i al final, estudis com aquest mateix estan de més;

“Perquè penso que estan molt definits els recursos que caldrien per desplegar; el que falta és la voluntat de fer-ho. I el que pugui fer el baròmetre –amb indicadors, memòria, cronograma; no que nosaltres vinguem a ‘donar l’opinió’ sobre què em sembla; mentre estem ‘marejant la perdiu’...”

Una altra persona del mateix grup coincideix, i diu també que ja n’hi ha prou, d’estudis pilot; que el necessari i el que esperaria com a resultat d’aquesta recerca, **és anar establint i definint els indicadors quantitatius i qualitius** que permetin fer estudis de veritat vàlids; en lloc de, i tot i que estigui bé, ‘demanar l’opinió’ i sentir la veu de la gent.

Així doncs, aquestes crítiques en part resumeixen tot el que més extensament es pensa sobre l’estudi dels resultats de l’aplicació i no aplicació de la llei en general. Part s’ha expressat en les categories anteriors, i part es fa a les seccions següents.

A continuació exposem els resultats de l’anàlisi categorial per comissions de treball. Per a cadascuna d’elles s’ha generat *un sistema categorial propi*. Evidentment, al final resulta que hi ha convergències entre categories, donat per fet que sempre la feina de les comissions de la Taula està ‘entreteixida’ amb la d’altres, en tenir un referent últim comú. Deixem per l’apartat de les discussions i conclusions aquestes interrelacions, així com el plantejament de ‘macro-categories’ a partir de les convergències. Al seu torn, aquestes últimes poden donar pistes sobre quins són els principals eixos sobre els quals proposar recomanacions, o temes prioritaris sobre els quals treballar i més urgents per atendre.

A l’apartat que ara tanquem sobre *Consideracions generals* hem postulat i anomenat unes categories que poden resultar transversals des de la perspectiva o en relació al treball per comissions també; per la qual cosa les referim a les següents anàlisis, ho qual al seu torn completa la seva comprensió.

4.3. Aspectes relatius a la participació social de la infància

Per analitzar el tema de la participació social, ho abordarem des de l'àmbit més general cap als més específics i de procediments concrets, de manera estructural. Això és perquè el discurs subjacent dels participants a aquesta discussió fa referència sovint als arrels culturals i psicosocials que poden explicar les limitacions en la manifestació generalitzada d'aquest dret, les quals són en última instància conseqüència d'aquests arrels.

La informació referent a la Fase I que es va presentar és la següent:

- **Manca de credibilitat i formació en el tema de la participació.**

Els 'arrels' als quals fem referència es van posar de relleu constantment i des del moment en què es van estar analitzant amb el grup els aspectes més generals de la llei, previs a la menció específica de les conclusions de la Fase I relatives a la participació i el paper dels adults.

II. PARTICIPACIÓ (primera diapositiva presentada)

1.

- Hi ha voluntat de l'*administració* d'escoltar l'opinió dels infants i adolescents; encara que manca acabar de desplegar els instruments per tenir-la en compte.
- Els *procediments* de recollida s'han desenvolupat (taula, consells, etc.), però són poc coneguts, i es dubta que l'opinió en sí es tingui més en compte...
 - » 4/9 diuen: des de la Llei en general es fa esforç per tenir-la més en compte.
 - » 4/9: Tot i l'esforç, no s'ha traduït en canvis pràctics

* No es van diferenciar en les respostes ben bé per part dels participants els espais de participació, l'opinió directa i, sobre tot, els procediments de recollida.

II. PARTICIPACIÓ (segona diapositiva presentada)

2.

- *Els adults*: No hi ha canvi d'actituds, imprescindible per millorar, tant en relació a l'escolta de les opinions dels infants i adolescents, com en tenir-les en compte.
- En l'àmbit familiar no se sol tenir-les en compte; i encara més difícilment en el cas d'infància/adolescència en risc.

- *Risc i desemparament*: En els professionals d'atenció directa, en canvi, sí que hi ha hagut millora. L'opinió es té més en compte i hi ha més participació dels infants i adolescents que en el col·lectiu general.
- Es té en compte l'opinió dels menors de famílies en risc en prendre decisions que els afecten; 4/9 coneixen la normativa i donen valoració positiva; 1/9 diu que s'informa al menor d'última hora les mesures.
- Amb la llei s'ha insistit i millorat en els espais i mesures de promoció de la participació. Ara n'hi ha suficients als centres residencials.

II. PARTICIPACIÓ (tercera diapositiva presentada)

3.

- Els espais i procediments: En l'àmbit escolar hi ha poca participació; tot i els consells, i que els infants i adolescents hi passin tant temps.
- 3/9: **Els consells escolars són espais per participar i ser escoltats, però amb mancances importants.**
- 6/9: **No hi ha prou eines de participació i escolta.**

Participant.- *“Ara, si això ens ho creiem i finalment ubiquem al nen com una persona que té opinió i els adults ens ho creiem, és el que hem de veure... Sempre els adults ens creiem que sabem més que els infants per decidir algunes coses sobre ells, i això té un pes suficient com per tenir en compte segons quines coses o sobre què preguntem (...)”.*

(Negretes: Punts repetits al focus grup d'Educació i Valors.)

No només es tracta que les lleis anteriors hagin sigut d'un caire molt centrat en la protecció; es va més enllà dient, d'una banda, que 'encara' s'accepta, **és normal, que l'escola i els mestres es comportin autoritàriament**; comportament que ha estat el repetit al llarg del temps i no s'ha transformat suficientment. I, d'altra banda, abunden els arguments relatius a una "cultura del món adult" que s'ha construït d'una determinada manera, sense un grau desenvolupat de consideració cap a la infància en els termes que ara s'intenta considerar, i en la qual no s'ha incidit prou, principalment reflectint **una manca de- o fluixa formació en el tema de la participació de la infància** en els temps recents, amb tot el que allò implica i comporta. Això seria el substrat de què les coses no s'hagin fins ara desenvolupat com es desitjaria, ja que, per exemple, tot i disposar d'indicacions clares sobre com s'han de desplegar determinats procediments per tal de fer la participació infantil efectiva, sembla que hi ha alguna cosa subjacent que impedeix als adults dur-los a terme; *"està la llei; en canvi no la fan servir [els adults] -encara, sempre estan interrogant-se què és el que s'ha de fer, quan la llei ho especifica claríssimament... No sé si no l'acabem de creure o no sé com ens tomem la llei /.../ No acabem de donar als nens els drets que tenen; ens costa que ells puguin fer i decidir; no ens la creiem"*.

Preval, doncs, encara una lògica segons la qual els nens no estan capacitats per decidir determinades coses, i creiem que els adults sí, de manera total; sent la conseqüència última que, tot i haver-hi avenços, la llei acaba centrant-se molt en la protecció i no s'avança tot el que es pretén en la participació.

Es fa referència a termes com la "por" o la manca de preparació per "assumir" totes les innovacions que la LDOIA planteja en aquest sentit; que moltes vegades les decisions venen donades, formulades pels adults i que prendre en compte el que diu o decideixi el jovent, depèn de què la direcció dels centres o l'administració estigui "disposada" a accedir a això. I en el cas de les escoles, on hi ha una participació més efectiva, és perquè hi ha "voluntat" dels professors per a què sigui així; mateixa voluntat

que hauria d'incloure qualsevol procediment per a recollir o escoltar opinió dels infants. El resultat de tot això plegat seria que el món adult no fa efectiva la llei de manera generalitzada; “és una llei que s’hauria de complir en tots els seus àmbits; i la participació ens la prenem més **com una recomanació**, no com a llei. No ho llegim igual que l’apartat de Protecció, per exemple.”

En relació a la falta de formació en el tema, s’haurien de fer intervencions concretes i desenvolupar comportaments específics per tal que canviés aquesta situació; tot i que “*més que formació, el que es necessita és pràctica*”, diu una participant. Entre d’altres, educar els adults a saber escoltar i fer retorn del que els nens diuen; fer la família conscient del que significa participar i fer o no participar els fills; promoure directivament un canvi de mentalitat global a la societat; desplegar i publicitar entre la ciutadania la promoció—participació—prevenció; i molt d’acord amb el *canvi d’actitud* que cal tenir per a què es tinguin en compte les opinions d’infants i adolescents, en tots els àmbits i nivells en què es desenvolupen.

Pel que fa a què fer amb la infància en aquest sentit, semblaria com el procés invers: manca l’**exercici del dret** més enllà i no només com un procés formatiu;

En el tema d’educació, crec que hi ha un error en confondre, i és l’arrel del problema per mi, el dret amb un procés d’aprenentatge /.../ com qui aprèn la germinació d’una planta. No estem parlant de la participació [així], és com l’exercici efectiu d’un dret; i això no ho acabem d’entendre d’aquesta manera. Tot l’altre ajuda sense dubte, la participació representativa; però jo vaig a encara molt més: el dret individual de cadascú.

De tot ho analitzat aquí es deriven dues grans qüestions, importants d’analitzar al seu torn: les limitacions per a participar, referent a què realment participar vol dir no només opinar i implica la capacitat de prendre decisions, exposada a continuació, i el *qüestionament i reflexió del mateix concepte de ‘participació’*, com a categoria transversal i que va ‘infiltrar’ els seus raonaments en tot moment, que presentem al final de l’apartat.

▪ **Participació limitada: opinió sense decisió.**

Hi ha entre els participants, doncs, una constant referència a què participar té diversos matisos i conseqüències, no podent-se titllar de participació real a determinades accions que a continuació expliquem.

La idea principal subjacent a aquesta categoria d'opinió sense decisió, que limita la participació, fa referència al fet que **opinar sense decidir de manera efectiva no és participar**. En paraules d'un dels assistents, participar no és només opinar; “és *co-decidir*; encara que siguin menors d'edat també tenen dret a decidir; sigui en Centres, al seu voltant, al seu espai...”

Un altre argumenta que es demana opinió a espais concrets, però no s'entén com un procés ni es dóna de manera transversal, amb preguntes que es facin realment *volent* recollir, escoltar el que pensa l'infant. I tampoc es fa un retorn ni se sap l'impacte que té el que opinen; “*i al final, l'important és quin impacte té això, perquè si amb la recollida d'informació després no fas una devolutiva... –és el que hem dit tota l'estona; cal veure l'impacte.*” Més aviat, sembla que es pregunta per a dir que el jovent ha participat pel fet de preguntar-li coses; o bé sembla que es té en compte *en funció* del que l'adult pensa (diuen per exemple, als centres residencials), i és qui sempre acaba decidint perquè té assumit, com abans dèiem, que **ja sap per endavant què és millor**. També, les decisions sovint ja venen donades (i.e., en “deixar decidir” assignatures optatives a l'escola), sent decisions realment adultes i no dels joves (seguint l'exemple, amb assignatures no creades seguint els seus criteris ni interessos).

Un dels participants pensa que s'han “fet accions”, però que en realitat no s'ha avançat en la globalitat perquè, en última instància, hi ha una *dissociació* que fa confondre: 1. l'Administració com qui s'ocupa dels infants desprotegits i els altres, com si el fet de protegir-los i ja està fos fer-los participar, ser partícips socialment; 2. la Participació (amb majúscula) de fer que algú representi l'infant en un consell, però sense haver-lo realment fet subjecte del dret –a banda de la manca de garantia de què

la participació sigui de qualitat; que en cas de no ser-ne, resulta pitjor que no participar gens; *“no sé si estaria d’acord amb l’afirmació que [els nens de Centres participen] més que el col·lectiu general... És veritat que estan tenint més acompanyament, [les persones del sector] més necessitat de complir la llei, però el que hi hagi assemblea... ni a l’escola ni als Centres ni a les ciutats és garantia d’una participació de qualitat.”*

Els arguments en relació a aquestes qüestions permeten proposar un esquema que **diferencia clarament el procés d’opinar del de participar**; passant de *no permetre opinar a no prendre en compte l’opinió*, a opinar explícitament però sense decidir ni influir en les decisions, a que es decideixi en funció de l’opinió de l’infant. Podríem visualitzar com a pas últim i ideal, *decidir directament en tot el possible*, que semblaria el model que es vol seguir, però que no es dóna gaire perquè l’adult no ho permet.

A banda d’això, hi ha qui recomana que **s’ha de respectar i escoltar** el que diuen els infants, permetent-los expressar-se, i donant-los més protagonisme real. D’altra banda, una altra participant recomana promoure les accions que són més de decisió, **els espais més participatius**, i/però que es doni de manera més integrada; és a dir, més entès com a un *procés* que –no només– com la constitució d’un espai físic o un procediment.

- **Participació limitada: accés als espais i accions participatives.** Amb freqüència es va dir que la manca de participació té a veure amb la manca de possibilitats *d’accedir* als espais mateixos on es desenvolupen els processos participatius. Al seu torn, les accions participatives s’entenen amb un significat ampli, que abasta més enllà dels ‘formats’ assemblearis, d’enquesta, consell, etc., fins a **identificar-se amb tota interacció normalitzada de l’infant dins de la societat**; *“si entenem la participació com un dret INDIVIDUAL, que ho és, cada individu té dret, no a que altre parli per mi en un consell, etc., sóc JO qui ho té, en tots els aspectes de la meua vida, que tenen a veure amb mi; poder donar la meua opinió.”*

A part d'això, per diferents raons **no s'arriba amb les accions i els espais a tota la infància**, cosa que els participants coneixen de primera mà i en la seva experiència de treball del dia a dia. Reflexionen, però, que certament tampoc tota la població d'adults té accés ni participa en tots els aspectes o espais de la vida social que hauria de. És a dir, que no és una situació particular o exclusiva de la infància. Sembla, a més, que quan els espais per participar hi són... *“són per recollir opinió, però no per què puguin decidir sobre aspectes de la vida diària /.../”*; o sigui, **desvinculats de la quotidianitat** dels/les participants. Un altre problema és que hi ha “molta” gent que desconeix de quina manera pot participar, o perquè no té la formació o el coneixement de com accedir a aquests espais.

En el cas de la infància que es troba en **condicions de pobresa** sovint també ho està **d'exclusió**, fet que per si mateix constitueix un factor que dificulta l'exercici del dret a participar, que veuen evident algunes de les persones participants, i que és un altre factor perquè no poden **accedir a espais comunitaris de relació, socialització i participació**, com per exemple les activitats extraescolars, la qual cosa al seu torn els exclou encara més.

- ***Diferències i matisos entre classes, edats, entorns.***

L'últim que hem dit sobre la situació de pobresa i exclusió com a quelcom que dificulta o limita la participació real i global com a part de la vida de l'infant, remet doncs a les **diferències entre classes socio-econòmiques** que influeixen en la possibilitat de participar, en tant que hi ha moltes activitats que impliquen una despesa i no són a l'abast de tothom.

També es perceben diferències en el grau i consideració de la participació **entre els diferents nivells educatius** perquè, segons argumenten els assistents, als centres de secundària resulta més complicat integrar-la en el quefer quotidià de la institució, que als de primària. En part perquè “l'ADN” del professorat no és igual que el de primària (en el sentit que són majoritàriament llicenciats amb un Certificat d'Aptitud Pedagògica que donen

classe, però no professors de carrera), i també perquè la família no sol integrar-se ni participar tant al centre en aquest nivell. Evidentment, es considera que cada entre educatiu és diferent i que n'hi ha de més promotors de la participació o alguns on aquesta és més efectiva, que d'altres, no podent-se generalitzar només pel nivell primària/secundària.

On sí que es veu una diferència evolutiva i que es manté al llarg del temps, és entre infants i joves que han estat **vinculats al món associatiu, esplais o entitats culturals**, i els que no. Els primers tendeixen a accedir-hi i mobilitzar-se més, i més una vegada hi han accedit. Aquesta tendència sol mantenir-se i normalment aquestes mateixes persones són les que acaben participant als consells; “ho dic per l'experiència personal del món de Barcelona; la gent del Consell Juvenil de Barcelona i el Consell Nacional, que formava part al menys 10-15 anys fa, estaven mobilitzats; però arribava a un mínim de joves. Hi ha molta gent que desconeix de quina manera pot participar /.../” En efecte, una altra participant opina que el percentatge de joves que està vinculat als consells o d'altres formacions del gènere és mínim.

A part d'aquestes diferències, es distingeixen **àmbits altament participatius**, o “illes de participació” envers de la infància, en paraules d'altra participant, que són molt potents. És el cas d'**escoles altament participatives o sectors de família**, “...*tan participatius, que decideixen treure els seus fills del model de l'escola reglada i es van a altres alternatives. Models de lleure [també hi ha], en què hi ha una sensibilitat, com sempre han tingut, vers la participació.*” També es va fer referència a recerques que confirmen que en **àmbits democràtics** –famílies i escoles amb models democràtics- la participació infantil s'incorpora més.

D'altra banda, es diu que ja des d'abans de la llei hi havia experiències amb **determinats municipis que articulaven polítiques** al seu territori vers i des de la participació, en petites esferes, però que ha anat a més en els darrers anys, i incidint cada cop més en la concepció i percepció de construir els infants com a ciutadans i ciutadanes.

- **Augment de sensibilització i millores.**

La millora en la participació de la infància, doncs, sembla donar-se de manera estratificada o diferenciada entre col·lectius diversos; tot i que, amb l'augment d'entorns i col·lectius com els abans citats, es tendeix a un augment generalitzat en la participació tot plegat. Això és el que caracteritza majorment la situació des de l'aplicació de la LDOIA: *augment general*, però també de les diferències. A la sessió de discussió es va insistir, tot i aquestes diferències, en les millores generals i en determinat augment de la sensibilitat vers aquest tema; la qual cosa es reflecteix fonamentalment **en les institucions i els procediments públics establerts** en els darrers anys. Primerament, la constitució del Consell Nacional d'Infants, el qual és una institució important, alhora que hi ha sensibilització per a promoure que es constitueixin més Consells locals, arrel de la Llei de l'any '98, la LDOIA i sobre tot del Pacte Nacional d'Infància. La persona que ho esmenta, diu que s'ha de mesurar tot en un, integralment, i que d'aquesta manera el balanç pot considerar-se positiu.

A nivell més específic, des de l'àmbit de la Conselleria de Benestar Social i Família s'han promogut i avançat molt en **nombrós espais representatius**, intentant reproduir l'esquema de la democràcia participativa que hi ha en el model polític. També les **entitats** que representen els i les professionals del sector, ue són coneixedores d'experiències reeixides que tenen incidència real, comprovable en el grau de participació infantil.

Dins de l'**àmbit escolar**, es nota quan hi ha un clima participatiu promogut per les escoles, tot i les seves limitacions, potenciant que els infants participin a cada moment, implicant-se en les diferents accions i en els espais que van transitant. Aquest tipus de centres educatius fan alhora un seguiment més participatiu, i fent la participació més efectiva amb col·laboracions clau; per exemple, incloent els pares, cosa que al seu torn influeix positivament en l'escolta que la família té del fill o la filla en general.

En relació a l'esfera de **la família**, es veu una millora quan es potencien els espais de formació i l'escola per a pares, sota el

concepte de parentalitat positiva. I en el cas d'infants en situació de risc i desamparament, hi va haver acord amb què a nivell de mesures de protecció i informar-los del seu procés, sí que es veu un augment, com es va posar de relleu a la Fase I.

També s'està d'acord amb què **als centres residencials** es veuen millores, en tant que s'estan aplicant enquestes de satisfacció i d'altres instruments, procediments i mecanismes, més enllà de les assemblees de sempre. Això reflexa que es va entenent una 'lògica' de la participació cada cop més, tant dintre dels serveis però també cap a fora, per tal que l'infant o adolescent es pugui desenvolupar com a ciutadà o ciutadana.

Finalment, una participant diu que tot i els diversos entrebancs i falles del sistema, sí que es va incrementant en el dia a dia i a tot arreu un **llenguatge de la participació**; *“una mica sí que va en augment, encara que no sigui prou; ho dic perquè tinc néts petits; es mouen en aquest llenguatge de 'iaia, sóc el -d'això; m'han escollit, i estem debatent', crec que està bé. /.../ i això és el que hem d'intentar, que cada edat tingui la seva [mesura d'escolta]; que els nens puguin expressar-se i nosaltres els retornem les coses tal com ha de ser.”* Tot i que hi va haver diferències d'opinió en relació a aquest argument, de percepció de grau en l'efectivitat que produeix. De fet, alguns i algunes perceben que tot i els avenços hi ha un cert **estancament de l'augment** que s'havia assolit en les darreres dècades, subvertint el seu sentit original:

/.../ ens queda molt per acompanyar la transformació de la cultura que la infància té sobre la seva pròpia participació i la imatge que tenen d'ells com a participants. Dit tot això, hem de reconèixer que som un país que hem gaudit d'uns moments de la participació infantil molt important, al món del lleure i a l'escola catalana. Què ens passa? Que del passat i la història, dels '70 i '80, no podem continuar vivint de rentes; la nostra escola necessita un revulsiu a la participació. No estic molt a l'aprenentatge i Servei i la gent de casa meva la fem; però no ho és tot, al igual que no ho son tot els Consells dels infants. Llavors crec que estem en un moment que hem de visualitzar

més el que s'està fent amb la participació infantil, perquè no ho sabem tot, no coneixem tot /...

▪ **Altres acords i desacords explícitats amb allò presentat.**

Puntualment i de manera explícita, en relació als punts presentats de la Fase I, alguns dels i les membres del grup focal van manifestar el seu desacord amb què es digui que a l'escola hi ha poca participació en general (punt en relació als espais i procediments). Perquè tot i que s'ha de promoure amb més ímpetu, ja es treballa, i més que abans, que el nen s'impliqui en el fer dels espais i procediments duts a terme en aquest context. En realitat i evidentment, és una qüestió de percepció i d'immensa variabilitat. La crítica pot haver estat fonamentat en la manera de redacció dels punts, i tot i que s'explicaven per part del moderador en ser exposats.

En relació a la família, s'opina que no és gaire encertat que es digui que en aquesta no se sol tenir en compte als infants; *“es pot tenir la impressió [d'això]; jo crec que és justament tot el contrari: si en algun lloc s'escolta als infants és allà; una altra cosa és que hi ha cases i cases, i pares i pares. Però per obligació, per cansament, per insistència, en el dia a dia on s'escolta als infants és en l'àmbit familiar.”* Igualment, la mateixa participant opina que sí que els adults “en general” no solen escoltar l'opinió d'infants i adolescents, però que escoltar *“/.../ transforma al final; no pots estar escoltant contínuament sense que això tingui conseqüències; per tant, només assegura que s'escolta i haurà canvis segur.”* Més endavant tornem a fer referència a l'assumpte.

Pel que fa a la infància en situació de risc i desemparament, a la sessió hi ha més d'una persona que no està d'acord amb l'afirmació sobre que la seva opinió es té més en compte i participen més que el col·lectiu general. No ho lliguen directament a això o d'aquesta manera, sinó que, no obstant el personal del sector sí que està fent més acompanyament i veu més necessitat de complir la llei (com abans referíem i analitzàvem), no es pot establir causalitat per exemple entre el fet que hi hagi assemblea

o la quantitat de procediments als centres residencials, i l'efectivitat ni els resultats a llarg termini. De la mateixa manera, hi ha qui concorda amb què s'ha avançat molt en formes i estratègies a l'àmbit residencial, tant en les assemblees com en l'acompanyament cara a cara, les tutories i els plans individuals, “...però no més que els altres; que van fent també els seus ‘pinitos’... I els nens als centres estan també gaudint de models de participació dins de les institucions i a les altres que participen, per tant, és un element potenciador, fantàstic.”

▪ **Qüestionament i reflexió de la concepció de la participació.**

L'últim que explicàvem al final de l'anàlisi de la primera categoria, sobre **confondre la participació, com un procés d'aprenentatge, amb l'exercici d'un dret** que no es veu gaire desplegat, és l'exemple de com durant la discussió grupal es va anar reflexionant i discutint sobre el mateix concepte, sobre *què* és participar; cosa que fa important explicar aquí altres idees generades al respecte.

Derivat de les anàlisis que hem presentat, és clar que pel focus grup la participació es dona en tant que l'infant o adolescent compta amb les seves necessitats bàsiques cobertes, pot accedir als espais de participació i exerceix els seus drets de manera adequada als diferents entorns on es desenvolupa. No es justificaria, doncs, amb una sèrie d'actuacions o processos només per resoldre situacions de gran carència perquè això no implica possibilitats reals d'accedir als recursos i participar, és a dir d'inclusió; tot i que sigui el primer pas. Tampoc no funcionen les actuacions o processos que es donin de manera aïllada, sense considerar tot l'anterior. A l'entorn escolar, la participació llavors no consistiria només en dur a terme els processos participatius establerts i estandarditzats o tenir un consell escolar, **sinó que està en el fer de l'escola i el clima institucional** que una comunitat educativa pot veure; assumeix amb la seva metodologia de treball i comptant amb la participació dels altres agents.

En estar reflexionant sobre els avenços en la participació dels infants en situació de risc i desamparament, una de les

participants va dir que, al seu torn, la participació en les actuacions que du a terme Save the Children **ve considerada com una mesura o forma de fomentar la inclusió dels infants** en el seu entorn i donar-los poder, perquè se sentin protagonistes del seu procés de vida.

Pel que fa a la consideració de l'opinió dels fills i filles en l'àmbit familiar, citàvem que potser el que cal fer és **assegurar l'escolta, per tal de garantir l'efecte de la 'participació'**. Això vol dir que escoltar de veritat implica i acaba per modificar les idees i transformar les accions.

Un dels membres del grup opina que, tot plegat, sí es poden veure avenços en accions puntuals i el desenvolupament de processos 'per fer' participar els infants, però que no s'ha avançat en la *globalitat*, com abans vam dir. Igualment, una altra membre pensa que queda molt per recórrer sobre què s'entén per "participació", sense que es pugui entendre com **una part de l'administració** que s'encarrega d'atendre determinades necessitats infantils; només com foment de la inclusió.

4.4 Aspectes relatius a la inclusió social, qualitat de vida i igualtat d'oportunitats

Primerament, hem d'explicar que no es van poder treballar la majoria dels plantejaments i punts preparats per la sessió amb aquesta comissió. Es va invertir una quantitat considerable de temps per part d'alguns dels i les participants, en qüestionar-se sobre la metodologia i la primera fase de l'estudi; i també en criticar la manera en què s'exposaven els punts relatius al tema a tractar en aquell moment, amb les correlatives reflexions *a partir d'allò*. Aquesta dinàmica, doncs, va reduir la possibilitat de fer els 'girs temàtics' amb fluïdesa i velocitat –tot i que evidentment es va intentar i fer per part del moderador, però possible només fins a cert punt.

A les persones assistents de tots els grups de treball se'ls va enviar un resum amb els resultats de la primera fase de la recerca, com hem explicat abans; per la qual cosa es donava per fet que se sabia en arribar a la sessió 'de què anava'.

D'altra banda, la redacció dels punts presentats per cada comissió (com també hem explicat i com es pot veure als quadres grisos) era en format molt resumit, sobre la idea o idees que versaven, perquè aquestes s'anaven explicant a l'hora d'anar-los presentant. En la trobada amb aquest focus grup, segons s'anava explicant en resum el procediment que es va seguir en la Fase I de l'estudi hi va haver forts qüestionaments al fet que s'hagués realitzat amb una mostra tan petita, sense un procediment de mostreig determinat de tipus més variat ni representatiu alhora, i que es parlés de la intenció de fer una avaluació de "l'impacte" de l'aplicació de la llei o la percepció del mateix per part dels professionals participants. Qüestionaments que es feien extensibles i s'anaven lligant a les crítiques cap a la llei mateixa, pel que fa a la poca transcendència d'estudis com aquest, a la manca de relació amb el que seria una mesura real de l'impacte, o a la forma de dur-los a terme. És a dir, **un discurs difícil de destriar**, perquè *ahora que es criticava l'estudi, s'estava aportant la informació que interessava sobre la seva opinió de la llei i la valoració d'aquesta.*

De seguida, al ja estar parlant sobre els punts específics relatius als temes de la comissió, es va començar a reflexionar sobre el concepte de qualitat de vida i com s'estava 'utilitzant' en la recerca; encara que per part del moderador es va aclarir que al punt: "*Es veu una voluntat i procés de millora en aspectes que incideixen en la qualitat de vida, com el lleure, l'esport, medi natural, etc. Accions positives com ara les adaptacions a les biblioteques o l'obertura de poliesportius municipals.*", s'estava parlant d'aspectes que incideixen en aspectes **relacionats**. I tot i haver una participant que abans havia reconegut que s'havia vinculat *qualitat de vida* al lleure i d'altres coses no relatives a les condicions de necessitats bàsiques, es va insistir en que s'havia fet un ús reduccionista del concepte, com si hagués estat intencionat per part del moderador. Llavors un participant va dir: "*Però quan es parla de L'ALTRA qualitat de vida si no és aquí...? En parlarem en la prevenció, protecció, o quin espai?? Perquè si aquí no parlem de pobresa o benestar material... [on ho farem o on s'hi donarà oportunitat de parlar-ne]*". A partir d'aquí, es va 'capgirar' la discussió per parlar d'aquests temes, cosa que

va fer que s'agafés un fort caire de remarcar els aspectes negatius, de necessitat o empitjorament (que s'analitzen endavant), i per la majoria del temps restant de la sessió.

Així, no obstant els aclariments que es van fer sobre la contextualització del presentat, i dels quals tothom n'era conscient, aquesta es va convertir en una sessió sobre tot allò que constitueix la qualitat de vida, i per què la llei no és capaç de proveir-la. Insistent en què no s'havia considerat a la Fase I:

*No podem posar en un sac qualitat de vida, medi natural, etc
Si perdem la perspectiva de drets, en analitzar una llei que és de drets... –és que no sé per on agafar la frase, sincerament...
El que em sembla clar és que “procés de millora en aspectes de qualitat de vida”, en el gruix i als indicadors que tenim, que no ens els inventem /.../ Catalunya i Espanya estan a la cua d'Europa en pèrdua de benestar de l'infant; no podem dir frases d'aquestes; què estem analitzant? En base a què...? Són afirmacions que... –tenim dades!*

Al que es va respondre que en base al que se'ls havia preguntat en relació a aspectes específics dels articles de la llei que parlen d'això, de millores que s'han de fer en diferents àmbits on es desenvolupa la infància, i si les persones entrevistades de la fase primera trobaven que s'havia millorat o en notaven canvis; i que no era una afirmació sense context.

Al final, per articular amb el discurs que es venia donant, la participant va respondre, “ah, és que com el que tenim és això... ara em costa ser constructiva, perquè no sé per on ho hem d'enganxar...”; i va continuar parlant sobre la idea que desenvolupava abans. Una altra al final va reflexionar sobre que el punt que havia ocasionat tot l'enrenou, el que tenia era que es podia interpretar de forma 'enrevessada', dient “/.../ que l'únic que s'ha guanyat des del desplegament de la llei en qualitat de vida dels nens [em temo], és en adaptació de biblioteques, obrir poliesportius, i lleure i medi natural... –què trist això! T'ho pots prendre així...”

Tot aquest aclariment es fa, doncs, per tal d'explicar un incident, però també per aclarir que l'estructura categorial té una estructura

peculiar; principalment pel fet que durant la sessió **s'ha dedicat molt de temps a tot el que defineix, constitueix i no s'ha complert de la qualitat de vida dels infants, en detriment de la resta de temes o aspectes que es pretenia abordar**. De fet, part dels punts de la segona diapositiva i tots els de la tercera (inclosa al final d'aquest apartat), que tractaven sobre risc i maltractament, i protecció i desamparament respectivament, *no es van treballar gaire o no es van poder abordar gens*, per la falta de temps derivada d'aquesta situació.

La puntualització aquí exposada pensem que és també important per tot el que implícitament dóna per raonar sobre el mateix tema de la sessió.

II. INCLUSIÓ SOCIAL; IGUALTAT D'OPORTUNITATS

1. (PROMOCIÓ)

- Majoritàriament no es percep canvi en què pobles i ciutats tinguin en compte la **perspectiva dels infants**; o que el poder públic en faci possible el desenvolupament i l'autonomia en un entorn segur.
- Es veu una voluntat i procés de millora en aspectes que incideixen en la **qualitat de vida**, com el lleure, l'esport, medi natural, etc. Accions positives com ara les adaptacions a les biblioteques o l'obertura de poliesportius municipals.
- **Educació inclusiva:**
 - » 4/9 diuen: des de la Llei en general es fa esforç per tenir-la més en compte.
 - » 7/9: Aquest dret ha patit un retrocés; igual que la inclusió de les persones amb discapacitat i la diversitat; sobre tot per les retallades.
 - » 3/9: Opinió positiva dels vetlladors/es;
 - » 2/9: Manca de formació del professorat per atendre la diversitat;
 - » 1/9: manca per atendre la infància i adolescència en risc.
 - » Percepció generalitzada de certa millora en l'atenció a la immigració; 5/9: es deu sobretot a la reducció de la immigració; no a la LDOIA.
- Es valoren positivament en gral. i s'ha avançat en els **protocols d'infància i adolescència en risc** que assegurin l'actuació integral en els dif. serveis d'atenció. Desconeixement del seu funcionament.

II. INCLUSIÓ SOCIAL; IGUALTAT D'OPORTUNITATS

2. (PREVENCIÓ I PROTECCIÓ)

- L'àmbit de la prevenció és on el desplegament de la LDOIA s'ha quedat notable i comparativament més curt; encara que n'és potenciadora i s'avança en accions...
- Hi ha millora en la coordinació entre els diferents operadors, les entitats, els ajuntaments, els consells comarcals i la Generalitat arran de la Llei (SINIA; RUMI)

Risc Social

- **Els ajuntaments** i altres entitats locals es veuen com a importants i imprescindibles en la prevenció del risc; tot i la manca de recursos. També es valora com a positiu que entrin en la responsabilitat de l'acció protectora; encara que sigui complicat d'implementar.
- No s'han implementat de manera generalitzada a tot el territori els **plans d'intervenció** preventius i comunitaris, i els **programes integrals d'atenció** a la infància i adolescència. En les subvencions de la DGAIA es tenen en compte els entorns de risc i es prioritzen.

Risc i Maltractament

- Es valoren positivament en gral. i s'ha avançat en els **protocols d'infància i adolescència en risc** que assegurin l'actuació integral en els diferents serveis d'atenció. Desconeixement del seu funcionament.
- **Es perceben millores en les actuacions d'informació i sensibilització contra el R. i M., amb petites campanyes efectives, encara que insuficients.**
- Hi ha una millora dels **serveis d'atenció per a infants en risc de 0-3 anys**; a diferència dels educatius que, segons la majoria, han empijorant.

(Negretes: Punt repetits al focus grup de Mitjans de Comunicació)

▪ **Millores.**

Quan es va parlar sobre si els pobles i ciutats guien les seves **iniciatives i accions amb perspectiva d'infància**, s'opina que de manera específica, però amb una visió i intenció de cobertura global: els i les entrevistades també pensen que s'incideix en millores en la qualitat de vida segons es van introduint de mica en mica. És el cas dels camins escolars, que són una mesura molt concreta però que té impacte en la seguretat i indirectament en la pacificació del trànsit en alguns carrers.

Aquesta perspectiva s'ha vist també en el tractament que donen monitors i monitores a la **pràctica dels esports** (tot el contrari del que opina una persona de l'àmbit i participant a la comissió d'Educació i Valors); que es plantegen coses com la participació o la inclusió de tots i totes, la transmissió de valors en els actes, la importància del rol educatiu o el control de l'agressivitat en l'activitat, que sembla que abans no es miraven gaire. Algunes de les millores relacionades amb l'activitat esportiva també es veuen dins del **món escolar** on, amb una perspectiva de millorar la qualitat de vida, es vincula i promou la seva pràctica amb els programes de reforç escolar. S'intenta millorar el reforç, segons perceben els participants, fent més activitats fora de l'àmbit escolar, i a espais educatius esportius que són engrescadors i han demostrat tenir efectes en la millora de l'acompliment a les aules o la regularització (en practicar esports d'equip, escacs, etc.); i també amb perspectiva global.

Les **escoles obertes**, l'existència de les quals es veu facilitada als pobles, semblen també incidir en què la qualitat de vida si no millora, si més no es vegi aturada o no vagi a la baixa. Tot i les carències, retallades i problemes que es presenten en el context educatiu, es pensa que hi ha un permanent esperit i intenció de millorar la qualitat de vida dels infants les hores que hi passen; *"l'ànim de millorar-la no està aturat; i [crec] que s'intenta pensar o fer coses sense substituir a la família, però per a què el nen es trobi millor a l'escola, pugui rendir millor i no sigui un futur [cas] que marxi [de l'escola, com a cas de fracàs]."*

Aquestes idees es defensen o proposen tot i sovint esmentar **dubtes sobre l'efectivitat de les mesures i accions empreses**, en part perquè no se'ls ha donat seguiment o no s'han posat a prova. La qüestió la tractarem més en una categoria a part, concretament al punt E d'aquest apartat.

- **Necessitats bàsiques sense cobrir.**

La tònica general de la discussió va ser que en els darrers anys la qualitat de vida, i alhora en part la igualtat d'oportunitats, han sofert una davallada molt significativa; caiguda que es veu

agregada tot i l'existència de la llei, o en part precisament per allò, en ser-ne una que parla de drets i oportunitats per millorar la vida dels menors d'edat. I agregada en part arrel de la crisi econòmica, però també per altres variables –molt criticables i criticades, en tant no haurien de ser; o no haurien d'impactar (tant) la vida dels infants si realment es prioritzés el seu benestar. Segons els i les participants, es pot veure de manera objectiva que importants necessitats bàsiques no estan encara cobertes. Una d'elles és el **suport a les famílies amb fills**, fonamental per a què sigui possible millorar la qualitat de vida dels nens i baixi el risc social. Un suport que es traduiria, per exemple, en què els pares poguessin estar amb els fills més temps, ho qual passa per promoure la conciliació dels horaris de treball.

La manca de recursos es fa molt palès en la **càrrega que suposa pels serveis socials locals bàsics** implicar-se en les situacions de risc social i resoldre els diferents temes que els van pertocant; i en aquest sentit es diu que l'impacte de la llei és molt significatiu a aquest nivell, però comportant una impossibilitat per assolir el que pretén si no es tenen els recursos necessaris. Una altra puntualització feta pel que fa a aquest tema és l'impacte que suposa la llei de violència domèstica, en el sentit que suposa revisar la possible situació de risc de l'infant cada que n'hagi una denúncia; i que suposa igualment una implicació per part dels serveis socials locals i a més de tipus especialitzats, que vertaderament no es proveeixen. La conseqüència és que no es pot donar una **atenció de qualitat als infants**; influint alhora en l'angoixa dels professionals i les entitats que hi laboren, perquè en qüestionar-se si la seva feina està ben feta, es veu que no, però perquè no hi ha els mitjans, i no per falta de voluntat.

Un aspecte particular que va aprofitar per esmentar l'assistent al grup que venia del Col·legi de Logopedes és que la llei **no preveu, aborda o resol problemes de caire evolutiu**, com és el cas dels de llenguatge. Aquest tipus de disfuncions o trastorns en la comunicació tenen una conseqüència directa i específica en la capacitat d'exercir els drets; *“el que ens preocupa és quan sento tots que parlu de què els nens han de participar, parlar, etc.,*

la realitat que Sí veiem nosaltres és que els nens avui en dia, un 25-26% de P3 i P4 tenen alteracions greus de la comunicació. /.../ Els nens no tindran [per tant] veu ni estructura lingüística per poder fer servir cap dels drets!” Per la qual cosa seria important que es revisin situacions d’aquests tipus, i les necessitats que comporten.

▪ **Empitjorament en diverses condicions.**

Moltssituacionsclaramentnos’han milloratarrelde lallei, doncs, i es troben ‘en suspens’ o no poden canviar-se bàsicament perquè no es cobreixen diverses necessitats. A la llum d’una llei que pretén preveure o proveir del necessari, el no compliment de l’articulat es pot considerar un agreujament de situacions, com ja suggeríem. Però en d’altres qüestions i casos és clar que s’ha empitjorat, en opinió dels experts que van assistir a la sessió.

En primer terme, pel que fa al **risc social** es parla d’un augment important en tots els tipus en els darrers anys (lleu, moderat, greu); en part perquè als ajuntaments no se’ls han donat els recursos econòmics ni humans necessaris per fer-hi front, però si la corresponsabilitat en la prevenció esmentada. També, perquè ha anat augmentant una situació de **pobresa** que porta a moltes famílies abans de classe mitjana benestant als llindars d’aquella situació, limitant les seves possibilitats d’exercir els seus drets o desenvolupar-se en igualtat d’oportunitats (ho reprenem després), i a una **pèrdua generalitzada del benestar** per part de l’infant, segons reflecteixen els diversos indicadors; *“i un cop que saben la realitat, que és escandalosa, s’hauria potser dedicar una mica més de recursos... els diners de La Grossa [per exemple]....”*

Pel que fa a l’àmbit educatiu, es diu que s’ha agreujat molt la situació del **fracàs escolar**; tema sobre el qual sembla que la llei no ha pas tingut cap impacte, sinó tot el contrari, perquè es constata que no s’ha actuat pensant en millorar els resultats que s’obtenen en les avaluacions internacionals i baixar les taxes d’abandonament. Així mateix, una persona opina que la situació escolar dels **infants tutelats** és molt desastrosa,

basant-se en un seu estudi dels itineraris que han seguit infants amb aquests antecedents, amb resultats molt negatius d'abandonament i fracàs, els quals mostren que només el 18% acaben el seu cicle escolar sense repetir curs (Montserrat, Casas, Malo i Bertrán; 2012; VilaWeb, en xarxa).

▪ **Actuacions fragmentades i sense coordinació.**

En opinió de més d'una persona participant, en l'últim punt explicat sobre abandonament escolar i igual que en l'empitjorament de l'educació inclusiva, es veurien clares les conseqüències de la **falta de transversalització**; *“com que no [la] tenim, no arriba a Ensenyament, encara que sigui per infants; la qüestió educativa de nens en risc o possibilitat de patir-ho, fatal. /.../ Del 2010 cap aquí hem anat augmentant la gravetat de la situació [de fracàs escolar].”* Aquesta falta es veuria fins i tot en les grans i primeres accions, com per exemple el fet que els beneficis de la loteria no arribin de cap manera a Ensenyament, tot i que se suposa són per infants.

Un participant va matisar la idea abans citada en el cas de la revisió de la situació de risc derivada d'una situació de violència, dient que en aquest punt en concret sí que funciona la transversalitat, perquè el cas pot arribar per Mossos o altres instàncies, no havent d'esperar que siguin necessàriament els serveis socials els que hagin d'actuar primer. Però en la majoria de les accions protectores sol haver falta de claredat, tant perquè la llei deixa llacunes importants en aclarir les atribucions, 'qui fa què', com per la conseqüent manca d'ordre i **descoordinació entre uns nivells i altres**; *“vaig a dalt [autoritats] i diu ‘tot allò que hem de lligar entre els ajuntaments i vosaltres, que és competència vostra, que nostra’; que ve aquí, allà...”*

Una altra participant ho completa dient que en no haver claredat els professionals es queden com descoberts, generant-los *“/.../ una inseguretat jurídica brutal /.../ terminis que no s'estableixen per una qüestió d'informes... coses que són fonamentals realment per sentir-te una mica còmode en l'exercici de la professió, per fer una bona feina en la protecció dels infants.”*

Però on més s'insisteix que hi ha **manca de visió i actuació integral**, és en el fet que s'actua molt amb, per i mirant a l'infant concret, perdent de vista que aquest forma part d'una unitat familiar que sovint presenta tota iguals trets o qualitats, com abans esmentàvem sobre la necessitat de fer polítiques de conciliació, i on cal incidir (en tot el sistema familiar) perquè el resultat sigui viable i produeixi efectes en l'infant o adolescent.

Una altra situació on es veuria aquesta mancança és quan es desenvolupen programes que, tot i ser plantejats amb rigor acadèmic, per part d'experts i havent comprovat els resultats positius, es queden en 'experiències anecdòtiques', perquè **no se'ls dóna continuïtat ni més abast**, tot i saber que funcionen:

Es va iniciar un programa de suport a un grup de nens [tutelats] gràcies al voluntariat d'un grup de mestres; i el general és que amb uns nou hi ha hagut un resultat positiu, els altres sis no. Una acció per quinze nens, quan els que estan en educació són [molts]... -Tenia que haver hagut algú més; arribar a [molts més]... Un cop que sabem la realitat, que és escandalosa, s'hauria potser dedicar una mica més de recursos, i /.../ no tenim en general instruments per avaluar-ne l'impacte.

- **Dubtes i desconeixement sobre els efectes de l'aplicació.**

Correlativa a la manca de coordinació és la ineficàcia de determinades mesures i canvis, introduïts arrel de la llei en l'acció promotora, preventiva, participativa i protectora.

Els i les participants tenen els seus **dubtes** que de vegades tot dependria de **si els referents són els adequats**; “hi ha coses més endreçades o no; animen a pensar en què s'intenta incidir en una millor qualitat de vida; altra cosa és com ho tenim ordenat o si realment estem encertant /.../ però no ho sabem de manera clara.” O bé, si les comparacions no venen al cas per les diferències de context; “ens estem emmirallant molt en països que... importem polítiques i mètodes d'Estats Units i Canadà sense tenir en compte que els pares d'aquests nens [d'aquests països] a les 4;30 són a casa per fer coses [i aquí no].”

També tenen dubtes sobre si el que es presenta com a “conseqüència” de l’aplicació de la llei realment ho és en tots els casos o al menys hi té a veure;

El poble on visc, no és des del 2010 que està oberta la biblioteca, i que es fan coses els dissabtes, ni al pati de les escoles; és molt anterior; ni tan sols tindria a veure amb la llei, sinó amb la voluntat, com diu a dalt [de la diapositiva] de cada alcalde, director d’escola i de CAP; però no amb la llei, entenc jo...

Aquests dubtes estan també de vegades donats per la **manca de dades per contrastar**, la qual cosa fa no poder fonamentar una opinió adequadament, i els experts en són conscients o ho diuen de mode explícit: són “percepcions” particulars o no estan segurs que determinats canvis siguin directament deguts a la llei; “estic d’acord [amb què ha millorat l’educació inclusiva perquè ha baixat la immigració]; ho diria ‘percepció’, perquè és la meua opinió, que no és gens vàlida per ser contemplada desconeixent informació que és fonamental per dir si la llei ha tingut un impacte en determinats aspectes. Tinc la sensació que no, però n’és una subjectiva.” Igualment, diuen que les dades d’infància en risc augmenten any rere any de manera exponencial, però no ho poden assegurar del tot, perquè abans no n’havia o bé no es van recollir amb els mateixos criteris.

D’altra banda, la possibilitat d’avaluar si la llei ha portat millores presenta dubtes donats determinats **contrastos entre les esferes del benestar a nivell individual i social**, cosa que fins i tot dibuixa una escissió: tornant a l’exemple dels camins escolars citat abans, “globalment” hi són i poden constatar els canvis que poc a poc es van introduint a nivell social, però no es creu pas que això tingui un impacte en la millora de la qualitat de vida pel que fa a un col·lectiu com la infància en risc; “/.../ crec que no! Un infant que té una dificultat greu a casa de caire emocional, educatiu o el que sigui... el camí escolar és el que menys li preocupa; ho fa més la situació de violència que pot estar vivint a casa seva, o no tenir un àpat i comer comida basura...” En aquest sentit, és constant la crítica, perquè es pot estar tenint una visió esbiaixada dels efectes de l’aplicació de la LDOIA,

per tal de recolzar ho positiu, obeint a determinats interessos: no se'n reconeixen els desequilibris, o es justifiquen.

En opinió de la participant vinguda d'Unicef, en tot cas el que caldria fer és **una llista de deures que es pot objectivament comprovar** per fer alguna ponderació, i “/.../ que en teoria, si la llei es complís a ‘rajatabla’, s’haurien d’haver passat; hem dit algunes que sí: Taula nacional, Consell nacional d’infants... [però veiem] Article 15: ‘prioritat pressupostària’ /.../”, i llegeix l'article per fer palès que no s'aplica.

- **Qüestionament i reflexió dels conceptes treballats.**

El decurs de la sessió va comportar un anar i venir pel que s'entén per cada cosa de les discutides, i els conceptes clau que cal aclarir per tal d'evitar ambigüitats i no estar fent valoracions gens relacionades o fidels amb una realitat que es pot palpar. Per tant resulta essencial establir, diuen, el que s'entén per cada cosa.

En relació a la **qualitat de vida**, diuen que encara que s'han de destacar i reconèixer les coses concretes aconseguides per la llei i millores en determinats recursos que incideixen en aquesta, una altra cosa és comptar amb (prendre en compte) el concepte de qualitat de vida; “*perquè comença aquesta amb les condicions materials, i no se'n parla; i les de les famílies amb fills, tothom sap que han empitjorat a Catalunya; tenim molts estudis.*” Els i les participants consideren doncs que s'ha de fer la promoció que preveu la llei a la família amb fills i donar-hi el suport necessari, com a cosa fonamental perquè millori la vida dels infants i baixi el risc. Així doncs, pensen que el concepte “qualitat de vida” no es pot fer servir com a bandera o logotip, sinó que s'ha d'utilitzar de manera més rigorosa, àmplia i incloent tots els aspectes, també la salut mental –cosa que van reflexionar, insistim, en el sentit dels punts que s'estaven presentant a la sessió, que no es referien a les condicions de necessitats bàsiques.

Pel que fa a la **igualtat d'oportunitats**, qüestionen igualment si la llei l'ha fomentada i per a totes les nenes i nens, perquè en

no estar garantit allò que és objectivament fonamental, no es pot parlar d'autèntica igualtat, ni d'oportunitats ni de res, i més enllà del que pugui constituir la qualitat de vida "subjectiva", perquè poder fer determinades coses, necessàriament implica haver resolt determinats problemes i carències previs. Una participant diu que tot i que hi ha iniciatives interessants i potents en temes com lleure, esport o medi natural, "en termes de drets i oportunitats, que és del que parla la llei, el que hem de garantir és igualtat d'oportunitats a l'accés de les activitats. Llavors ho hem de formular en clau de mecanismes de garantia de la igualtat en l'accés." Els tipus d'activitats en sí és una cosa que té més a veure amb allò més subjectiu que esmentàvem, i la llei ha justament de servir per tenir-hi l'accés, així com als diversos recursos, amb perspectiva d'igualtat d'oportunitats; sempre però blindant els drets dels infants en situacions de crisi; "perquè si la llei no t'ha de servir per [allò], per a què t'ha de servir...?"

II. INCLUSIÓ SOCIAL; IGUALTAT D'OPORTUNITATS

2. (PREVENCIÓ I PROTECCIÓ)

◇ PROTECCIÓ I DESEMPARAMENT:

- Hi ha millora en les actuacions contra el maltractament; i major **cooperació interdepartamental** en la protecció, arran de la concreció de protocols entre departaments.
- Tots coneixen i fan una valoració positiva dels **indicadors i factors de protecció publicats per la DGAIA** per a les valoracions homogènies en la determinació del desemparament. 4/9: Caldrà veure com funciona la seva aplicació.
- Ha millorat el temps de resolució i és més ràpid el procediment per a la **determinació de desemparament**.
- La LDOIA ha produït millores en l'ordenament i l'atenció dels **joves extutelats**; tot i que encara se'ls ha de donar major atenció a les seves problemàtiques quan surten de l'àmbit residencial.

Com hem dit abans, no es van discutir gaires punts d'aquesta última secció per falta de temps.

4.5 Aspectes relatius a l'educació i valors.

La discussió amb aquesta comissió va tornar una abundant quantitat d'informació, i sobre aspectes força heterogenis, el que va generar nombroses categories. En principi, aquest àmbit temàtic no estava tan constituït, clarament diferenciat ni va ser una categoria d'anàlisi de la Fase I. Això d'una banda ens va dificultar un poc la feina en 'traslladar' clarament a la sessió els punts i conclusions més importants del tema, i constituir-ne els quadres. I per altra part veiem, un cop feta l'anàlisi, que el treball d'aquesta comissió potser sigui el més interrelacionat (a un major nivell) amb els dels altres: l'àmbit de treball de totes les altres comissions sempre toquen o es veuen tocades pel treball educatiu, i l'educació i els valors impregnen i són molt transversals a totes elles.

A nivell categorial, això es tradueix en què potser les generades per aquesta comissió són més properes temàticament i coincideixen més sovint amb diverses categories d'altres comissions alhora. I que a més és molt predictable que **les conclusions relatives a tots els diferents aspectes passin per la reflexió i treball educatiu i dels valors**, d'alguna manera.

La informació presentada és la següent:

II. EDUCACIÓ I VALORS

- Empitjorament dels serveis educatius per a infants de 0 a 3 anys en general, en no tenir accés les famílies amb menor renda; i no se'n supleixen les mancances. Es percep d'altra banda una millora dels serveis d'atenció per a infants en risc d'aquestes edats.

"És tot contradictori (reflexiona).. els serveis de protecció (...) han millorat. S'ha introduït la cultura, s'ha creat la cartera de Serveis Socials 0-3, però per l'altra costat l'aportació de la Generalitat a les guarderies públiques de 0-3 s'ha reduït.

Llavors és un contrast absolut..." (Entrevistat; fase I de la recerca).

- Protecció: Menor assoliment educatiu entre infància i adolescència protegida.
- Pel que fa als joves extutelats, s'hi ha millorat l'atenció; encara que s'ha de donar major atenció a les seves problemàtiques en sortir de l'àmbit residencial.

- Educació inclusiva: Per 7/9, aquest dret ha patit un retrocés; igual que la inclusió de les persones amb discapacitat i la diversitat; sobretot per les retallades. 3/9: Opinió positiva de vetlladors/es; 2/9: Manca de formació del professorat per atendre la diversitat; 1/9: manca per atendre les necessitats educatives de la infància i adolescència en risc.
- Tots: certa millora en l'atenció a la immigració; 5/9: es deu sobretot a la reducció de la immigració, no a la LDOIA.

II. EDUCACIÓ I VALORS

1. PROMOCIÓ I PREVENCIÓ

- A part de la falta d'accions per preveure i millorar la salut entre els joves, hi ha un empitjorament, com per exemple en el cas del consum de drogues.
- En relació a la violència masclista, encara que hi ha certa millora en la prevenció, no es veu canvi en les relacions entre els joves; tot i que s'ha aconseguit que aquesta pràctica estigui molt mal vista per la societat.
- En general, es perceben millores i s'han dut a terme petites campanyes efectives en les actuacions d'informació i sensibilització contra el risc i maltractament en general; tot i que es consideren insuficients. Manca desenvolupar més la prevenció.

2. ACCIÓ DELS ORGANISMES LOCALS

- Per a 6/9, no hi ha prou eines de participació i escolta infantil en general.
- En l'àmbit escolar hi ha poca P., tot i que els infants i adolescents hi passin tant temps.
- Consells escolars: Per a 3/9, són espais per participar i ser escoltats, però amb mancances importants.

(Negretes: Punt repetits al focus grup de Mitjans de Comunicació)

3. ACCIÓ DELS ORGANISMES LOCALS

- Consells de participació: 5/9 diuen que són els agents principals que treballen per la ciutadania activa. 2/9 també fan valoració positiva del projecte Aprenentatge i Servei, element que pot promoure i ensenyar-la entre els infants i adolescents. Però no es relaciona amb la LDOIA.

- Pel que fa a fer possible el desenvolupament i l'autonomia dels infants i adolescents en un entorn segur a les ciutats i pobles, entre d'altres: 3/9 pensen que hi ha petites millores com ara els *camins escolars* implementats a alguns municipis.
- En relació a alguns aspectes que incideixen en la qualitat de vida (lleure, esport, medi natural), 8/9 perceben una voluntat de millora i un procés en positiu (adaptació de biblioteques; obertura de poliesportius).

▪ **Actituds dolentes i negligents.**

La manca d'aplicació de la llei, segons aquest grup de discussió, tindria la seva base en determinades actituds, prejudicis, resistències, o manques d'assumpció i sensibilitat, tant de la gent que envolta als menors d'edat com del medi en general –és a dir des del micro- al macrosistema en què la infància es desenvolupa i s'educa.

En primer terme, hi ha una part d'aquest 'llistat de faltes' que no s'origina d'un comportament conscient o deliberadament decidit; sinó en el fet de **no saber com comportar-se adequadament amb o cap a la infància**. Per exemple, una participant comenta que li resulta increïble com tot i el gran desenvolupament que va tenir el coneixement sobre la primera infància durant el segle XX, la realitat és que la majoria dels professionals en tenen una visió molt pobre; i ja no dir qui no treballa amb ella, perquè aquest saber no s'ha fet *popular*; “/.../ perquè si fos així, des de les actituds normals, del carrer, a la presa de decisions dels polítics, donarien altres resultats.”

Apart d'això, hi ha una tendència a centrar-se en un aspecte de la infància donada la pròpia àrea d'especialització o àmbit de treball, el que resulta evident i comprensible, però **excedint-se en no concebre l'infant com un tot**, com un bloc el qual cal entendre i tractar de manera integral. Resulta que en moltes qüestions i ocasions el nen/a està sotmès/a o subjecte als vaires de l'estructura que el món adult ha imposat pel seu maneig i tractament, súper-especialitzat. També hi ha una falta de consciència o dificultat per comprendre, en paraules d'una altra

experta, la importància i grau de necessitat de l'acompanyament i mesures adaptades per als nens/es en situació de vulnerabilitat.

També es diu que hi ha propostes, projectes, plans, polítiques, iniciatives molt bones i potencialment efectives, però que en 'posar-los les mans a sobra', per no saber com dur-los a terme de manera adequada, pertinent, o per voler enquadrar-los en els esquemes educatius formals, no només inhibim el seu possible efecte, sinó que, *“/.../ les acabem pervertint i no tenen l'efecte que haurien de tenir /.../ ara el risc [del projecte Aprenentatge i Servei, per exemple] és que en el moment que es fa una assignatura de 3r d'ESO que és de servei, no disminueixi, que no és voluntariat... I en el currículum el que haurà és 'voluntariat obligat'; que a més serà una nota...”* Evidentment, en cap cas estem afirmant que aquestes siguin situacions generalitzades o majoritàries; sinó que el fet que existeixin i es puguin constatar, té determinats efectes, sempre sobresortints, i no ajuden pas al que la llei pretén o promou.

Una qüestió per igual repetida es refereix a la **negligència o desídia en les actituds i les accions**. En moltes ocasions, es coneix una realitat, s'han dissenyat les solucions o provat que determinada política o acció és la millor; però amb tot, simplement no es du a terme; *“/.../ les dades diuen [que amb els programes de segones oportunitats les desigualtats es poden reduir], i nosaltres que l'escolarització del 0-3 no és obligatori; i amb això 'tanquem la barraca' i cap a casa...”* S'assegura que l'administració es desentén quan veu que determinats col·lectius estan suposadament sent 'ja' atesos, però sense comprovar-ho; *“/.../ ens anem tots en retirada, i tenim el que tenim: no reducció de la desigualtat; per tant... Tenim dades; se suposa que sabem el que hem de fer però no ho fem, llavors és com... -bueno [una autocomplaença]”*. I això sembla repetir-se en nombrosos casos i d'àmbits molt distints, però sempre d'igual manera, perquè el problema és aquest tipus d'actitud de deixadesa dels i les responsables. De fet hi ha qui pensa a la discussió que les actituds són fins i tot més determinants potser que el tan esmentat “coneixement” de la llei, en enfocar les coses d'una determinada

manera i arribar a canviar models de treball (per ex., les xarxes que es constitueixen; hi aprofundim després).

Relacionat a això, està la discrecionalitat per a dur a terme determinades accions; **dependents de la voluntat personal**, i així deixades, al llibre arbitri: una experta explica pel que fa al Pla Català de l'Esport, que tot i promoure la presència d'alumnes dels centres de secundària a les juntes, en realitat fer intervenir i participar l'alumnat depèn de l'adult que està al costat en determinat moment. És a dir, que en la pràctica es complirien les normatives *dependent* del posicionament emocional de l'adult cap a l'infant, en un moment donat. En sí, i de la mateixa manera, deixar participar l'alumnat per una qüestió fonamental i rellevant com és l'organització del funcionament de l'aula i el propi aprenentatge, té un element molt important, que pot fer contraposició:

Quan l'educador/a, mestre/a o monitor/a no acaba d'identificar la seva responsabilitat amb aquest procés del que està parlant [l'organització de l'aula i l'aprenentatge]; quan no hi ha aquesta identificació a la pròpia manera de fer, posicionament, afecte... i implica i suma a aquests resultats –perquè no només és responsabilitat d'ell; però si té consciència, és més fàcil treballar els elements de participació.

En última instància, aquesta qüestió i problema de les actituds o la (falta de) pròpia implicació es pot trobar a tots els nivells, és a dir, desborda l'àmbit escolar, el personal educatiu a qualsevol organització, i la qüestió de l'aplicació de la LDOIA, perquè n'és un de caire social, cultural. I els arguments dels participants així ho identifiquen, com citem a altres categories.

- **Rigidesa i resistències per a canviar de model o praxis.**

En parlar sobre els límits de l'aplicació de la llei ja dèiem que hi ha diversos agents educatius els quals no identifiquen com a tasques pròpies, diverses actuacions que anirien bé d'acord amb ella, amb el que pretén o prescriu. En això, i concomitant a la negligència i actituds tot just analitzades, es veuen **les**

dificultats personals per a modificar la pròpia manera de fer, comportar-se, i/o interpretar els actes i les idees. Moltes de les “dificultats” són en realitat resistències conscients, donades o relacionades amb determinades situacions que no agraden el personal, com exemplifica una participant:

Parlant amb companys que treballen en centres, estan molt queixosos. I aquí penso que hi ha encara massa barreja del que és l'aplicació d'una llei que reconeixem més respectuosa dels infants i tal, i un reglament que regula després què passa o no a les residències i als acolliments... No està destriat; i la llei pot ser que sigui positiva, de cara que afavoreixi millores; però que està molt lluny de poder-se aplicar; perquè la gent està descontenta.

Així doncs, ens estaríem referint a problemes de caire personal i no ‘de procediment’ per se. Apart de les resistències, hi ha una **rigidesa en el sistema o en l'aplicació**, però que finalment n'és una de les persones; “*tenim professionals localitzats en un aspecte [molt específic] a treballar i d'allà no els toquem, i poden donar molt de sí per treballar els valors, des del món reglat que és l'escola, i encaixaria perfectament. El q passa és q a la llei no posa [literalment] que hi ha d'haver educadors, però no siguem tan quadrats, i mirem què és el que tenim!*”

Hi ha, així mateix, **una cultura escolar** que costa molt de revertir; la qual sense dubte té a veure amb **el model vigent**, un que no ha canviat; “*una metodologia molt arrelada en el ‘puc fer’ /.../ transmissiva total, i des d'un punt de vista monolítica, econòmica, de productivitat... Tot allò dóna molt poc lloc a trencar les diferències /.../ la majoria de coses que estem parlant ho són [de base], de sota arrel.*” Una de les expertes fins i tot fa referència al canvis històrics i moviments socials (com els del 1968) per explicar que malgrat grans mobilitzacions, esdeveniments o reformes, tot allò *no ha quallat* tant com es pretenia; la qual cosa en realitat passa amb totes les qüestions: *els canvis actitudinals i col·lectius són difícils i lents, requerint molt treball de fons.* Una altra afirma, així mateix, que tota la manca de canvis és més per les actituds de les persones, que pel model educatiu dominant en sí.

Les dificultats per modificar les pràctiques venen d'altra banda, segons una de les entrevistades, arrelades en què no hi ha un canvi a **nivell conceptual**, de la manera com es concep el nen i com educar-lo; *"i [la falta de participació a l'escola] ve del mateix, d'un tema de **concepte, actitud, mètode**; de la consciència que tenim arrelada..., de cultura, i la cultura escolar que tenim /.../ és que nosaltres partim d'on partim: no podem deixar de banda una escola que durant anys i anys s'ha fet d'una determinada manera."* Llavors no només hi ha un desconeixement, al que fèiem referència, sinó *una dificultat per concebre el menor d'edat d'una manera distinta a aquella que ha romàs en la col·lectivitat i l'escola durant llargs períodes.*

De fet, es pot dir que les dificultats que creua *l'escola inclusiva* tenen molt a veure amb aquesta categoria d'anàlisi, perquè són principalment conseqüència d'una manera de fer les coses: *"/.../ a més la idea de l'escola inclusiva [entre d'altres] passa moltes vegades per treballar d'una altra manera; tenim metodologies, [però] està clar, partim d'una cultura d'escola que ens costa moltíssim de revertir, i això va en contra total del [seu] esperit."* De manera que no seria tant el model, la proposta o la finalitat el/la que és 'incorrecte' o 'equivocat'; sinó que la seva possibilitat d'actualització requereix una modificació més a dins del subjecte que no pas de tipus ambiental; una cosa poc treballada: *"el problema és que no tothom ho fa [educar inclusivament fora de l'escola], per tant allò exclou la canalla; surten de la feina i es treuen la màscara /.../ la gent s'arremanga quan té la situació a casa."*

Un altre dels temes de fons que no permet canviar de model o praxis, segons una de les opinions, és que potser no s'han dedicat, al seu torn, **hores específiques i concretes per pensar o repensar** els models complets, de manera integral i pensant en les raons que fan fracassar determinades campanyes o intervencions educatives, que no estan calant en el jovent; "llavors és un moment per repensar, no?, el que estem fent aquí. I en aquest sentit sí que la llei no... [ha tingut efecte en millorar A, B, C coses] – pel que veig jo quan anem als instituts, no ha tingut efecte en aquests comportaments [violents]."

▪ **Incidència a col·lectius/entorns específics; desigualtats.**

Pel que fa a aquest tema, com a primera qüestió tenim el que es diu sobre la no-obligatorietat d'un **nivell educatiu per als infants de zero a tres anys**. Semblaria que pel fet de no ser obligatori es dóna certa relaxació en la 'urgència' de proveir serveis de caire educatiu per a la població d'aquesta franja, que contribueixi al seu benestar. Una de les participants pensa que això en part es deu a que la llei és *molt tímida* en el desenvolupament d'aspectes que es refereixin específicament a aquest col·lectiu més enllà de la protecció, perquè no hi apareixen gaires reflexions, suggeriments o normatives sobre com potenciar possibilitats per aquest grup, com sí es dóna per altres: *"així com [la llei] desenvolupa altres aspectes, molt d'altres edats en relació a la participació o la prevenció, [els 0-3] o és perquè són de protecció, o no existeixen. /.../ Evidentment va junt amb la família, no es poden separar."* D'aquesta manera es podria en part explicar que augmenti la citada categoria de "infància en risc" en la societat actual, i sobre la que es va discutir: si la família es troba segregada, diuen, l'infant també ho estarà; i, en no estar garantida per llei l'atenció, els petits es veuen afectats en situació de crisi.

També s'observa clarament **un augment de les desigualtats segons els infants es van fent majors**. S'explica que en els serveis de zero a tres anys no són "tantes", perquè a l'escola bressol es treballa de manera més global –en el sentit de competències més genèriques, sense exacerbar o perfeccionar les d'uns mentre que les dels altres no s'arriben a compensar, encara que siguin més bàsiques. Però ja es pot veure de manera evolutiva com irremeiablement van augmentant des del primer moment; *"—penso a favor de l'escola bressol, que treballa de manera més global; i a mesura que van creixent [els nens] la desigualtat i l'exclusió augmenta."* En paral·lel creixen també **les dificultats per remetre-les**; es fan majors les iniquitats i s'ajusten a la normalitat; perquè la societat és desigual, i fins i tot arriba a tancar-se a la diversitat: *"Tot allò [el model present d'escola] dóna molt poc lloc a trencar les diferències, i la gran diversitat que hi*

ha, física, social i totes les que tenim; que no es plantegin des d'un punt de base.” La persona que ho comenta diu basar-se en estudis que comproven aquesta dificultat; però esmenta en contrapart l'existència de programes de segones oportunitats, que demostrin ser capaços de reduir les desigualtats abans d'arribar a l'educació superior, si es du a terme una intervenció correcta.

De fet, es va dir que l'escola hauria de ser no només un espai d'aprenentatges curriculars, sinó un espai on es poguessin d'alguna manera **suplir determinades mancances** que els nens venen arrossegant de fora, i que reflecteixen carències del seu entorn. En aquest sentit, es donaria protecció real a la infància, en ajudar a frenar situacions de risc si se intervén com cal en el món educatiu. Però la realitat és que de vegades les diferències i desigualtats venen promogudes o reforçades des de dins; “/.../ l'escola té les dificultats que té [per paliar les desigualtats]; i insisteixo en les actituds [que s'hi poden trobar], perquè avui dia les criatures amb més desigualtats són les que es diuen *Mohamed* i així, encara que siguin de 3a generació...”

- **Manca de regulacions o desplegaments específics / per àmbits.**

Nombroses vegades es va puntualitzar aquesta falta, en els més variats àmbits, i de la qual es generen conseqüències significatives. Una participant diu, per exemple, que la llei “*hi passa de puntetes*” en ho referent a la regulació de tot **el sistema de protecció** (residències, acolliments, etc.), el qual cal regular. Hi ha una barreja entre una llei que es reconeix com més respectuosa dels drets i la infància, però que després manca de reglaments regulatoris del que passa als entorns; una falta per la qual en part la gent que hi treballa es troba descontenta; com abans dèiem.

També manca tot un sistema o marc normatiu unificat pel que fa als **esports i activitats recreatives**, com sí existeix a l'àmbit escolar. És important en tant que no es té en compte l'estat de desenvolupament del nen, nena o adolescent per regular l'activitat. Ho posa de relleu l'assistent qui treballa a l'àrea d'esport, ressaltant

les conseqüències d'aquesta manca en el maneig que es fa dels infants, com si no calgués prevenir o limitar l'acció que es fa amb nens petits pel que fa a les possibles extralimitacions en l'exigència o la pressió per assolir uns resultats determinats, per exemple; “/.../ no existeix norma, i [els monitors esportius] poden per tant fer, i fan mal, a nens que volen formar com a campions, sense donar la visió educativa, la de l'infant globalment i les seves estructures /.../ Ho veig molt greu i com molt oblidat.” Així doncs, si hi hagueren uns protocols que guiaren les actuacions, el que es pot fer i fins a on, no només es protegiria més la infància, sinó que els adults que hi intervenen estarien molt més sensibilitzats amb la qüestió i els drets dels infants.

També es veu una falta total de procediments clars sobre com gestionar i ordenar **la sortida del sistema de protecció dels adolescents** en arribar a la majoria d'edat, i l'encarrilament dels seus itineraris.

Pel tema del re/plantejament de protocols o reglaments adquireix rellevància tot el tema de pensar i repensar els models, desenvolupat en una categoria anterior. Molt sovint en el desplegament de la LDOIA el problema torna a ser una i altra vegada el desenvolupament d'intervencions o iniciatives sense una adequada planificació; en part per la manca de marcs regulatoris.

- **Empitjoraments i manca de recursos i metodologies.**

La falta de capacitat o voluntat per a canviar de models o praxis abans analitzada, té molt a veure amb què no es puguin fer realitat els objectius plantejats, i fins i tot considerar que determinades situacions educatives han empitjorat, al comparar-les amb els estàndards previstos. D'igual manera i per la mateixa falta, de vegades **no s'hi dona suport o no es desenvolupen els recursos**; i parlem no només dels materials, sinó de conèixer *maneres clares d'actuar* o realment comptar amb els espais i condicions, de tot tipus, que permetin arribar on es vol. A la part de Desplegament hem citat el que pensa la participant vinguda del Departament de Presidència, qui diu que es treballa molt amb Ensenyament per a fer arribar-hi la llei, però reconeix

igualmente que se'ls demana molt però **no sempre se'ls faciliten les eines**, recursos ni prou personal per realitzar el que es pretén.

La mateixa situació semblen crear:

- I. *Els serveis locals*; dels quals es diu que sí que tenen una visió més global i integral del que cal fer amb els infants a partir de la LDOIA, però que **sense els recursos necessaris o les competències** no es pot assolir; “/.../ perquè al local se li dóna ho tècnic [parlant d'educació] però sense els recursos.” Aquesta persona diu que hi ha “bones experiències” en relació al que cal fer i tenint una visió integral; el problema és que siguin casuístiques, no generalitzades o no permanents.

- II. Una altra opina que *el sistema educatiu* hauria de, com a mínim, no augmentar la bretxa i desigualtat entre l'alumnat (tema ja analitzat) en promoure la competitivitat, perquè ja es promouen des del moment en què es deixen els deures: els mestres han de tenir la consciència i mirada que realment les famílies no són capaces de donar resposta a les exigències acadèmiques que el sistema i l'escola plantegen als seus fills, ni bona part dels alumnes tenen **els espais, recursos ni suport** per complir amb les expectatives posades; “*el nen no té un espai físic, arriba a casa i només hi ha una habitació per tots i fa els deures al llit: què li podem demanar?*”, reflexiona una altra experta. I afegeix que la infància vulnerable i amb necessitats especials requereix aquelles **mesures adaptades i un acompanyament adequat** que ja esmentàvem; perquè altrament la distància entre el que s'aprèn a classe i on pot arribar un infant és major: s'obre la bretxa de les desigualtats, dificultant-se'n la remissió.

- III. També es considera que hi ha empitjorament en els serveis *d'infància de 0 a 3 anys*, d'acord amb ho dit a la primera fase, perquè ha augmentat la ràtio per aula i s'ha reduït el personal. El problema és que tampoc no s'han desenvolupat tantes **estratègies d'optimització** com caldria –reflexions, suggeriments, normatives; de les quals vam parlar també en una categoria anterior.

IV. La *violència entre adolescents* no només no ha disminuït sinó va en augment, malgrat les campanyes; ho qual posa en evidència que no s'ha treballat encertadament en el tema, i a més va en certa manera pitjor, pel fet que comença abans i és més subtil; *“/.../ no tant de la trompada, sinó més psicològica, d'assetjament, afectiva, i per tant eficaç /.../ ara tenim un 'Smart Phone' que a més ens hi ajuda; fa que ella li hagi d'enviar [a ell] una foto de com va vestida, si realment està on diu i amb qui està parlant /.../ per mi això és una violència masculista des d'edats que abans no es donava.”* Situació davant de la qual **no hem desenvolupat encara els recursos o estratègies** per aturar-la, des del bressol fins a la universitat, ni tampoc a la família ni a la societat.

Per altra banda, l'absència de mitjans i metodologia adequats es fa palès de manera clara un altre cop en l'estat de l'educació inclusiva, vista per part dels experts en un de clar retrocés i fracàs. En primer terme, una diu que tot i haver cert desenvolupament de “metodologies” en realitat **no sabem com dur-les a terme**, perquè la inclusió passa per treballar d'altra manera; difícil de revertir (com s'ha analitzat a dalt). Així doncs, caldria treballar intensament des de fora per a què realment l'escola sigui inclusiva, perquè sembla que sigui tot el contrari: no ha sigut capaç d'acollir les diferències i les desigualtats; no s'atén la diversitat; hi ha una barreja de nens amb diversos i diferents dèficits –una qüestió polèmica pel que fa als criteris que s'haurien de seguir per integrar-los. Però el problema és **la inconstància per mantenir una forma de fer les coses**, ho qual impedeix veure'n resultats. I encara pitjor és la situació d'entorns educatius no formals que no són gens inclusius; *“/.../ a l'àmbit de l'esport [per exemple] la inclusió, sobre tot, és pràcticament nul·la; es fa l'esport apart per discapacitats, etc. Els immigrants no tenen possibilitats d'accés.”* Així doncs, l'educació inclusiva mai s'ha realment portada a terme; menys ara que hi ha una baixada d'hores per fomentar-la, de vetlladors i d'altres recursos d'inclusió. Una participant pensa que ni tan sols s'ha arribat a entendre què és aquesta, a tenir un concepte clar, per tal d'arribar-hi.

On es pensa que hi ha hagut *millores* –especificades de manera succinta i circumscrita– és en els serveis d’atenció per a la infància *vulnerable*; de la mà d’una conscienciació progressiva sobre l’empitjorament de la seva condició –tot i que la resposta ha sigut tardana, s’opina. Hi ha hagut una activació de **la xarxa de serveis** (centres d’atenció diària, centres oberts, etc.); on el problema però és **que no es troba del tot o adequadament articulada** ni donant tot el que podria (aprofundim després en aquest punt).

El més important com avenç és la creació de *sinèrgies* a partir dels petits canvis que s’han vingut donant; petits en el sentit que es donen a l’àmbit local; però de fet, segons el que una participant esmenta, és aquesta la lògica dels Plans educatius d’entorns i els de ciutat, que es posen a les escoles i els ajuntaments, on es fa més xarxa, a prop dels esplais o l’associacionisme dels barris; *“/.../ i aquí és la força, i comença a haver-hi determinades sinèrgies, aprofitar l’un de l’altre, i potser massa petits, però significatius, en quant a la fortalesa i la qualitat d’aquests canvis.”*

- **Actuacions poc integrals, limitades al món educatiu.**

El fil que ens fa estructurar aquesta categoria són les constants referències a què manquen accions més enllà dels entorns formatius formals i no formals –és a dir, als *informals*– per tal que es pugui realment desplegar la llei, es doni l’èxit educatiu, i els nens i adolescents gaudeixin dels seus drets com cal. Això implicaria necessàriament que es donessin també **intervencions o canvis a la família i d’altres agents**; insistint en la idea que un/a menor no es pot deslligar dels seus entorns de desenvolupament.

Sembla ser el cas dels infants de zero a tres anys, dels quals se sol pensar *“/.../ de seguida o en l’atenció a la salut, o l’escola bressol; punto pelota. I un infant a aquestes edats és molt més que tot això; evidentment va molt lligat a la família...”* Quan el nen arriba a l’educació preescolar ja se’l veu com a escolar, *“/.../ no com a infant; i s’espera que arribi sense bolquers i a més havent menjat...”*, de manera desconnectada de la ‘història’ de carències que porta al darrera o el rerefons de

limitacions que realment l'envolta. De fet, hi ha qui esmenta que *l'efectivitat o incidència que pugui tenir l'acció educativa està en última instància més determinada per ho viscut a la família, que per l'acció en sí.*

S'insisteix també en què tot i haver-se ja plantejat i treballat molt, falta un model de treball en xarxa, el qual no s'ha assolit. Els elements o àmbits de la xarxa que es teixeix a l'entorn de desenvolupament del nen es troben poc *optimitzats*, no donant tot el fruit que podrien; uns elements no sempre o prou *conectats*, cosa que es tradueix en una **insuficient col·laboració** entre els agents, incidint així en què l'assoliment –acadèmic o no– al final no sigui el millor. Una participant ho exemplifica fent al·lusió al Centres Oberts, on veu arribar infants dels quals els i les mestres clarament en *desconeixen* la realitat o el que fan fora de l'escola; *“/.../ desconeixement i inconnexió entre el professional que passa [amb ells] més hores, i també entre la xarxa. Una que s'ha activat i és més sensible –hi ha hagut una millora del servei de Centre Obert /.../ hi ha una major sensibilitat i augment de recursos; però ens trobem amb aquesta manca d'optimització.”* Fins i tot opina, sobre el punt exposat referent al menor assoliment educatiu entre infància i adolescència protegida, que s'hauria d'entendre com quelcom més integral, pensant holística o integralment en el subjecte; de qui l'assoliment “educatiu”, escolar, n'és només un tret. Una altra opina, en la mateixa línia, que a l'escola i els resultats hi ha coses que no *poden* canviar si no hi ha una **incidència global**, des de diferents fronts. I, al seu torn, l'escola té moltes mancances, difícils de superar ja que no és aliena a tot el que està passant fora; *“/.../ en un entorn social amb un desvestellament (?) de moltes coses...”*

En suma, la idea general és que s'ha d'intervenir *també* a esferes que incideixen en què l'escola pugui desenvolupar i arribar al que pretén; coses que s'hi relacionen i que clarament incideixen en els assoliments;

Tot això que es dóna a l'escola pot estar més o menys ben enfocat, però si no hi ha una acció externa a l'escola, i volia

fer referència als mitjans de comunicació, i el model que estan donant i es fan, penso que és una cosa importantíssima d'actuar-hi. Tant si és l'escola bressol com la primària o l'institut, té el seu paper però no pot anar sola, aleshores s'ha d'actuar també per una altra banda; ho veieu clar? (i acorden tots).

Justament, s'assenyala en altre moment que el tema dels mitjans és ben important i extens, transversal; que encara que es treballi a l'escola, si la **societat en general** no adopta els mateixos valors que allí es volen promoure, i no es treballen de manera *conjunta*, no tindran efecte. Un participant, per exemple, va ser molt insistent en el tema específic dels videojocs, opinant que s'ha de treballar ja que s'hi està fent poca cosa, i hi ha informes que avalen com la violència que promouen va en contra dels valors bàsics compartits a la comunitat educativa.¹ Li sembla important pensant que la llei aborda tots aquests temes, perquè el lleure està molt vinculat als jocs i a Internet, i perquè és molt el temps que els infants passen fora de l'entorn escolar i de lleure.

- **Manca de participació en el medi educatiu.**

En fer una primera anàlisi dels arguments relatius a les qüestions sobre participació, el que més crida l'atenció és el grau de convergència amb les idees i argumentacions donades pels participants de la comissió sobre Participació. En aquestes similituds aprofundim més en l'apartat de Discussions i Conclusions, però cal dir aquí que coincideixen en la idea bàsica: que al infants i adolescents no se'ls considera prou en l'entorn escolar/educatiu, com per dir que la LDOIA es compleix com pretén. En analitzar aquests paral·lelismes, ens guiem a continuació a grans trets basant-nos en les categories utilitzades en l'anàlisi que vam fer amb aquell grup (*apartat II*).

En primer terme, pel que fa a la **manca de credibilitat per part dels adults en la llei i el tema**, s'argumenta que els elements

¹ Fa referència a informes publicats per Amnistia Internacional, la signatura de València, i estudis de la Universitat Oberta de Catalunya. Tot i acceptant que els d'aquesta última conclouen que no hi ha relació causal entre l'ús dels videojocs i actituds violentes, li sembla que és molt l'impacte dels videojocs violents.

participatius als entorns educatius no són gaire fàcils de treballar perquè no hi ha la *consciència o identificació* per part dels mestres o monitors, de què els alumnes realment siguin qui han d'estructurar part del seu procés d'aprenentatge, avaluació i funcionament, i en funció d'allò identifiquin la seva responsabilitat, la seva manera de fer com a docents o educadors. No està instaurat de manera generalitzada el criteri d'avaluar el millorament o empitjorament *en funció o segons el grau d'intervenció i participació infantil*; ho qual és així justament per la incredulitat de l'adult que ha de ser d'aquesta manera. Tampoc no existeix al món educatiu la cultura de què els nens participin en *les estructures*, en tots i cadascun dels nivells i àmbits que componen una activitat; tot i que evidentment sí que hi ha casos (es posa com a exemple el Pla Català d'Esport a l'Escola), i entorns on la participació dels infants és molt notable o estan funcionant bastant bé.

El problema és que sempre *“/.../ depèn molt de l'adult que està al costat i valora o no, o fa intervenir i participar més o menys; també ho hem volgut fer a primària però ens ha costat.”* Per a un altre participant del grup de discussió, el problema és igualment que als nens de primària no se'ls inclogui sabent que tenen opinió, per exemple als consells escolars; però el pitjor és *“/.../ que està tothom convençut de què els nens no tenen la suficient capacitat com per poder estar en un consell; per mi aquest és el problema.”* I a la família passa el mateix: no se'ls pren gaire en compte, encara que potser se'ls 'deixi parlar'.

La participació dels infants en el medi escolar és doncs **limitada i poc efectiva**, perquè la quantitat d'assemblees ha certament anat en augment; però sense que això impliqui una diferència, ja que la participació és *“/.../ absolutament dirigida pel mestre i no radial.”* S'opina que més que desenvolupar “eines”, com deia algun dels punts exposats, l'aula hauria de ser un *lloc* de participació, estructurat com a tal; cosa encara no present. Per un dels assistents, aquesta no només no augmenta sinó que fins i tot s'ha anat perdent, per *desgast* del valor que tenien els consells escolars fa uns anys, apart a causa de la llei LOMCE d'educació; i diu també que troba la participació real avui dia “sota mínims”.

Al igual que amb la comissió de Participació, es posen molt de relleu **les grans diferències entre qui participa i no**, a més o més enllà de les limitacions en sí per a participar. D'una banda es puntualitza que, parlant de participació, com a tants altres aspectes la *petita infància* (0-3 anys) simplement no existeix; no es pensa ni tan sols en la possibilitat que pugui fer-ho. D'altra, s'observa com quelcom molt significatiu que els joves que havien estat en consells escolars com a representants d'aula, els reivindicaven a l'institut, *".../ perquè ells, com a joves havien de dir coses"*; i això està molt bé, però la qüestió està en el que passa amb tota la resta, la majoria de l'alumnat, que en no haver-se desenvolupat en la pràctica participativa, menys ho faran després. Més enllà encara, qui hagi crescut participant, escoltat i pres en compte per part dels adults creixeran amb aquest valor, i *faran participar els altres*; *"clar, si a mi m'han escoltat, fet cas, participar, normalment entenc que és bo en general, fer participar la gent."* Finalment, en la mateixa línia de pensament, s'assenyala que la sortida del/a jove de l'àmbit residencial serà molt diferent si ha participat a dins, en tot el que li pertoca en haver estat acollit/da, pel que fa a la seva futura connexió amb el món del treball, la capacitat per a l'emprenedoria, la seva vinculació territorial i de possibilitats d'encarrilar itineraris; i no només a conseqüència d'un adequat mentoratge i amb un enfocament preventiu.

Com es veu, aquests raonaments relatius a les diferències en el grau de participació, resulten notablement semblants als donats pels participants de la comissió relativa al tema.

▪ **Altres qüestions rellevants discutides:**

En aquesta sessió es va constantment aprofundir molt més enllà en reflexions sobre temes que no estaven relacionats de manera directa amb els punts exposats. Els assistents van fer diversos **qüestionaments sobre les finalitats i sentit de l'educació i els valors**, importants d'exposar aquí, ja que al final tenen relació amb la concreció i conseqüències directes o indirectes de l'aplicació de la LDOIA.

I. Model i finalitat de l'escola i l'educació: igualtat i competitivitat.

El model educatiu vigent reforça les desigualtats que analitzàvem abans; perquè n'és un de **competitiu**, que no s'ocupa de fer arribar al nivell òptim a qui s'ha quedat endarrerit sinó tot el contrari. Més d'una de les participants no veu pas positiva la precocitat amb la qual es força a desenvolupar les capacitats –per exemple, llegir en preescolar; “/.../ *tenim una pressió economicista de l'OCDE i els hem de fer ja a tots pre-universitaris als 3 anys... en lloc de jugar, estimular, i potenciar que 3-6 sigui una 2a fase –si la bressol no hagi sigut o encara que hagi estat– de potenciar, pal·liar les dificultats i desigualtats.*” En aquest sentit, els sembla que la protecció de la infància hauria d'arrancar aquí, perquè, com hem dit, amb el pas dels anys les desigualtats no fan més que augmentar.

La pressió també és notable **en l'àmbit esportiu** on, segons diu una de l'àrea, es volen fer campions a nens d'edat preescolar, i cada vegada més aviat; i és pitjor que a l'escola donat que els seus objectius són, en principi, més recreatius que formatius (apart de la carència de normativa, abans esmentada).

De fet, hi ha qui pensa que per a què es puguin fer realitat conceptes com “educació inclusiva” o “desenvolupament integral” s'haurien de començar a treballar **altres tipus d'objectius educatius**; no podent-se amagar la realitat darrera d'arguments de “manca de recursos” per no canviar les coses, sinó precisament *afrontant-la a partir dels importants moments que estem vivint*;

S'haurien de desplegar hores més concretes per pensar o repensar el model complet /.../ quan hem volgut una escola competitiva, no hem arribat, com mostra l'Informe PISA. Quan n'hem volgut inclusiva, tampoc..., perquè hem vist que es repetien les desigualtats. Una que no afavoreixi les diferències de gènere? No hem arribat... Llavors és un moment per repensar, no?, el que estem fent aquí; i en aquest sentit sí que la llei no... –pel que veig jo quan anem als instituts, no ha tingut efecte en aquests comportaments /.../

El que sí que tenen clar és que hi ha cada vegada més **dificultats o contradiccions entre el que es pretén transmetre a l'escola i el que es troba fora**, “cada vegada més *contracorrent del que va la societat*”: Sobre els estereotips, els ideals a perseguir o la violència hi ha discursos no diferents, sinó oposats.

II. Valors: transversalització a l'escola, i entre edats.

En aturar-se en el tema dels valors, s'insisteix en l'idea que és indispensable **treballar-los de manera transversal** dins del medi escolar. Cosa en la qual hi ha en aquest moment una “perversió”, donat l'impuls de la nova llei d'educació (LOMCE), que compren una assignatura sobre valors socials i cívics, però que podrà no fer-se si els alumnes fan l'optativa de religió; “*la idea és que tots aquests valors, que aquí diem que s'han de treballar, no es poden treballar una o 1,5 hores per setmana; sinó que és tota l'escola que està **impregnada** d'això; i aquí [amb la LOMCE] tenim una dificultat important [afegida].*”

Un altre problema en aquest treball és que situacions en les quals es veuen **empitjoraments de manera evolutiva**, com ara la violència masclista o la (manca de) prevenció de la salut, reflecteixen que la coeducació i determinades accions no estan funcionant o van funcionar. Es reflexiona que, davant d'això, no es pot pretendre intervenir improvisadament o que hi hagi de sobte uns comportaments que no s'han promogut des de la infància primerenca; quan ja a l'etapa de la ESO “*/.../ comencen a sortir problemes importants, però aleshores tractar-los, això ha de venir des de la primària i infantil, per a què els nois/ es i infants es tractin d'una determinada manera.*” Així doncs, els comportaments resultants evidenciarien que no s'estan promovent determinats valors o comportaments, o bé que no estan “impregnant” l'alumnat del que es desitjaria (seguint els mateixos exemples, el respecte cap als altres i les dones, o l'evitació de les conductes de risc i malalties), però pel que no s'ha fet tampoc res en el seu moment; en ocasions per la deixadesa de què parlàvem.

Es posa de relleu que s'hauria de fer seguiment proper del **Pla nacional de valors**, vincular-lo a la llei, el seu impacte i el Pla nacional d'infància, amb el qual té molta relació; *“/.../ és el que està provant el Barça; un tema que a nivell de govern de la Generalitat el que intenta és inspirar al propi govern en el tema i en relació a diferents àmbits; en l'educació treballem [també] molt aquest tema.”*

4.6 Aspectes relatius a la família

Primerament dir que amb aquesta comissió, igual que en el cas de la d'Educació i Valors, es va generar una gran quantitat de categories donada la varietat tant de temes relacionats a la llei que pertocuen a la família, com el seu transversal tractament a la recerca. Categories que després vam anar reduint tot i les dificultats derivades de la profunditat i vastitud amb què els i les participants a la sessió discutien sobre cada punt, cada idea i cada contra-argument.

A la sessió vam considerar pertinent debatre sobre tot allò que pertocqués la família o qualsevol àmbit que en fes referència, la qual cosa ens va obligar a presentar punts sobre temes molt variats organitzats en cinc apartats que presentem als quadres a continuació. A les anàlisis categorials posteriors, sovint especificuem per cada tema, donada la diversitat esmentada.

II. FAMÍLIA

1. PARTICIPACIÓ

- No s'esmenta la família en parlar dels àmbits que l'afecten; tot i considerar-se per les lleis el principal espai.
- Tampoc es percep canvi d'actituds dels adults en general en relació amb l'escolta i tenir en compte les opinions dels menors.
- Pel que fa a **famílies en risc**, 4/9 expressen que els infants hi tenen menys espais d'opinar i ser escoltats que a altres tipus de famílies.
- Tenir en compte l'opinió dels menors de famílies en risc en prendre decisions que els afecten: 4/9 coneixen la normativa i donen valoració positiva; 1/9 diu que s'informen al menor d'última hora les mesures de desemparament.

II. FAMÍLIA

2. GUARDA PROTECTORA

- 8/9 la coneixen...
- 4/8 consideren que s'ha utilitzat convenientment des de l'aprovació de la llei i és una bona eina; 2/8 creuen que no suposa cap canvi perquè com a fórmula ja existia, tot i que s'utilitzava poc; la LDOIA n'hauria potenciat l'ús.
- S'ha potenciat per atendre els infants i adolescents dins de l'àmbit familiar.

3. COMPROMÍS SOCIOEDUCATIU

- 8/9 el coneixen i perceben com una eina interessant que ha facilitat l'atenció en la pròpia família.
- 4/8: els genera dubtes; un suggereix que es pot estar desviant del seu objectiu inicial d'intervenció familiar temporalitzada.
- Ha millorat la coordinació entre DGAIA i entitats locals; el treball en les famílies i del risc social. Tot i que està en implementació i no hi ha avaluació.
- **Capacitats parentals:** Tots els entrevistats saben d'algun programa de millora o suport familiar i els valoren positivament.

4. SERVEIS D'ATENCIÓ 0-3 anys:

- Empitjorament en els generals (educatius); les famílies sense recursos no hi tenen accés.
- D'altra banda, millora dels especialitzats quant a l'atenció a infants en risc o desemparament.

5. ACOLLIMENT FAMILIAR:

- Es veu la LDOIA com l'inici d'un canvi de tendència cap a la seva promoció, sobre tot en extensa; fins ara majoritàriament residencial.
- 3/9: L'acolliment en família aliena i l'UCAE [Unitats Convivencials d'Acció Educativa] estan aturats (coincidint amb el Síndic); per 6/9, promoure aquest seria molt bo.

Igual que a l'anàlisi sobre la participació social de la infància, anem de les categories que refereixen més 'conceptes' cap a les que tenen a veure amb procediments o situacions més concretes; lligant-les alhora conceptualment segons avancem en les descripcions.

- **No assumptió de la llei per part de les institucions.**

En anar sentint les primeres opinions del grup ja es manifesta constantment el fet que en els temes relacionats a la família la LDOIA no es compleix donades **determinades actituds i comportaments arrelats** socialment, i més en concret, entre els individus professionals que es dediquen a l'àmbit educatiu, o la conselleria d'Ensenyament i fins i tot, del medi que suposadament es dedica a fer complir la llei; però que són 'ímputs' i formes de respondre no conscients. Per exemple, en estar parlant sobre que hi ha bones pràctiques en el tema família a nivell de promoció, i tot i reconeixent que existeixen diversos estudis, experiències amb escoles i treball d'administracions que ho demostren i donen resultat, *"ahora hi ha un tema de 'l'adult-centrisme'; la mirada, la por i les resistències a què em qüestionin allò que penso com a adult, que tinc una trajectòria i un bagatge, per a què vingui algú a qüestionar-me. El 'però' és l'interès superior de l'infant."* Així, mentre que allò que es deriva de la llei no estigui ben incorporat pels individus i les institucions, continua sense poder-se complir bé a nivell de praxis.

En relació a la consideració de la família en aquest fer dels professionals, sembla que sovint no està del tot integrada una *mirada sistèmica* en intervenir amb o per l'infant, que faci actuar integralment amb ella (la família), ni deixant-la prendre o participar en determinades decisions. **Pel que fa a actituds cap a determinats pares i mares a l'escola**, per posar el cas, hi ha qui pensa al focus grup que quan hi ha un cas de nen disruptiu, sovint es tendeix a culpar la família, mostrant prejudicis perquè es posen *etiquetes* ja d'inici; o casos quan les famílies demanen col·laborar des del consell escolar, de vegades se'ls titlla de desafiants. Pervertint així el sentit que tindria inicialment la consideració de la família cap a la solució d'un problema, perquè se

li veu per part de la institució més aviat com a part del mateix o amenaça, però amb actitud dolenta i no constructiva. És com si la seva participació semblés un entrebanc perquè el sistema educatiu o l'administració s'hagi 'apropiat' del nen/a, i la família li fa nosa: *"L'administració en aquest sentit és totalment **intervencionista**; en temes de salut, nens d'altres capacitats... –és com si els pares no tinguessin dret a participar en l'educació dels seus fills. Com si els professionals que treballem per la infància, de vegades ens erigim en jutges de situacions, quan no... [ens correspon]."*

En el cas de l'escola per infants de famílies d'acollida, un participant critica que és un inspector educatiu qui decideix quina és la millor opció escolar, tot i que hi ha un article a la llei que assenyalava que aquesta família té dret a decidir-ho; *"/.../ i es decideix i la família no té res a dir, encara que lluites per entrar /.../ I no hi ha algú de l'administració que **s'assegui a parlar** a veure com es pot fer, i decidir-ho **entre tots**, no; ho decideix l'inspector, quan acull un nen."* No és que s'hagi dit per part dels membres de la comissió que tot això sigui majoritari, o que l'escola no pren en compte als pares; sinó que aquestes actituds que exemplifiquen *no contribueixen* a que la família pugui ser part de la solució i no del problema; en última instància, a què s'involucri de la manera que la llei pretén.

Un altre camp on de vegades es manifesta aquesta no consideració o completa assumpció de la llei, encara que l'estructura és suposadament per fer-ho, és **la manera de portar els casos** d'infants en centres d'acollida. Segons una participant, a reunions es prenen decisions o plantegen mesures importants sense convidar l'educador/a, qui seria la veu del nen; *"se li preguntarà molt al nen", diu la llei, però continua l'aspecte aquest; si té més de 12 anys sí, però si és menor, no... La llei especifica que **s'ha** de preguntar. I has de preguntar l'educador, o el que diu el nen a través del joc o altres maneres /.../"*

Hi ha, en síntesi, segons el fons dels arguments plantejats a la discussió, una qüestió de **negligència en el fer del sistema**; sistema que està format pels individus que el componen; i de **com**

es concep la formulació de solucions. En el primer cas, s'esmenta que pot haver grans mesures, però la forma de dur-les a terme no en treuen tot el benefici o assoleixen l'objectiu inicial; per exemple, casos de la mesura de Compromís Socioeducatiu (COSE), en els quals s'hauria de mirar al nen molt per part de tot el sistema de prevenció; *"no és de dir, 'como le pegabas i negligías un poquito, te lo dejo y con unas ayuditas [económicas] a ver si funciona', com sol passar. Els equips tècnics que treballam amb els COSEs no tenim control de la prestació socioeconòmica que hi va lligada /.../ I ho utilitzen en el que volen."*

L'error de concepció i de solució, per altra banda, es dona en el cas de famílies acollidores, perquè es prioritza l'estalvi i no l'interès superior i la dotació de recursos; *"el tema és que l'acolliment familiar mai progressarà, com les UCAEs tampoc, si no se'ls dona un suport real ni estableix que no han de ser mesures d'estalvi, sinó de concepte; d'on està millor el nen /.../ —el que passa és que 'nen amb acolliment familiar? Un problema menys!' [per nosaltres, els responsables]"* En aquests últims afers aprofundim en una categoria posterior (*efectivitat de les mesures*); però ens interessava aquí posar de relleu que els participants van opinar que el problema és sovint **la manera d'assumir i dur a terme les solucions** per part dels responsables.

- **Falta de cultura i formació en parentalitat positiva.**

En consonància amb tot l'anterior, és com si a nivell tant social com individual encara no hi hagués desenvolupada ni assumida una cultura de la parentalitat, del 'saber ser' pare de la manera esperada. Als participants de la sessió els sembla que la llei dona amb freqüència per fet *com* actuen o *han* d'actuar els progenitors, però sense considerar que hi ha una sèrie de pràctiques parentals i comportament que, simplement, no es troben desenvolupades per part d'aquests, ni s'han promogut prèviament com per esperar que fossin una realitat. És a dir, que és una tasca pendent la *conscienciació* dels pares, i dels altres agents intervinents, relatives a **la consideració i inclusió del menor** de manera sistemàtica en les decisions que li afecten.

Una participant pensa que s'hauria d'avaluar l'impacte de la llei considerant les accions fetes i no, en relació a la parentalitat positiva; perquè històricament es ve d'una cultura autoritària, i un tendeix a repetir el que s'ha fet amb ell/a; cosa que deixa de passar... “*quan un pren consciència; perquè de fet, si hi ha un percentatge de pares que tenen males pràctiques és perquè no en saben més i no han pres consciència. S'ha **format** els pares perquè tinguin en compte que la participació és clau a l'hora d'acompanyar??*” De la mateixa manera, una altra opina que tot i que hi ha hagut moltes accions per arribar a desenvolupar les **capacitats parentals**, i situacions on hi ha millores derivades, no s'ha fet la feina no només d'incloure la família, sinó de què els adults participin i donin cabuda als fills, que és un segon pas, i el més important.

En diversos moments de la discussió es va posar de relleu la necessitat de recolzar o facilitar els **espais de criança**, dins dels serveis, és a dir, espais on es pugui treballar amb els pares, de manera guiada i conduir la criança d'acord amb les accions i mesures empreses; “*m'agradaria saber quin percentatge de Centres Oberts aconsegueixen tenir l'espai de 0-3 amb les condicions necessàries per treballar el que suposa la franja etària **amb els papas.***” Igualment, es fa èmfasi en què l'efectiu amb **pares acollidors** seria que se'ls acompanyés professionalment en el procés; però també que no hi hagués resistències a incloure l'infant; “*/.../ que ell estigués inclòs en aquest procés amb moltes de les sessions; que tingués un suport -no que hagi d'anar al psicòleg, el nen! Treballar, **acceptar i coexistir** amb les emocions que li sorgeixen*”; cosa que sembla, insistim, una manca del món adult (família i sistema) que l'envolta.

- **Manca/impossibilitat de participació dels pares.**

Als punts anteriors ja hem fet referència a com es considera o no als pares; però a l'analitzar durant la sessió els punts sobre participació i família de la Fase I, i a d'altres, els arguments sovint tenen connotacions sobre que els pares no participen com haurien de fer-ho. No només es considera que “*de fet, el nivell de participació general de les famílies en qualsevol àmbit és*

baix”, sinó que als diferents espais i procediments **no es faciliten o es tanquen les possibilitats**, fins i tot per opinar.

Sembla ser el cas dels Equips d'Atenció Primària (EAP); els tècnics dels quals solen –segons indique participants en diferents moments– prendre decisions moltes vegades sense tenir en compte el que la família pensa o pot aportar o opinar. També en el cas de l'UCAE, els canvis que ha anat patint (sempre cap a menys) s'han basat en decisions que... *“no han tingut en compte en cap moment a les persones que portem des del principi fent aquest camí /.../ Hem de lluitar amb la ICIF [Institucions col·laboradores d'integració familiar] perquè puguem participar de les entrevistes amb els EAIA; no totes les ICIF ho tenen clar...”*

Per altra part, en el dia a dia la participació dels pares es dificulta, donat que no és real una política ni estructura horària que afavoreixi **la conciliació laboral-familiar**; tot i les constants urgències posades de relleu en aquest tema, per tal que el nen pugui estar amb la seva família, i no s'hagi d'ajustar l'horari escolar a les dificultats dels pares, com resulta; perquè en darrer terme esdevé en poc temps de convivència i manca de participació en la vida del fill.

- **Manca d'actuacions en xarxa; necessària integritat.**

L'altra gran 'pota' que dificulta la cristallització dels principis de la llei és la falta d'actuacions de manera integral, integrada, coordinada; que es donessin de manera sencera i per a tots els casos. Els espais i serveis *no sempre* estan preparats per a atendre de la manera adequada; *no sempre* es coordinen amb els agents convenients o necessaris, o s'hi actua sense un criteri definit, ben delimitat en espai i temps, deixant les accions com a 'experiments puntuals' que no s'encadenen amb d'altres per produir una cadena de resultats; *“/.../ bueno, hi ha [alguns] professionals que sí que ho tenen en compte, eh? [el que pensa l'infant o l'educador/a], i que obren les portes del centre i deixen entrar a la família.”* És a dir, no tots, i allò adequat a fer es deixa a l'arbitri de qui li sembli bé, però **no és sistemàtic**, en

part perquè no s'ha estudiat o mesurat diferencialment: “Però penso que lo bo [en relació a l'anterior], seria dir –ojalá tinguéssim indicadors d'anàlisi, i veuríem sobre el paper el rentable que és treballar d'aquesta manera.” (Aprofundim en aquest tema dels indicadors més a baix).

Prenent el cas del COSE, el qual exemplifica molt bé aquesta categoria, es diu que és una mesura que podria anar molt bé a nivell pedagògic i tècnic si s'utilitzés amb totes les seves possibilitats, comptant amb **els serveis necessaris** que donin l'atenció que necessiten l'infant i la família. I alhora mirant molt, en cada cas que el nen es queda amb la família, tot el **sistema de prevenció**; no deslligant-se aquest del mateix, com abans citàvem, ni utilitzant l'eina només com a una mesura per a 'sortir del pas'; “com una eina reduccionista, un tràmit; això és el risc /.../ És una bona eina, però ha d'anar acompanyada d'altres eines de prevenció.” A la discussió s'insisteix per part dels experts que la coneixen i han aplicada, que ha de permetre exercir les capacitats parentals i reconduir les situacions per a la reintegració; és a dir, amb la qual s'actui *integralment*, entenent-la com a part d'una **cadena d'actuacions** que va més enllà de l'actuació per si mateixa, que de vegades es du a terme perquè toca, però no cap a una finalitat més total.

La idea de la necessitat d'actuacions integrals i en xarxa també es va entreveure en parlar dels serveis d'atenció per a nens de 0 a 3 anys. El moderador de la sessió va puntualitzar que a la primera fase de l'estudi els entrevistats emfatitzaven que no es podia desvincular el tema de la crisi econòmica del que ha anat passant amb aquests serveis; la qual cosa van reafirmar al seu torn els participants a la discussió.

Van dir que *no es pot* pensar en una atenció pels 0-3 només basada o referida a l'escola bressol, sinó que involucra tota una sèrie de *tasques preventives* que tenen a veure amb el vincle de la persona, els espais de suport a la criança i familiars, entre d'altres. Però que justament aquesta sèrie d'actuacions no es pot desvincular de les situacions que l'envolten, perquè si

hi ha problemes en tota la resta de processos, en especial els que prevenen les situacions de risc, llavors no es podrà dur a terme una atenció que resulti efectiva o de qualitat: *“que malauradament la prevenció és el primer a fer –i no s’ha fet; i també cal posar aquí que estem parlant de família: 0-3 és suport a la criança. És important com els temes de bressol o conciliació, però hem d’afegir aquesta vessant relacionada.”* Igualment, altra participant diu que una **atenció** al “0-3” s’hauria de poder donar **integrada**, a dins d’altres serveis, com per exemple els Centres Oberts i d’altres programes. Altra fins i tot reflexiona sobre si, donades les dificultats de conciliació laboral–familiar dels pares, l’espai escolar a més del seu rol lectiu podria transformar-se en una cosa diferent, *“/.../ podria ser un espai molt més explotat, amb ‘quasi-serveis’ 24 hores, on realment es poguessin conciliar moltes coses...? Per mi, és un interrogant que queda sobre la taula i per pensar...”*

▪ **Procediments poc clars, homogènis i sense indicadors.**

Dèiem abans que es posa de relleu la pertinença de tenir més indicadors d’anàlisi als centres residencials, que permetessin veure *“sobre el paper el rentable que és treballar d’aquesta manera.”* En realitat, el tema dels indicadors va ser molt recurrent durant tota la discussió, donat que sembla ser una gran falta a diversos procediments i serveis que permeti estandarditzar-los, mesurar-ne l’efectivitat i evitar la manera caòtica de funcionar que en caracteritza alguns. Una participant posa de relleu els canvis que s’han anat introduint en l’organització dels serveis socials bàsics d’alguns municipis; proves pilot derivades de canvis conceptuals en relació a l’atenció i el tractament; canvis però, que estan encara lluny de comptar amb uns indicadors que ajudarien a **establir i normalitzar bones pràctiques i procediments**. Una altra participant afegeix que ja hi ha moltes experiències del que es fa amb famílies, que no és administració pública sinó treball de les entitats, però que aquella (l’administració) no ha donat un pas endavant per a demostrar que aquest tema és una prioritat; *“ja hi ha prou de pilots; ja està demostrat que serveix l’aproximació sistèmica–relacional, i les famílies poden*

*treballar com a part, fent sinèrgies, etc. El que cal és **anar implementant**, quants municipis tindran aquest tipus de serveis el 1r any, quants el 2n; coses concretes! /.../ Prendre un plantejament de que aquí a tres anys, què volem que passi i com ho avaluarem.” Així doncs, semblaria que diversos procediments també referents a l’atenció bàsica a la família es podrien mesurar, sistematitzar i així millorar, però és qüestió de tenir voluntat per a la seva implementació.*

Pel que fa a la Guarda protectora es va dir que és fàcil d’estudiar perquè està molt ben establerta i delimitada. En contrapart, els COSEs (un tema que resulta recurrent perquè s’hi va dedicar molt temps de la discussió) no estan **metoditzats exactament** pel que fa a quan i com han de servir, amb quin temps s’han d’avaluar, qui ho fa i de quina manera; i tampoc no és clar qui en fa el seguiment. Hi ha d’aquests Compromisos que han durat anys, des que es va crear la llei, i semblen no tenir un límit ni hi ha claredat; “/.../ hi ha molta cosa a fer perquè hi ha un ‘desmadre, perquè és una competència que s’ha passat als ens locals, i hi ha un document marc, però no sabem si realment és de treball a nivell familiar o és un procés administratiu /.../ Al final és un compromís que em fa por!” Aquest mateix ‘desmadre’ sembla també trobar-se per l’UCAE, on no hi ha un camí clar, una **definició del procediment**, ni de cap a on es vol que evolucioni.

- **Efectivitat de les mesures.**

En primer terme es posa de relleu el fet que la presa de decisions definitives o mesures es dóna no gaire de manera *preventiva*, sinó sovint **com a resultat final d’un problema**; per haver deixat que arribés al límit. Per exemple, parlant del COSE es va fer referència a l’article 73, sobre la prevenció de la desprotecció, i es va dir que s’hauria de pensar com enfortir tots els factors que generen no arribar a imposar el Compromís; “*com activarem tot el tema de prevenció del risc, i treballarem amb els infants i les seves famílies per a què no esdevingui... –Si anem a invertir en el fer avui, amb totes aquestes bones pràctiques, generarem persones més resilients i amb més eines i estratègies per tenir*

una millor solució en les seves situacions vitals.” Sobre les famílies acollidores es va expressar la mateixa idea, dient que si se’ls dóna suport i acompanyament quan tenen dificultats, un espai de respir, etc. (cosa ja analitzada a la segona categoria, més a dalt), es poden prevenir els resultats o les conductes no desitjades; podent-se així potenciar aquesta figura, en lloc de significar un munt de problemes que en realitat el frena i el fa costós en aquest sentit, però que ho és a conseqüència de les negligències.

Abans dèiem que a la sessió s’ha mencionat que **han resultat efectives**, a nivell de promoció, determinades experiències, pràctiques, accions i també estudis de l’administració, i a diferents entorns; que són factibles quan es vencen les resistències. Es va puntualitzar, pel que fa als nens a centres residencials, per exemple, com la seva situació i la de la família milloren quan s’aplica **una adequada programació i intervenció**, i amb actitud per part de l’equip.

També s’ha de dir que els i les participants a la sessió evidentment van reconèixer que hi ha casos on els procediments i mesures analitzades (COSE i Guarda, principalment) sí que es duen a terme de manera reeixida i adequada. Amb el que són crítics és amb el que sol passar quan no s’apliquen com caldria; i sobre tot, com dèiem tot just, perquè són un ‘resultat final’ al qual segurament no s’arribaria gaire si es fessin ben les coses sempre. Es va insistir en la importància d’analitzar més aviat l’efectivitat o no efectivitat de les mesures que es prenen o haurien de prendre *abans* que es prenguin decisions d’imposar una mesura com la Guarda o el COSE; també perquè, en relació a la problemàtica subjacent, són mesures de **poca rellevància proporcional**; *“el percentatge d’impacte o aplicació sobre la població general és molt petita. El que diuen les guardes és cert, ajuda i està molt bé, però són poques, igual els COSEs /.../ Es fan un mínim, però són la punta d’un iceberg...”*

Així doncs, pel contrari són més nombroses les mencions sobre **manques en l’efectivitat** de les solucions i mesures preses, tant del COSE i la Guarda, com dels més diversos temes i

procediments abordats, que ja hem anat citant, i que tenen com a causa principal **la deixadesa i negligència**, apreciables en les conseqüències:

Des de la FEDAIA s'és molt crític amb els COSEs, perquè sí que s'observa –ara parlem de protecció– des de l'arribada dels nens als Centres, que han estat 3 i 4 anys amb COSEs, i que estan molt més cascats; perquè fins i tot sovint /.../ hi ha pares que [els] han cobrat –amb retard [ironitza]– i han comprat electrodomèstics; i encima culpabilitzem ells...! /.../ Els [nens] que han estat amb COSE des de l'1 any, i no han estat ben tractats a la família, ja els hem fet un mal molt irreparable. En el cas dels més grans, ja han començat a tenir problemes seriosos a l'escola, que a més com a resultat els expulsen... Però els de 10 ara tenen 15, i aquests estan 'liándose porretes' i tirant patades; i ja 'desahuciats del sistema'...

En relació a l'UCAE, un dels participants, qui a nivell personal va ser dels primers casos per constituir-ne una, diu que tot el procés que s'ha portat ha estat una irresponsabilitat; des de la seva transformació conceptual de “professionalització” (de família professional) a “especialització” (família d'acollida especialitzada); transformació per la qual no s'ha comptat amb l'opinió dels implicats/des. A més, no se n'ha fet promoció, igual que de l'acolliment general, i no es veu intenció de ‘desencallar’ el tema; i mentre tant els centres estan plens de grups de germans; “/.../ infants amb diferents discapacitats i problemes conductuals importants; i això ja em sembla molt greu. Va néixer l'UCAE amb molta il·lusió –però la deixen aparcada /.../ és [el quid] la relació que tenim amb els EAIAs i altres que coordinen d'alguna manera el procés familiar i el nen /.../ hi ha dificultats en les **maneres d'asseure'ns a parlar-ho...**”

Pel que fa a l'acolliment en general, una altra participant opina que aquesta deixadesa i ineficàcia de la mesura està donada per la **substitució del treball real** amb els implicats, per un procés administratiu, pensant-se que transformant les “estadístiques” es resolen els problemes:

*El que passa és que es confon fer difusió, propaganda i promoció, amb potenciar l'acolliment. /.../ Necessita [el nen atès] acompanyament, no "promoció de l'acolliment"! I això no es contempla; només que n'hagi més, i menys nens als centres [residencials], però no realment **com** haurien de ser, com s'haurien de treballar, i quins haurien de ser els responsables de l'administració pública a nivell de professionals en aquest acompanyament...*

▪ **Manca de recursos o serveis preventius.**

Les persones participants contínuament van fer 'denúncia', com es pot deduir de tot l'escrit a les cites anteriors, que hi ha **prioritats no garantides o resoltes**, constituents de la prevenció, que esdevenen en problemes, i davant de les quals cal o caldria actuar. Van fer referència a articles de la llei per posar de relleu aquesta lògica de què a les mesures no s'hauria d'arribar si es complís el que diuen, com per exemple el 73 de la LDOIA sobre el COSE que abans explicàvem, i en el qual van insistir per la qüestió preventiva: *"Propostes amb temes de família, jo trobaria un pas previ al tema del COSE: l'article 73 ens parla de la prevenció de la desprotecció; el que hauríem és pensar com anem a **enfortir tots els factors que generaran no arribar a un desenllaç de COSE**; com activarem el tema de **prevenció del risc**."*

També, van formular que les diferents "figures" de mesures com la Guarda poden ser molt importants, però que més ho són, a nivell quantitatiu, altres figures esmentades a la llei que estan afectant *"...a molts més MILERS d'infants; per exemple l'article 84, que parla de la permanència de l'infant en un entorn lliure de violència i l'allunyament de la persona maltractadora. Aquest seria un article que s'està mullant, perdent credibilitat; farà falta que surti la propera llei per a què... [s'actui com cal]."*

Fins i tot, es fa menció que l'educació inclusiva per a nens amb discapacitats intel·lectuals realment no es dóna, perquè *"parles amb l'escola i li preguntes [perquè no els han integrat] i et diuen que no estan preparats...";* això malgrat l'EAP ho indiqui i sembli una cosa que hauria d'estar ja integrada de veritat a tot arreu.

Al seu torn, l'Equip tampoc no té la preparació per fer els tests que calen a nens amb altres capacitats, i fer així una diagnosi i propostes adequades en aquest sentit, encara que hi hagin molts d'aquests nens i sembli una cosa bàsica que hauria d'estar resolta; “[aquí es veu que] no tenen els professionals prou informació de la llei, ni poden [per tant] fer bé la seva feina.”

Igualment, es fa referència a què hi ha un **desmuntatge de serveis o solucions**, que es paren o deixen de subvencionar; per exemple l'UCAE, que “sabent que és una fórmula que dona sortida a molts problemes, està parat. Era un contracte determinat i ara és una prestació més que no cotitza.” En el cas dels espais de suport a la criança i d'altres espais familiars en general, es diu que s'han anat extingint, tot i ser una eina preventiva útil, i encara que hi ha municipis que amb esforç ho intenten mantenir, veient-se afectats per la situació de crisi econòmica. De la mateixa manera, els espais de guarda temporals, que feien “/.../ que un pare o mare sol pugui disposar d'unes hores lliures mínimes o suport que ajudin a crear xarxa, tot ha anat desapareixent; **quan estava, clar...**” L'altre problema que es pot veure a aquest últim punt dels espais de guarda, doncs, és que sovint les prestacions o serveis només es fan efectius o donen **per a col·lectius o a entorns específics**; que només arriben a un petit percentatge de la població –un tema que es va discutir amb més claredat per altres comissions. Per exemple, dels espais familiars se'n reconeix l'efectivitat, però es lamenta que actualment només són a Barcelona i només n'hi ha sis; “/.../ i que serà l'últim que farem si no tenim condicions per fer-ho bé!”

- **Prioritats per atendre.**

Donat el sentit que va prendre la discussió, de parlar de diversos temes alhora i amb molt d'aprofundiment, i com que la diversitat de categories que es generarien es va veure des del moment de la sessió, vam demanar als membres cap al final que sintetitzessin tot el que s'havia dit, dient quina seria la ‘prioritat més prioritària’, segons la seva opinió i considerant tots els temes sobre els que s'havia discutit. Els punts que es van posar més de relleu són:

- **Prioritat pressupostària de la infància i la família;** en tots els àmbits, i pensant en els pares i mares com els millors garants dels drets dels seus fills.
- **Participació de pares i mares i els infants;** com dèiem tot just, que els pares en garanteixin els drets fent-los participar més, i els nens siguin escoltats i reflectits de veritat en la presa de decisions, tal com preveu la llei, i a nivell de simetria.
- **L'acompanyament de la família;** però des d'un inici, com a factor de protecció, comptant amb tots els seus membres (no només els pares), i no només quan hi ha problemes.
- **Tenir en compte tot el que pertoca el 0-3;** els mínims que garanteixin els seus drets, la prevenció, els espais familiars i els centres oberts que permetin vehicular-los.
- **La homogeneïtzació dels processos i mesures;** perquè cadascun (com hem dit abans) els aplica segons el seu criteri, i pensant que... “la realitat la marquen els professionals, en nom de ‘l’interès superior del menor’...”
- **Tenir una visió crítica;** de tot el procés des que es va posar en funcionament el desplegament de la llei, a més de formular correctament els mecanismes que s’han de posar per a què tots els temes el puguin treballar bé.

Una participant va intentar resumir al que havien dit tota la resta, dient en suma: *“Idees clau: orientació, acompanyament, recursos per atendre les necessitats socials; criança no delegada, conciliació de la vida laboral [dels pares].”*

Aquests punts es reprenen amb més amplitud en els apartats de Conclusions i Recomanacions.

4.7 Aspectes relatius a mitjans de comunicació

Primerament hem de dir que a la sessió amb aquest grup només van participar quatre persones; la qual cosa va generar un altre nivell de discussió, amb menys rèpliques i ‘contra-rèpliques’; i no tan extenses com en el cas de les altres comissions, considerant que

no tots quatre participants pertanyen específicament a l'àmbit dels mitjans de comunicació. Tot i que això és notava, es van desenvolupar també rics arguments i opinions, que ens van permetre generar categories clares d'anàlisi.

Els punts presentats a aquesta comissió es van organitzar en aspectes relatius a la *promoció* dels drets conclosos de la Fase I, d'una banda, i aspectes relatius a la *prevenció i protecció* d'altra; tots referits a temes diversos però relacionats d'alguna manera no només a la presentació dels menors d'edat als mitjans o com

aquests són utilitzats pels joves, sinó amb una visió més extensa: es van incloure punts, lligant-los de manera temàtica, relacionats amb el consum, la salut o la sensibilització en diferents aspectes. És a dir, tot el que tingués relació o es pogués clarament relacionar amb els mitjans de comunicació.

El tema de la difusió dels drets es va tocar igualment de manera més extensa amb aquesta comissió, encara que formés part dels punts generals.

- ***Millores en tractament de la informació i coordinació.***

En parlar del tractament que reben els infants i adolescents en els mitjans de comunicació (*punt 1*), els participants al grup de discussió més implicats en el tema van *aprofundir i detallar* en grau més precís ho dit i presentat de la Fase I, esmentant **les accions fetes** en temes com la publicitat, advertiments pel

II. MITJANS DE COMUNICACIÓ

A - (PROMOCIÓ)

1. 5/9: La infància i adolescència continua enfocant-se des de paràmetres negatius per part dels mitjans (publicitat); no hi ha cap canvi a causa de la Llei.
3/9 perceben certs elements de millora des de l'aplicació, però no són suficients (tractament de la informació sobre maltractaments; protecció de la infància davant les noves tecnologies).

II. MITJANS DE COMUNICACIÓ

A - (PROMOCIÓ)

2. Les valoracions del Consell Audiovisual són positives; 6/9 no ho relacionen amb l'aplicació de la llei. La majoria en coneixen el manual d'estil i consideren que és una bona iniciativa.

“Crec que anem millorant, però no et sé dir... Les grans animadores ja no es fan; aquelles coses més típiques que passaven abans, de publicitat molt sexista de cara a nens i nenes, es va tenir una mica més de cura (...) Però encara hi ha molt per fer. (...) Crec que el CAC fa una bona feina. Hauria de ser més intensiva i pro activa, però molts cops actuen quan hi ha una de grossa.” (Entrevistat; fase I de la recerca).

3. Es té molt “en compte” als infants i adolescents com a consumidors; però tots els participants pensen que no es tenen en compte els seus drets.

II. MITJANS DE COMUNICACIÓ

A - (PREVENCIÓ I PROTECCIÓ)

1. Consums: Les males pràctiques relacionades a diversos àmbits (tipus de dietes, addiccions als videojocs o a les drogues) no s'han previngut o abolit, diuen 4 persones.
2. En relació a la salut, no només hi ha una manca d'accions per a la prevenció i la millora sinó, fins i tot, d'empitjorament; per ex. en el consum de drogues.
 - L'àmbit de la prevenció en general és on el desplegament de la LDOIA s'ha quedat notablement i comparativament més curt, encara n'és potenciadora i s'avança en accions...
3. **Informació i sensibilització: 8/9 en perceben millores contra el risc i maltractament, amb petites campanyes efectives; encara que insuficients per a 6/9.**
 - * 2/9 les relacionen amb el greu problema de la pobresa infantil. No tant per la LDOIA sinó per la seva aparició als mitjans!
 - Caldria potenciar-ho per fer sensible la ciutadania en la prevenció amb majors campanyes de difusió.
4. En relació a la violència masclista, tampoc no s'ha fet prou: encara que estigui mal vista, no canvien les relacions entre joves.

(Negretes: Punts repetits al focus grup d'Inclusió Social i Igualtat d'Oportunitats.)

tractament, sancions o crides que es fan cap als mitjans, i de manera més rigorosa; no només degut a la LDOIA, sinó a l'aplicació de la Llei de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Tant el Consell Audiovisual de Catalunya (CAC) com altres mitjans concrets (Infocat; CESICAT – Centre de Seguretat de la Informació de Catalunya) donen i segueixen **pautes més precises** pel que fa al tractament de la informació relativa al jovent; i d'altra banda hi donen cada vegada més veu, mitjançant diversos programes (tot i que insuficient, com després detallarem), parlant de la infància més respectuosament i deixant-la parlar de millor manera que fa uns anys.

Els assoliments i millores són en part degudes a una **major i més efectiva coordinació** entre els implicats, ja que per exemple quan el CAC va treure el seu informe sobre publicitat de joguines o quan es va fer un manual relatiu als maltractaments, es va coordinar amb o es van tenir en compte altres entitats/institucions especialistes per poder tirar endavant aquests projectes, materials i avenços. També, segons un dels participants, ha augmentat el nombre d'espais que els mitjans públics han cedit per a la difusió de campanyes relatives a la prevenció i protecció, que és un indicador que es pot vincular a la Llei 14/2010, però alhora al fet de la intercessió i coordinació d'entitats com el CAC.

Encara que es van explicar, especificar i defensar els avenços en les qüestions abans esmentades, en comparació o contrast d'allò dit en la Fase I, van ser més nombroses les **faltes i mancances en diferents aspectes o des de diferents perspectives**, citades i argumentades pels participants d'aquesta sessió. Mancances com ara *de visibilitat dels nens, de treball preventiu, d'educació i formació en el tema, o de polítiques integrals*, totes relacionades amb l'ampli àmbit d'actuació dels mitjans (oportunitats educatives; consum; noves tecnologies), i que anem explicant a continuació. També es va fer un èmfasi repetit en la *ineficàcia de les campanyes* així com en les seves causes. Aquestes faltes i ineficàcies, doncs, s'evocaven o reiteraven per a tots els punts de la primera fase de la recerca que s'anaven presentant i analitzant en la discussió.

- **Poca visibilitat dels infants.**

Pel que fa a aquest tema es diu que a part de tenir cura en el tractament de la seva imatge, cal que participin i se'ls doni més la paraula i més veu; assumpte sobre el qual s'hauria de tenir un manual de *bones pràctiques* en relació a **la manera com es fa**. Això incidiria alhora en què estiguessin més protegits, segons l'opinió d'una de les participants; qui a més especifica que la presència dels nens i nenes als informatius en el present és molt escassa; *“sí que s’han fet coses; però la presència dels nens als informatius és d’1,5%, en els torns de paraula el 2013; és que són invisibles! I a debats, 0,3%; la veu dels nens no existeix! Que potser s’hauria de veure la manera de què, per protegir-los, haurien de participar.”*

Per un altre costat, en el cas de nens i nenes per donar en acompanyament no es dona **una justa visibilitat**, en el sentit que no s'explica els tipus *reals* que hi ha susceptibles i disponibles, i per tant tampoc les seves necessitats de manera acurada; *“...a instàncies internes de l’administració, es qüestiona la campanya perquè no té res a veure amb /.../ quins són els nens que en aquest moment a Catalunya tenen necessitat d’una família acollidora; surten nens en un parc, petits, fàcils..., quan la realitat és una altre, altres perfils.”*

- **Treball de prevenció.**

En relació al treball de prevenció i **les campanyes** tant de difusió dels drets com de diferents aspectes relacionats amb el benestar dels menors d'edat, es pensa que són insuficients, poc avaluades i molt millorables, cosa que es fa palès per la seva (poca) efectivitat, segons les opinions del grup.

Les campanyes de sensibilització sobre els temes citats (i.e., contra el risc i maltractament; violència masclista; prevenció del consum de substàncies i altres temes de salut; acolliment familiar) semblen no arribar a calar entre el gros de la població. Això és, d'una banda, per la prevalença de determinats valors contradictoris; d'altra per no ser concordants amb la realitat present

o desitjada (per ex., en el cas de l'acolliment abans explicat), i d'altra perquè falta realment viabilitzar-les, fent més treball d'intervenció directa perquè siguin efectives. També pensen que s'ha de fer vertadera **promoció a l'inici de la cadena** d'allò que després esdevé un problema (per ex., el consum de drogues), en lloc de fer campanya només quan aquest ja és present; *“/.../ no de ‘final de claveguera’; campanyes que volen tapar el problema quan veus que l'adolescent ja comença a fumar el porro. Poca cosa farem aquí, doncs.”*

Sovint i en general es fa referència al fet, que abans citàvem, d'haver constantment de lluitar contra els valors prevalents, “anar contracorrent”, perquè tot i els esforços per intentar incidir per exemple contra la violència masclista, els informes relacionats amb les percepcions dels joves reflecteixen el poc calat que han tingut les campanyes i accions preventives empreses. Igualment, se cita l'excés d'informació que hi ha a l'abast de la població –una “fototoxicació”, en paraules d'un dels participants– com altra de les **causes de la ineficàcia** de les campanyes i accions. En el cas de l'acolliment familiar, es diu també que fins i tot a instàncies internes de l'administració pública es qüestiona la campanya per reclutar famílies acollidores, donat que el que es mostra no es correspon amb les necessitats reals dels nens que en aquest moment en tenen necessitat, de diferent perfil al mostrat i d'uns antecedents i realitat més crua.

- **Educació i formació en el tema.**

Aquest és un altre aspecte central; educació i formació de l'ús dels mitjans i de com s'ha d'actuar davant la mateixa informació presentada als mitjans. Aquesta categoria també es va posar de relleu per part del focus grup relatiu a la Participació social dels infants. Es reconeix que hi ha mancança en l'educació en comunicacions a les escoles, on l'acció educativa se centra en l'accés a la informació i la tecnologia, però no en desenvolupar la **capacitat crítica** dels alumnes per tal d'avaluar-la ni contrastar-la, o donar-los eines per a **descodificar el llenguatge audiovisual**. Part del problema és que tampoc en la formació del professorat

es fan aquestes accions, perquè incorporin allò que pugui millorar aspectes des de la prevenció amb l'alumnat.

▪ **Polítiques integrals.**

Tot l'anterior es dona per una falta de polítiques integrals en relació als diferents aspectes que pertocquen al tema. Els i les participants van esmentar que és evident que s'han fet i fan diverses accions i significatius esforços per incidir-hi, fins i tot decàlegs de com fer servir les tecnologies; però les accions petites poden quedar-se en **un àmbit molt concret i circumscrit**, a un nivell 'anecdòtic', no incidint més enllà del problema o territori específic en què es desenvolupa l'acció, "per cobrir l'expedient" o per a una determinada franja d'edat;

S'ha avançat això, hi ha canvis...? No serveix que facin un curs [concret] a Reus i 'ja hem fet'; no és això, és com apliquem els recursos amb X objectiu; quines accions s'estan desplegant arreu del territori i a tots els nivells per millorar-lo. Si això no es fa en forma seriosa i sistemàtica, tot l'altre és anar cobrint expedient sobre expedient.

El tractament, doncs, dels més variats temes com ara l'ús o mals usos dels videojocs, d'internet, o de temes de salut, s'haurien de treballar integralment des de la promoció i prevenció primària, a partir de les edats més primerenques, i amb el corresponent **abocament de recursos**, materials i humans, perquè no hi ha prou amb la llei escrita; *"tenim aquesta perversió permanent del llenguatge que ens agrada de les coses, veure-les escrites, i [d'altra banda] com apliquem allò que la llei ens hauria d'obligar a aplicar, que acabem sempre amb aquesta mena de 'di-gloso'..."* Parlant del tema campanyes, igualment els espais cedits per les cadenes televisives són mínims, el mateix que la proporció de canals en els quals es fan coses relatives als drets, la seva difusió i d'altres accions relatives a la informació i la infància. Les campanyes són molt puntuals, desconnectades d'altres accions, i s'hi dona un tractament molt esquifit, en comparació amb la programació de *Prime Time* i l'enorme quantitat d'opcions i recursos televisius que existeixen.

Tot allò dit anteriorment, es veu per part de les persones participants com a difícil de mesurar o valorar de manera ajustada, objectiva i crítica, degut a un **desconeixement sobre l'efecte del treball fet** en aquests primers anys, precisament per la falta d'indicadors concrets i estandarditzats que permetin fer la valoració. El seu discurs està 'banyat' en tot moment per referències a què hi ha una **desconnexió notable** entre ho establert per la llei, i els canvis o fets observats, sent especialment difícil en l'àmbit dels mitjans de comunicació establir-hi causalitat; *"si això es deu a la llei o no, fins que no hi hagin indicadors de què ha fet la llei, quantes sancions hi ha en els mitjans per utilitzar malament els recursos, o parlar d'un nen amb dades, és molt difícil saber si es deu a la llei o no."*

En resum, es reiteren la majoria de les percepcions del que es va dir a la primera fase, amb precisions i matisacions en cada cosa. Es veu que sí que s'ha fet i es veuen avenços significatius, però no pas el que caldria o es podria haver assolit; *"hi ha al final uns indicadors de la veritat; i són que [cita A, B, C, amb quantitats]; la veritat és aquesta. Si comparem amb països del nostre context, ens hauria de preocupar... -coincidíu més o menys? [i els altres acorden] /.../ Si ens comparem amb països europeus, se'ns cau la cara de vergonya..."*

5. Discussions i conclusions

Les sessions amb els focus grups han permès discutir les conclusions de la primera fase de la recerca, per tal d'aprofundir més en l'objectiu de l'estudi, i alhora engrandir la fiabilitat i solidesa de la investigació; tal com es va proposar i recomanar fer al final d'aquella fase.

Primerament discutim els resultats abans exposats sobre els aspectes generals, considerant les semblances i diferències entre els de les comissions, i també en referència als de la Fase I; integrant-los conjuntament per a arribar a conclusions generals. La integració, reflexió i discussió sobre les categories que s'assemblen, resulten transversals o trobem 'paral·leles' entre comissions dóna pistes sobre **regularitats entre elements i processos derivats de la llei**, d'acord amb els punts presentats, que *plantegen àmbits potents sobre els quals treballar o plantejar futures recerques*. Un recull sobre aquestes (macro)categories, més generals, es presenta en la taula de l'Annex 4.

5.1. Categories i resultats sobre les consideracions generals sobre la llei; totes les comissions

En primer terme, les discussions grupals van posar clarament de rellevància les coses que resulten innovadores i importants de la LDOIA. El fet que el seu element central sigui tota la infància i no només la que es troba en risc, que desenvolupi considerablement més el tema de la participació, i que contempli que se n'ha d'avaluar l'aplicació, són algunes de **les novetats importants** que la caracteritzen com a model d'avançada en el tema i a nivell internacional.

Part del que la pot fer fluixa té a veure justament amb la seva innovació, donada la falta de referents i també perquè encara sembla estar força centrada en la protecció, potser no potenciant tant les altres 'grans què's' de la promoció, la prevenció i la participació de la infància. Alhora, s'ha comentat entre els i les participants el fet que no és prou indicativa de la manera en què s'han de portar a la pràctica els drets; li manquen (o van mancar en el seu moment)

elements clau com són un model de treball, una memòria econòmica, un pla clar i descentralitzat per desplegar-la i decrets de desplegament; *“hi ha altra part de la llei que com que tot són... intencions que no estan reglamentades; no s’han donat a conèixer”*. Així doncs, el que les “intencions” no siguin encara reglamentades va de la mà del seu desconeixement; llavors hi ha el problema de no poder difondre-les efectivament fins que es doni la seva formalització... Tot i que el problema principal no és als textos sinó a les persones que ‘no la fan viure’; és a dir, que aplicar-los **depengui de la voluntarietat de l’individu i del moment**, com repetidament es va criticar a les sessions com a la cosa més important que impedeix l’efectivitat de la LDOIA.

El factor humà resulta ser llavors en sí la clau dels **límits per a la transversalització de l’interès superior de la infància**, perquè amb les minucioses i prolixes anàlisis fetes es va fer palès que en darrera instància és *la manera d’enfrontar-la i assumir-la* per part de les persones el que la fa o no una realitat. Hi ha un problema de manca de coordinació i dispersió en el quefer i s’ha de facilitar i difondre transversalment la llei i les iniciatives, engegant polítiques específiques; però tot això s’ha d’assumir per algú amb la voluntat explícita de fer-ho i amb una visió transversal del nen, com s’ha dit, que no fragmenti tant el seu maneig, com sembla fer-ho l’excés d’especialització, característic de l’ordre social actual.

Poder transversalitzar aquest interès superior passa primera i fonamentalment per donar a conèixer el text, tant als cossos especialitzats en el treball amb infants, com a la societat en general. S’ha vist que els principals problemes a les institucions, departaments i serveis són, apart del que dèiem d’excés de sectorialització en l’atenció als individus, la manca de visió global, de difusió interna a les organitzacions, i de concreció en termes adaptats per a cada àmbit d’atenció o servei –és a dir, saber com aplicar-la de manera específica i pràctica en context. També s’ha reflexionat fins a quin punt realment cal que es conegui la LDOIA; però el problema és sobre tot que la gent no n’és conscient, i sense **el coneixement de la llei** no es pot arribar lluny. En el cas del desconeixement a nivell general, es pensa que ha faltat posar-la en termes més ‘col·loquials’ per fer-

la assequible als infants i als diversos grups d'adults i, un altre cop, maneres concretes d'implementar-la en el dia a dia, en les pràctiques quotidianes i de l'esfera privada. L'anàlisi de categories ens va revelar que *la falta de difusió* és el punt clau entre desconeixement i falta de **desplegament** (connexió que reprenem després).

Pel que fa a aquest i les limitacions del seu abast, s'ha dit que resulten clau coses molt diverses. D'una banda, caldria que hi hagués un organisme explícitament encarregat de difondre-la; amb un enfocament integral i de no parcel·lació, tant en el procés de difusió com a l'hora d'aplicar-la o donar a conèixer els protocols d'actuació ja existents. Els entrevistats/des ja saben que es dóna 'certa' difusió a l'interior de les organitzacions, però no hi ha qui garanteixi com, si és de manera planificada, i si segueix els objectius de la llei segons s'havien pensat. D'altra banda, cal formar els professionals tant en el coneixement de la llei com en la forma d'aplicar-la al seu lloc de treball, incloent la qüestió de la responsabilitat i el compromís individual necessaris. També sembla que bastants organismes dedicats a la infància, tot i tenir els nens i adolescents com a objecte de treball no els donen prou visibilitat, perquè la societat en general tampoc no ho fa.

Després, cal major implicació dels ajuntaments; en aquest sentit, s'ha posat de relleu la importància del treball per part dels serveis socials a nivell municipal, però que és limitat en part per la falta de recursos; una assignació al seu torn condicionada a què se li doni prioritats des del punt de vista polític. Diverses de les grans estructures governamentals, institucions, i els adults en general són encara lluny d'assumir la LDOIA; els agents i interlocutors que l'han fet fins ara més una realitat són les entitats i associacions d'entorn proper i que atenen educativament els nens, però sovint fora de l'escola.

Pel que fa a aquest gran tema del desplegament es podria concloure que, tot i la importància dels nombrosos factors, la feina central és un cop més *que les persones assumeixin* la llei i totes les possibles innovacions, amb un corresponent gir en *la manera de pensar* la infància com a tal i el tracte cap als nens, nenes i adolescents. No es coneix prou ni s'és gaire conscient del que és la condició infantil ni adolescent, o els adults tenen actituds que impedeixen que la

seva condició millori i s'assumeixin els drets infantils correctament i fent-los part de la realitat quotidiana. També perquè hi ha escepticisme i poca confiança o credibilitat en les lleis; en el cas de la LDOIA, sense conseqüències quan no s'aplica, el que fa semblar al seu torn que n'és una a-la-carta o d'aplicació discrecional, i més en no tenir un marc gruix de sanció. Els grups van proposar determinades millores o solucions possibles; però sempre és, en darrera instància, com dèiem, el canvi d'actituds i pensaments el que canviarà més les coses.

Finalment, pel que fa a **les dades i els estudis sobre infància i adolescència** els i les participants van explicar que quan no manquen indicadors i investigacions, el problema és que les accions en tot cas no es basen en la fortalesa que aquests/es poden oferir, sovint són de difícil accés, o bé no compassen o acompanyen un pla d'execució; i de vegades ni tan sols estan explícites o ben establertes les finalitats per a recollir dades o elaborar investigacions. Però majoritàriament el problema és una relativa escassa quantitat de recerca i indicadors relatius a infància, dirigida i recollits de forma concreta, desglossada i sistemàtica, de gran abast i/o per part dels departaments que correspondria. L'informe del Síndic de Greuges en general es considera un avenç concret pel que fa a donar determinades dades i informació vàlida de la situació dels drets infantils, tot i haver opinions oposades sobre si n'és un 'neutral' o està esbiaixat políticament; en tot cas, no obstant, es considera que compleix amb la seva funció.

Les possibles i tan repetides "avaluacions d'impacte" futures hauran de tenir en tot cas les característiques esmentades. A més de comptar amb criteris estables i una comprovada fiabilitat i validesa, i sobre tot, allunyades de tendències polítiques que n'impedeixen l'estabilitat i durabilitat, com per a arribar a algun resultat que es pugui contrastar i seguir de manera sostinguda, sense canvis ni fraccionaments. Alhora que intentant teixir xarxes en aquest terreny, sense tanta dispersió o incomunicabilitat, de manera que els estudis no es quedin en un pla 'anecdòtic' o irrellevant, sinó que tinguin un sentit, composant part d'un tot organitzat i d'acord amb un projecte de gran abast, global.

La qüestió de les col·laboracions amb les entitats locals, d'iniciativa social i entre administracions l'integrem en el punt següent.

Interaccions entre els elements discutits:

De les argumentacions donades pels i les participants, i les anàlisis fetes per l'establiment de categories, es pot visualitzar i concloure amb molta claredat **l'estreta interrelació entre els aspectes de co-neixement—difusió—desplegament** de la llei, que abans referíem; entenent aquest últim com a aplicació pràctica en el fer i les accions. El treball que es fa en qualsevol d'ells influeix en el benestar o falta del mateix de la infància; se sigui o no 'del tot conscient': tant l'acció com la manca d'acció tenen uns resultats i conseqüències. Pensant que si es fes la feina per tal d'incidir a consciència i amb un blanc concret, els resultats podrien potenciar-se molt, sobre tot la transversalització de l'interès superior de l'infant.

Així doncs, a partir dels arguments donats es pot concloure que cal treballar uns eixos principals i diversos pel que fa a potenciar el coneixement, difusió i desplegament de la llei. En el cas del coneixement i difusió, s'ha de pensar en **la manera de difondre-la i incorporar-la amb agilitat** primerament a les institucions o entorns de desenvolupament específics per infància; apart que aclarint qui és l'organisme encarregat, *garantint que arriba i es coneix realment per part de qui interessa que la coneixi*. Això comporta fer accions planejades, específiques i integrals de formació dels professionals; en particular, fer veure el valor de la llei i la seva utilitat pràctica, que no sembla gaire acceptada encara, segons el que han argumentat els i les participants a les discussions i també a les entrevistes de la primera fase de la recerca.

En el cas d'entorns més indirectes i públic en general, les campanyes efectives dutes a terme fins ara es poden potenciar en freqüència, seguiment i claredat, amb la finalitat d'incrementar **la consciència de l'interès superior del/a nen/a** i que la gent comenci a incorporar i posar en pràctica el que la llei persegueix.

En relació al desplegament, per potenciar-lo sembla important tenir la possibilitat d'accedir a les diverses **dades disponibles**, que caldria que estiguessin *organitzades, recollides sistemàticament i*

per personal especialitzat. Això va en conjunció de la importància de comptar amb **indicadors i recerques** com a punts de referència i a partir de les quals reflexionar, decidir i actuar. Com es va dir a l'anàlisi dels resultats sobre aquests temes, l'acció primerenca és *definir les finalitats que guiiin les actuacions*, en funció d'una política concreta i que prioritzi la infància per tal que aquestes accions puguin tenir un valor i resultats positius i durables més enllà del govern en torn.

També han de ser integrals i comptar amb tots els agents intervinents **els projectes, les accions i les col·laboracions** que es puguin engegar o establir a nivell local, entre entitats o per convenis. A les discussions es va posar de relleu la importància de la corresponsabilitat, de ser capaços d'anar en la mateixa direcció, parlar un llenguatge comú, per a què realment hi hagi i funcioni la xarxa especialitzada d'atenció a la infància. Així mateix, desenvolupar els instruments adequats per l'aplicació de la llei i els de coordinació entre agents permetrà que es doni el correcte traspàs dels principis que es volen aplicar, i acabar amb la fins ara característica descoordinació entre nivells/àmbits d'atenció, i la falta de definició precisa de les tasques, funcions i competències. Enfilat a això ve la necessitat de valorar l'**impacte de totes les actuacions**, de la qual ja hem parlat.

5.2 Categories i resultats de semblança i diferència entre comissions

Com vam dir, les anàlisis de contingut de les discussions amb les comissions van ser 'bastant independents' entre sí, en el sentit que no es pensava gaire en la resta d'elles en estar analitzant els diàlegs de cadascuna –tot i que, evidentment, ja es podia preveure que convergirien en determinats punts.

Com es pot veure a les taules resum als *Annexes 3a, 3b i 4*, hi ha coincidències o semblances entre categories, les quals permeten plantejar unes 'grans categories'; **eixos destacats o agents més clau en l'aplicació de la LDOIA aquests anys**. Els expliquem a continuació en ordre de rellevància segons hagin coincidint més

comissions en esmentar-los, el seu pes en relació a la llei, i les argumentacions sobre aquests: *millores per la infància a adolescència a partir de la seva aplicació; actuacions i polítiques que no són integrals; les actituds cap a la infància i el fet d'assumir o no la llei; la manca de participació i protagonisme de nens i adolescents, en sentit ampli i amb una perspectiva de desigualtats; les necessitats no cobertes i la falta de recursos, i la formació, sobre la llei però també en qüestions més generals d'infància i el seu benestar.*

▪ **Millores en la vida d'infants i adolescents:**

Conjuntant en primer terme tot el que es percep com a positiu en els anys de desplegament que porta la llei 14/2010, podem dir que totes les comissions van fer *ponderació d'allò que sí s'ha assolit o resulta exitós* a partir de la publicació. Tot i que la comissió d'Educació i valors, per exemple, va ser especialment crítica amb la situació de tot allò, cosa que 'no va donar espai' a què es generés una categoria concreta sobre assoliments o millores, sinó que els seus membres només van considerar coses puntuals. Els assoliments que expliquem a continuació es refereixen a **temes molt variats**, perquè es veuen millores "en general", aquí i enllà.

Primerament, la comissió de Participació social de la infància va reconèixer que s'han anat implementant millores progressives en diverses **institucions i procediments públics** com ara el Consell nacional i els consells territorials. També ha augmentat la **quantitat d'espais representatius i entitats** que promouen una major participació. Diverses escoles, i cada vegada més, es distingeixen per anar generalitzant-la i sistematitzar els processos participatius; cosa també força visible als centres residencials.

Per una altra banda, quan els pares i mares potencien les seves capacitats parentals (normalment, per intervenció externa), tendeixen a millorar en la consideració dels fills. Socialment, hi ha cada vegada més un **llenguatge de la participació** dels infants, reflex de què se'ls té més en compte i hi ha **major consciència** de la importància d'anar implementant la participació de manera general. De la mateixa manera que es va posar de relleu a la

fase I per part de la majoria de participants, els i les d'aquesta comissió van concordar amb què hi ha hagut avenços en les **mesures de protecció** aplicades als casos d'infants en situació de risc i desemparament, i a l'hora d'informar-los del seu propi procés.

No obstant, es va dir que hi ha els darrers anys cert *estancament* d'aquest augment general, i d'altra banda es van fent més grans les *diferències* entre aquells que més participen i els que menys o continuen veient-se exclosos, en el sentit ampli de l'exclusió. Les persones més conscients i actives són les que es relacionen amb la infància, i en especial les que treballen a l'àrea i per la infància protegida.

La comissió de Família també va veure que treballar amb els pares incideix en què els nens participin més, i que la situació dels infants i les seves famílies millora quan hi ha una **adequada programació i intervenció** amb els nens dels centres residencials. Els membres d'aquesta comissió van dir així mateix que a nivell de la promoció han resultat efectives, a diferents entorns, determinades accions, experiències, pràctiques i estudis duts a terme; sobre tot quan es vencen resistències per part dels adults i els equips de treball tenen l'actitud per a què les coses canviïn. Van acordar també amb el dit a la Fase I sobre la millora que es veu en els **serveis especialitzats** per a infància en risc o desemparament; tot i que s'és molt crític – igual que totes les comissions- amb el fet que el que es perfecciona és *l'administració d'una situació d'autèntic empitjorament* de les condicions de vida de la infància, i no el combat dels arrels de la situació mateixa.

La comissió d'Igualtat i inclusió va ser especialment insistent amb aquest punt, manifestant a més dubtes sobre l'efectivitat de les mesures i accions empreses; en part per la manca de seguiment o de comprovació de *si el que es fa realment serveix per a ho que es diu, és efectiu per atacar el que se suposa, o produeix les millores que es pretén*. Tot i això, els seus membres van subratllar i defensar que està amplament difós entre les persones del sector un **esperit i intenció de millorar** les condicions de vida de la infància, i que això sí que es pot veure amb

claredat. També, que tot i no estar generalitzades les iniciatives i implementacions dutes a terme amb perspectiva d'infància a tot el territori, sí que localment es fan i sempre amb visió d'estendre-les de forma permanent i a llarg termini, a més d'incidir en el benestar general.

Van reconèixer així mateix que els monitors esportius i d'activitats diverses amb infants, tant a l'entorn escolar com fora, van considerant i implementant la inclusió, la participació de tots, transmetre valors, etc., i es fomenta **una pràctica més esportiva i lúdica que reforci els aprenentatges i assoliments escolars**, amb bons resultats; també amb perspectiva global i sempre basada en el benestar integral dels i les alumnes. No obstant, una participant de la comissió d'Educació i valors, i provinent de l'Escola Superior d'Educació Física, va opinar pel contrari que aquest aspecte de l'activitat esportiva, i en sí totes les activitats d'educació no formal, és del més greu que s'ha deixat de banda en l'aplicació de la llei; molt pendent d'abordar i millorar: s'aplica només discrecionalment, per coincidència i a voluntat de qui ho vulgui fer, en un moment donat.

Les persones assistents d'aquesta comissió van especificar que s'ha millorat en els serveis d'infància vulnerable i la conscienciació de l'empitjorament del seu estat; així com una activació més notable dels serveis destinats (diferents tipus de centres) cap aquesta i els nens, nenes i adolescents en general. Així doncs, en aquest punt sí que acorden amb ho dit pels entrevistats de la Fase I; però en la resta no gaire. Coincideixen amb ho dit abans per a la comissió d'Igualtat, que els petits canvis locals **van creant sinèrgies**, complint-se així els objectius dels Plans educatius d'entorn i de ciutat.

Finalment, la comissió de Mitjans de comunicació va especificar les 'impressions' dels entrevistats/des de la primera fase de la recerca, pel que fa a l'augment en accions i millor **tractament de la infància als mitjans i la informació**, així com la precisió de pautes seguides per a millorar-ho. Tot i que a la vegada assenyalant les faltes i mancances que no s'havien precisat prou de la Fase I. Més endavant reprendrem aquesta última idea.

Així doncs, podem veure com les millores són en àmbits molt diversos, i en un entramat complex de *situacions que les matisen*, permetent o no l'acompliment d'allò que la llei proposa o mana; quasi mai podent-se titllar en termes de tot o res. És definitiu que la LDOIA ha marcat **un punt d'inflexió** per l'inici d'un conjunt de mesures de notable transcendència per a la infància, sense tornada i, sovint, de pausat però imparable augment.

▪ **Actuacions i polítiques no integrals:**

La majoria dels grups de discussió fan palès aquesta important qüestió de la fragmentació, inconstància o no integritat de les iniciatives, accions i polítiques cap a la infància en general, que impedeix que la situació millori de manera generalitzada i sostinguda al llarg del temps.

Les persones assistents a la comissió d'Igualtat i inclusió van parlar de la manca de coordinació i claredat en les actuacions entre diferents nivells d'actuació pel que fa a **les accions protectores**. Té a veure amb la manca de visió i intervenció integral en tot l'entorn de l'infant, per tal que la seva situació canviï a més llarg termini. Igualment, els programes que s'inicien són d'abast molt limitat i no tenen continuïtat, per aquesta manca de visió.

Van mencionar que les actuacions fragmentades i sense coordinació són causa i conseqüència de la falta de transversalització de l'interès superior de l'infant, el que es reflecteix clarament en l'empitjorament dels **resultats educatius** entre nens i nenes de centres residencials. Els i les participants de la comissió d'Educació i valors, amb 'perspectiva inversa' assenyalen que les actuacions són poc integrals i es limiten al món educatiu formal, perquè no s'intervé més enllà, al món de la família i d'altres agents que incidirien de manera global, del qual la millora en els resultats educatius en seria una conseqüència. Els valors que promou l'escola i el valor de l'educació en sí, no poden tenir efecte si la societat conjuntament no els recolza i va adoptant.

Ahora els d'aquesta comissió van puntualitzar la manca d'un model de **treball en xarxa**, perquè els diferents agents d'intervenció

no col·laboren prou, reflex de què no s'optimitzen tots els elements o accions. Això connecta amb el dit pels membres de la comissió de Família, els arguments dels quals vam agrupar en una categoria sobre les manques d'actuació en xarxa i la necessitat que aquestes siguin integrals, integrades, coordinades, generals i sense fragmentacions al llarg de les mateixes, amb criteris estables; en suma, actuar de manera *sistemàtica*. Aquesta idea de la xarxa també es refereix a la cadena d'actuacions que contribueixen a una finalitat més total i que han de considerar totes les situacions circumdants; així doncs, no poden ser estretes de visió, sinó que han de ser amples i integrals.

Amb aquesta comissió de Família també es va fer palès, en una altra categoria, que **els procediments de treball en general** són poc clars, homogenis i sense indicadors, fins i tot caòtics de vegades; una cosa també tocada per la comissió d'Igualtat i inclusió. En la sessió amb aquesta última es va dir repetidament que part del problema és la dificultat per conèixer les conseqüències i causalitats, és a dir, si el que es planteja realment serveix pel que es diu o pretén, com esmentàvem abans; i això constitueix part de la manca d'integritat de les accions. De la mateixa manera, a la sessió amb la comissió de Mitjans es va dir que moltes vegades no es coneixen els efectes de la feina que es fa per la falta d'indicadors clars i estandarditzats.

Per aquest últim grup de treball, el resultat visible tot plegat és la manca de connexió entre el que la llei diu i el que s'observa passa en la realitat concreta dels infants i adolescents. La raó principal és la manca de **serietat i sistematització en les accions**, no actuant-se des de la prevenció primària, destinant-hi recursos. Al igual que la comissió de Família, ressalta la necessitat que *totes les instàncies* del sistema de prevenció atenguin els casos de nens/es en risc però que es queden amb la seva família, sense deslligar-s'hi i amb els serveis d'atenció que cal la seva situació. Això, al seu torn, potenciarà les possibilitats de eines com el COSE o la Guarda, però el seu funcionament dolent es deu novament a què no s'actua amb visió integral.

Dels arguments de la comissió de Participació social de la infància no vam desprendre una categoria com a tal referent a aquesta manca d'integritat en les iniciatives i actuacions; però en realitat aquelles categories mitjançant les quals analitzen *les limitacions en la participació i les desigualtats entre contextos i col·lectius*, i tot el seu discurs, fan referència al fet que no s'actua integralment, en el sentit que la participació no es generalitza, tot i els valuosos avenços que s'hi observen.

▪ **Assumpció de la llei i actituds cap a la infància:**

La manca de consideració cap als infants i adolescents, lligat a què la societat adulta no 'fa seva' la llei per motius diversos, és un altre dels grans temes que es van discutir profusament per part de totes les comissions. Es concep que, d'alguna manera, 'no s'ha arribat' o evolucionat al punt que es preveuria necessari per a què la llei pogués fer-se realitat.

Tant la comissió de Participació com la de Família, i especialment la d'Educació i valors, van coincidir, criticar i aprofundir en el fet que a nivell institucional i per tant personal, els adults (professionals inclosos) tenen encara un **comportament autoritari o negligent** amb la mainada; fortament arrelat en els valors tradicionalment donats a aquesta i el rol que han de tenir ells com a portadors de les decisions. De vegades, tot i haver consciència que cal considerar els infants, és difícil que s'assumeixi donat l'arrelament de les **actituds i consideració cap a la infància**: éssers que 'sobre el paper' estan dotats de poder per participar i decidir determinats aspectes del seu destí, però que en realitat es veuen sotmesos o condicionats al que l'adult consideri o permeti. Així doncs, caldria treballar activament mitjançant la formació dels adults per a promoure un canvi en aparença poc generalitzat (el tema es toca en un punt més a baix), tant a l'anàlisi del propi comportament, com del coneixement que es té de la infància i així concebre-la d'altra manera i conduir-se en forma diferent: *que la llei no es prengui com una simple recomanació ni s'actui segons o dependent de la voluntat individual, casuísticament.*

Pel que fa a l'àmbit i cultura escolar, els membres de la comissió d'Educació i valors diuen que per les raons abans esmentades no s'ha desmuntat prou un model encara poc horitzontal cap als alumnes, ni una cultura escolar on, tot i ser conscient el personal de la necessitat de canvi, a l'hora de l'aplicació del que caldria fer, al final el sistema és molt rígid, allunyant-se de contribuir a la plena actualització de la LDOIA a l'escola. El principal problema és un altre cop *de concepte, actitud i mètode*, com va especificar un dels seus membres. Tot i que reconeixen per igual els sensibles i grans canvis que hi ha hagut a l'escola en altres aspectes; cosa també posada de relleu pels i les participants de la comissió de Participació, en afirmar que els professors tenen una actitud més oberta per considerar els nens en tots els processos participatius que el general de la gent. Els de la comissió de Família, per la seva banda diuen, coincidint amb els d'Educació i valors, que el que no contribueix gens al benefici dels infants i adolescents és la manera en què de vegades se 'satanitza' o simplement ignora els pares, en lloc de veure'ls més com a part de la solució. Així doncs, revertir els problemes que presenta la institució escolar i el medi educatiu té molt a veure amb la reformulació dels models, però això implica un treball amb el personal en primer terme.

La **negligència** és sovint una actitud cap a la infància, una manifestació de la manca d'aplicació de la llei i una qüestió esmentada i analitzada per la majoria de comissions de manera transversal i sempre rellevant: hi ha bastants comportaments que l'evidencien. Tant la comissió d'Educació i valors com la de Família coincideixen a dir que es troba en moltes accions, i diversos/es professionals de la de Família van afegir que això es reflecteix en el funcionament del sistema, duent a terme de vegades solucions que fan palès negligència des de *la manera* en la qual es plantegen, amb deixadesa, sense assumpció i sense cura seriosa de les qüestions que ha de considerar. Pels d'Educació i valors, part del problema es troba en què es deixa a l'arbitri o voluntat de cadascú l'aplicació de les solucions, quan són clares i haurien de dur-se a terme sense falla, sense excepció.

Aquesta comissió també va reflexionar profusa i críticament sobre altres comportaments dolents que es manifesten cap a la infància per part del món adult. En primer terme, tot i haver molt coneixement científic sobre les etapes infantil i adolescent, no s'ha fet gaire de domini públic; en contrast, l'excessiva especialització entre els professionals de l'àrea paradoxalment s'oblida de considerar l'infant de manera integral. A més, molts adults creuen 'ja' tenir un saber sobre què és el bo i com comportar-se amb els nens/es i adolescents, sense prendre gaire una actitud activa per saber com fer-ho millor; així influent en què no es cristallitzi l'exercici dels seus dret per no canviar ells. La comissió de Família diu que ho que regeix socialment és una **visió adulta de les coses** –'adult-centrisme'– donada pels mateixos adults per vàlida, en ser qui ocupen el comandament de les institucions i la societat. Diu aquesta comissió que també passa que l'administració pública es força intervencionista i no tendeix a buscar solucions de manera consensuada. L'última conseqüència de totes aquests 'pèrdues del nord' i negligències, doncs, és la no-millora de la vida de la infància, des de la perspectiva del que la LDOIA prescriu.

Les comissions de Mitjans i Igualtat i inclusió no van centrar-se especialment en les actituds cap a la infància i la assumpció de la llei, com per generar una categoria a part. Tot i que pels d'Igualtat, l'empitjorament en diverses condicions de la infància i adolescència els darrers anys és conseqüència no només de la crisi, sinó de les decisions i actuacions negligents que no els prioritza o posa al centre ni a ells ni ho que la LDOIA marca.

- **Manca de participació**

L'anàlisi de la comissió corresponent a la Participació social de la infància va deixar força clar a detall quins són els àmbits en què la manca de participació resulta més greu i part de les raons. No obstant, a les altres comissions també es va donar informació que pot complementar, afegir o fins i tot contradir-se amb la d'aquella.

En el cas de la comissió de Participació, són dues les categories que condensen les idees relatives a les limitacions per participar. Pel que fa a la facultat dels infants per *opinar però sense decidir*, es postula que no es pot pas intentar identificar una cosa amb l'altra, pensant que si les decisions no es corresponen amb les opinions o prevenen directament dels interessats, hi ha un autoengany. Ha d'entendre's la participació no com a procediments de rutina, sinó com a **processos normalitzats, transversals i explícitament intencionats** de recollir i directament produir un clar efecte, amb retorn i prova de l'impacte del mateix. S'han "fet accions" però no incidit en la globalitat, com dèiem a la part de Resultats. Es confon també pensant que amb accions d'inclusió ja hi ha participació automàticament, i com si el 'representacionisme' a consells volgués dir participació efectiva i de qualitat.

La base de tot torna a ser que **l'adult s'erigeix com a qui 'ja sap' el que és millor**, abans d'engegar els procediments de recollida d'opinió. I per això es recomana que s'ha de realment **respectar i escoltar el que diuen els infants i adolescents**, promovent les **accions més de decisió directa**; però que no es dóna perquè l'adult no ho permet.

L'altra dificultat per a cristal·litzar la LDOIA són *les limitacions d'accés als espais i accions participatives*, que s'han d'entendre un altre cop més enllà de formats, com **interaccions normalitzades i quotidianes**. Però això és una limitant que supera la condició dels nens i nenes, perquè aquesta manca l'enfronten tots els grups d'edat, i és per tant difícil de modificar específicament per ells i elles. Quan es 'munten' espais per a participar, sovint estan **descontextualitzats**, lluny de la realitat quotidiana dels destinataris; o bé aquests desconeixen com poden participar o accedir als espais. De manera general, infants i adolescents en **condicions de pobresa i exclusió** no tenen facilitat per accedir-hi, per tant limitant-se les seves possibilitats de relacionar-se, socialitzar i així, participar.

Tot el que hem presentat es pot identificar amb allò dit per la comissió d'Educació i valors pel que fa a les manques de

participació dins dels entorns educatius, i que ja abans referíem. Dits entorns d'una banda són els principals constructors d'oportunitats per participar, però al mateix temps, en ocasions els que més la limiten per la seva estructura i/o funcionament. Si hi ha limitacions i segregació al medi formatiu, la participació està implícitament limitada. En paral·lel, la comissió de Mitjans identifica que als mateixos es regulen molt les participacions dels infants, però a la vegada no se'n permeten aparicions més freqüents o efectives.

La comissió de Família va posar de relleu en especial les freqüents impossibilitats per part dels pares i mares per a participar, però que en última instància el que fa és limitar la dels nens i nenes: la primera impossibilitat ve reflectida en pensar que la participació dels infants es pot **desvincular de la consideració dels mateixos** i del seu sistema de relacions més proper, per a què es doni un autèntic canvi. A nombrosos espais i procediments els pares no només no són co-partípcips en les decisions, sinó que ni tan sols opinen i fins i tots hi ha una tendència a **tancar-los les possibilitats** de fer-ho, en considerar-los sovint només com a part dels problemes i no de les solucions, com abans esmentàvem. Les **dificultats de conciliació** de la vida laboral i familiar és l'altre element molt palpable que en dificulta la participació i reflecteix que els drets dels infants se subordinen a les polítiques i estructures horàries dels treballs dels progenitors.

Tot plegat, podríem dir que el dret de la participació ve de regular-la i protegir així als infants, però al mateix temps fent-la efectiva i com a cosa normal, que es notés en tots els espais socials i procediments estructurats. Això s'ha complert a velocitats i graus diversos.

El que resulta evident, és que *les situacions de carència més generals resulten en limitacions a la participació, entesa de la manera més integral*. De fet, podem dir que hi ha una relació gairebé causal entre les desigualtats i les limitacions a la participació, pensant que qui es queden endarrerits en l'accés als recursos o mitjans no "participen" de tot a tot el que es planteja un model d'infància ideal, i que és el que la llei voldria assolir.

Així doncs, en resum podem dir que els grans assumptes que limiten la Participació són **el poc protagonisme de la infància**, perquè sovint no se li permet ser més real protagonista participatiu de la seva vida, tot i que paradoxalment hi ha un munt de gent treballant pel seu benestar; i les **diferències i desigualtats entre grups**, com hem analitzat tot just. Cal treballar centralment en aquests temes de fons per arribar al compliment real de la LDOIA.

▪ ***Necessitats i manca de recursos***

Diverses comissions coincideixen a dir com a una de les qüestions centrals d'anàlisi la manca de benestar de la infància per les carències que enfronten i situacions que els allunyen de viure segons el que la llei prescriu o pretén. No només –encara que sí principalment– en el sentit material, sinó de tot tipus, que determinen situacions de risc i vulnerabilitat.

La comissió d'Igualtat i inclusió va basar gran part de la seva discussió grupal en aquests temes i de manera molt crítica, tant pel que fa a l'anàlisi de les qüestions que queden sense cobertura per atendre els infants i adolescents, com de les diverses situacions i àmbits que en els darrers anys no només no s'han millorat, sinó que fins i tot pateixen un **empitjorament**. Es refereixen principalment a l'augment de la pobresa, el risc social i una pèrdua generalitzada en el benestar arrel de la crisi econòmica, que dificulta l'exercici dels drets. A l'àmbit educatiu, l'augment del fracàs escolar i les taxes d'abandonament, encara més notable en nenes i nens tutelats, n'és mostra.

En aquest tema dels empitjoraments i les diverses mancances en el **camp educatiu** també es va enfocar la comissió d'Educació i valors, dient que per comparació amb el que s'esperaria aconseguir, es pot considerar un empitjorament quan no es desenvolupen els recursos, no es faciliten les eines, o no es donen suport, espais, mesures o acompanyament adequats. Tant els i les participants d'aquesta comissió com els/les de la de Família coincideixen a dir que la inclusió educativa d'infants amb discapacitats intel·lectuals i amb capacitats diferents, en

realitat no funciona perquè les escoles i els professionals no tenen prou recursos o bé preparació per a dur-la a terme integralment. Tot i haver certes metodologies desenvolupades, no se sap com dur-les a terme de forma efectiva i més si no hi ha els mitjans; això fet palès en l'estat de la integració i d'altres aspectes de l'educació inclusiva.

La manca d'**estratègies efectives**, dutes a terme de manera constant i sostinguda també es mostra en què no disminueixen les situacions de violència entre adolescents. Tampoc no se sap com optimitzar efectivament els serveis per a infants de 0 a 3 anys, molt lluny de les seves possibilitats reals.

Aquesta última comissió refereix també la manca de **recursos o serveis preventius** que permetin enfortir els factors que *prevenen* el risc i impedeixen arribar a aplicar mesures com el COSE o la Guarda protectora; que està molt bé que estiguin instaurades i s'apliquin, però que també hi ha figures i situacions esmentades per la llei referents a prioritats o necessitats que no estan sent ateses i afecten a milers d'infants. En els darrers anys **s'han anat desmantant o deixant de subvencionar serveis diversos** (espais familiars i de suport a la criança, de guarda temporal, l'UCAE), portant-se al mínim i només disponibles en determinats territoris o per uns quants. També la comissió d'Igualtat i inclusió es refereix a la manca de suport a les famílies amb fills com a una de les variables que impossibilita millorar la qualitat de vida dels nens i aturar el risc social. I s'ha esmentat com a especialment preocupant que es deixi molt de banda l'abordatge del problema o trastorns del desenvolupament, ja que, segons s'ha opinat, *la llei hi para poca atenció* i s'observa un clar agreujament els darrers anys.

Així doncs, totes les comissions deixen clar d'alguna manera que les carències no són pas només de caire material, i que fins i tot creure que tot es resol amb recursos financers limita l'abast de les accions, perquè es tracta de desenvolupar *mèttodes, actituds, maneres d'actuar* que no tenen res a veure amb la mancança monetària, sinó amb **pobresa de capacitats** i

desenvolupament de maneres d'actuar, humanes, com revela una intervenció il·lustradora d'una participant de la comissió de Família:

I m'agradaria corregir un concepte que tu [altre participant] has introduït per infants pobres: no hi estaria d'acord; m'agradaria parlar d'infants en situació de risc. Perquè la DGAIA té aquest estigma; les necessitats socioeconòmiques és UNA d'elles. Avui dia el que detectem en els serveis socials i els estudis que fem, la necessitat és més en situacions de negligència emocional, etc.

El que diu es relaciona amb altra cosa subratllada també per la comissió d'Igualtat i inclusió, i és que els serveis locals i socials bàsics es troben amb fortes **limitacions per a donar una atenció de qualitat**; i tot i tenir les competències - un avenç important de la llei-, no compten amb els recursos per a especialitzar-se o atendre les necessitats específiques dels casos.

Veiem així com hi ha un entramat complex de situacions i carències que van del material al formatiu i la eficiència; però sempre associades a la manca de *provisió* perquè les finalitats de la LDOIA siguin una realitat en la vida dels infants i adolescents.

▪ **Formació:**

Resulta una categoria molt transversal no només per ser un tema que va sortir a diverses comissions, sinó també per relacionar-se amb diversos problemes que impedeixen assolir el que la llei pretén directament. Ens referim a què la formació, entesa en un sentit ampli, abasta totes les possibilitats de tracte adequat a la infància, i no només es refereix a l'entorn escolar, un determinat col·lectiu o un grup de pràctiques educatives concretes: la formació resulta indispensable en tot i per a tots per tal d'assolir el més alts objectius; que només s'assoliran amb accions actives i conscients de formació de tots els adults.

En el cas de la comissió de Família, per exemple, vam veure com no es pot viure en una cultura considerada de 'parentalitat positiva' fins que no s'intervingui amb accions educatives

concretes per tal de formar els pares i mares d'una determinada manera, acord amb les finalitats de la llei en aquest cas. És a dir, **s'ha de crear un conjunt de pràctiques** culturals que transcendeixin i s'instaurin normalment, però allò implica un pla d'acció esforçat, continu i permanent. Tant aquest grup de participants com els de Participació concorden a dir que el més necessari és formar els pares i altres adults en la consideració i inclusió *sistemàtica* dels infants, en saber-los escoltar i fer un adequat retorn, corresponent al seu interès superior; però, sobretot, cal arribar a **un canvi d'actitud i mentalitat integral** per part dels adults per a *realment* posar en el centre de les decisions i accions els infants i adolescents, amb accions com les descrites, per tal de revertir una cultura mil·lenària i tradicionalment autoritària en els aspectes més profunds. El dèficit real es troba entre el que consta per escrit i l'exercici real dels drets, la pràctica d'allò en què se'ns ha format o encara no, per arribar-hi.

Tot allò, com dèiem a un altre punt, passa per **considerar i incloure tot el sistema** que envolta als protagonistes; centralment la família. Per tant hi ha altres àmbits on cal actuar, com els que va esmentar la comissió de Família: la facilitació i recolzament formatiu dels espais de criança, fins i tot integrats a altres serveis, per poder treballar amb els pares i mares; o d'altra banda l'acompanyament professional que necessiten les famílies acollidores en totes les fases del procés i totes les modalitats existents. Però també cal actuar al nivell més extens, com vam dir, desplegant i fent del coneixement públic els aspectes de la promoció i participació de la infància, i les accions preventives que es duen a terme.

Sobretot va quedar molt clar que no es pot pretendre que canviï realment la situació en tant no es treballin de forma directa, clara i conscient les **resistències** dels adults a incloure realment el nen/a, la seva família i tot el sistema. I, per altre costat, és clar que resulta ingenu pensar que els nens i adolescents estaran capacitats per saber exercir els seus drets adequadament si els adults tampoc no estan preparats per arribar-hi.

Ens referim a coses i situacions com les que van postular els i les participants de la comissió de Mitjans de comunicació a la seva discussió, referents a un inadequat ús i actuació davant els mitjans. Si per al professorat no s'han fet les accions formatives apropiades sobre com saber actuar amb capacitat crítica davant la informació i descodificar-la, o sobre els abastos i limitacions dels mitjans, sinó que només han rebut 'entrenament' en com utilitzar les noves tecnologies, no es pot pas pretendre que l'alumnat ho sàpiga. Així doncs, veiem com tot passa per **l'educació i formació dels adults en primera instància**, per tal de poder, per exemple en aquest cas, prendre les accions preventives necessàries amb els joves. La comissió de participació també va posar de relleu aquests aspectes.

5.3 Altres relacions amb la Fase I

Prenent l'estudi en les seves dues fases, en pot concloure de manera general que els primers quatre anys l'aplicació de la llei ha sigut limitada i no s'ha desplegat com s'hauria d'haver fins ara. És clar que hi ha àrees i aspectes específics que s'han implementat, potenciat o corregit molt, mentre que d'altres no s'han començat a treballar. Resulta recomanable revisar els possibles **desequilibris** entre algunes coses que s'hagin pogut implementar molt, que sempre estarà molt bé, però mentre que d'altres s'han deixat molt enrere; cosa que es fa evident en comparar-les i com en ocasions van posar de relleu els i les participants a l'estudi. Per exemple, al parlar sobre que hi ha hagut canvis globals que es noten i la qualitat de vida, una diu... *“poc a poc, a nivell social, [el canvi] es va introduint; però que això té un impacte en la millora de la qualitat de vida pel que fa a la infància en risc, crec que no! Un infant que té una dificultat greu a casa de caire emocional, educatiu o el que sigui, el camí escolar és el que menys li preocupa; ho fa més la situació de violència que pot estar vivint a casa, o no tenir un àpat i comer comida basura...”* D'aquesta manera, tot i que determinades faltes no treuen el valor dels avenços, sí que resulta interessant posar en comú integralment les accions fetes i no, com per reflexionar quines són les prioritats futures.

Relacionat amb la velocitat de la implementació de la LDOIA, a la Fase I s'havia fet esment a les conclusions que la **lentitud amb què es desenvolupa** és un dels problemes per parlar d'un autèntic canvi de paradigma; tal i com es va referir que havia conclòs també el Laboratori de Serveis Socials de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la Universitat Autònoma de Barcelona (IGOP, 2013) en una de les seves sessions. A la segona fase la majoria dels i les participants han sigut igualment crítics amb aquesta qüestió, dient que la situació actual de molts infants i adolescents evidencia principalment la falta de voluntat i determinació per a fer els canvis, reiteradament la principal causa per a què no s'assoleixin o s'arribi als resultats previstos aviat.

En qualsevol cas, sí que alhora es van reconèixer constantment els canvis que la llei ha engegat; ajudant a **promoure una nova manera de pensar en la infància i de tracte** a tenir cap als nens, nenes i adolescents, considerant noves coses en àmbits i situacions específiques; *“sí que veig que l'esport està tractat d'altra manera; els monitors es plantegen altres coses que abans no, quan els nens en fan; passant de la idea a l'acte, que si hi ha patades o no; agressivitat; si tothom participa..., i això temps enrere un monitor era difícil que ho portés al camp.”*

Un altre aspecte que cal posar de relleu, i en relació a l'anterior, és que en totes les entrevistes de la primera fase, de les comissions en la segona, i per a tots els temes, hi va haver mencions sobre **dubtes** si el que es proposava o descrivia era o no realment conseqüència de l'existència i/o aplicació de la llei, o no; la dificultat d'assegurar que la LDOIA era o és causa d'una realitat determinada o si n'ha sigut l'agent de canvi: *“/.../ més o menys s'està desplegant molt el tema dels camins escolars; no és el meu camp, per tant no sé ben bé dir-vos com, però sí crec q s'estan fent bastants coses cap a la pacificació del trànsit en segons quins carrers. No sé si és a conseqüència de la llei o no, però l'ajuntament està fent algunes mesures al respecte.”*

La recerca també ha posat de manifest que a part de la necessitat d'indicadors per avaluar el possible impacte de la llei, la sistematització i permanència dels procediments d'avaluació, cal conscientment

generar amb força una **cultura de l'avaluació**, tan necessària en aquest tema per poder fer avenços consistents i permanents. Així ho va defensar per exemple un professor universitari, autor de molts estudis sobre el tema:

Per mi és molt rellevant que hagi introduït criteris d'avaluació, i de la pròpia llei i d'obligatorietat de valorar l'impacte, de determinades actuacions que se'n desprenen, és una novetat important. Una cosa és que s'hagi inclòs i altra si s'ha desplegat; però el fet d'incloure-ho és molt important. /.../ Ressalta per primera vegada en la història del país que tots el temes d'infància s'han d'avaluar, no només amb discursos, i entrem a una cultura d'avaluació.

Aquest to crític es va mantenir, com hem descrit en altres apartats, no només amb els resultats de l'aplicació de la llei, sinó també amb el que es determina investigar, com en el cas d'aquesta recerca, en el sentit que potser no contribueix a l'avenç directe de l'aplicació, i que els hi sembla distreure's de l'objectiu o justificar-se per no fer les coses: “La Disposició transitòria primera diu que el govern ha de fer l'avaluació cap als 4 anys de l'entrada en vigor. /.../ Com a resultat de la recerca podríem demanar des d'aquest grup ‘està bé q se'ns demani opinió’, però millor en lloc de la veu de la gent, [que] estiguin els indicadors quantitius i qualitius, i **definir-los ara, com a resultat d'aquesta investigació.**” Altre diu que... “el coneixement no és important, sinó l'aplicació. Hi ha contrasentit en què **es fa l'avaluació perquè s'ha de fer, però la llei no s'aplica.** Tot es queda en planificació i mai es desplega realment; es munten històries que no tenen a veure amb realment que hi hagi millores i se'n busquen justificacions pel no desenvolupat.” Així doncs, els i les participants sostenen el valor de projectes com aquest, però sempre que es faci realment alguna cosa per què la LDOIA es reflecteixi en la vida dels infants i adolescents, **sent una recerca una cosa derivada i no substitutiva.**

6. Recomanacions

S'annexen al final, tant pel que fa a cadascun dels aspectes anomenats Generals, com per comissions.

7. Limitacions

En primer lloc s'ha de dir que, com es va concloure a la primera fase, no es pot arribar a fer una descripció precisa sobre el desplegament de la LDOIA, principalment perquè no existeix un document oficial i públic amb la descripció exacta de l'estat de desenvolupament de la llei, que serveixi com a referència.

Pel que fa a la mostra d'estudi, tant a la Fase I com a la II es va treballar només amb persones del sector referent al tema d'estudi; no considerant-se, donades les limitacions de temps i grandària del projecte, *la possibilitat d'entrevistar o fer grups de discussió amb qui no estigués en l'àrea, o bé amb joves*. Aquesta última possibilitat hauria sigut especialment interessant, per considerar les percepcions sobre els efectes de la llei segons els mateixos destinataris del desplegament que es pretén fer. També hauria sigut convenient potser fer una discussió grupal amb els mateixos participants a la Fase I, per tal de posar de front els arguments d'uns i d'altres i veure la negociació argumentativa derivada de discutir-los (Vallés, 2007).

Una altra limitació de l'estudi és la mida de la mostra. Tot i que és comprensible que només es pogués entrevistar nou persones a la primera fase donades les circumstàncies de constricció de temps i possibilitats d'accés als professionals, certament resulta una base potser no tan sòlida per fonamentar les discussions grupals de la segona; només a partir de les argumentacions de aquest reduït número de persones.

També vam notar que *el fet que no tothom conegués bé el tema o punt del que s'estava parlant* resulta una limitant per poder recollir-ne una acurada percepció. Sovint va passar que les

“percepcions generals” d’algú que no es dedica a l’àrea en qüestió discutida, després es matisaven, corregien o fins i tot podien contradir-se, amb les de qui sí és especialista de l’àrea. Per exemple, diverses opinions dels entrevistats de la primera fase sobre els mitjans de comunicació, els diferents desenvolupaments duts a terme pel seu correcte ús per part dels infants, o la cristallització dels principis de la LDOIA en la seva vida en determinats aspectes, sovint van ser ‘posades al dia’ o fortament corregides per part dels participants a la comissió corresponent, dient que allò que els entrevistats creien en tal o qual cosa, no era tan d’aquella manera, no del tot, o ja no en aquest moment. Fent-nos així conscients de com és la realitat actual en aquell punt o aspecte en particular. Ho posem de rellevància pensant que hi ha molts punts dels discutits que, d’haver tingut l’ocasió d’analitzar-los amb especialistes o professionals del tema, *ens haurien donat potser una idea més precisa de realment com és que s’aborden i treballen de manera concreta els assumptes contemplats per la llei en aquest moment.* Així doncs, restaria aprofundir en diverses recerques futures també de manera més específica sobre **àmbits temàtics més delimitats** per conèixer millor com s’ha aplicat la llei i el seu possible impacte; i també per tenir d’aquesta manera idea més precisa per arribar a desenvolupar indicadors d’impacte.

Apart d’això, i ja referent en endavant a la segona fase, cal dir que la recerca s’ha basat en una selecció de punts rellevants sobre els resultats de la primera; selecció feta per endavant per l’investigador. Encara que a la presentació als grups d’aquests punts, considerats d’importància per discutir segons l’àmbit d’incumbència de cada comissió, s’anessin explicant per clarificar-los i introduir les discussions, els membres de les mateixes de vegades van ser crítics amb la redacció, o la seva real importància o no pel tema del que s’estava parlant. Així doncs, el no presentat dels resultats de la fase anterior és en sí una limitació, afegit al fet que de vegades les discussions s’allargaven massa, en part per estar fent ús del temps en aquestes crítiques.

Això succeïa sobre tot amb els debats generats en els primers punts, referents a les qüestions anomenades *generals* i que eren

comuns a tots els grups. Potser una falla de conducció del grup per part del moderador va ser, així mateix, no posar més límits als i les participants respecte a la llargada de les seves intervencions, sobre tot a l'inici, prenent en compte les constriccions de temps de la sessió. També quan es distreien, allunyant-se del punt tractat o el quid de la qüestió o idea original. Considerant que totes cinc comissions van discutir els mateixos punts dels *generals* i hi hauria abundant material per analitzar d'ells, potser hauria sigut millor no aprofundir-hi tant i centrar-se més en els específics de cada comissió. Això és també perquè, en esgotar-se el temps ràpidament, hi va haver abundants aspectes no discutits i que eren de rellevància; cosa que va passar principalment amb els de la comissió d'Igualtat i inclusió, per la situació abans explicada als Resultats, d'haver ocupat massa temps a qüestionar el propi projecte de recerca i discutir els aspectes relatius al seu àmbit amb tant detall. Així doncs, aquesta recerca queda limitada en gran part per tot allò *no* discutit, i que és central per les comissions i de diversos afers clau de la promoció, prevenció i protecció tractats per la llei; tot i que en qualsevol cas el material disponible per treballar és molt abundant i ric, que va requerir una feina de síntesi i categorització important.

Un aspecte amb el qual van ser en especial crítics els i les assistents (sobre tot els de la comissió d'Igualtat) va ser el haver utilitzat el terme "impacte" per part del moderador a la sessió i als punts resumits. Deien que no es pot parlar d'aquest si no hi ha ni tan sols *una definició operacional del que són les coses clau* tocades per la llei, manquen *procediments estandarditzats* per mesurar-les, i no hi ha *instruments fiables* que permetin arribar a dir quelcom delicat com que la llei i les actuacions han tingut "impacte" o no en la vida dels infants i adolescents. En anar avançant al llarg de les sessions, i d'una sessió a l'altra, es va anar tenint cura d'això; però en general associar la intenció de mesurar l'efecte (impacte) de la llei amb el fet que no s'ha complert, feia els i les participants dir que no havia tingut pas l'impacte que hauria de o pretén tenir.

S'ha de dir que pot semblar que les idees aportades per algunes de les comissions estan més "relacionades" amb la primera fase que altres, en haver-los presentat més quantitat d'informació i punts per

a la discussió. Això s'ha fet pensant que el seu camp de treball està més relacionat amb més aspectes del conclòs a la primera fase, que els d'altres comissions -per exemple, ho presentat a la d'Igualtat, inclusió i qualitat de vida era com més transversal que els punts seleccionats per a la de Mitjans de comunicació. Evidentment, totes les discussions grupals han estat basades en l'anàlisi de la fase primera, i tot allò que s'ha discutit són sempre 'punts' referents a aquella. Ho diem per subratllar que en presentar la informació amb més o menys profusió, insistència, detall, etc. en uns aspectes o d'altres, necessàriament hem determinat una estructura per a la Fase II, que s'ha vist per tant condicionada pels referents de la primera, dels que s'ha partit. Si es veu com a una limitació cal també considerar que és inherent al propi procés de la recerca i de l'estructura que s'ha determinat per aquesta en particular.

Per últim, pensem que el fet de no haver fet una discussió grupal amb la comissió de Salut de la Taula nacional és una altra limitació de la recerca. Si bé pot ser que hi ha nombrosos punts clau que es relacionen i interrelacionen no només amb la salut, sinó amb la tasca promotora, preventiva, participativa i protectora de la LDOIA, alguns altres temes que li pertocquen sí es poden considerar ben específics i no tan 'transversals'. No es van tocar gaires qüestions sobre campanyes de prevenció dels consums, promoció de comportaments saludables, o el tractament de l'ablació, per exemple, perquè no eren tan centrals al tema d'altres grups, però potser sí de la incumbència d'aquesta comissió. Seria per tant una bona experiència *aprofundir en els aspectes que pertocquen a aquesta comissió* en una altra recerca; sobre tot considerant que a la primera fase s'havia ja conclòs que l'augment dels problemes de salut mental dels infants i adolescents és un àmbit on especialment es veu manca de resposta i en situació crítica, per la qual cal adequar els serveis i atendre'n les demandes.

8. Referències

- Alonso, J. M. (s/d). Qüestionari “Coneixement Llei 14/2010 dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l’Adolescència de Catalunya.” Serveis socials (bàsics i EAIA), Osona; sense publicar. <http://www20.gencat.cat/docs/dasc/01Departament/08Publicacions/Ambits%20tematics/Infancia%20i%20adolescencia/15llei14/QL-90.pdf>. Consultat el 8 d’abril de 2014.
- Casas, F. (Coord.) (2014). *Children’s Worlds National Report, Catalonia (Spain)*. Girona: Universitat de Girona.
- Casas, F. i Bello, A. (Coords.) (2012). *Calidad de vida y bienestar infantil subjetivo en España. ¿Qué afecta al bienestar de niños y niñas españoles de 1º de ESO?* Madrid: Unicef España i Universitat de Girona.
- Delval, J. (2001). *Descubrir el pensamiento de los niños. Introducción a la práctica del método clínico*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica.
- Departament d’Acció Social i Ciutadania (2010) *Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l’adolescència*. Barcelona: Departament d’Acció Social i Ciutadania. Quaderns de Legislació; 90.
- Generalitat de Catalunya (GENCAT). *Direcció General d’Acció Cívica i Comunitària. Funcions*. http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/organisme_fitxa.jsp?codi=18103. Consultat el 6 d’abril de 2014.
- Jerome, L.; Emerson, L.; Lundy, L. i Orr, K. (2014). *Teaching and learning about child rights: A study of implementation in 26 countries*. Ginebra: Unicef i Queen’s University Belfast.
- *Laiques d’Infància*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Montserrat, C.; Casas, F.; Malo, S., i Bertran, I. (2012). *Els itineraris educatius dels joves extutelats*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Departament de Benestar Social i Família.

- Morgan, D. L. (1996). Focus Groups. *Annual Review of Sociology*, 22, 129-52.
- Powell, R. A. & Single, H. M. (1996). Focus Groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 8 (5), 499-504.
- Vallés, M. S. (2007). *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid: Síntesis.
- VilaWeb (en xarxa). *Només el 18% de nens tutelats per la Generalitat es gradua sense repetir curs*. <http://www.vilaweb.cat/ep/ultima-hora/4110571/20130430/nomes-18-nens-tutelats-generalitat-gradua-sense-repetir-curs.html>. Consultat el 3 d'abril de 2014.

9. Annexos

Annex 1. Consentiment informat de participació a la recerca, signat per les persones participants.

FULL DE CONSENTIMENT INFORMAT

Investigador: **Nom de la persona.** Fundació Plataforma Educativa. C/Garrotxa, 7, 17006 Girona. Tel. XXX XX XX XX correu@pegrup.cat

LA PERCEPCIÓ D'IMPACTE DE LA LLEI 14/2010 DELS DRETS I LES OPORTUNITATS DE LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA DE CATALUNYA. SEGONA FASE.

Aquest estudi sorgeix de la necessitat d'analitzar l'impacte que ha tingut la llei 14/2010 des de la seva aprovació fins a l'actualitat.

L'objectiu general és conèixer la percepció dels i les professionals que treballen amb la infància i adolescència dels canvis produïts per la llei 14/2010.

Es sol·licita a les persones participants realitzar una discussió grupal, que serà gravada, d'una durada d'aproximadament, 1 hora i 30 minuts. No obstant, en qualsevol moment, les persones participants poden abandonar la discussió si ho creuen oportú sense donar cap tipus d'explicació, sense que això suposi un perjudici per a elles. La participació en aquest projecte és voluntària.

L'investigador garanteix la confidencialitat de les dades obtingudes durant el procés i també posteriorment. Així mateix, si es desitja, hi haurà una devolució dels resultats de la investigació a les persones que hi han participat.

El/La participant:

DECLARA QUE:

1. M'han explicat les característiques del projecte i han donat resposta a les meves preguntes.
2. M'han comunicat que es garanteix la confidencialitat respecte a la meva participació en aquest estudi sobre qualsevol de les dades extretes.
3. He entès que no estic obligat a formar part d'aquest estudi donat el seu caràcter de participació voluntària.
4. He entès que puc retirar-me en qualsevol moment sense donar explicacions i sense que això tingui conseqüències sobre meu, simplement comentant-ho a l'investigador.

Malgrat tot, si vostè desitja que el vostre nom i el de la vostra entitat, s'esmentin en l'informe final com a col·laboradors/es en aquesta investigació, marqui la casella:

Data:

Nom:

Signatura:

Annex 2. Taula de filiació dels i les participants al grups de discussió de la recerca.

	Sessió 1:	Sessió 2:	Sessió 3:	Sessió 4:	Sessió 5:
	Participació	Inclusió, qualitat de vida i igualtat d'oportunitats	Educació i valors	Família	Mitjans de comunicació
Participant 1	FEPA – PIN-CAT ¹	Col·legi de Logopedes de Catalunya	Dept. De Presidència - ESEF Catalunya	Assoc. de Famílies Monoparentals de Cat.	Consell Audiovisual de Catalunya
Participant 2	Col·legi de Pedagogs de Catalunya	Assoc. Catalana de Municipis; Aj. de Reus	Dept. d'Ensenyament	Assoc. Catalana de Municipis	Creu Roja – PINCAT
Participant 3	Save the Children	Dept. d'Empresa i Ocupació	Assoc. de Mestres R. S. – TIAC ²	Diputació de Barcelona	Prof. Univ. de Barcelona (Dret)
Participant 4	DBSF – DGACC	FEDAIA - PIN-CAT	Professora Universitat Autònoma de Barcelona (Educació)		Fundació Catalana de l'Esplai
Participant 5	Prof. Universitat de Barcelona (Dret)	Prof. Universitat de Girona (Psic. i Educ.)	Diputació de Barcelona	Secretaria de Família	-----
Participant 6	PINCAT	UNICEF- Comitè Catalunya	Save the Children – Comunicació	Empresa Social – Coop. A. P. – PINCAT	-----
Participant 7	Càritas Catalunya	Federació de Municipis de Catalunya	Fundació Pere Tarrés – PINCAT	TIAC	-----
Participant 8	Federació de Municipis de Catalunya	-----	CEESC ³ – TIAC	CEESC – TIAC	-----
Participant 9	-----	-----	Tècnic DGACC	ICASS ⁴	-----

¹ A la Taula Nacional d'Infància forma part de la comissió a la qual es va referir el grup i sessió de discussió a la recerca.

² Taula per la Infància i l'Adolescència a Catalunya.

³ Col·legi d'Educaadores i Educadors Socials de Catalunya.

⁴ Institut Català d'Assistència i Serveis Socials.

Annex 3a. Taula de resum de categories i punts d'anàlisi relatius a les consideracions generals sobre la llei i les comissions 1 i 2.

Consideracions generals	Sessió 1: Participació	Sessió 2: Inclusió, qualitat de vida i igualtat d'oportunitats
<p>1. Aspectes rellevants:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Canvis i novetats - Transversalització de l'interès superior 	<p>A. Manca de credibilitat i formació en el tema de la participació.</p> <p>B. Participació limitada: opinió sense decisió.</p> <p>C. Participació limitada: accés als espais i accions participatives.</p> <p>D. Diferències i matisos entre classes, edats, entorns.</p> <p>E. Augment de sensibilització i millores.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Altres acords i desacords explícits amb ho presentat. • Qüestionament i reflexió de la concepció de la participació. 	<p>A. Millores.</p> <p>B. Necessitats bàsiques sense cobrir.</p> <p>C. Empitjorament en diverses condicions.</p> <p>D. Actuacions fragmentades i sense coordinació.</p> <p>E. Dubtes i desconeixement sobre els efectes de l'aplicació.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qüestionament i reflexió dels conceptes treballats.
<p>2. Coneixement:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Coneixement i desconeixement per part d'institucions - Coneixement i desconeixement per part de la població <p>3. Desplegament:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manca de difusió. Incidència del Pacte i els ajuntaments - Abast del desplegament - Camp de treball: límits de l'aplicació 		
<p>4. Dades i estudi de la realitat de la infància:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mancança d'estudis i dades - Informe del Síndic - Col·laboracions amb entitats - Avaluacions d'impacte 		

Annex 3b. Taula de resum de categories i punts d'anàlisi relatius a les comissions 3, 4 i 5.

Sessió 3: Educació i valors	Sessió 4: Família	Sessió 5: Mitjans de comunicació
<p>A. Actituds dolentes i negligents.</p> <p>B. Rigidesa i resistències per a canviar de model o praxis.</p> <p>C. Incidència a col·lectius/entorns específics; desigualtats.</p> <p>D. Manca de regulacions o desplegaments específics / per àmbits.</p> <p>E. Empitjoraments i manca de recursos o metodologies</p> <p>F. Actuacions poc integrals, limitades al món educatiu.</p> <p>G. Manca de participació en el medi educatiu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Altres qüestions rellevants discutides. 	<p>A. No assumptió de la llei per part de les institucions.</p> <p>B. Falta de cultura i formació en parentalitat positiva.</p> <p>C. Manca/impossibilitat de participació dels pares.</p> <p>D. Manca d'actuacions en xarxa; necessària integritat.</p> <p>E. Procediments poc clars, homogènis i sense indicadors.</p> <p>F. Efectivitat de les mesures.</p> <p>G. Manca de recursos o serveis preventius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prioritats per atendre. 	<p>A. Millores en tractament de la informació i coordinació.</p> <p>B. Poca visibilitat dels nens.</p> <p>C. Treball de prevenció.</p> <p>D. Educació i formació en el tema.</p> <p>E. Polítiques integrals.</p>

Annex 4. Taula resum de categories relativa a totes les comissions, i interrelacions entre elements.

MACROCATÈGORIES	PARTICIPACIÓ SOCIAL DE LA INFÀNCIA	INCLUSIÓ, IGUALTAT I QUALITAT DE VIDA	EDUCACIÓ I VALORS	FAMÍLIA	MITJANS DE COMUNICACIÓ
1. Milliores en la vida d'infants i adolescents	- Augment de sensibilització i millores	- Millores	- Actuacions poc integrals, limitades al món educatiu	- Efectivitat de les mesures	- Millores en tractament de la informació i coordinació.
2. Actuacions i polítiques no integrals	- Actuacions fragmentades i sense integració	- Actuacions poc integrals, limitades al món educatiu	- Actituds dolentes i negligents. - Rigidesa i resistències per a canviar de model o praxis.	- Manca d'actuacions en xarxa; necessària integritat	- Polítiques integrals
3. Assumpció de la llei i actituds cap a la infància	- Manca de credibilitat i formació en el tema.			- No assumptió de la llei per part de les institucions.	
4. Manca de participació	- Participació limitada: opinió sense decisió. - Participació limitada: accés als espais i accions.		- Manca de participació en el medi educatiu.	- Manca /impossibilitat de participació dels pares.	- Poca visibilitat dels nens.
5. Necessitats i mancança de recursos	- Necessitats bàsiques sense cobrir. - Empitjorament en diverses condicions.		- Empitjorament i manca de recursos o metodologies.	- Manca de recursos o serveis preventius.	
6. Formació	- Manca de credibilitat i formació en el tema.			- Falta de cultura i formació en parentalitat positiva.	- Educació i formació en el tema.
Altres	- Diferències i matisos entre classes, edats, entorns.	- Dubtes i desconeixement sobre els efectes de l'aplicació.	- Incidència a col·lectius/entorns específics: desigualtats.	- Procediments poc clars, homogenis i sense indicadors.	- Treball de prevenció.

10. Apèndix

Actualització de dades per al pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de catalunya 2010-2013 (pdiiac).

En aquest apèndix es presenta una actualització de dades del PDI-IAC (2010), referents als principals i diversos aspectes relacionats amb infants i joves de diferents grups d'edat: dades demogràfiques, constitució de les llars, salut, educació, lleure i ús del temps lliure i altres pràctiques culturals.

En general, va resultar difícil actualitzar les dades recollides per fer aquell document, donat que la majoria són molt específiques, relacionades amb aspectes força especificats i d'estudis molt concrets o temàtics, presos com a fonts per exposar trets de la situació de la infància i l'adolescència en aquell moment (la publicació del PDIIAC va ser el 2010, sobre tot amb dades anteriors al 2008), i que no es van tornar a mesurar; o bé *no exactament amb els mateixos criteris o control de variables*.

Així, es presenten aquí sempre que possible les dades en comparativa amb les donades al PDIIAC, la qual cosa es pot fer només en alguns casos de dades generals (i.e., població total de menors). Quan no es van trobar dades exactament iguals, es presenten les més semblants; i en altres casos, dades rellevants en el tema encara que no estiguin relacionades o coincideixin amb les variables respectives a les del Pla. En cadascuna de les seccions es fa una petita anàlisi d'aspectes que resulten importants en fer la comparació, la dada concreta presentada, o en relació a altres edats, grups, contextos, etc. En resum, es pretén donar un panorama més actualitzat o amb dades noves de la situació de nens, nenes i adolescents a Catalunya.

Taules de dades

Taula 1. **Volum de la població.**

Indicadors	Any	Variables	Font	Última dada
1. Població de 0 a 21 anys	2013 (dif. amb 2007)	Edat, sexe	Idescat (càlculs propis)	1.671.184 (+8,77%)
2. Pes de la població de 0 a 19 anys respecte del total de la població	2013 (dif. amb 2007)		Idescat	20,2% (-1,1%)
3. Taxa bruta de natalitat	Mitjana 2008-2012		Idescat	11,2% (-0,5%; anys '96-'06)
4. Població estrangera de 0-19 anys	2013 (dif. amb 2007)	Edat, sexe, nacionalitat	Idescat	254.441 (+25,2%)
5. Pes de la població estrangera de 0-19 anys respecte del total d'aquesta edat.	2013 (dif. amb 2007)	Edat, sexe, nacionalitat	Idescat	16,7% (+2,4%)
6. Percentatge de fills nascuts de mare estrangera	2011	Edat, nacionalitat	INE / Idescat	15,1%
7. Població de 0-14 anys per classe social agrupada (alta / mitjana / baixa)	2013	Edat, sexe, classe social	ESCA 2013	24,1% / 51,9% / 21,6%

En primer lloc, es pot veure que la població d'entre 0 i 21 anys, el 2013, s'ha incrementat gairebé un 9% respecte l'any 2007. Es tracta d'un augment important considerant que la població general a Catalunya s'ha incrementat només un 1,9% en aquest mateix període (dades d'Idescat, no exposats; càlculs propis). Trobem un augment encara més significatiu en la quantitat de població estrangera menor de 20 anys (dada 4): entre el 2007 i el 2013 s'ha incrementat més d'un 25%. El 2013 hi ha un augment de més de 50 mil persones d'entre 0-19 anys respecte l'any 2007. Aquest grup de població (0-19) representa una mica més de la cinquena part del total de la població (dada 2) i comporta una lleugera davallada respecte a 6 anys abans.

Per altra banda, observem que durant el mateix període s'incrementa el pes relatiu de la població menor d'edat estrangera com proporció del total de la població del mateix grup: l'any 2007 representava

una mica més del 14% i ell 2013 és de gairebé el 17% o, el que és el mateix, més d'un de cada 6 menors de 20 anys és de nacionalitat estrangera (dada 5).

Segons l'informe Infants i famílies a Barcelona, el percentatge de la població menor d'edat tendeix a mantenir-se constant des de l'any 2000, però la proporció de població d'origen estranger s'ha més que *quintuplicat* ja que a l'any 2000 suposava només el 3,5% del total de menors. Aquesta font esmenta el que es pot concloure de totes aquestes dades; *“la proporció de població estrangera menor d'edat sobre el total de població del mateix grup d'edat supera significativament el pes que representa la població estrangera en general sobre la població total. Aquests darrers canvis i tendències auguren un futur positiu, en què s'incrementarà el pes relatiu de la població infantil i adolescent sobre el total de la població”* (Ajuntament de Barcelona, 2010).

En resum, la població estrangera menor d'edat continua augmentant a major ritme que la població estrangera total i també que la població total menor de 20 anys. La taxa bruta de natalitat és lleugerament més baixa que el període de comparació (decenni 1996-2006) i es manté per sobre de l'11%. Per últim, més d'1 de cada 7 fills nascuts són de mare estrangera l'any 2011.

Taula 2. **Llars.**

Indicadors	Any	Variables	Font	Última dada
1. Percentatge de llars formats per mare o pare sol/a amb fills	2007	Nombre de persones, tipus de nucli	INE / Idescat	8,7%
2. Percentatge de la població de 0 a 14 anys que viu en una llar monoparental	2011	Edat, tipus de llar	ESCA 2012	5,9%
3. Percentatge de la població de 0 a 14 anys que viu en una llar amb matrimoni o parella	2011	Edat, tipus de llar	ESCA 2012	88,3%
4. Percentatge de menors de 0 a 14 anys que viu en una llar en què la persona de referència està en situació d'atur	2011	Edat, situació laboral	ESCA 2012	10,1%

5. Percentatge de menors que pertany a la classe social més benestant (grups I i II)	2011	Edat, classe social	ESCA 2012	28,9%
6. Percentatge de menors que pertany a la classe social més desfavorida (grups IVb i V)	2011	Edat, classe social	ESCA 2012	17,9%
7. Taxa de risc de pobresa de les llars	2012 (dif. amb 2008)	Pares, fills, dependència	INE / Idescat	20,1% (+3,5%)
8. Percentatge de llars formats per estrangers, amb fills	2007	Nacionalitat, fills	Enquesta demogràfica	43,8%

En aquest cas, va ser impossible fer una comparativa amb les dades anteriors del PDIIAC, principalment perquè l'ESCA dels darrers anys s'han anat enfocant en coses diferents cada vegada. Llavors, el que presentem a la Taula 2 són alguns indicadors interessants i/o amb dades rellevants pel que fa a aquest aspecte. Destaca especialment l'augment en la taxa de risc de pobresa en relació a anys anteriors (dada 7), que s'ha incrementat a una proporció de més d'una de cada cinc llars en risc pel 2012.

Taula 3. **Salut.**

<i>Indicadors</i>	<i>Any</i>	<i>Variables</i>	<i>Font</i>	<i>Última dada</i>
1. Percentatge de nadons nascuts amb pes normal	2011 (2006)	Pes en néixer	Indicadors de salut matern-no-infantil	86,4% (86,9%)
2. Percentatge de nadons nascuts amb pes baix	2011 (2006)	Pes en néixer	Indicadors de salut matern-no-infantil	7,5% (7,5%)
3. Percentatge de mares/pares de procedència espanyola	2011	Nacionalitat, sexe	Indicadors de salut matern-no-infantil	70,5% / 71,0%
4. Percentatge del total de naixements amb mare de 14 a 17 anys	2010	Edat, procedència	Indicadors de salut matern-no-infantil	0,5%
5. Taxa de mortalitat infantil per cada mil nadons	2010		Informe de Salut 2011	2,98 (2,75 anys 1996-2006)

6. Taxes d'interrupcions voluntàries de l'embaràs de noies residents menors de 10-14 i 15-19 anys i origen autòcton	2011	Edat, nacionalitat	La interrupció voluntària de l'embaràs a Catalunya	0,3 / 11,0 per mil dones
7. Taxes d'interrupcions voluntàries de l'embaràs de noies residents menors de 10-14 i 15-19 anys i origen estranger	2011	Edat, nacionalitat	La interrupció voluntària de l'embaràs a Catalunya	1,1 / 26,8 per mil dones
8. Percentatge del total de les IVE corresponents a dones menors de 20 anys	2011	Edat, nacionalitat	La interrupció voluntària de l'embaràs a Catalunya	11,5%
9. Percentatge d'IVE realitzades a petició de la dona (en què el motiu no va ser d'origen mèdic) en menors de 20 anys	2011	Edat, antecedents	La interrupció voluntària de l'embaràs a Catalunya	86,8%
10. Percentatge de persones de 0-14 anys que tenen una salut percebuda bona	2013	Edat, sexe	ESCA 2013	96,1% (pobl. gral. 81,1%)
11. Població de 0-14 anys que pateix alguna malaltia o problema de salut crònic	2013	Edat, sexe	ESCA 2013	16,6% (pobl. gral. 38,6%)
12. Població de 0-14 anys que pateix alguna discapacitat	2013	Edat, sexe	ESCA 2013	2,0% (pobl. gral. 13,6%)
13. Percentatge de la població de 0-14 anys que ha visitat un servei d'urgències el darrer any	2013	Edat, sexe, servei	ESCA 2013	42,7% (pobl. gral. 31,8%)
14. Percentatge de la població de 6 a 12 anys que té excés de pes (sobrepès / obesitat)	2013	Edat, sexe, pes	ESCA 2013	31,1% (21,0% / 10,1%)
15. Percentatge de la població de 6-14 anys que ha participat gairebé o cada dia del mes en jocs d'esforç físic o esports	2013	Edat, sexe, nivell activitat	ESCA 2013	28,8%
16. Percentatge de la població de 6-14 anys que gairebé o no ha participat cap dia del mes en jocs d'esforç físic o esports	2013	Edat, sexe, nivell activitat	ESCA 2013	20,9%
17. Taxa de mortalitat en la població de 0-19 anys	2012	Edat, sexe	Anàlisi de la mortalitat a Catalunya	0,25 per mil (pobl. gral. 8,32)
18. Esperança de vida en bona salut i lliure de discapacitat en néixer	2012	Edat, sexe	Anàlisi de la mortalitat a Catalunya	65,9 i 69,6 anys

19. Percentatge del total de víctimes d'accident de trànsit corresponent als grups de 0-14 i 15-24 anys	2013	Edat	Anuari estadístic d'accidents de trànsit	5,17% i 17,22%
20. Evolució en el nombre de morts i ferits greus de 0-24 anys en accidents de via urbana i interurbana	2006/2013 (dif. 2006)	Edat, tipus de via	Anuari estadístic d'accidents de trànsit	886/407 (-54,1%)

Les dades de salut més generals i que es poden comparar amb les presentades el 2006 en el PDIIAC des de les mateixes fonts (*Indicadors de salut materno-infantil, Catalunya, 2011; Informe de Salut de Catalunya, 2011*) es mantenen molt estables, i només mostren algunes variacions lleugeres.

En relació a la interrupció voluntària de l'embaràs (IVE), és rellevant que les taxes entre les noies d'origen estranger són al voltant de tres vegades més altes que les que presenten les d'origen autòcton. A Catalunya, la taxa d'IVE és de 15,2 per mil dones d'entre 15-44 anys (2010), una mica més alta que la taxa a nivell espanyol, que és d'un 11,5. També és important l'augment que presenta el segment de dones menors de 20 anys: l'any 2000 la taxa va ser de 10,98 per mil i el 2010 és de 15,47, gairebé un 50% més que deu anys abans (*La interrupció voluntària de l'embaràs a Catalunya. 2011*).

Vam considerar significatiu realitzar una comparació de dades entre el grup infantil (0-14 anys) i la resta en els indicadors de salut ja que, tal i com conclou *l'Enquesta de Salut de Catalunya (2014)*, l'edat és un dels elements més rellevants en relació a les diferències de salut entre grups de població. Per exemple, el 14,8% de la població de 15 anys o més, pateix una limitació greu o discapacitat, percentatge que és només del 2% en la població de 0-14 (ESCA, 2012 i 2014). També és important precisar, encara que no s'ha exposat en els indicadors, que en tots els àmbits es detecten diferències segons la classe social i el nivell d'estudis; qüestions per les quals l'ESCA presenta el que altres estudis confirmen: que les classes desfavorides presenten nivells de salut pitjors, més comportaments no saludables i utilitzen més els serveis sanitaris.

En el cas dels nivells d'activitat física (dades 14 i 15), s'observa que són significativament majors en nens que en nenes (ESCA, 2014);

i no es poden comparar exactament amb les donades al PDIAC (2010) perquè en aquestes es presenten per a nens de 7-14 anys; però sí que hi podem observar que dona percentatges majors per als que fan activitat sovint (34,6% vs. 28,8% actual) i que dels menors que no fan gaire o gens d'esport hi ha un increment significatiu (13,5% vs. 20,9% actual).

Taula 4. Educació.

<i>Indicadors</i>	<i>Any</i>	<i>Variables</i>	<i>Font</i>	<i>Última dada</i>
1. Percentatge del total de persones de 0-2 anys escolaritzades en les etapes preobligatòries (P-0, P-1, P-2)	2006-07 i 2012-13	Edat, matrícula	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	31,5% / 34,2%
2. Percentatge de l'alumnat total matriculat en les etapes preobligatòries (P-0, P-1, P-2)	2006-07 i 2012-13	Ensenyament, sector, nacionalitat	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	6,7% / 6,6%
3. Percentatge de l'alumnat total matriculat en les etapes postobligatòries (Batxillerat, CFGM, CFGS, PQPI)	2006-07 i 2012-13	Ensenyament, sector, nacionalitat	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	14,1% / 15,7%
4. Taxa d'escolarització de les persones de 16 i 17 anys	2006-07 i 2012-13	Ensenyament, sector, any	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	77,9% / 90,2%
5. Augment de la matrícula a Cicles formatius de grau mitjà / en el règim general total	2006-07 a 2012-13	Ensenyament, sector, any	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	55,5% / 16,3%
6. Percentatge de l'alumnat de nacionalitat estrangera	2006-07 i 2012-13	Ensenyament, nacionalitat	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	11,4% / 13,1%
7. Percentatge d'alumnes d'educació infantil de segon cicle i educació primària de nacionalitat estrangera	2006-07 i 2012-13	Nacionalitat, sector	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	4,4% / 5,2%
8. Percentatge d'alumnes d'educació secundària de nacionalitat estrangera	2006-07 i 2012-13	Nacionalitat, sector	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	5,7% / 8,2%
9. Taxa d'idoneïtat als 11 anys (% d'alumnes que no han repetit cap curs)	2006-07 i 2012-13	Edat, curs, any	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	91,6% / 92,7%
10. Taxa de graduació a l'ESO (% d'alumnat de 4t que supera i obté el títol de graduat)	2006-07 i 2011-12	Curs, any	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	79,0% / 84,9%

11. Percentatge d'alumnes repetidors a l'ESO (1r, 2n o 3r curs)	2006-07 i 2012-13	Curs, any	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	8,9% / 6,5%
12. Percentatge d'alumnes repetidors a 1r curs de batxillerat	2006-07 i 2012-13	Curs, any	Dades d'Ensenyament, curs 2012-13	11,9% / 7,4%

En el nivell d'educació infantil de primer cicle (P-0 a P-2; no exposat) s'observa un augment d'un 14,4% en la matrícula del curs 2012-13 respecte a sis anys abans; encara que el darrer curs hi ha una davallada en el nombre d'alumnes matriculats per primera vegada –gairebé 8 mil menys que el curs 2011-12 (*Departament d'Ensenyament, 2014*).

Gairebé un de cada tres infants de 0-2 anys és matriculat en aquestes etapes preobligatòries (dada 1), però amb diferències importants (9,7% dels de 0 anys, 37,1% dels d'1, i 55,7% dels de 2). Més del 15% de l'alumnat total correspon a etapes educatives post obligatòries i la taxa d'escolarització de persones de 16 i 17 anys d'edat ha augmentat més d'un 12% en els darrers anys (dada 4). Pel curs 2012-13, més de 9 de cada 10 joves d'aquestes edats estan escolaritzats; si bé amb diferències importants: la xifra dels de 17 anys ha crescut sostingudament un 18% des del 2006, mentre que la dels de 16 anys s'ha incrementat més moderadament i ha baixat gairebé un 4% en el darrer curs.

L'augment de la matrícula respecte el curs 2006-07 és especialment rellevant als Cicles formatius, amb un increment de més del 55% en el cas dels de grau mitjà (dada 5) i de gairebé 47% els de grau superior; increment que en el cas del Batxillerat és només del 3,5% i de 7,8% en l'ESO. L'alumnat d'origen estranger representa un 13% del total dels estudiants i és proporcionalment major en les etapes post obligatòries que en les obligatòries (dades 6 a 8). S'observa un augment de la seva presència en aquestes etapes els darrers anys.

La taxa d'alumnes que no repeteixen cap curs de primària es manté en augment constant i reflecteix que més de 9 de cada 10 no repeteix cursos. En el cas de l'ESO, també es nota aquest increment i casi 6 de cada 7 supera el quart curs (dada 10); i en contrapart el percentatge de repetidors disminueix de forma sostinguda els

Indicadors	Any	Variables	Font	Última dada
1. Percentatge de nens/es de 3 a 14 anys que té com a activitat diària en temps de lleure mirar la televisió	2013	Activitat, sexe	ESCA 2013	96,1%
2. Percentatge de nens/es amb oci sedentari (mirar la TV, jugar videojocs, ordinador o Internet més de dues hores a la setmana) segons grups d'edat	2013	Activitat, freqüència, edat	ESCA 2013	18,6% (3-6 anys) 19,1% (7-10 a) 24,6% (11-14 a)
3. Percentatge de joves de 12-16 anys que té com a activitat navegar per Internet 3 o més cops a la setmana	2008	Activitat, freqüència, edat	CIMU, 2012	74,9%
4. Percentatge de joves de 12-16 anys que té com a activitat practicar activitats esportives 3 o més cops a la setmana	2008	Activitat, freqüència, edat	CIMU, 2012	35,9%
5. Percentatge de joves de 12-16 anys que té com a activitat participar en associacions i activitats de lleure 3 o més cops a la setmana	2008	Activitat, freqüència, edat	CIMU, 2012	8,0%
6. Percentatge de joves de 12-16 anys que dedica més d'una / de dues hores a estudiar o fer treballs escolars	2008	Activitat, freqüència, edat	CIMU, 2012	36,4% (1-2h), 29% (més de 2 h)
7. Percentatge de joves de 12-16 anys que té entre les activitats més freqüents del cap de setmana l'estudi i resolució de treballs escolars	2008	Activitat, freqüència, edat	CIMU, 2012	57,5%
8. Percentatge de joves de 12-16 anys que es dedica sovint o molt sovint el cap de setmana a mirar la televisió o navegar per Internet	2008	Activitat, freqüència, edat	CIMU, 2012	74,9% i 76,7%
9. Percentatge de nols i noies de 12 a 18 anys que assisteix a classes de reforç o repàs	2008	Activitat, edat, gènere	CIMU, 2010	21,6% / 22,2%

darrers anys (dada 11; amb taxes sempre majors en 3r). El mateix passa amb la proporció de repetidors en 1r de batxillerat, disminuint un 4,5% de 2006 a 2013 (dada 12).

Taula 5. Temps lliure.

De la mateixa manera que en el cas de les llars, va resultar difícil comparar les dades de temps lliure presentades al PDIIAC donada la seva especificitat perquè la font principal que s'hi citava (el II informe del CIIMU, 2006) es van estudiar qüestions molt concretes de diferents aspectes, algunes relacionades amb adolescents, però que no es van repetir gaire al IV informe (CIIMU, 2012). Així doncs, presentem unes dades significatives o interessants que vam trobar en aquesta font, i d'altres que presenta l'Enquesta de salut de Catalunya (2014) relacionades amb el lleure i l'ús del temps lliure.

Una de les primeres dades que ens ofereix el quadre és que gairebé tota la mainada d'ambdós sexes mira la televisió diàriament. El IV Informe del CIIMU (2012), per la seva banda, refereix que el 45,7 i 52,9% dels joves de 12 a 16 anys la miren cada dia abans o després de sopar. La mateixa font també ens diu que la freqüència de navegació per Internet ja iguala veure la televisió, esdevenint l'altra activitat principal dels joves fora de l'escola. La prevalença d'oci sedentari és més gran a mesura que augmenta l'edat (dada 2); i també en les classes més desfavorides i quan la mare té menor nivell d'estudis (total: 20,7%; ESCA, 2014).

Les dades 4-6 del quadre també mostren aquestes grans diferències d'ocupació del temps de lleure, amb menys de la meitat de "dedicació" de temps als esports que a Internet (tot i que part de la dedicació a aquest és per completar l'estudi escolar –CIIMU, 2012), o que només el 8% dels joves participa en associacions o activitats del lleure, i el 44,7% passa la majoria del seu temps amb els amics/amigues. És interessant comentar que l'ús de la xarxa no sembla haver substituït altres formes d'acció, sinó a completar-les perquè aquesta no representa deixar altres formes d'oci, sinó un mitjà més en "convivència" amb els anteriors i per completar-los (CIIMU, 2012).

Taula 6. Pràctiques culturals.

Indicadors	Any	Variàbles	Font	Última dada
1. Percentatge de la població de 6 a 14 anys considerada lectora habitual, esporàdica o no lectora	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	26,3% (+ de 10 llibres) 64,2% (d'1 a 10 llibres) 5,8% (cap llibre)
2. Percentatge de la població de 6 a 14 anys considerada usuària habitual, esporàdica o no usuària de la biblioteca	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	40,7% (+1 cop al mes) 37,3% (-1 cop al mes) 21,0% (mai)
3. Percentatge de la població de 6 a 14 anys aficionada habitual, esporàdica o no aficionada a escoltar música	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	81,7% (+1 cop per setmana) 16,2% (-1 cop per setmana) 2,1% (mai)
4. Percentatge de la població de 6 a 14 anys que ha assistit al menys una vegada al cinema, teatre, espectacle de dansa o circ	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	94,9% / 63,7% / 37,4% / 76,0%
5. Percentatge de la població de 6 a 14 anys que practica activitats d'àmbit cultural i artístiques (veure explicació a sota)	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	16,3% (una o dues) 81,0% (tres o més) 2,7% (cap)
6. Percentatge de la població de 6 a 14 anys amb audiència habitual o esporàdica de televisió	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	87,3% (cada dia o quasi) 9,6% (+1 cop per setmana) 2,7% (-1 cop per setmana)
7. Percentatge de la població de 6 a 14 anys amb audiència habitual o esporàdica de ràdio	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	24,5% (cada dia o quasi) 12,9% (+1 cop per setmana) 36,1% (-1 cop per setmana) 26,0% (mai)
8. Percentatge de la població de 6 a 14 anys amb audiència habitual o esporàdica de pel·lícules de vídeo o DVD	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	31,2% (+1 cop per setmana) 45,6% (+1 cop al mes) 20,1% (-1 cop al mes) 2,8% (mai)
9. Percentatge de la població de 6 a 14 anys segons ús habitual o esporàdic de l'ordinador	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	46,1% (cada dia o quasi) 22,9% (+1 cop per setmana) 23,2% (1 cop setmana o menys) 0% (mai)
10. Percentatge de la població de 6 a 14 anys segons freqüència d'ús de videojocs	Curs 2007-08	Sexe, grup d'edat, grau, tipus d'alumne	Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-08	20,5% (cada dia o quasi) 24,7% (+1 cop per setmana) 44,3% (1 cop setmana o menys) 10,2% (mai)

Al PDIIAC es van citar dades del 2006, d'adolescents d'entre 15 i 19 anys d'edat de l'Enquesta de consum i pràctiques culturals; la mateixa font d'on vam treure les dades més recents que citem, però que es va a fer per primer cop específicament amb l'estudi de la població infantil (2010). La suma dels percentatges referits mai dóna el 100% perquè en cada àmbit sempre hi ha un percentatge del que no consten dades.

Segons l'Enquesta, les activitats culturals més esteses entre els infants de 6 a 14 anys en general són mirar la televisió (98%), escoltar música (97,9%), utilitzar l'ordinador (92,2%), llegir llibres (90,5%) i jugar a videojocs (89,5%); amb diferències importants en la seva intensitat amb altres pràctiques, com ara llegir diaris o revistes (79,9%), visitar biblioteques (78,0%) o escoltar la ràdio (73,4%). Els àmbits artístics als que es refereix la dada 5 són els treballs manuals (practicat pel 72,5% de la mostra), la fotografia o vídeo (66,9%), l'escriptura (52,1%), el dibuix i pintura (81,6%), un instrument musical (52,4%), la dansa (32,3%; significativament major entre nenes), el cant (26,5%) i el teatre (31,5%).

Finalment, pel que fa a les semblances i diferències rellevants amb els adults, l'audiència de televisió i música són les pràctiques culturals amb una incidència més pròxima entre infants i adults. Les activitats més divergents entre ambdós grups són dibuixar, assistir al circ i usar videojocs, amb una incidència en els infants d'entre el 80% i el 90% i en els adults d'entre el 20% i el 30% (IDESCAT; 2010).

11. Referències per a l'elaboració de les taules.

- Departament d'Ensenyament (2014). *Dades d'Ensenyament. Alumnat, professorat, centres i grups. Curs 2012-2013*. Barcelona: Generalitat de Catalunya
- Direcció General de Planificació i Recerca en Salut (2013). *Enquesta de salut de Catalunya 2012. Informe dels principals resultats*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Departament de Salut
- Direcció General de Planificació i Recerca en Salut (2014). *Enquesta de salut de Catalunya 2013. Informe dels principals resultats*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Departament de Salut
- Gómez-Granell, C. i Escapa, S. (2010). *Infants i famílies a Barcelona*. Barcelona: Institut d'infància i món urbà
- Gómez-Granell, C. i Marí-Klose, P. (Dir.) (2012). *Infància, Adolescència i Família: un anàlisi del Panel de Famílies i infància. IV Informe CIIMU*. Barcelona: Institut d'infància i món urbà
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) (2010). *Enquesta de consum i pràctiques culturals infantils 2007-2008*. Barcelona: Generalitat de Catalunya
- Jané, M. (Coord.) (2012). *Indicadors de salut maternoinfantil. Catalunya, 2011. Informe complet*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Agència de Salut Pública de Catalunya
- Observatori del Sistema de Salut de Catalunya (2012). *Informe de Salut de Catalunya 2011*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Departament de Salut
- Secretaria d'Infància i Adolescència de Catalunya (2010). *Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Departament d'Acció Social i Ciutadania

- Servei Català de Trànsit (2014). *Anuari estadístic d'accidents de trànsit a Catalunya 2011*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Departament d'Interior
- Servei d'Informació i Estudis. (2012). *Estadística de la interrupció voluntària de l'embaràs. Catalunya, 2011*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Departament de Salut

12. Llistat de recomanacions basades en les conclusions de l'estudi

A continuació llistem de forma resumida una sèrie de recomanacions sorgides de les observacions fetes pels i les professionals entrevistats/des i els grups de discussió participants a la recerca, així com de les conclusions de l'anàlisi de les mateixes.

Se segueix l'estructura del report elaborat per la segona fase, dividit bàsicament en les consideracions generals sobre la llei i les diferents comissions de la Taula Nacional d'Infància de Catalunya.

12.1 Consideracions generals sobre la Llei dels Drets i Oportunitats 14/2010 (LDOIA)

- ▶ S'ha de valorar l'impacte de totes les actuacions públiques o de gran cobertura empreses. Les valoracions han d'incloure indicadors clars, concrets i fàcilment mesurables. Aquest mesurament ha de ser sistemàtic i sostingut en el temps. L'avaluació ha d'estar sempre inclosa en la planificació i no improvisar-se. Algunes institucions i entitats compten amb algunes recerques i dades que constitueixen una bona diagnosi, a partir de la qual es poden introduir canvis, millorar-ne la pràctica i/o prendre decisions.
- ▶ Cal unificar i organitzar les dades disponibles per tal de poder accedir-hi, perquè sovint es troben disperses. També cal fer-les públiques, facilitar-hi l'accés, i donar pressupost per tal que l'Observatori dels drets de la infància pugui recollir-les, i encarregar o formar personal competent per a la tasca de recollida i sistematització. Abans cal posar-se a identificar clarament les necessitats i tenir una fonamentació clara per recollir-les; cosa que al seu torn es fa tenint un pla d'execució, congruent amb les finalitats plantejades.
- ▶ Els indicadors i la recerca han de ser considerats com a una guia objectiva per emprendre nous projectes, accions i col·laboracions, i s'han de basar en instruments estadísticament forts.

- ▶ En relació als instruments de coordinació existents, tot i les millores generades de l'ús del Registre Unificat de Maltractaments Infantils (RUMI) i el Sistema d'Informació de la Infància i Adolescència (SINIA) seria important continuar amb el procés de la seva implementació; integrant el RUMI al SINIA (com marca la LDOIA) i donant accés al mateix als Serveis Socials d'Atenció Primària.
- ▶ Els projectes, accions i col·laboracions han de ser estables al llarg del temps i no dependents de persones que ocupen un determinat càrrec o una visió política. Per fer-los viables resulten claus la corresponsabilitat i anar en una mateixa direcció, de manera coordinada i confiant en la feina de la resta d'agents. En tot això, cal parlar un llenguatge comú encara no gaire creat; per això és fonamental assegurar-se a definir i crear consensos sobre el que s'entén per determinades coses.
- ▶ Cal especificar, sistematitzar i distribuir amb precisió i claredat les tasques, funcions i competències que constitueixen l'exercici dels drets, que la llei prescriu però no indica. S'observa una falta de claredat en la definició i repartiment de totes aquelles, així com de coordinació entre diferents nivells d'actuació o organització que cal aclarir. El traspàs dels principis a aplicar i la comunicació entre aquests nivells és igualment prioritari d'atendre.
- ▶ Tenir una memòria econòmica que faci possible un pla d'acció, amb un programa descentralitzat a nivell local.
- ▶ Desenvolupar una estratègia per difondre i incorporar amb agilitat la LDOIA en els procediments administratius i decisions polítiques. També per donar a conèixer el Pacte per la Infància a tots els Departaments i d'altres instàncies que pertoqui. S'ha de tenir especial incidència en el Departament d'Ensenyament, les institucions educatives on els nens passen temps (serveis de petita infància, escola, del lleure, i activitats esportives), i els directors dels serveis i inspectors d'educació.
- ▶ Aclarir qui és o són els organismes encarregats de fer difusió, a tots els nivells governamentals i administratius. La difusió s'ha de fer de dalt a baix de manera integrada, no parcel·lada.

- ▶ Donada la poca consciència de l'interès superior de la infància i el desconeixement de la llei a nivell social, impulsar-los amb campanyes més freqüents, un major seguiment i amb un llenguatge clar tant per a adults com per a nens/es i adolescents.
- ▶ Prendre en consideració altres lleis que poden ser d'utilitat i complementar la 14/2010 en el moment de desplegar normatives específiques referents a la seva aplicació. Afavorint una vinculació major i més efectiva amb altra normativa, la corresponsabilitat i la proximitat dels agents socials.
- ▶ Implicar més i millor els ajuntaments en els processos que permeten viabilitzar la llei, per generalitzar-ne el desplegament a nivell local. Fer-los arribar els protocols d'actuació, garantint que les persones implicades directament amb la infància els reben i comprenen.
- ▶ Desenvolupar els instruments adequats per aplicar la llei sobre el terreny, de manera més específica que la part administrativa i de planificació, a detall. Per tot això, cal tenir paral·lelament un model i programa de treball, amb visió global.
- ▶ Garantir la inclusió del coneixement de la llei i l'exercici concret dels drets en la formació dels professionals de l'àrea. També entre els professionals en exercici fer veure la utilitat pràctica de aquesta llei i d'altres decrets i normes.
- ▶ Preveure algun tipus de conseqüències davant la falta d'acompliment dels compromisos assumits per aplicar i desplegar les polítiques i accions. Això permetrà que els mandats no es quedin en simples recomanacions.

12.2 Participació social de la infància

- ▶ Un dels elements clau per fer efectiva la participació és treballar amb els adults la capacitat d'escoltar i fer retorn del que diuen els infants. Això inclou conscienciar la família i els/les professionals sobre què és fer-los/les participar. És necessària la formació per

tal de desenvolupar aquest hàbit i garantir les màximes possibilitats de decisió dels infants i adolescents.

- ▶ Les accions anteriorment citades són part de les necessàries per tal de promoure un canvi d'actitud i de mentalitat global, per tenir en compte a infants i adolescents de manera quotidiana i normalitzada. Per fer-ho possible és important alhora desplegar i anar introduint a totes les esferes socials les accions de promoció, prevenció i participació de la infància. Tal com es va opinar a una de les sessions, la promoció s'ha de planificar, generalitzar i transversalitzar, i de manera casuística i selecta.
- ▶ És necessari no només crear més espais de participació, sinó que aquesta es faci més efectiva; passant més de simplement donar l'opinió a què els infants i adolescents co-decideixin el màxim possible. Als diversos espais representatius, l'esquema de democràcia participativa ha demostrat la seva efectivitat.
- ▶ Pel que fa als espais comunitaris de relació, socialització i participació, s'hi ha de facilitar l'accés. Sovint això no és possible o fàcil quan les persones es troben en condicions de pobresa i exclusió social. Per la mateixa raó, s'ha de posar a l'abast de tothom la possibilitat de participar en les diverses activitats (esportives, recreatives, formatives no formals), ja que la falta de diners ho dificulta, impedingent la igualtat d'oportunitats que persegueix la LDOIA.
- ▶ Impulsar més la participació a nivell de secundària. No només en l'alumnat sinó implicant més els pares i mestres, com a primària.
- ▶ Apropar a un major número de joves i dinamitzar els consells de participació, tant escolars com territorials. Aconseguir tanmateix que la seva participació sigui més sostinguda al llarg del temps, ja que segons passa el temps es redueix significativament. En el cas dels consells escolars, s'ha de potenciar la participació real, o bé crear noves formes de participació.
- ▶ Articular més polítiques locals envers la infància des de la participació; com ja s'ha vingut fent a diversos municipis i de les quals hi ha experiències reeixides que cal recollir per aprofitar-les.

- ▶ Tot i l'augment en la sensibilització i les millores en participació, s'han de revisar i renovar els models i les pràctiques, ja que semblen patir d'un estancament; fet que ha esdevingut en què no augmentin o fins i tot disminueixin els assoliments en participació efectiva.

12.3 Inclusió social, qualitat de vida i igualtat d'oportunitats.

- ▶ Enfortir i estendre a d'altres territoris les iniciatives específiques amb perspectiva d'infància que han incidit en una major qualitat de vida dels infants (per exemple, els camins escolars, les biblioteques adaptades, etc.)
- ▶ Resulta fonamental establir criteris per validar diverses accions o mesures que a l'àmbit escolar poden resultar efectives i/o beneficioses (i. e., els patis oberts a les escoles obertes) i fer-ne seguiment.
- ▶ L'avaluació de les mesures que incideixen en la inclusió social, la qualitat de vida i la igualtat d'oportunitats requereix la determinació de criteris previs, explícits i estables. Això permetrà en darrera instància comprovar que les mesures realment estiguin basades i acomplint el que la LDOIA prescriu. El resultat de l'avaluació seria una llista de deures i objectius a acomplir en un determinat període, i amb independència de les consideracions polítiques del govern de torn.
- ▶ Resulta indispensable l'augment de pressupost i recursos per tal de cobrir necessitats bàsiques de la infància. Manca suport a les famílies amb fills, als serveis socials bàsics per tal que puguin donar un tractament acurat i integral de problemes (com la violència domèstica), i per l'abordatge de problemes del desenvolupament que la llei no preveu i queden amagats (tals com els trastorns del llenguatge i la comunicació).
- ▶ S'han d'adequar els serveis de salut mental i destinar-hi més recursos per aconseguir que es puguin atendre totes les demandes i necessitats dels infants i adolescents, ja que es detecta un empitjorament de la situació.

- ▶ Tenir una visió i actuació integral amb els nens i nenes, entenent-los i atenent-los com a part d'un sistema familiar, escolar i social, i no de manera aïllada. Així mateix, les actuacions han de ser coordinades i sense fragmentació en el desenvolupament dels programes, per tal que siguin reeixits i es redueixin les problemàtiques, com ara el fracàs escolar.
- ▶ Aprofundir en el treball dels processos de transició cap a la vida adulta dels i les joves atesos/es en centres, amb un protocol ben detallat pel desinternament i majors facilitats pel seu desenvolupament posterior.
- ▶ Cal continuar i accelerar el treball de determinació d'indicadors de risc de zona dels plans d'intervenció preventius, per treballar amb els programes integrals de prevenció; tal com s'ha fet i aprovat pel que fa als indicadors de risc i de protecció.

12.4 Educació i valors.

- ▶ Augmentar les accions de difusió per fer de domini públic el coneixement sobre la infància, els seus processos de desenvolupament i les seves necessitats, base dels seus drets. I així reduir la distància entre el que la llei pretén i els assoliments on s'arriba.
- ▶ Una de les accions més importants és la determinació i cobertura contínua de la necessitat d'acompanyament dels nens, nenes i adolescents en situacions de vulnerabilitat. Les solucions a problemes o necessitats com aquesta han de ser aplicades de manera universal, sistemàtica i programada, per tal que sigui el menys possible dependent de la voluntat personal dels responsables. En el cas de nens tutelats, l'acompanyament educatiu resulta indispensable, prenent en compte que només el 18% acaba el seu cicle escolar sense repetir curs. Tal com s'esmenta a la xarxa VilaWeb, s'ensenya un ofici per espavilar-los i sàpiguen què fer en sortir del sistema de protecció, però la formació integral abasta moltes més coses, i és necessari l'acompanyament en l'assoliment educatiu i de la igualtat d'oportunitats.

- ▶ Per canviar determinats models, estructures o pràctiques educatives cal vèncer resistències que interfereixen en la voluntat per a canviar la pròpia manera de fer i intervenir amb la infància. S'ha d'incidir en situacions que les generen (per exemple, inconformitats laborals del personal), així com modificar actituds i conceptes sobre la infància i l'educació. Per tot això i trobar solucions als problemes educatius és necessari també dedicar un temps específic a pensar o repensar models i paradigmes sobre aquestes qüestions.
- ▶ Proveir de més serveis educatius específics i de manera més generalitzada pel col·lectiu d'infants en l'etapa de zero a tres anys. Enfortir-los per tal de disminuir les desigualtats que es generen als nivells educatius posteriors, treballant alhora en aquests per garantir que tots els infants assoleixen el que suposadament els correspon en quant a desplegament de les seves capacitats i assoliments educatius.
- ▶ Desenvolupar, revisar o actualitzar protocols d'actuació en àmbits on fa falta, com ara els esportius o recreatius, per tal d'aplicar les bones pràctiques en les intervencions i canviar les pràctiques inadequades. Fer el mateix on manquen marcs reguladors per la planificació i orientació de les actuacions.
- ▶ L'anterior està relacionat amb la necessitat de desenvolupar metodologies i estratègies clares per a la intervenció i l'optimització dels recursos. No obstant, és clar que s'ha de dotar de més eines i personal per poder augmentar l'efectivitat. Un cop establides les maneres d'actuar, cal fer-les sostingudament al llarg del temps, i de manera articulada amb la xarxa de serveis en el cas de la infància vulnerable. Tot això permetrà major creació de sinèrgies.
- ▶ Integrar més les actuacions i des del nivell de la petita infància. Optimitzar i fer més connexió entre els elements de la xarxa de treball que hi intervé, augmentant la col·laboració entre els agents i revisant que la incidència sigui des de diversos fronts i global, o amb la major possibilitat d'abast.

- ▶ Fer una anàlisi i formular solucions per l'agreujament del fracàs escolar i l'empitjorament de l'educació inclusiva. Una d'elles és la formació del professorat en temes com la discapacitat o els menors en risc social. Altra és augmentar la integració de nens i nenes amb discapacitat a l'escola.
- ▶ Transversalitzar els valors a l'escola i entre els diferents nivells educatius, tenint en compte el Pla nacional de valors.

12.5 Família.

- ▶ Formar els i les professionals en la orientació sistèmica per a la intervenció amb els infants i adolescents, que inclogui la participació activa de la família i una major consideració de l'opinió de l'infant o l'adolescent per a diferents solucions que li pertoquen. Revisar al seu torn la manera en què les solucions es formulen i duen a terme, incidint en les negligències del sistema que torben el seu funcionament.
- ▶ Augmentar les accions formatives en capacitats parentals i parentalitat positiva, així com reforçar o facilitar més espais de criança a dins d'altres serveis on els nens, nenes i adolescents passen temps (per exemple, als Centres Oberts o les escoles bressol). També continuar i potenciar els programes de suport familiar, incrementant l'atenció en la pròpia família dels infants i adolescents en risc.
- ▶ Obrir o facilitar les possibilitats d'opinar i participar dels pares. Entre d'altres, cal fer una revisió de les polítiques i l'estructura horària que pugui permetre i afavorir la conciliació laboral-familiar per conviure amb els fills. Els horaris escolars s'ajusten a l'estructura laboral dels pares, en lloc de ser a l'inrevés.
- ▶ Integrar i coordinar les diverses actuacions relatives a la família, fent un treball en xarxa que funcioni, on per exemple tot el sistema de protecció pugui mirar globalment els casos.
- ▶ Estandarditzar actuacions i el funcionament de diversos serveis, com ara els residencials, aclarint i homogeneïtzant determinats procediments, comptant amb indicadors específics.

- ▶ Reactivar serveis que han quedat aturats o sense subvencions, com els espais familiars, de suport a la criança o la guarda temporal, destinant-hi més recursos i per a un major número de persones.
- ▶ Metoditzar amb exactitud els passos en diverses mesures del sistema de protecció, com el Compromís Socioeducatiu o les Unitats Convivencials d'Atenció Educativa (UCAE). Per tal d'augmentar l'efectivitat de les mesures de protecció administrativa cal analitzar els resultats que han tingut fins ara, i també enfortir els factors que eviten arribar als problemes que les generen.
- ▶ Pel que fa als acolliments familiars, s'ha de reactivar el treball directe amb els implicats (més enllà del procediment administratiu), potenciar i ampliar els acolliments en família aliena, i promoure i reactivar l'acolliment en UCAE.

12.6 Mitjans de comunicació.

- ▶ Donar major visibilitat, veu i torn de paraula als infants a tots els entorns en què se'ls atén i als mitjans de comunicació. Elaborar un manual de bones pràctiques en la manera de procedir per tal de protegir-los més del que es fa actualment.
- ▶ Analitzar i formular solucions a les causes de la ineficàcia de les campanyes en diverses àrees de sensibilització, prevenció, promoció i difusió dels drets dels infants, incloent la major cessió d'espais per part dels mitjans públics. Les dutes a terme fins ara han sigut insuficients, de curta visió, poc efectives i avaluades. També informar i fer més sensible la ciutadania en la prevenció de les problemàtiques socials que vulneren el benestar infantil, amb campanyes de major difusió.
- ▶ Garantir els drets dels nens, nenes i adolescents com a consumidors. Això comporta revisar i contrarestar l'augment en els darrers anys del consum de substàncies, videojocs violents i d'altres productes que perjudiquen la seva salut o no garanteixen el seu benestar.

- ▶ Transmetre informació realista, ajustada i no distorsionada sobre els nens i nenes en disposició de ser acollits/des.
- ▶ Modificar els plans educatius relatius a la formació en el tema dels mitjans; donat que no desenvolupen la capacitat crítica, d'avaluació ni de contrastació de la informació per part dels i les alumnes. Donar alhora eines per ser capaços de descodificar el llenguatge audiovisual, que també s'han de donar als docents ja que tampoc les tenen.
- ▶ Aplicar polítiques integrals, donant major difusió als decàlegs i als protocols d'actuació, cerciorant-se de la seva aplicació. Destinar els recursos materials i humans necessaris al treball de promoció i prevenció primària, que s'han de fer a partir de les edats primerenques. Establir indicadors estandarditzats per conèixer els efectes del treball fet.

Finalment, s'ha de reiterar com a principal recomanació la necessitat de treballar les actituds i manera de fer de les persones; tant d'aquelles que atenen directament els infants i adolescents com dels responsables de prendre decisions que els afecten. Els problemes més rellevants per assolir l'aplicació de la LDOIA i les conseqüències negatives derivades de les aplicacions tenen sobretot a veure amb aquests factors, com van mostrar les conclusions de les entrevistes i les discussions grupals.

Pel que fa al futur de la recerca i les possibles avaluacions de l'aplicació de la llei, es recomana investigar també consultant a joves mitjançant entrevistes, grups de discussió o d'altres metodologies; tant aquells/es qui tenen responsabilitats de lideratge d'entitats juvenils com qui no.

fundació
plataforma educativa

C/ Garrotxa, 7 - 17006 Girona
fpe@plataformaeducativa.org
www.plataformaeducativa.org